

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

О. Я. Ковальчук

ЛОГІКА ДЛЯ ЮРИСТІВ

Підручник

Тернопіль
ЗУНУ
2025

УДК 16:34(075.8)

Рецензенти:

Ярина Михайлівна Жукорська, к.ю.н., доцент, декан факультету права та міжнародних відносин Державного університету Київський авіаційний інститут»;

Іван Миколайович Грод, д.ф.-м.н., професор, професор кафедри математики та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Микола Миколайович Притула, д.ф.-м.н., професор, професор кафедри дискретного аналізу та інтелектуальних систем Львівського національного університету імені І. Франка.

*Затверджено на засіданні Вченої ради ЗУНУ.
(Протокол від 30.09.2025 № 2)*

Ковальчук О. Я. Логіка для юристів : підручник. Тернопіль : ЗУНУ, 2025. 242 с.

У підручнику розглянуто проблематику формування та використання компетенцій критичного, аналітичного, абстрактного та логічного мислення для аналізу, критичного оцінювання, формулювання та спростування аргументів і тверджень у юридичних текстах. Висвітлено питання використання аналітичних інструментів і системного аналізу для дослідження та обґрунтування правових норм, законодавчих актів, регулятивних документів і рішень; встановлення можливих правових альтернатив. Розкрито механізми здатності до концептуального і флюїдного мислення для вивчення обставин, встановлення взаємозв'язків і закономірностей; створення теоретичних моделей, прийняття нестандартних рішень. Визначено роль раціонального мислення як основоположного елемента правознавства. Систематизовано основні категорії тестових завдань для оцінювання рівня володіння навичками мовно-логічного та критичного аналізу текстів, вирішення аналітичних ситуацій, розв'язання завдань з абстрактного та логічного мислення. Запропоновано ефективні підходи та докладні алгоритми розв'язання завдань різноманітних категорій. Підручник включає авторські контрольні завдання для самостійної роботи.

Призначений для здобувачів освіти правничих спеціальностей, що опановують курс «Логіка для юристів», а також для осіб, які планують проходити тестове оцінювання із загальної навчальної компетентності для вступу в магістратуру чи аспірантуру. Буде корисним вступникам до юридичних шкіл і закладів вищої освіти, державним службовцям та суддям, які проходять тестування когнітивних здібностей.

ISBN 978-966-654-891-0

© О. Я. Ковальчук, 2025
© ЗУНУ, 2025

ЗМІСТ

Передмова	4
Розділ 1. Критичне мислення	6
1.1. Мовно-логічний аналіз текстів	8
1.2. Зразки виконання тестових завдань з мовно-логічного аналізу текстів	13
1.3. Критичний аналіз текстів.....	19
1.4. Стратегії розв'язання тестових завдань з критичного аналізу текстів	24
1.5. Зразки виконання тестових завдань з критичного аналізу текстів	35
1.6. Завдання для самоконтролю	47
1.7. Відповіді до тестових завдань розділу 1.....	96
Розділ 2. Аналітичне мислення	97
2.1. Вибір оптимальної стратегії виконання тестових завдань на аналітичне мислення	99
2.2. Зразки виконання тестових завдань на аналітичне мислення ..	105
2.3. Завдання для самоконтролю	133
2.4. Відповіді до тестових завдань розділу 2.....	151
Розділ 3. Абстрактне мислення	152
3.1. Стратегії вирішення завдань на абстрактне мислення.....	153
3.2. Зразки виконання тестових завдань з абстрактного мислення..	155
3.3. Завдання для самоконтролю	165
3.4. Відповіді до тестових завдань розділу 3.....	179
Розділ 4. Логічне мислення	180
4.1. Аналіз висловлювань	182
4.2. Зразки виконання тестових завдань на логічне мислення	194
4.3. Завдання для самоконтролю	210
4.4. Відповіді до тестових завдань розділу 4.....	231
Література	232
Глосарій термінів	234

ПЕРЕДМОВА

Сучасна правова практика вимагає від юристів не лише знання законодавства, а й володіння потужним інструментарієм мислення. У світі, де інформація поширюється з неймовірною швидкістю, а правові рішення мають далекосяжні наслідки, здатність логічно мислити стає визначальною компетенцією успішного правника. Логіка для юристів – це не абстрактна теоретична дисципліна, а практичний інструмент професійної діяльності. Вона формує навички структурування правових аргументів та виявлення помилок у міркуваннях опонентів. Дисципліна спрямована на розвиток критичного мислення, здатності обґрунтовувати правові позиції та ухвалювати виважені рішення за умов правової невизначеності.

Правова система базується на принципах раціональності та послідовності. Кожне судове рішення, кожен юридичний висновок повинні мати логічне обґрунтування. Саме тому формування навичок логічного мислення є основою підготовки кваліфікованого правника, здатного не просто знати закон, а й ефективно його застосовувати. У правовій діяльності постійно доводиться працювати з суперечливою інформацією, аналізувати складні казуси, інтерпретувати нормативні акти та прецеденти. Успіх у роботі юриста залежить від його навичок систематизувати факти, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, відрізнити істотне від другорядного, формулювати чіткі висновки. Правник повинен уміти оцінювати достовірність доказів, виявляти суперечності в показаннях, розпізнавати маніпулятивні прийоми в аргументації. Це вимагає розвинутих навичок логічного аналізу та критичного мислення. Не менш важливою є здатність до конструктивного мислення – уміння будувати власну систему аргументів, знаходити нестандартні правові рішення, творчо підходити до вирішення складних справ. Креативність у поєднанні з логічною строгістю створює унікальний стиль професійного юридичного мислення.

Цей підручник розроблено як комплексний курс з розвитку логічних компетенцій майбутніх правників. Він поєднує теоретичні основи логіки з практичними завданнями, орієнтованими на специфіку юридичної діяльності. Особлива увага приділяється формуванню навичок, які безпосередньо застосовуються в правовій практиці: аналізу юридичних текстів, побудові аргументації, виявленню логічних помилок, вирішенню аналітичних завдань, прийняттю рішень в умовах неповної інформації.

Підручник містить схеми розв'язання типових тестових завдань та аналітичних ситуацій з повними відповідями та поясненнями, а також значну кількість завдань для самоконтролю. Тестові завдання охоплюють широкий спектр інтелектуальних операцій: від базового аналізу висловлювань до складних завдань на критичну оцінку аргументації. Особливу увагу приділено завданням з абстрактного та аналітичного мислення.

Відмінною рисою підручника є унікальна техніка аналізу для різних типів завдань. У кожному розділі представлені детальні приклади виконання з обґрунтуванням вибору правильної відповіді, що формує у студентів розуміння принципів вирішення аналогічних завдань у майбутній професійній діяльності. Мовно-логічний аналіз текстів представлено через завдання на смислове доповнення речень, що розвиває здатність до точної інтерпретації правових формулювань та розуміння контекстуальних зв'язків у юридичних документах. Особливістю запропонованої методики розв'язання тестових завдань та вирішення ситуацій є візуалізація. Це значно полегшує сприйняття логічних зв'язків та структури складних завдань.

Підручник «Логіка для юристів» спрямований на якісну підготовку юристів нового покоління – професіоналів, які поєднують глибокі правові знання з досконалим володінням інструментами логічного, критичного, абстрактного та аналітичного мислення, здатних успішно конкурувати в сучасному правовому середовищі.

Розділ 1

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Інтелектуальна діяльність сучасного юриста базується на фундаментальній здатності до критичного осмислення правових явищ і процесів. У епоху інформаційного надлишку та швидких змін у правовому середовищі особливого значення набуває вміння відрізнити достовірну інформацію від маніпулятивної, обґрунтовані аргументи від емоційних впливів, логічні висновки від упереджених суджень. Критичне мислення в юридичній практиці не є лише теоретичною концепцією – це практичний інструмент, що дозволяє правнику ефективно аналізувати правові ситуації, оцінювати силу доказів, будувати переконливу аргументацію та приймати професійно виважені рішення. Розвиток навичок критичного мислення є необхідною умовою формування професійної компетентності юриста, здатного самостійно орієнтуватися в складних правових колізіях та знаходити оптимальні шляхи їх вирішення.

Критичне мислення – це систематичний процес активно та свідомого дослідження інформації з метою формування обґрунтованих суджень. Це контрольована розумова діяльність, що характеризується аргументаційною доброчесністю, концептуальною ясністю та логічною строгістю. На відміну від пасивного сприйняття інформації, критичне мислення вимагає постійного інтелектуального зусилля, спрямованого на перевірку достовірності, релевантності та логічної узгодженості отриманих даних.

Ключовою характеристикою критичного мислення є його **рефлексивність** – здатність усвідомлювати власні розумові процеси та піддавати їх систематичному аналізу. Критично мислячий юрист не просто застосовує правові норми, а досліджує логіку їх побудови, аналізує контекст їх застосування та оцінює можливі наслідки різних інтерпретацій.

Догматичне мислення протилежне до критичного підходу. Воно базується на беззаперечному сприйнятті певних положень як абсолютних істин, що не потребують верифікації чи додаткового обґрунтування. У правовій сфері догматизм може проявлятися як механічне застосування норм без врахування специфіки конкретної ситуації або як відмова від переосмислення усталених правових концепцій у світлі нових обставин.

Інтелектуальна автономія – фундаментальна якість критичного мислення, що полягає у здатності формувати самостійні судження на основі власного аналізу, а не під впливом зовнішнього авторитету. Для юриста це означає вміння оцінювати правові позиції на основі їх внутрішньої логіки та відповідності фактичним обставинам, а не виходячи з репутації їх авторів.

Когнітивна гнучкість як компонент критичного мислення передбачає готовність переглядати власні позиції у випадку отримання нових переконливих аргументів. Це особливо важливо в юридичній практиці, де зміна фактичних обставин або поява нової судової практики може кардинально змінити правову оцінку ситуації.

Вербальне мислення – це когнітивний процес, що виходить далеко за межі простого володіння професійною термінологією. Це інтелектуальна операція, спрямована на розуміння глибинного змісту правових текстів, виявлення неочевидних зв'язків між правовими поняттями та конструювання логічно узгоджених аргументів.

Семантична компетентність юриста включає не лише розуміння значення окремих термінів, а й здатність до контекстуального аналізу – розуміння того, як зміна контексту може вплинути на інтерпретацію правової норми. Це вимагає розвинутих навичок лінгвістичного аналізу та розуміння прагматичних аспектів правової комунікації.

Аналітичне вербальне мислення в юриспруденції передбачає здатність до декомпозиції складних правових конструкцій на елементарні компоненти з подальшим аналізом їх взаємозв'язків. Це дозволяє виявляти потенційні суперечності в правовому регулюванні, знаходити прогалини в законодавстві та розробляти стратегії їх подолання.

Синтетичне вербальне мислення забезпечує здатність інтегрувати різноманітну правову інформацію в цілісну систему аргументації. Це особливо важливо при підготовці процесуальних документів, де необхідно логічно поєднати фактичні обставини справи з відповідними правовими нормами та судовою практикою.

Критичний аналіз вербальної інформації включає оцінку логічної валідності аргументів, виявлення риторичних маніпуляцій та логічних помилок у мовленні опонентів. Юрист повинен уміти розрізняти дескриптивні та прескриптивні висловлювання, ідентифікувати оціночні судження та відокремлювати їх від фактичних тверджень.

Метакогнітивні навички вербального мислення передбачають усвідомлення власних мовленнєвих стратегій та їх цілеспрямоване вдосконалення. Це включає рефлексію над ефективністю використаних аргументів, аналіз реакції аудиторії та корекцію комунікативних підходів відповідно до специфіки правової ситуації

1.1. Мовно-логічний аналіз текстів

Мовно-логічний аналіз текстів – це комплексне дослідження текстового матеріалу, яке поєднує вивчення мовних особливостей та смислових структур. Такий підхід дозволяє глибоко зрозуміти зміст тексту, простежити логіку авторських міркувань, виокремити ключові ідеї та оцінити переконливість викладеної позиції. Мовознавчий компонент охоплює знання словникового складу (терміни, стилістичні засоби, лексичні особливості); граматичний розбір (морфологічні форми, синтаксичні конструкції, мовні зв'язки); стилістичне дослідження (мовні прийоми, виразні засоби, жанрові особливості). Логічний компонент передбачає встановлення головної думки та тематичного спрямування; аналіз аргументації та способів обґрунтування позиції; дослідження композиційної побудови та смислових переходів; перевірку коректності висновків та виявлення логічних недоліків. Комплексне дослідження текстів сприяє формуванню критичного мислення, підвищує рівень розуміння різноманітних матеріалів, розвиває здатність розпізнавати маніпулятивні прийоми та допомагає створювати власні переконливі тексти. Це

особливо важливо для представників правничої спеціальності, чия діяльність пов'язана з роботою з документами, аналітичними матеріалами та науковими дослідженнями.

Юридична мова є специфічним різновидом літературної мови, що характеризується високим ступенем термінологізації та значною кількістю слів іншомовного походження. Ці лексичні одиниці не є випадковими запозиченнями – вони становлять органічну частину правового дискурсу, забезпечуючи точність і однозначність юридичних формулювань. **Терміносистема права** – це впорядкована сукупність термінів, що відображають понятійний апарат правової науки та практики. Кожен елемент цієї системи має чітко визначене місце і функцію, а порушення термінологічної точності може призвести до спотворення правового змісту.

В юридичній термінології часто використовуються **інтернаціоналізми** – слова, що мають спільне походження та подібне звучання в різних мовах. До них належать такі поширені в правовій сфері терміни, як «юрисдикція», «апеляція», «касація», «інстанція», «компетенція», «легітимність» тощо. Ці слова зазвичай походять з латинської або грецької мов і складають основу міжнародного правового словника. Їх правильне розуміння та використання є невід'ємною частиною професійної компетентності юриста.

Так, у судових рішеннях часто зустрічаються фрази на кшталт: «Апеляційна інстанція має юрисдикцію розглядати касаційну скаргу щодо компетенції місцевого суду та легітимності прийнятого ним рішення». У цьому реченні використано шість інтернаціоналізмів: апеляційна (від лат. appellatio), інстанція (від лат. instantia), юрисдикція (від лат. jurisdictio), касаційна (від лат. cassatio), компетенції (від лат. competentia), легітимності (від лат. legitimitas), які органічно вплетені у правовий контекст.

Значення слова може змінюватися в залежності від того, в якому реченні або ситуації воно використовується. Контекстуальна семантика визначає точне значення терміну. Один і той самий термін може мати різні відтінки значення залежно від правової галузі, типу документа або ситуації застосування. Наприклад, поняття «санкція» у кримінальному праві означає покарання, в міжнародному праві – це примусові заходи впливу, а

в теорії права – частина правової норми, що передбачає наслідки її порушення. Тому аналіз контексту є обов'язковою умовою правильного розуміння правового тексту.

Стилістична диференціація юридичних текстів також впливає на вибір мовних засобів. Офіційно-діловий стиль характеризується використанням стандартизованих мовних формул, високою частотністю канцеляризмів та уникненням емоційно забарвлених слів. Науковий стиль правових досліджень допускає більшу варіативність мовних засобів, включаючи метафоричні вирази та образні порівняння, але зберігає вимогу термінологічної точності. Публіцистичний стиль правової тематики поєднує інформативність з доступністю викладу, що вимагає особливої уваги до вибору термінів, зрозумілих широкій аудиторії.

Один і той самий правовий феномен може бути представлений по-різному залежно від стилю тексту:

- *офіційно-діловий* стиль (судове рішення): «Суд встановив факт порушення відповідачем договірних зобов'язань та постановив стягнути з нього неустойку у розмірі...».
- *науковий* стиль (правове дослідження): «Інститут неустойки функціонує як своєрідний «правовий щит», що захищає кредитора від несприятливих наслідків невиконання зобов'язань боржником...».
- *публіцистичний* стиль (стаття для широкої аудиторії): «Якщо ви не виконали умови договору, то маєте сплатити штраф – це називається неустойкою та передбачено законом для захисту другої сторони...».

Логічна структура речення у юридичному тексті підпорядкована принципам формальної логіки. Кожне твердження має бути логічно обґрунтованим, а зв'язки між частинами речення – чітко вираженими. Пропуск ключового слова може порушити не лише граматичну, але й логічну структуру висловлювання, що є неприпустимим у правовому дискурсі. Здатність відновлювати пропущені елементи тексту на основі логічного аналізу є важливою навичкою для юриста.

Так, логічно правильним варіантом вставлення пропущеного слова із запропонованого переліку у висловлювання «Суд _____ позовні вимоги повністю обґрунтованими та такими, що підлягають задоволенню»

- А визнає
- Б вважає
- В встановлює
- Г постановляє

є такий варіант: «Суд визнає позовні вимоги повністю обґрунтованими та такими, що підлягають задоволенню».

Пропуск дієслова «визнає» порушує логічну структуру, оскільки відсутній предикат, який з'єднує суб'єкт (суд) з об'єктом оцінки (позовні вимоги). Інші варіанти або не відповідають контексту, або порушують семантичну логіку висловлювання.

Семантичне поле терміну включає не лише його основне значення, але й асоціативні зв'язки з іншими поняттями правової системи. Ці зв'язки формують понятійну мережу, в якій кожен термін займає певне місце відносно інших. Розуміння цих зв'язків дозволяє правильно інтерпретувати значення терміну навіть у нових або нестандартних контекстах.

Так, семантичне поле терміну «договір» включає:

- основне значення: правочин між двома або більше сторонами;
- асоціативні зв'язки:
 - процедурні: укладення → виконання → припинення;
 - типологічні: купівля-продаж, оренда, підряд, дарування;
 - суб'єктні: сторони, контрагенти, довіритель, довірений;
 - правові наслідки: права, обов'язки, відповідальність, санкції.

Завдяки розумінню цієї понятійної структури юрист може правильно інтерпретувати термін «договір» навіть у нестандартному контексті, наприклад, у виразі «суспільний договір» (політологія) або «психологічний договір» (трудова справа), розуміючи, що йдеться про угоду з певними взаємними зобов'язаннями сторін.

Процес розпізнавання пропущеного слова в юридичному тексті ґрунтується на синтагматичному аналізі – дослідженні лінійних зв'язків між словами в межах речення. Кожне слово накладає певні обмеження на сполучуваність з іншими словами, що створює валентісну структуру речення. Ці обмеження можуть бути граматичними (рід, число, відмінок), семантичними (логічна сумісність понять) або стилістичними (відповідність мовному стандарту). Прагматичний аспект мовлення в юридич-

ній сфері визначається комунікативною метою висловлювання. Правовий текст може мати на меті інформування про правові норми, регулювання суспільних відносин, переконання в правильності певної правової позиції або спонукування до конкретних дій. Вибір мовних засобів залежить від цієї комунікативної мети та цільової аудиторії.

Приклад синтагматичного аналізу речення «Позивач обґрунтовано вимагає від відповідача негайного виконання договірних зобов'язань»:

– *семантичні зв'язки*:

- «позивач» + «вимагає» = логічна сумісність (суб'єкт процесуальної дії);
- «негайного» + «виконання» = темпоральна характеристика;
- «договірних» + «зобов'язань» = правова кваліфікація;

– *стилістичні особливості*:

- офіційно-діловий стиль: «обґрунтовано», «договірних зобов'язань»;
 - відсутність емоційно забарвлених слів;
- *прагматичний аспект*:
- комунікативна мета: обґрунтування правової позиції;
 - цільова аудиторія: суд, протилежна сторона;
 - мовні засоби: оцінний прислівник «обґрунтовано», категорична форма «вимагає», темпоральний маркер «негайного».

Структура речення відповідає принципам формальної логіки: суб'єкт → дія → об'єкт → кваліфікація дії.

Етимологічний аналіз іншомовних термінів часто допомагає зрозуміти їх точне значення та особливості вживання. Знання етимології дозволяє уникнути помилок у вживанні паронімів – слів, подібних за звучанням, але різних за значенням. Наприклад, «превентивний» (попереджувальний) і «преюдиціальний» (що має преюдиціальне значення), «ексклюзивний» (виключний) і «ексцесивний» (надмірний).

Аналіз юридичних текстів потребує комплексного підходу, що поєднує знання правової термінології, розуміння логічних зв'язків, аналіз контексту та врахування стилістичних особливостей. Ці навички є фундаментальними для формування професійної мовної компетентності майбутнього юриста та за-

безпечують точність і ефективність правової комунікації. При виконанні тестових завдань на вставлення пропущених слів у речення необхідно послідовно аналізувати граматичні вимоги до пропущеного слова, його семантичну сумісність з контекстом, логічні зв'язки між частинами речення та відповідність стилістичним нормам юридичного дискурсу.

1.2. Зразки виконання тестових завдань з мовно-логічного аналізу текстів

Завдання. Прочитайте речення та виберіть пропущене слово із запропонованих варіантів.

1. Сучасні дослідники не приділяли достатньо уваги цій теорії, у ній вони вбачали **(1)** _____ наукового методу.

- А парадокс
- Б паралакс
- В парадигму
- Г підхід

Пояснення до виконання

Завдання передбачає перевірку здатності студентів розпізнавати значення поширених іншомовних слів, характерних зокрема для наукового й публіцистичного стилів, а також уміння добирати доречні мовні засоби відповідно до контексту, стилю, типу й жанру висловлювання. У межах завдання необхідно вставити пропущене слово, обравши один із чотирьох запропонованих варіантів, спираючись на аналіз змісту речення.

У висловлюванні йдеться про таке ставлення до теорії, наукового методу, за якого, на відміну від поверхневого сприйняття сучасності наукових підходів, останні розглядають як звичайний відповідник наукового методу.

З-поміж варіантів відповіді **парадокс** (твердження, що суперечить загальноприйнятим поглядам і здається неймовірним), **паралакс** (уявне зміщення небесного тіла внаслідок зміни положення спостерігача), **парадигма** (система наукових поглядів, концепцій і методів, що панує в певний період), **підхід** (спосіб аналізу або вирішення проблеми, що базується на певних методологічних засадах) у відповідних граматичних формах лише слово **парадокс** відповідає смисловому наповненню речення.

Правильна відповідь: А.

2. Досі є чимало хибних (2) _____ тверджень про науковців, які вже стали догмами. Наприклад, що дослідники, котрі відстоюють раціоналістичні погляди, обов'язково мають бути неупередженими спостерігачами, які зневажають емоційні цінності. І (3) _____, вони цілковито можуть мріяти про панування над людськими почуттями.

- А суперечливих
- Б безпідставних
- В категоричних
- Г дискусійних

Пояснення до виконання

Завдання спрямоване на перевірку уміння добирати доречні мовні засоби відповідно до контексту. Щоб вибрати правильний варіант заповнення пропуску (2), треба взяти до уваги зміст не лише речення із цим пропуском, а й наступного. Прикметником **безпідставних** (таких, що не мають підстав, основ для певного твердження) схарактеризовано твердження, які описуються як хибні та які «вже стали догмами». Зокрема й наведене твердження, щодо науковців, які обстоюють раціоналістичні погляди.

З-поміж запропонованих варіантів **суперечливий** (містить суперечності), **безпідставний** (не має достатніх підстав), **категоричний** (рішучий, безапеляційний), **дискусійний** (потребує обговорення) лише слово **безпідставних** відповідає контексту.

Правильна відповідь Б.

3. Досі є чимало хибних (2) _____ тверджень про науковців, які вже стали догмами. Наприклад, що дослідники, котрі відстоюють раціоналістичні погляди, обов'язково мають бути неупередженими спостерігачами, які зневажають емоційні цінності. І (3) _____, вони цілковито можуть мріяти про панування над людськими почуттями.

- А відповідно
- Б навпаки
- В зокрема
- Г однак

Для пропуску (3) потрібно визначити логічний зв'язок між реченнями. Попереднє речення стверджує, що раціоналістичні науковці «зневажають емоційні цінності», а наступне говорить

про їхні мрії щодо «панування над людськими почуттями». Слово «навпаки» вказує на протилежність до попереднього твердження, підкреслюючи парадоксальність ситуації: замість зневаги до емоцій вони прагнуть їх контролювати.

Правильна відповідь: Б.

4. Сучасні філософи часто (4)_____ про природу свідомості, оскільки ця проблема залишається однією з найскладніших у науці. Деякі дослідники вважають, що свідомість можна (5)_____ до простих нейронних процесів, тоді як інші переконані, що вона має більш складну структуру. Однак усі погоджуються, що для розуміння свідомості потрібно (6)_____ різні наукові підходи: нейробіологічний, психологічний та філософський.

- А полемізують
- Б дискутують
- В диспутують
- Г дебатують

Пояснення до виконання

Завдання перевіряє розуміння контексту та вміння добирати слова відповідно до логіки тексту. У пропуску (4) потрібне дієслово, що означає обговорення складної проблеми. У пропуску (5) – дієслово, що означає спрощення складного явища. У пропуску (6) – дієслово, що означає об'єднання різних підходів для комплексного дослідження.

Для заповнення пропуску (4) потрібно обрати дієслово для позначення наукового обговорення складної проблеми. **Дискутують** (ведуть наукову дискусію) найкраще підходить до академічного контексту. Варіанти **полемізують** (ведуть гостру суперечку), **диспутують** (офіційно сперечаються), **дебатують** (публічно обговорюють) мають інші відтінки значення.

Правильна відповідь: Б.

5. Сучасні філософи часто (4)_____ про природу свідомості, оскільки ця проблема залишається однією з найскладніших у науці. Деякі дослідники вважають, що свідомість можна (5)_____ до простих нейронних процесів, тоді як інші переконані, що вона має більш складну структуру. Однак усі погоджуються, що для розуміння свідомості потрібно (6)_____ різні наукові підходи: нейробіологічний, психологічний та філософський.

- А редукувати
- Б дедукувати

- В індукувати
- Г продукувати

Пояснення до виконання

Контекст передбачає наявність дієслова, що означає спрощення складного явища. **Редукувати** (зводити складне до простого) відповідає змісту речення. Варіанти **дедукувати** (робити висновки від загального до часткового), **індукувати** (робити узагальнення), **продукувати** (виробляти) не підходять до контексту.

Правильна відповідь: А.

6. Сучасні філософи часто (4) _____ про природу свідомості, оскільки ця проблема залишається однією з найскладніших у науці. Деякі дослідники вважають, що свідомість можна (5)_____ до простих нейронних процесів, тоді як інші переконані, що вона має більш складну структуру. Однак усі погоджуються, що для розуміння свідомості потрібно (6)_____ різні наукові підходи: нейробіологічний, психологічний та філософський.

- А інтегрувати
- Б агрегувати
- В сегрегувати
- Г дегрегувати

Пояснення до виконання

Потрібно вставити дієслово для позначення об'єднання різних підходів. **Інтегрувати** (об'єднувати в єдине ціле) найточніше передає ідею комплексного дослідження. Варіанти **агрегувати** (накопичувати), **сегрегувати** (**розділяти**), **дегрегувати** (розукрупнювати) мають протилежне або неподібне значення.

Правильна відповідь: А.

7. Сучасна психологічна наука активно (7)_____ нові методи дослідження людської поведінки, які дозволяють більш точно інтерпретувати результати експериментів. Однак деякі вчені (8)_____ щодо етичності використання таких технологій, оскільки вони можуть порушувати приватність досліджуваних. Крім того, важливо (9)_____ між об'єктивними даними та суб'єктивними інтерпретаціями, щоб уникнути хибних висновків. Тільки так можна (10)_____ надійні наукові результати в галузі психології.

- А розробляє
- Б модерує

В деконструює

Г колаборує

Пояснення до виконання

На місце пропуску (7) потрібно вставити дієслово для позначення створення нових методів. **Розробляє** (створює, удосконалює) найкраще підходить до наукового контексту. Терміни **модерує** (керує перебігом подій, дискусії, процесу), **деконструює** (аналізує або демонтує складну систему чи структуру), колаборує (співпрацює) не відповідають прямій дії зі створення нового.

Правильна відповідь: А.

8. Сучасна психологічна наука активно (7)_____ нові методи дослідження людської поведінки, які дозволяють більш точно інтерпретувати результати експериментів. Однак деякі вчені (8)_____ щодо етичності використання таких технологій, оскільки вони можуть порушувати приватність досліджуваних. Крім того, важливо (9)_____ між об'єктивними даними та суб'єктивними інтерпретаціями, щоб уникнути хибних висновків. Тільки так можна (10)_____ надійні наукові результати в галузі психології.

А дискутують

Б диспутують

В рекурують

Г заперечують

Пояснення до виконання

Контекст вимагає дієслова для позначення сумнівів щодо етичності. **Дискутують** (обговорюють проблемні питання) відповідає змісту. Варіанти **диспутують** (офіційно сперечаються), **рекурують** (повертаються) не відповідають змісту речення, **заперечують** – у тексті йдеться не про заперечення як таке, а радше про обговорення, занепокоєння або сумніви (більш м'яку, наукову реакцію).

Правильна відповідь: А.

9. Сучасна психологічна наука активно (7)_____ нові методи дослідження людської поведінки, які дозволяють більш точно інтерпретувати результати експериментів. Однак деякі вчені (8)_____ щодо етичності використання таких технологій, оскільки вони можуть порушувати приватність досліджуваних. Крім того, важливо (9)_____ між об'єктивними даними та

суб'єктивними інтерпретаціями, щоб уникнути хибних висновків. Тільки так можна (10)_____ надійні наукові результати в галузі психології.

- А реферувати
- Б рецензувати
- В диференціювати
- Г кваліфікувати

Пояснення до виконання

Потрібно вставити дієслово для позначення розрізнення понять. **Диференціювати** (розрізнити, відокремлювати) точно передає необхідність розмежування. Варіанти **реферувати** (подавати звіт, доповідати) не передають значення розмежування понять, **рецензувати** (аналізувати або оцінювати чужу роботу) не відповідає змісту речення, **кваліфікувати** (оцінювати або визначати характер чогось) означає оцінку, а не розмежування, тому не є доречним у цьому контексті.

Правильна відповідь: В.

10. Сучасна психологічна наука активно (7)_____ нові методи дослідження людської поведінки, які дозволяють більш точно інтерпретувати результати експериментів. Однак деякі вчені (8)_____ щодо етичності використання таких технологій, оскільки вони можуть порушувати приватність досліджуваних. Крім того, важливо (9)_____ між об'єктивними даними та суб'єктивними інтерпретаціями, щоб уникнути хибних висновків. Тільки так можна (10)_____ надійні наукові результати в галузі психології.

- А передбачити
- Б поширити
- В узагальнити
- Г гарантувати

Пояснення до виконання

Варіант **передбачити** (спрогнозувати або зробити припущення про майбутнє) не підходить, оскільки у контексті наукової достовірності йдеться не про здогадки чи прогнози, а про надійність і точність. **Поширити** (розповсюдити щось у просторі або серед людей) не підходить, оскільки поширити можна лише після отримання результатів. У тексті йдеться про отримання достовірних результатів, а не їхнє поширення. **Узагальнити**

(зробити висновок на основі кількох фактів або об'єднати інформацію в загальну картину) не підходить, оскільки цей термін пов'язаний із аналітичною обробкою, а не точністю результатів.

Гарантувати (забезпечувати надійність) передає ідею забезпечення надійності результатів дослідження.

Правильна відповідь: Г.

1.3. Критичний аналіз текстів

Для оцінювання навичок критичного мислення використовують тестові завдання, що стосуються одного або пари текстів із таких галузей: право, суспільствознавство, точні чи гуманітарні науки. У випадку аналізу пари текстів потрібно встановити їхні співвідношення один з одним. Завдання полягають у підсумовуванні змісту тексту або пари текстів А та Б, визначенні центральної ідеї або головної думки автора чи авторів, визначенні найбільш релевантного заголовка, встановленні основних відмінностей між двома текстами.

Запитання типу **розпізнавання** полягають у визначенні фактів, про які прямо сказано у тексті: потрібно вибрати єдиний варіант, що містить інформацію, зазначену у тексті, або єдиний варіант, який містить інформацію, що НЕ згадувалась у тексті. Для пари текстів використовують запитання типу «Що з наведеного згадується у тексті А, але не згадується у тексті Б?».

Завданням **уточнюючих** запитань є оцінювання розуміння вживання слова, фрази чи терміну в конкретному контексті. При відповіді на такі запитання потрібно обрати альтернативу з еквівалентним значенням.

Довідкові запитання передбачають вибір найбільш релевантного пояснення, чому автор посилається на певну інформацію. Іншими словами, потрібно визначити, яку основну функцію виконує дане посилання. Наприклад, «Основна мета першого речення четвертого абзацу полягає в тому, щоб...», «Автор цитує біолога Стівена Джемса Гулда у другому абзаці перш за все для того, щоб...». Для пари текстів можливі запитання типу «В обох текстах згадується про пропаганду насамперед для того, щоб...», «Обговорення фотосинтезу в тексті А відрізняється від обговорення фотосинтезу у тексті Б...».

Запитання щодо **організації інформації** призначені для оцінювання розуміння структури тексту студентом: яку роль відіграє кожен абзац тексту. Наприклад, «Основною метою третього абзацу є...», «Що з наведеного нижче найбільш точно описує зв'язок між останнім та першим абзацами?». Для пари текстів А та Б можливі такі запитання: «Що з наведеного нижче найбільш точно характеризує взаємозв'язок між текстами?», «У тексті А, на відміну від тексту Б, йдеться про...».

При відповіді на запитання типу «Чи погодились би» потрібно сформулювати **висновки щодо поглядів** автора чи авторів текстів, обравши варіант відповіді, що містить ідею, позицію чи думку, за допомогою якої на основі інформації, представленої у тексті, можна обґрунтовано зробити висновок, що автор (особа чи група, про яку йдеться у тексті) погодиться із наведеним твердженням. Приклади запитань такого типу: «Який з наведених поглядів щодо програм у соціальних мережах найімовірніше підтримає Асоціація вчителів?», «З яким із наведених нижче тверджень, швидше за все, погодиться автор?», «З тексту можна зробити висновок, що теоретики права, які рекомендують застосовувати цивільні санкції для боротьби з корпоративними правопорушеннями, вважають, що...». Для пари текстів А та Б можливі такі запитання: «З чим, швидше за все, погодиться автор тексту...», «Автори, швидше за все, не погоджуються, з тим, що...», «Яку з наступних відповідей на запитання, поставлене в кінці першого абзацу тексту А, найімовірніше дасть автор тексту Б?», «Проти якого твердження тексту Б, швидше за все, висловить заперечення автор тексту А?».

Запитання типу **висновки щодо інформації** («Про що свідчить цей факт?») зосереджені на формулюванні висновків з фактів, наведених у тексті. Згідно з наведеними у тексті принципами та інформацією про істинність одного твердження потрібно обрати варіант відповідей, що містить інформацію про істинність іншого твердження. Ці запитання призначені для перевірки здатності «читати між рядків» і визначення найбільш ймовірних висновків. Приклади запитань такого типу: «Що з наведеного нижче було б найбільш імовірним результатом територіальної суперечки між блакитною сойкою та червоною білкою відповідно до фактів, наведених у тексті?», «Що з наведеного

нижче найбільше обгрунтовано інформацією з тексту?», «Що з наведеного нижче, за припущеннями, зробленими у тексті, швидше за все, стосувалося середньовічних гільдій?». Для пари текстів А та Б можливі такі запитання: «Яке з наведених нижче тверджень є істинним, згідно з інформацією обох текстів А та Б?», «Який з наведених нижче висновків можна зробити загалом з двох текстів?».

При відповіді на запитання типу **висновки щодо ставлення** («Яке ставлення автора?») потрібно зробити висновок про ставлення автора до чогось або про ставлення людини чи групи до речі, ідеї, особи чи групи. Наприклад, «Що з наведеного нижче найкраще описує ставлення автора до графічних романів?», «Ставлення автора до аргументів суворих конструїстських дарвіністів можна найточніше описати як одну з...», «У вживанні автором якого з наступних слів найточніше відображений погляд автора на характер Мейс Вінду?». Для пари текстів А та Б можливі такі запитання: «Текст Б відрізняється від тексту А тим, що текст Б демонструє ставлення до ідей, які він обговорює, більш...», «Можна зробити висновок, що автор тексту Б розглядає підхід автора тексту А як...», «Що з наведеного нижче, швидше за все, точно описує ймовірну аудиторію кожного з текстів з огляду на стиль і тон кожного тексту?».

Запитання типу **застосування нових контекстів** («Який варіант відображає розширення інформації чи ідей, обговорених у тексті?») передбачають застосування принципів чи ідей, викладених у тексті, до нового контексту, представленого у варіантах відповідей. Завдання полягає в узагальненні ідей у більш широкому або аналогічному контексті. Прикладами запитань такого типу можуть бути: «Який із наведених нижче експериментів, швидше за все, надасть дані, які були б найбільш релевантними для дослідження, описаного у третьому абзаці?», «Що з наведеного нижче є найбільш наочним прикладом застосування принципу «дивись, перш ніж стрибнути», відповідно до того, як він описаний у тексті?». Для пари текстів запитання можуть бути наступними: «Що з наведеного нижче відповідає політиці, яку відстоює автор тексту А, але не відстоює автор тексту Б?», «Можна зробити висновок, що обидва автори, швидше за все, вважатимуть, що наступне з наведених нижче тверджень є при-

кладом техніки розповіді Кетрі...», «Виходячи з текстів, можна зробити висновок, що наступна з наведених нижче дій була б незаконною згідно з римським законодавством, але не була б незаконною згідно із загальним правом Канади та США...».

Запитання типу **дослідження принципів та аналогій** («Який принцип?», «Який вибір є аналогічним?») передбачає вибір варіанту відповідей, який найкращим чином відображає лінію міркування чи принцип, що діє у конкретному випадку. Потрібно обрати сценарій, який найкращим чином ілюструє або є найбільш подібним до ситуації, описаної у тексті. Такі запитання призначені для перевірки здатності абстрактно мислити, виділяти та інтерпретувати основні структури чи принципи з інформації, представленої у тексті. Приклади запитань такого типу: «Яка з наведених ситуацій є найбільш аналогічною до ситуації, описаної у тексті, про те, як Стара Дама проковтнула муху?», «Що з наведеного нижче найбільш схоже з відношенням телеглядача до телевізійної індустрії?», «Як описано в останньому абзаці тексту, підхід космологів до вирішення проблеми темної матерії найбільш аналогічний до...», «Який із наведених принципів використано у міркуваннях автора?», «Який із наведених принципів, швидше за все, керує авторською оцінкою розповіді Рози?». До двох текстів запитання типу дослідження принципів та аналогій можуть бути наступними: «Які з наведених нижче співвідношень між назвами текстів є найбільш аналогічним до співвідношення між текстами А та Б?», «Який із наведених принципів лежить в основі міркувань у тексті А, але не є основним принципом міркувань у тексті Б?», «Який із наведених принципів, швидше за все, підтримають автори обох текстів?».

Запитання, що передбачають аналіз **додаткових доказів** («Що з перерахованого нижче посилить/послабить міркування?») призначені для перевірки здатності оцінити вплив додаткових доказів на твердження або міркування, представлені у тексті. В одних випадках потрібно обрати варіант відповідей, що містить інформацію, яка посилює міркування. В інших випадках потрібно обрати відповідь, що представляє інформацію, яка б найбільше послабила або спростувала твердження чи лінію міркувань. Прикладами запитань такого типу є: «Що з наведеного нижче, якщо є істинним, найбільше зміцнило б теорію палеон-

тологів щодо соціального догляду за велоцирапторами?», «Що з наведеного нижче, якщо є істинним, найсерйозніше послаблює твердження кліматолога про наслідки окислення океану?», «Що з наведеного нижче, якщо є істинним, найбільше підсилює ймовірність того, що рекомендації автора щодо допомоги вовняній промисловості Нової Зеландії будуть успішними?». До двох текстів запитання типу дослідження принципів та аналогій можуть бути наступними: «Що з наведеного нижче, якщо є істинним, поставить під сумнів міркування автора тексту А та підтвердить міркування автора тексту Б?», «Що з наведеного нижче найбільш точно описує відповідність результатів досліджень, представлених у тексті Б, твердженням, викладеним у тексті А?»

Відповіді на запитання щодо **основної мети** («Чому автор написав уривок?») полягають у визначенні основного завдання тексту в цілому. Якщо визначення *основних запитань*, на які відповідає текст, полягає у встановленні фактичної проблеми чи центральної ідеї, визначення *основної мети* потребує розгляду більш цілісної проблеми щодо того, як сформовано основну думку або чому текст взагалі був написаний.

Першим завданням критичного аналізу текстів у більшості випадків є визначення **основних питань** представленого тексту – вибір твердження, яке найкращим чином виражає центральну ідею або основну думку, яку автор тексту має намір передати у цілому. Такі запитання мають три основні різновиди:

1. «*У чому суть? У чому «велика ідея»?*». Найпоширеніші варіанти запитання – визначити основну думку, основне питання чи основну ідею тексту. Основні питання, на які відповідає текст, мають більш вузьку спрямованість, ніж запитання, які передбачають формулювання висновку до тексту загалом. Щоб правильно відповісти на них, потрібно визначити найважливішу ідею, яку намагається передати автор уривку, – ідею яку підтримують всі інші ідеї та інформація у тексті.

2. Узагальнюючі запитання типу «*Що з наведеного нижче найбільш точно узагальнює зміст тексту?*». Відповіддю на таке запитання є найбільш точне його узагальнення, що найповніше охоплює важливу інформацію, представлену в тексті. Вірний варіант відповіді буде найбільш вичерпним і включатиме всі

міркування, викладені у тексті. Запитання щодо основної ідеї тексту є достатньо рідкісними.

3. «Яка найбільш відповідна назва?». Такий варіант запитання пов'язаний з питанням про головну думку/основну ідею, оскільки найкращим заголовком буде той, який безпосередньо стосується центральної ідеї або головного питання. Такі запитання також відносно рідкісні. Заголовок має передавати зміст основної ідеї тексту.

1.4. Стратегії розв'язання тестових завдань з критичного аналізу текстів

Прогнозування. Коли читач передає зміст тексту своїми словами, він отримує контроль над вмістом і доводить собі, що розуміє те, що відбувається. Тому може бути корисним сформулювати основну думку тексту своїми словами, перш ніж перейти до вибору вірного варіанту відповіді. Далі потрібно обрати варіант, який найбільше відповідає вашій прогнозованій відповіді. Звичайно, існує кілька способів висловити основну думку будь-якого тексту, тому можна не знайти варіант, який би точно відповідав сформульованим фразам. Але якщо читач добре розуміє прочитаний текст, вірний варіант відповіді має бути найближчим до прогнозованого.

Стратегія активного читання. Доцільно підкреслювати або обводити важливі твердження. Потрібно визначити точку зору автора та відзначити, чим вона відрізняється від інших представлених поглядів (точки зору інших осіб чи груп). Рекомендується звертати особливу увагу на контрастну мову, наприклад: ще, але, хоча, однак, та робити короткі нотатки на полях. Після кожного абзацу перевірте своє розуміння, формулюючи основне питання абзацу своїми словами.

Багато текстів мають загальні структурні характеристики: перший абзац відображає основну тему; останній абзац містить основний висновок; у першому реченні кожного абзацу формулюється проблема, решта речень абзацу підтверджують твердження, висловлені у першому реченні. Короткий огляд першого та останнього речень кожного абзацу іноді може допомогти підтвердити загальну структуру тексту та виділити головне.

Одним із головних завдань критичного аналізу текстів є **розуміння тез**, які висловлені у тексті в **буквальному сенсі, явному вигляді**. Прикладами таких запитань є «Що з наведеного нижче автор чітко визначає як характеристику фільмів про Адама Сендлера?», «Що з переліченого нижче говорить автор про маленького поні?», «Автор тексту стверджує, що студентів коледжу стосується...», «Що притаманне фантастичним бейсбольним лігам згідно з текстом?». Відповіді на ці запитання, як правило, формулюються за допомогою дуже близького перефразування деякої частини тексту. Такі питання можуть здатися несподівано простими, оскільки вони призначені для перевірки базових навичок критичного мислення.

Питання типу «**з'ясування значення**». У пропонуваніх текстах слова та фрази не використовуються окремо, а влітаються в контекст розповіді, міркування, пояснення тощо. Відповідно, уточнюючі змістові запитання перевіряють здатність визначати контекстуально відповідні значення слів і фраз. Іншими словами, потрібно вміти тлумачити слова та фрази не у їх буквальному значенні, визначеному у словнику, а так, як автор надає їм сенсу у конкретному контексті. Для відповіді на запитання такого типу потрібно уточнити двозначні вирази, звузити значення неоднозначних виразів або інтерпретувати незвичне використання виразу. Основними різновидами уточнюючих значущих запитань є пошук *синоніму*, визначення *референтних значень* та *інтерпретація значення*.

Приклади запитань, що передбачають пошук *синоніму*: «Яка з наведених фраз, якщо замінити словом «_____» у рядку _____, **НАЙМЕНШЕ** змінить значення речення?», «Яке з наведених нижче слів передасть той самий зміст у контексті тексту, якщо замінити слово « _____ » у рядку _____?». Якщо варіант відповіді містить визначення, яке істинне загалом, це ще не означає, що воно є істинним і в конкретному контексті.

Запитання, відповіді на які передбачають визначення *референтних значень*, призначені для перевірки здатності визначати, на яку попередню частину тексту посилається дана фраза. Наприклад, «Фразу « _____ » (рядок _____) найкраще тлумачити як посилання на наведене нижче твердження...». Відповідь не обов'язково можна знайти безпосередньо поруч із згаданою

фразою (рядком): фраза може стосуватись концепції, яка була введена та розроблена набагато раніше у тексті.

Уточнюючі змістові питання, що потребують *тлумачення значення*, є більш відкритими, але основна концепція та ж. Наприклад, «Стверджуючи, що _____, автор уривку Б, швидше за все, має на увазі, що ...». У цьому випадку потрібно уточнити двозначність, звузити невизначеність або дати визначення для незвичного використання виразу. Іноді запитання містить просту метафору або порівняння. У такому випадку потрібно обрати більш прямий спосіб висловити ту ж думку, що й автор тексту, не використовуючи образної мови.

Для пари текстів А та Б запитання такого типу можуть бути наступними: «Для формулювання якої з наведених нижче ідей/концепцій, згаданих у тексті Б, автор тексту А використовує фразу «Х»?». У цьому випадку перед вибором із пропонованих варіантів також доцільно спрогнозувати власну відповідь на запитання. Це заощадить час на роздуми над кожним із пропонованих варіантів відповідей та збільшить точність уточнюючих смислових запитань.

Відповіді на **довідкові** запитання полягають у визначенні, чому автор посилався на фразу/рядок у певній частині тексту. Іншими словами, який сенс включати посилання? Наприклад, «Автор посилається на _____ для того, щоб ...», «З якою метою автор використовує посилання на _____ (рядки _____)?». Завдання полягає в інтерпретації функції посилання. Мета, яку можна автоматично визначити в процесі читання абзацу тексту, який містить це посилання, ймовірно, є правильною відповіддю на запитання такого типу. Тому доцільно спочатку сформулювати відповідь своїми словами, а потім обрати той варіант, який найкраще відповідає прогнозу. Автор часто надає всі підказки, необхідні для розуміння мети будь-якої частини тексту. Посилання цілком може слугувати підтвердженням твердження, викладеного у першому чи останньому реченні абзацу, що містить аналізоване посилання, або останньому реченні попереднього абзацу. Посилання може бути включеним автором і для прямого підтвердження основної думки тексту. Найчастіше ці посилання стосуються досліджень або інших форм доказів, і вони слугують лише для підтвердження твердження чи позиції, яку автор ви-

словлює/формулює у тексті. Ця позиція може бути явною або латентною, але існує велика ймовірність, що вона була визначена ще під час першого прочитання тексту. Обов'язково потрібно переконатись, що обраний варіант відповіді не лише відображає зміст тексту, а й стосуються мети включення посилання у текст.

Запитання, що стосуються **висловленої автором думки** у тексті загалом або в конкретному абзаці передбачають розуміння та аналіз міркувань, висловлених у тексті, стосовно розвитку ідей у тексті або мети конкретного абзацу. Наприклад, «Що з наведеного нижче найбільш точно відображає міркування автора, висловлене в останньому абзаці тексту?».

Якщо запитання стосується **організації інформації** про весь текст, доцільно прочитати перше та останнє речення кожного абзацу. Зміна риторики у різних абзацах дає можливість виявити заперечення чи підтвердження міркувань, висловлених у попередніх абзацах. Потрібно проаналізувати, як автор текстів будує міркування у кожному абзаці та від абзацу до абзацу: висловлює тезу, наводить докази, а потім висловлює протилежну позицію; представляє суперечливу або парадоксальну ситуацію, наводить приклади її проявів, а потім обговорює можливе рішення; представляє одну сторону дискусії, потім іншу, а потім аргументує позицію однієї із сторін або представляє третю точку зору. Правильна відповідь на запитання такого типу містить дуже загальні характеристиками способу міркувань автора та незначну кількість деталей, за допомогою яких сформульовано висловлювання в абзаці.

Запитання типу «**З чим вони погодилися б?**» передбачають формулювання **висновку про погляди автора чи людей/груп людей**, згаданих у тексті. Погляди автора можуть бути висловлені у тексті не явно (наприклад, «я вважаю, що _____»). Вірною відповіддю на запитання такого типу є варіант, що відображає точку зору, яка підтверджується висловлюванням, прямо зазначеним у тексті. Наприклад, «Найбільш обґрунтовано можна зробити висновок, що дослідники, згадані у пункті 4, погодилися б із наступним твердженням...», «З тексту можна зробити висновок, що автор найбільш чітко дотримується погляду стосовно...», «Згідно з інформацією, наведеною в тексті, автор **НАЙМЕНШ** ймовірно повірить у ...».

При виборі вірної відповіді на запитання такого типу доцільно використовувати метод відкидання найбільш достовірно невірних варіантів. Підтекст часто лежить під поверхнею, тому відповідь потрібно шукати у тій частині тексту, що містить фразу із запитання. Нею може бути висловлювання, що повторює ідею, викладену в тексті. На більш складні запитання щодо висновків потрібно зібрати інформацію з різних частин тексту. Наприклад, для визначення вірної відповіді на запитання «Згідно з текстом можна зробити висновок, що погляд автора на творчість Джастіна значно відрізняється від погляду більшості оцінювачів Джастіна, наступним способом...», потрібно визначити думку автора, визначити думку шанувальників та порівняти обидві думки. Також потрібно остерігатись «крайніх», всеохоплюючих слів, таких як «завжди», «все», «ніколи».

При порівняльному аналізі пари текстів А та Б запитання такого типу передбачають формулювання висновків про те, що автор одного тексту думає про те, що стверджується в іншому тексті: «З яким із наведених нижче тверджень тексту Б, швидше за все, погодився б автор тексту А?». Для відповіді на це запитання потрібно порівняти погляди авторів двох текстів. Частими є запитання типу «З яким із наступних тверджень, найімовірніше, погодяться/не погодяться автори обох текстів?». У такому разі потрібно знайти спільну точку зору в міркуваннях обох авторів. Тексти А та Б для порівняльного аналізу завжди об'єднані в пару за певними ознаками – вони стосуються однакових або близьких тем, і автори зазвичай мають різні точки зору. В одних випадках точки зору авторів є прямо протилежними, але зазвичай відмінності між ними більш нюансові. Автори часто погоджуються з деякими основними моментами, не погоджуючись з іншими. Іноді вони роблять різні висновки з тих самих фактів або рекомендують різні стратегії дій. У деяких випадках автор одного із текстів підтримує загальноприйнятую теорію, а інший – нову альтернативу. Якими б не були відношення між текстами, перш ніж відповідати на ці питання, важливо зрозуміти нюанси відповідних точок зору двох авторів.

Питання типу «**Що мається на увазі?**» або «**Що ще може бути істинним?**» у критичному аналізі текстів полягають у формулюванні висновку щодо інформації, представленої в тексті.

Відповідь може бути прямо не зазначена у тексті, але підтверджується його змістом. Такі запитання призначені для перевірки на здатність «об'єднувати думки» або «читати між рядками» і визначати, що мається на увазі. Наприклад, «Яке із наведених тверджень найбільш обгрунтовує міркування, висловлені в тексті?», «Яке з наступних тверджень щодо _____ найбільше обгрунтовано у тексті?», «З тексту можна зробити висновок, що _____ це ...». У такому разі найбільш дієвим методом вибору вірної відповіді на запитання є відкидання найменш ймовірних відповідей. Вірний варіант може просто повторювати ідею, достатньо чітко висловлену у тексті – підтекст зазвичай лежить під поверхнею. На більш складні запитання для формування висновків потрібно проаналізувати інформацію з різних частин тексту.

При порівняльному аналізі пар текстів зазвичай потрібно знайти твердження, що обгрунтовується в обох текстах: «Яке з наведених міркувань найбільш обгрунтовано обома текстами?». У таких випадках, навіть якщо у двох текстах є протилежні міркування, тези чи рекомендовані стратегії дій, будуть визначені основні спільні моменти, які підтверджуються обома текстами.

Запитання щодо визначення **ставлення автора** чи групи людей до певної тези, позиції чи події передбачають **пошук відповіді, безпосередньо не висловленої в тексті**, яку можна встановити з риторики чи змісту тексту: «Що з наведеного нижче найбільш точно ідентифікує ставлення, яке автор виявив у тексті до _____?», «Яким із наведених способів можна найточніше описати ставлення авторів до _____?», «Автор, швидше за все, охарактеризував би _____ як ...», «Ставлення автора тексту А до _____ відрізняється від ставлення автора тексту Б тим, що автор тексту А більше...». Зазвичай метою написання тексту є повідомити про конкретні факти (без упередженості або власної думки автора); повідомити про факти, надані іншими дослідниками (без упередженості або власної думки); переконати читача в перевагах певної позиції (позитивне ставлення); спростувати або піддати сумнівам конкретну позицію (негативне ставлення). В деяких випадках щоб знайти вірну відповідь на запитання щодо ставлення автора до конкретної тези, позиції чи події потрібно проаналізувати слова чи фрази, які зустрічаються у тексті, та визначити ті, які вказують на ставлення до неї автора, людей чи груп, згаданих

у тексті. Наприклад, «Яка з наступних пар слів відображає ставлення автора до «тези», згаданої в третьому абзаці?».

При виборі вірної відповіді на запитання такого типу потрібно враховувати позитивне або негативне ставлення до персонажів та ідей, представлених у тексті, яке автор виражає, використовуючи певні слова.

Тон риторики може змінюватися від позитивного до негативного (застережень) або початково неприйнятна позиція може змінитись неохочим визнанням позитиву. Така динаміка найточніше відображає загальне ставлення автора. Вірною відповіддю зазвичай не є висловлювання, якому притаманний дуже позитивний, відверто нейтральний чи надто негативний тон риторики.

При критичному аналізі пар текстів питання щодо ставлення авторів до конкретної тези, позиції чи події можуть полягати у визначенні спільного у ставленні авторів обох текстів: «Яким із наведених способів можна найточніше описати ставлення авторів до ____?». У такому випадку існує неявна або явна спільна теза, яку поділяють автори тексту А та тексту Б. Вірною відповіддю на таке запитання є висловлювання, що найкраще відображає спільні погляди авторів. Запитання такого типу може полягати і у визначенні варіанту, що відображає контрастне ставлення авторів двох текстів до конкретної тези, позиції чи події: «Що з наведеного нижче найкраще описує відмінність у ставленні авторів до ____?».

Запитання типу **«Який сценарій відповідає принципу, описаному у тексті?»** передбачає застосування принципу чи ідеї, викладених у тексті, до нового контексту, представленого у варіантах відповідей. Ці запитання призначені для оцінювання розуміння концепції, перевірки здатності реалізувати цю концепцію у ситуації, яка не згадувалася у тексті. В одних випадках такі запитання стосуються умовних сценаріїв – потрібно оцінити, наприклад, що б сталося, якби сценарій, рекомендований у тексті, був реалізований. В інших випадках потрібно обрати ілюстрації або приклади концепції, представленої у тексті. Наприклад, «Згідно з текстом, що з перерахованого нижче, найімовірніше, може статися якщо панди вимруть?», «Кожне з наведених нижче тверджень відповідає тим результатам, яких автор очікував би від дій, запропонованих у тексті, ОКРІМ ...», «Що з наведеного нижче автор, швидше за все, охарактеризує як приклад

задоволення від чужих невдач?», «Відповідно до тексту, кожне з наведених нижче тверджень ілюструє концепцію тисячолітньої туги ОКРІМ ...». Щоб обрати вірну відповідь на запитання такого типу, потрібно чітко зрозуміти саму концепцію і спробувати сформулювати її своїми словами та, за можливості, спростити її.

Запитання типу **«вибір аналогій»** призначені для оцінювання розуміння міркувань, представлених у тексті, та полягають у визначенні інших аргументів, схожих за структурою до аналізованих. Ці запитання стосуються конкретного концепту, висловленого у тексті, та передбачають пошук серед варіантів відповідей найбільш схожої до описаної в тексті. Підтипами запитань цього типу є виявлення *діючих принципів та аналогічних ситуацій*. Наприклад, «З яким із наступних принципів найбільш узгоджується обґрунтування _____, описане у тексті?», «Яка з наведених ситуацій є найбільш аналогічною тій, що представлена у другому реченні тексту?», «Яка з наведених гіпотетичних ситуацій є найбільш аналогічною до описаної в тексті _____?». При виборі вірної відповіді на запитання такого типу потрібно спочатку висловити простими словами відповідний принцип, ідею, висновок чи висловлювання та відкинути невірні варіанти.

При критичному аналізі пар текстів запитання такого типу полягає у виявленні запропонованих у варіантах відповідей пар, між якими існують взаємозв'язки, аналогічні до взаємозв'язків між текстами А та В. Наприклад, «Взаємозв'язок між якими двома телевізійними програмами є найбільш аналогічним до взаємозв'язків між текстами А та В?». При визначенні вірної відповіді на таке запитання потрібно описати початкову ситуацію в загальних рисах, встановити суттєвий характер взаємозв'язку між текстами та обрати найбільш аналогічну пару із запропонованих варіантів відповідей.

Запитання типу **«Що обґрунтовує/послаблює позицію?»** полягає у виборі варіанта відповіді, що містить найкращі *додаткові докази* на підтвердження або заперечення певної тези. Для його відшукування потрібно оцінити нову інформацію, надану у кожному варіанті відповідей, і вибрати висловлювання, яке б, за умови його істинності, обґрунтовувало або послаблювало міркування, наведене у тексті. Наприклад, «Що з наведеного нижче, якщо є істинним, найбільше послаблює аргументи автора,

викладені у тексті?», «Що з наведеного нижче, якщо є істинним, найбільш суттєво послаблює міркування, висловлені автором у рядках ____?», «Що з наведеного нижче, якщо є істинним, найбільше підсилить твердження автора про те, що ____?», «Що з наведеного нижче, якщо є істинним, найбільш обґрунтовує міркування про те, що ____?». Перед вибором відповіді корисно підсумувати своїми словами ідею, яка має бути обґрунтована або послаблена. Вірний варіант має містити інформацію, яка впливає на істинність позиції, пояснення, твердження чи доказів, щодо яких ставиться запитання.

Відповіді на запитання такого типу зазвичай не повинні остаточно підтверджувати або остаточно спростовувати міркування, позицію тощо, якої стосується запитання. Достатньо, щоб правильний варіант відповіді збільшив (для запитань підсилення) або зменшив (для запитань послаблення) ймовірність того, що відповідне міркування чи позиція є істинними.

Додаткові докази можуть різними способами впливати на висловлені у тексті міркування. В одних випадках істинність тверджень тексту залежить від істинності припущення, а додаткові докази у правильному варіанті відповіді спростовують (або підсилюють) це припущення, а отже загалом послаблюють висловлювання. В інших запитаннях такого типу додаткова інформація у правильному варіанті відповіді може бути пов'язана з текстом іншими способами. Додаткова інформація може свідчити про те, що є істинним, що є передбачуваним, відповідно до тексту, і тим самим обґрунтувати міркування, висловлені в тексті. Додаткова інформація може надати аргументи для передбачення подій, що ймовірно не відбудуться або настання яких є малоімовірним відповідно до тверджень, принципів чи інформації, висловленої в тексті. Додаткова інформація може свідчити про те, що узагальнення, на яке спирався текст, не виконується у конкретному випадку, описаному у варіанті відповіді, або про те, що твердження, викладене у тексті є малоімовірним.

Запитання щодо **основної мети** («Чому?») полягають у встановленні причин, чому автор, можливо, написав цей текст. Відповідь на це запитання доцільно шукати при першому прочитанні тексту. Наприклад, «Текст стосується перш за все ...», «Основною метою тексту є...», «Основною метою написання ав-

тором тексту є...». Основною метою тексту не може бути твердження, що точно відображає ідею речення або абзацу тексту, але надто вузьке, щоб бути основною метою всього тексту. Також основна мета тексту не може містити екстремальних слів типу «завжди» чи «ніколи». Автори не часто висловлюють абсолютно некваліфіковані або всеосяжні міркування. Іноді одне слово неправильно характеризує мету автора тексту. Основна мета – це відповідь на фундаментальне питання «Чому?».

Для пар текстів запитання такого типу може бути наступним: «Центральна мета кожного тексту – це ...». Хоча парні тексти ніколи не матимуть однієї суті, вони можуть мати спільну мету. Потрібно встановити, що автори обох текстів намагаються сказати у своїх текстах, що є спільним, чому. Можливо, обидва тексти насамперед стосуються опису впливу митця, виявлення відмінних рис літературного напрямку або вивчення внеску конкретного вченого у певній галузі, чи критики застосування конкретного положення. Хоча міркування двох авторів, ймовірно, будуть відрізнятися одне від одного, «яка загальна мета» («чому») може бути однаковою.

Для того, щоб найбільш ефективно розв'язати тестові завдання з критичного аналізу текстів, потрібно дотримуватись наступних рекомендацій:

- Перед ознайомленням з текстом доцільно прочитати перших два запитання: зазвичай на більшість із них можна знайти відповідь по ходу читання тексту; відшукавши потрібні відповіді, можна ще в процесі читання переглянути й наступні запитання.
- Під час першого прочитання тексту потрібно зосередити свою увагу більше на основних твердженнях, ніж на деталях: основна думка тексту набагато важливіша за деталі, які автор використовує для її підтвердження. По ходу читання, за можливості, потрібно фіксувати й основну думку кожного з абзаців.
- Потрібно звертати увагу на структуру тексту: замість того, щоб надто концентруватися на тому, що говорять («Про що йдеться?»), зосередитись на тому, чому це сказано («У чому суть?»). Під час читання доцільно ставити собі наступні питання: «Чому автор тексту включив цю цитату?», «Чи підтверджують її міркування?», «Чому ав-

тор навів цей приклад?», «Яку роль відіграє кожна теза, кожен абзац у загальному міркуванні тексту?».

- Необхідно відслідковувати думки та тих, на кого він посилається: відстежувати схожі міркування та різні точки зору.
- При відповіді на різні типи запитань рекомендовано використовувати різні підходи. Наприклад, при відповіді на запитання, в яких потрібно ідентифікувати деталі, описані в тексті, потрібно уважно перечитати відповідну частину тексту. На противагу цьому, на запитання, що стосуються тексту загалом краще відповідати без уважного повторного читання.
- Завжди потрібно розмірковувати. Для деяких типів запитань перед тим, як прочитати пропонувані варіанти відповідей, доцільно сформулювати відповідь своїми словами. Без роздумів та підготовки дуже легко загубитися у виборі правильної відповіді.
- Тексти, які пропонують для критичного аналізу, не є рівноцінними: одні з них складніші через великий обсяг, обізнаність або рівень комфортності теми чи складність запитань.
- Якнайшвидше прочитання тексту може зашкодити визначити найважливішу інформацію, однак деякі його частини можна читати менш уважно, наприклад, ті, що містять деталі та підтверджують більш загальну тезу або думку.
- Розуміння текстів не потребує додаткових знань, вся необхідна інформація представлена в тексті. Власний досвід, знання та думки щодо тематики тексту можуть додати власні необґрунтовані припущення, які призведуть до вибору неправильного варіанту відповіді.
- Не потрібно завершувати виконання тестів раніше зазначеного терміну: відповіді повинні бути, перш за все, точними, швидкість вторинна.

При читанні потрібно виділяти олівцем ключові слова, такі як «однак», «тому», «аргументує це», «перше/друге». Активне читання допомагає усвідомити зміст текстів з розумінням, а не «зонувати» під час читання, зосередитись на структурі та змінах у події у тексті, а не запам'ятовуванні останнього абзацу.

1.5. Зразки виконання тестових завдань з критичного аналізу текстів

Завдання. Прочитайте текст і дайте відповіді на запитання, спираючись на те, що сказано або мається на увазі.

Відповідати на запитання потрібно на основі того, що зазначено або мається на увазі у тексті (парі текстів). Для деяких запитань можна обрати більше, ніж одну з відповідей. Однак необхідно вибрати найкращу, тобто відповідь, яка найточніше та повністю відповідає на запитання.

Критичний аналіз одиничного тексту

Текст I

Механічний Турок був фальшивою шаховою машиною, сконструйованою та представленою у 1770 році Вольфгангом фон Кемпеленом, щоб справити враження на імператрицю Марію Терезію Австрійську. Турок виявився здатним зіграти сильну партію в шахи проти суперника-людини, а також реалізувати лицарський турнір – головоломку, яка вимагає від гравця переміщати лицаря таким чином, щоб зайняти кожен квадрат шахової дошки рівно один раз. До знищення Турка вогнем різні його власники демонстрували його як автомат, хоча врешті-решт виявилось, що це складна підробка.

Після розголошення про його дебют інтерес до машини зростав по всій Європі. Однак Кемпелен більше цікавився своїми іншими проектами і уникав виставляти Турка, часто брешучи про стан ремонту машини майбутнім претендентам. У наступному десятилітті після дебюту в палаці Шенбрунн Турок зіграв лише з одним суперником, сером Робертом Мюрреєм Кітом, шотландським дворянином, після матчу Кемпелен повністю розібрав Турка. Кемпелен називав винахід «звичайною багателькою», оскільки він не був задоволений її популярністю і скоріше продовжував би роботу над паровими машинами та машинами, що відтворювали людську мову.

У 1781 р. Імператор Йосиф II наказав Кемпелену реконструювати Турка і доставити його до Відня для державного візиту великого російського князя Павла та його дружини. Поява машини була настільки вдалою, що князь Павло запропонував провести турне Турка по Європі, на це прохання Кемпелен погодився неохоче. Європейський тур Турка розпочався у 1783 році

з показу у Франції у квітні. Після прибуття до Парижу в травні 1783 року він був представлений публіці та зіграв з різноманітними супротивниками, включаючи адвоката на ім'я містер Бернар, який був другим номером серед шахістів. Після турніру у Версалі зросли вимоги до гри з Франсуа-Андре Даніканом Філідором, який вважався найкращим шахістом свого часу. Турка перевезли у кафе де ла Регенс, де він провів ігри з багатьма найкваліфікованішими гравцями, які часто програвали, аж до проведення матчу з Філідором в Академії наук. Хоча Філідор виграв свій поєдинок у Турка, його син зазначив, що батько назвав цей поєдинок «своєю найвтомливішою шаховою грою за весь час». Фінальна гра Турка в Парижі відбулася проти Бенджаміна Франкліна, який служив послом у Франції від США.

1. Після дебюту машини Кемпелен не хотів демонструвати Турка, оскільки

А Машина проходила ремонт.

Відповідь неправильна, оскільки Кемпелен «часто брехав щодо стану ремонту машини потенційним претендентам», що свідчить про те, що вона фактично не проходила ремонт.

Б Він демонтував його після матчу із сером Робертом Мюрреєм Кітом.

Відповідь неправильна, оскільки це наслідок, а не причина небажання Кемпелена показати Турка.

В Він волів витратити час на інші свої проекти.

Відповідь правильна. У тексті сказано, що Кемпелен волів займатись іншими своїми проектами і уникав виставляти Турка. В кінці цього ж абзацу нам повідомляють, що «Кемпелен називав винахід «звичайною багателькою», оскільки він не був задоволений її популярністю і скоріше продовжував би роботу над паровими машинами та машинами, що відтворювали людську мову». Це вказує на те, що Кемпелен неохоче демонстрував Турка, оскільки хотів зосередитися на інших своїх проектах.

Г Турок був знищений вогнем.

Відповідь неправильна, оскільки остаточне знищення Турка вогнем не згадується як причина небажання Кемпелена демонструвати Турка.

2. Який з наведених нижче висновків не можна зробити з тексту?

А Турок розпочав тур Європою в квітні 1783 року.

Відповідь неправильна. У тексті стверджується, що «Турок розпочав своє європейське турне в 1783 році з появи у Франції у квітні».

Б Під час свого європейського турніру Турок виграв майже всі свої матчі.

Відповідь неправильна. Не можна обґрунтовано припустити, що Турок виграв майже всі свої матчі, оскільки в тексті не сказано, що Турок виграв більшість його матчів; сказано лише, що «у кафе де ла Регенс, де він провів ігри з багатьма найкваліфікованішими гравцями, які часто програвали».

В Філідор визнав свій матч з Турком складним.

Відповідь правильна. В тексті стверджується, що син Філідора «азначив, що батько назвав цей поєдинок «своєю найвтомлівішою шаховою грою за весь час».

Г Візит Турка до Відня передував його появі в Парижі.

Відповідь неправильна, оскільки в тексті стверджується, що європейський тур Турка (включаючи його зупинку в Парижі) був запропонований внаслідок його успішної появи у Відні. Зауваження: «передуює» означає відбулось раніше.

Зауваження: зверніть увагу на вживання слова «не можна» у тексті запитання. Варіанти відповідей А, В і Г неправильні, оскільки вони є обґрунтованими висновками з тексту.

3. Згідно з текстом, Турок грав з такими особами:

А. Бенджамін Франклін, князь Павло, Франсуа-Андре Данікан Філідор.

Відповідь неправильна. Ця відповідь не повністю обґрунтована в тексті, оскільки хоча Бенджамін Франклін і Франсуа-Андре Данікан Філідор дійсно грали з Турком, про гру князя Павла з Турком у тексті не згадується. Князь Павло лише запропонував турне Турка по Європі.

Б. Франсуа-Андре Данікан Філідор, Кемпелен, сер Роберт Мюррей Кіт.

Відповідь неправильна. Згідно з текстом, Філідор і сер Роберт Мюррей Кіт грали з Турком, але Кемпелен був конструктором машини, а не її суперником. У тексті немає жодних свідчень про те, що Кемпелен грав проти свого власного винаходу.

В. Бенджамін Франклін, імператор Йосип II, містер Бернгард.

Відповідь неправильна. Містер Бернар і Бенджамін Франклін, згідно з текстом, дійсно грали з Турком, але імператор Йосип II лише наказав реконструювати машину для державного візиту. У тексті не згадується, що сам імператор грав з Турком.

Г. Франсуа-Андре Данікан Філідор, містер Бернар, Бенджамін Франклін.

Відповідь правильна. Ця відповідь найкраще обґрунтована в тексті, оскільки всі троє цих осіб дійсно грали з Турком: Філідор провів матч в Академії наук, містер Бернар грав після прибуття Турка до Парижа, а фінальна гра в Парижі відбулася проти Бенджаміна Франкліна.

4. Яке з наведених нижче тверджень найкраще обґрунтовується текстом?

А Турка відкрили в палаці Шенбрунн.

Відповідь правильна. Ця відповідь найкраще ґрунтована в тексті, оскільки в ньому йдеться, що текст посилається на «дебют Турка в палаці Шенбрунн». «Дебют» – це перша поява.

Б Кемпелен відбудував турка в 1781 році для державного візиту імператора Йосифа II.

Відповідь неправильна. Згідно з текстом, Турок був реконструйований у 1781 році для державного візиту великого князя російського Павла та його дружини.

В Турок обіграв першокласних шахістів, включаючи Філідора та містера Бернарда.

Відповідь неправильна. Містер Бернар, згідно з текстом, був «був другим номером серед шахістів».

Д За свою кар'єру Турок був представлений в Австрії, Франції та Туреччині.

Відповідь неправильна. У тексті не згадується, чи Турка представляли в Австрії, Франції та Туреччині.

Критичний аналіз пари текстів А та Б ТЕКСТ А

Присяжне анулювання застосовується, коли присяжні виправдовують обвинуваченого у кримінальній справі, нехтуючи рішенням суду, що суперечить фактичним висновкам присяжних. В одних випадках рішення присяжного анулювання ґрун-

тується на милосерді до підсудного, в інших – на неприязні до жертви. Присяжні також іноді скасовують рішення суду, коли обвинувачений вчинив акцію громадянської непокори, а присяжні погодились з його діями. Хоча випадків присяжного анулювання, мабуть, небагато, проблеми, які створюють повноваження присяжних анулювати вирок, є значними.

По-перше, ми не знаємо, як використовуються ці повноваження. Оскільки присяжні не зобов'язані і, як правило, не пояснюють свої вердикти, неможливо сказати, як часто відбувається анулювання. Це означає, що ми також не знаємо, як часто присяжні використовують ці повноваження у корисливих, а не добродійних цілях.

По-друге, у присяжних часто недостатньо доказів для прийняття обґрунтованого рішення про скасування. Докази, які можуть слугувати такому рішенню, наприклад, факти про попередні порушення закону підсудним, зазвичай не розглядаються під час судового розгляду, оскільки вони не мають відношення до технічного питання про вину чи невинуватість.

По-третє, присяжні не є законодавцями. У нас є обраний законодавчий орган, який приймає закони, та обрані чи призначені судді для їх тлумачення. Присяжні не обираються, не підзвітні і не зобов'язані враховувати вплив виправдувального вироку на інших.

Розумні люди можуть не погодитися щодо належного охоплення кримінального законодавства. Тим не менше, вони можуть публічно висловити свою незгоду і причини перегляду законів можуть бути вивчені та обговорені.

ТЕКСТ Б

Поліція та прокурори мають право на власний розсуд вирішувати, які порушення законодавства слід переслідувати, а які не помітити. Однак навіть при такому розсуді ці посадові особи можуть бути надмірно завзятими. У таких випадках присяжні можуть виступати як запобіжний клапан і приймати на власний розсуд рішення, наприклад, що справа надто тривіальна або обставини занадто пом'якшувальні, щоб призвести до винесення обвинувального вироку.

Коли присяжні приймають рішення про анулювання, оскільки не вважають, що закон повинен застосовуватися до конкретного відповідача, їхні дії також можна розглядати як до-

помогу законодавчому органу. Законодавчі органи розробляють загальні закони, оскільки вони не здатні передбачити будь-які зміни, які можуть відбутися, тому, що законодавці часто мають суперечливі думки щодо того, що має бути включено в законодавство, і тому вони повинні погодитися на широку риторику при прийнятті будь-яких законів.

Коли присяжні анулюють рішення суду, оскільки вважають, що закон є несправедливим, вони також виконують корисну функцію щодо законодавчого органу, демонструючи, що відповідний закон може бути недосконалим.

Можливі ситуації, коли присяжні приймають рішення про анулювання на основі факторів, які вони повинні ігнорувати, але такі випадки скасування присяжного анулювання, швидше за все, є рідкістю. Якщо присяжні погоджуються на анулювання, це означає, що справа про анулювання має бути настільки вагомою, що всі дванадцять присяжних, незважаючи на різний досвід та перспективи, тим не менше погоджуються, що анулювання є об'єктивним рішенням.

Перш ніж почати обирати правильні відповіді, потрібно усвідомити, що у тексті А обговорюються недоліки анулювання присяжних, а у тексті Б – його переваги. Іншими словами, текст Б є «більш позитивним».

1. Автор тексту Б припускає, що деякі закони виправдовують використання анулювання присяжних, оскільки вони також є

А складними

Відповідь неправильна. Автор тексту Б цього не припускає. Насправді автор пропонує протилежне, кажучи, що закони занадто «загальні» та/або «широкі», щоб правова система могла на них осмислено покладатися.

Б застарілими

Відповідь неправильна. У тексті Б про це не йдеться; автор нічого не говорить про те, що закони є застарілими.

В дозволеними

Відповідь неправильна. У тексті Б про це не йдеться. Основна претензія автора до законів і причина, чому потрібно дозволити анулювання присяжних, полягає в тому, що закони занадто «загальні».

Г нав'язливими

Відповідь неправильна. У тексті Б про це не йдеться. Автор каже, що законодавство може бути занадто загальним або несправедливим, однак автор спеціально не називає нав'язливість як проблему.

Д загальними

Відповідь правильна. Автор тексту Б припускає це. У другому абзаці він говорить: «Законодавчі органи розробляють загальні закони, тому що вони не здатні передбачити будь-які зміни, які можуть відбутися, оскільки законодавці часто мають суперечливі думки щодо того, що має бути включено в законодавство, і тому вони повинні погодитися на широку риторику при прийнятті будь-яких законів». Можна зробити висновок, що автор припускає, що саме загальність цих законів іноді може виправдати анулювання.

2. Автори текстів відрізняються своїм ставленням до присяжних тим, що автор уривку Б

А має менше довіри щодо мотивації рішень про скасування рішення присяжних

Відповідь неправильна. Це не описує різниці між поглядами авторів. У будь-якому разі, автор тексту Б є більш довірливим щодо мотивації рішень про скасування рішення присяжних; автор стверджує, що «справа про анулювання має бути настільки вагомою, що всі дванадцять присяжних, незважаючи на різний досвід та перспективи, тим не менше погоджуються, що анулювання є об'єктивним рішенням». Тим часом автор тексту А, схоже, не довіряє присяжним зробити правильний вибір, аргументуючи це тим, що ми не знаємо, «як часто присяжні використовують ці повноваження у корисливих, а не для добродійних цілях».

Б менш скептично ставиться до здатності присяжних розуміти закони, які вони планують застосовувати

Відповідь неправильна. Зі змісту тексту А не можна зробити висновок про те, чи скептично ставиться його автор до здатності присяжних розуміти закони; відомо лише, що автор тексту А скептично ставиться до мотивів присяжних і стурбований відсутністю їхніх пояснень та підзвітності. Текст А не вказує на те, що присяжні самі не розуміють законів.

В більше стурбований тим фактом, що присяжні рідко наводять аргументи за своїми вироками

Відповідь неправильна. Це не описує ставлення автора тексту Б. Він не згадує того факту, що присяжні рідко оприлюдню-

ють свої аргументи; це автор тексту А говорить, що присяжні «не підзвітні і не зобов'язані враховувати вплив виправдувального вироку на інших».

Г більш впевнений у здатності присяжних здійснювати повноваження анулювання справедливим чином

Відповідь правильна. Це точно описує різницю між поглядами авторів. Автор тексту Б каже, що малоімовірно, що присяжні скасують вирок з неправильної причини, тому що «справа про анулювання має бути настільки вагомою, що всі дванадцять присяжних, незважаючи на різний досвід та перспективи, тим не менше погоджуються, що анулювання є об'єктивним рішенням». На протипагу цьому, автор тексту А не має довіри до того, що присяжні об'єктивно застосовують анулювання: автор стверджує, що ми не знаємо, «як часто присяжні використовують ці повноваження у корисливих, а не добродійних цілях».

Д більш розчарований тим, що присяжні не використовують повноваження анулювання для здійснення соціальних змін

Відповідь неправильна. Цей вибір не описує різниці у ставленні авторів до присяжних. Жоден автор не посилається на соціальні зміни і не висловлює «розчарування», тому ми не маємо підстав робити висновок про протилежність їхніх поглядів стосовно соціальних змін.

3. Яка з наступних пар заголовків найбільш точно відображає аналогію співвідношення між текстами А та Б?

А «Камери в залі суду: перегини правосуддя?»

«Плюси та мінуси телетрансляції судових процесів»

Відповідь неправильна. Ці заголовки не відображають аналогічного співвідношення. З одного боку, автор тексту Б висловлює підтримку анулювання присяжних; друга назва передбачає зважений підхід.

Це запитання на аналогію: віднайти схожі співвідношення в абсолютно новому контексті. Тому питання про анулювання присяжних згадується у новій темі.

Б «Камери в залі судового засідання: три центральних питання під час дебатів»

«Несподівані переваги дозволу камер у суді»

Відповідь неправильна. Співвідношення між цими заголовками не збігається із співвідношенням між текстами А та Б.

Автор тексту А не представляє питань, які підлягають дебатам, а натомість пропонує чіткі причини, чому анулювання присяжних є небезпечним. Крім того, автор тексту Б не припускає, що переваги анулювання присяжних є «несподіваними», як випливає з другого заголовка щодо дозволу камер у залі суду.

В «Невід’ємні небезпеки дозволу камер у суді»

«Як телетрансляція судових засідань може допомогти закону»

Відповідь правильна. Взаємозв’язок між цими назвами аналогічний до взаємозв’язку між текстами А та Б. Автор тексту А попереджає про небезпеку дозволити присяжним анулювати справу, тоді як автор тексту Б стверджує, що анулювання присяжних виконує роль запобіжного клапана для правової системи. Ці взаємозв’язки відповідають позиціям двох авторів з точки зору дозволу використання камер у залі суду.

Г «Сумнівна історія камер у залі суду»

«Схвальні мотиви судових засідань у залі суду»

Відповідь неправильна. Взаємозв’язок між цими заголовками не збігається з взаємозв’язком між текстами А та Б. Автор тексту А говорить не про «сумнівну історію» скасування рішення присяжних, а про проблеми, які впливають на правову систему сьогодні. Крім того, в тексті Б не розглядаються «мотиви».

Д «Чому камери повинні бути заборонені в залі суду»

«Неминучість судових розглядів судових засідань по телебаченню»

Відповідь неправильна. Співвідношення між цими заголовками не збігається із співвідношенням між текстами А та Б. Перший заголовок є прийнятним для тексту А, але друга назва не відповідає змісту тексту Б, автор якого відкрито підтримує анулювання присяжних. Це не означає «неминучість» будь-якого результату.

4. Автори текстів, швидше за все, не погодяться стосовно того, що

А присяжні повинні бути більш відкритими щодо аргументації своїх вердиктів

Відповідь неправильна. У нас недостатньо інформації, щоб знати, чи не погодились би автори з цим. Тільки автор тексту А зазначає, що присяжні повинні публічно наводити аргументи, які стоять за їхніми вироками. Не відомо, чи схвалив би автор тексту Б це твердження.

Б закони підлягають вивченню та обговорення розумними людьми

Відповідь правильна. Автори, швидше за все, погодились би з цим. Автор тексту А в останньому абзаці зазначає, що «розумні люди можуть не погодитися щодо належного охоплення кримінального законодавства». Автор тексту Б передбачає, що всі члени журі є розумними, кажучи, що малоімовірно, що присяжні скасують вирок з неправильних причин, в силу того, що кожному присяжному потрібно ретельно вивчити закони та факти справи та що всі дванадцять присяжних повинні погодитися з анулюванням.

В цілком ймовірно, що законодавці більш упереджено приймають рішення, ніж присяжні

Відповідь неправильна. У нас недостатньо інформації, щоб знати, чи дотримуватимуться автори різних думок щодо цього твердження. Автор тексту А зазначає, що обрані законодавці та обрані чи призначені судді відповідальніші за присяжних, а автор тексту Б не згадує законодавців.

Г компетенція присяжних полягає не лише у застосуванні закону, але і в його тлумаченні

Відповідь неправильна. Обидва автори висловлюють свою думку щодо цього, і не погоджуються між собою. Автор тексту А зазначає, що присяжні не повинні тлумачити закон: «[ми] маємо обраний законодавчий орган, який ухвалює закони, та обраних або призначених суддів для їх тлумачення. Присяжні не обираються, не підзвітні і не зобов'язані враховувати вплив неправдувального вироку на інших». Автор тексту А вважає, що застосування закону є єдиною роллю присяжних. Однак автор тексту Б вважає, що присяжні відіграють більш активну роль у юридичному процесі: «коли присяжні анулюють, оскільки вважають, що закон є несправедливим, це ... вказує законодавчому органу, що закон, про який йдеться, може бути недосконалим».

Д поліція та прокурори повинні мати менше повноважень, щоб вирішувати, які порушення закону потрібно переслідувати

Відповідь неправильна. У нас недостатньо інформації, щоб знати, чи дотримуватимуться автори різних думок щодо цього. Автор тексту Б каже, що поліція та прокурори іноді можуть бути «надмірно завзятими», коли приймають рішення про порушення закону. Однак автор тексту А не згадує поліцію чи прокурорів, тому немає підстав робити такий висновок.

5. Який з наведених нижче аргументів, висловлених автором тексту А, найбільше послаблює позицію автора тексту Б стосовного того, що присяжні можуть застосувати скасування, коли вважають справу занадто тривіальною, щоб призвести до засудження?

А Прокурори рідко відкривають справи, які вони вважають тривіальними.

Відповідь неправильна. Ми не можемо зробити висновок, що автор тексту А відповів би таким чином. В тексті А взагалі не згадуються прокурори, тому ми не знаємо ставлення автора до них.

Б Навряд чи прокурори представлятимуть справу таким чином, щоб вона видавалась присяжним тривіальною.

Відповідь неправильна. Ми не можемо зробити висновок, що автор тексту А відповів би таким чином. В тексті А взагалі не згадуються прокурори, тому ми не знаємо ставлення автора до них.

В Навряд чи присяжні будуть одностайними в оцінці серйозності справи.

Відповідь неправильна. Автор тексту А не припускає, що анулювання присяжних «навіть чи будуть узгоджені». Насправді анулювання присяжних має бути одноголосним.

Г Присяжні можуть не мати достатнього досвіду для оцінки сильних та слабких сторін справи

Відповідь неправильна. Автор тексту А, швидше за все, не відповідає на позицію автора тексту Б таким чином. Автор тексту А стверджує, що присяжні не мають достатньої інформації про історію справи та про те, що вони не підлягають підзвітності, оскільки вони не є обраними членами судової системи. Автор тексту А конкретно не говорить, що присяжні не мають достатнього досвіду для оцінки сильних і слабких сторін справи.

Д Присяжні можуть не знати всіх причин, за якими порушено справу проти підсудного.

Відповідь правильна. Це ймовірно правильна відповідь автора тексту А на твердження автора тексту Б. У третьому абзаці автор тексту А пише: «у присяжних часто недостатньо доказів для прийняття обґрунтованого рішення про скасування. Докази, які можуть слугувати такому рішення, наприклад, фак-

ти про попередні порушення закону підсудним, зазвичай не розглядаються під час судового розгляду, оскільки вони не мають відношення до технічного питання про вину чи невинуватість». Невідомі для присяжних «попередні порушення закону» могли б стати вагомою причиною для присяжних не розглядати справу як тривіальну та зводити її нанівець.

6. Що з наведеного нижче найбільш точно характеризує взаємозв'язок двох текстів?

А Автор тексту А критикує повноваження, якими володіють присяжні, тоді як автор тексту Б аргументує свою підтримку присяжного анулювання

Відповідь правильна. Це твердження точно характеризує взаємозв'язок між текстами. Автор тексту А вважає, що присяжні не повинні мати повноважень зводити справу нанівець, тоді як автор тексту Б вважає, що повинні.

Б Автор тексту А засуджує судову практику, тоді як автор тексту Б пропонує вдосконалити таку судову практику

Відповідь неправильна. Це твердження не описує взаємозв'язок між текстами. У той час як автор тексту А критикує практику анулювання присяжних, автор тексту Б аргументує її користь, не пропонуючи покращень.

В Автор тексту А описує низку доказів щодо поведінки присяжних, тоді як автор тексту Б пропонує гіпотезу, яка пояснює таку поведінку

Відповідь неправильна. Це твердження не точно описує взаємозв'язок між текстами. Основна думка тексту А полягає в тому, щоб аргументувати позицію проти присяжного анулювання, а не в «описі доказів» щодо поведінки присяжних, тоді як текст Б аргументує користь скасування присяжних. Автор тексту Б не пропонує гіпотези, яка б пояснювала поведінку присяжних.

Г Автор тексту А стверджує, що проблема, з якою стикаються правники, є нерозв'язною, тоді як автор тексту Б пропонує вирішення цієї проблеми

Відповідь неправильна. Це твердження не точно описує взаємозв'язок між текстами. Текст А не вказує на те, що проблема скасування присяжного анулювання є нерозв'язною – рішення полягає в більшій прозорості судових рішень, включаючи чироки присяжних. Автор тексту Б не «пропонує рішення»;

натомість наводить докази на користь скасування анулювання присяжних у його теперішній формі.

Д Автор тексту А порушує питання щодо юридичної процедури, тоді як автор тексту Б намагається відповісти на це питання

Відповідь неправильна. Це твердження не точно описує взаємоз'язок між текстами. Текст А не ставить запитання, на яке відповідає текст Б. Натомість у тексті А наведено аргументи проти практики анулювання присяжних, користь якої обґрунтовує автор тексту Б.

1.6. Завдання для самоконтролю

Мовно-логічний аналіз текстів

Завдання 1.

1. Філософи античності охоче співставляють наше мислення з механізмом, який стоїть на кількох дуже міцних, навіть **(1)**_____ принципах, і від їхньої надійності напряду залежить якість усієї системи.

- А непорушних
- Б непохитних
- В незламних
- Г невідступних

2. Теорія хаосу демонструє, як навіть найменші зміни початкових умов можуть **(2)**_____ до кардинально різних результатів у складних системах. Це явище особливо яскраво проявляється в нелінійних рівняннях, де традиційні методи розв'язання часто виявляються неефективними. Однак **(3)**_____ розуміння цих процесів відкриває нові можливості для прогнозування поведінки динамічних систем у природі та техніці.

- А призводити
- Б приводити
- В відводити
- Г зводити

2. Теорія хаосу демонструє, як навіть найменші зміни початкових умов можуть **(2)** _____ до кардинально різних результатів у складних системах. Це явище особливо яскраво проявляється в нелінійних рівняннях, де традиційні методи розв'язання часто виявляються неефективними. Однак **(3)**_____ розуміння

цих процесів відкриває нові можливості для прогнозування поведінки динамічних систем у природі та техніці.

- А поглиблене
- Б поверхневе
- В поглинене
- Г заглиблене

3. Сучасні психотерапевти прагнуть **(4)** _____ довіру пацієнтів, оскільки без неї неможливо досягти ефективних результатів лікування. Однак деякі методи можуть **(5)** _____ психологічний стан клієнтів, якщо їх застосовувати неправильно або передчасно. Тому важливо **(6)** _____ індивідуальний підхід до кожного випадку, враховуючи особливості особистості та тяжкість розладу.

- А дезавувувати
- Б завуалювати
- В завоювати
- Г відстояти

3. Сучасні психотерапевти прагнуть **(4)** _____ довіру пацієнтів, оскільки без неї неможливо досягти ефективних результатів лікування. Однак деякі методи можуть **(5)** _____ психологічний стан клієнтів, якщо їх застосовувати неправильно або передчасно. Тому важливо **(6)** _____ індивідуальний підхід до кожного випадку, враховуючи особливості особистості та тяжкість розладу.

- А стабілізувати
- Б дестабілізувати
- В мобілізувати
- Г іммобілізувати

3. Сучасні психотерапевти прагнуть **(4)** _____ довіру пацієнтів, оскільки без неї неможливо досягти ефективних результатів лікування. Однак деякі методи можуть **(5)** _____ психологічний стан клієнтів, якщо їх застосовувати неправильно або передчасно. Тому важливо **(6)** _____ індивідуальний підхід до кожного випадку, враховуючи особливості особистості та тяжкість розладу.

- А застосовувати
- Б заперечувати
- В аплікувати
- Г дуплікувати

4. Видатні історики завжди намагалися (7)_____ об'єктивну картину минулого, проте їхні дослідження часто (8)_____ під впливом політичних поглядів епохи. Сучасна історична наука прагне (10)_____ такі упередження через використання між-дисциплінарних підходів та критичний аналіз джерел. Лише так можна (9)_____ справжню наукову цінність історичних досліджень.

- А інструктувати
- Б конструювати
- В деструктувати
- Г реконструювати

4. Видатні історики завжди намагалися (7)_____ об'єктивну картину минулого, проте їхні дослідження часто (8)_____ під впливом політичних поглядів епохи. Сучасна історична наука прагне (10)_____ такі упередження через використання між-дисциплінарних підходів та критичний аналіз джерел. Лише так можна (9)_____ справжню наукову цінність історичних досліджень.

- А оновлювалися
- Б дублювалися
- В спотворювалися
- Г відновлювалися

4. Видатні історики завжди намагалися (7)_____ об'єктивну картину минулого, проте їхні дослідження часто (8)_____ під впливом політичних поглядів епохи. Сучасна історична наука прагне (9)_____ такі упередження через використання між-дисциплінарних підходів та критичний аналіз джерел. Лише так можна (10)_____ справжню наукову цінність історичних досліджень.

- А оптимізувати
- Б мінімізувати
- В стабілізувати
- Г максимізувати

4. Видатні історики завжди намагалися (7)_____ об'єктивну картину минулого, проте їхні дослідження часто (8)_____ під впливом політичних поглядів епохи. Сучасна історична наука прагне (9)_____ такі упередження через використання між-дисциплінарних підходів та критичний аналіз джерел. Лише так

можна **(10)**_____ справжню наукову цінність історичних досліджень.

- А врівноважити
- Б упередити
- В забезпечити
- Г дослідити

Завдання 2.

1. Ще за часів реформаторів у містах Європи активно почало розвиватися банківське ремесло. Банківські контори прославилися своїми **(1)**_____ у Торговельному кварталі.

- А процедурами
- Б маніпуляціями
- В операціями
- Г методиками

2. Глибоководні екосистеми навколо гідротермальних джерел **(2)**_____ унікальними формами життя, які існують без сонячного світла та отримують енергію з хімічних процесів. Ці організми здатні витримувати екстремальний тиск та високі температури, що робить їх надзвичайно цікавими для вивчення. Дослідження таких біоценозів може **(3)**_____ наше розуміння меж життя на Землі та можливостей існування організмів в інших світах.

- А рясніють
- Б ряснішають
- В спустошуються
- Г знищуються

2. Глибоководні екосистеми навколо гідротермальних джерел **(2)**_____ унікальними формами життя, які існують без сонячного світла та отримують енергію з хімічних процесів. Ці організми здатні витримувати екстремальний тиск та високі температури, що робить їх надзвичайно цікавими для вивчення. Дослідження таких біоценозів може **(3)**_____ наше розуміння меж життя на Землі та можливостей існування організмів в інших світах.

- А розмежувати
- Б звузити
- В змінити
- Г розширити

2. Сучасні археологи намагаються **(4)**_____ достовірну інформацію з фрагментарних знахідок, оскільки кожен артефакт може кардинально змінити розуміння історичних процесів. Однак неточні інтерпретації можуть **(5)**_____ наукову спільноту щодо справжнього значення археологічних відкриттів. Тому дослідники повинні **(6)**_____ максимальну об'єктивність при аналізі матеріальних свідчень минулого.

- А верифікувати
- Б інтерполювати
- В екстраполювати
- Г відновити

2. Сучасні археологи намагаються **(4)**_____ достовірну інформацію з фрагментарних знахідок, оскільки кожен артефакт може кардинально змінити розуміння історичних процесів. Однак неточні інтерпретації можуть **(5)**_____ наукову спільноту щодо справжнього значення археологічних відкриттів. Тому дослідники повинні **(6)**_____ максимальну об'єктивність при аналізі матеріальних свідчень минулого.

- А інформувати
- Б дезінформувати
- В дискредитувати
- Г дезавувати

2. Сучасні археологи намагаються **(4)**_____ достовірну інформацію з фрагментарних знахідок, оскільки кожен артефакт може кардинально змінити розуміння історичних процесів. Однак неточні інтерпретації можуть **(5)**_____ наукову спільноту щодо справжнього значення археологічних відкриттів. Тому дослідники повинні **(6)**_____ максимальну об'єктивність при аналізі матеріальних свідчень минулого.

- А притримуватися
- Б утримуватися
- В дотримуватися
- Г підтримуватися

3. Екологи постійно **(7)**_____ про вплив кліматичних змін на біорізноманіття планети, оскільки багато видів тварин і рослин не встигають **(8)**_____ до швидких змін навколишнього середовища. Науковці намагаються **(9)**_____ найефективніші стратегії збереження природних екосистем, щоб запобігти

масовому зникненню видів. Тільки комплексний підхід може (10)_____ екологічну катастрофу глобального масштабу.

- А зауважують
- Б передбачають
- В попереджають
- Г передають

3. Екологи постійно (7)_____ про вплив кліматичних змін на біорізноманіття планети, оскільки багато видів тварин і рослин не встигають (8)_____ до швидких змін навколишнього середовища. Науковці намагаються (9)_____ найефективніші стратегії збереження природних екосистем, щоб запобігти масовому зникненню видів. Тільки комплексний підхід може (10)_____ екологічну катастрофу глобального масштабу.

- А адаптуватися
- Б прилаштуватися
- В звикнути
- Г акумулюватися

3. Екологи постійно (7)_____ про вплив кліматичних змін на біорізноманіття планети, оскільки багато видів тварин і рослин не встигають (8)_____ до швидких змін навколишнього середовища. Науковці намагаються (9)_____ найефективніші стратегії збереження природних екосистем, щоб запобігти масовому зникненню видів. Тільки комплексний підхід може (10)_____ екологічну катастрофу глобального масштабу.

- А розрахувати
- Б розвинути
- В розробити
- Г розгадати

3. Екологи постійно (7)_____ про вплив кліматичних змін на біорізноманіття планети, оскільки багато видів тварин і рослин не встигають (8)_____ до швидких змін навколишнього середовища. Науковці намагаються (9)_____ найефективніші стратегії збереження природних екосистем, щоб запобігти масовому зникненню видів. Тільки комплексний підхід може (10)_____ екологічну катастрофу глобального масштабу.

- А випередити
- Б змінити
- В попередити
- Г замінити

Завдання 3

1. Значення технологій **(1)**_____, будь-яка компанія сьогодні використовує їх у виробничому або близькому до нього вигляді завдяки специфічним і надзвичайно цінним можливостям.

- А непросто зрозуміти
- Б неможливо описати
- В важко переоцінити
- Г складно передбачити

2. Парадокси у формальній логіці часто **(2)**_____ фундаментальні проблеми в основах математичного мислення, які здавалися раніше непорушними. Наприклад, парадокс брехуна демонструє, як самореферентні висловлювання можуть створювати логічні суперечності. Розв'язання таких парадоксів вимагає перегляду базових принципів і може **(2)**_____ до створення нових логічних систем з більш точними правилами виведення.

- А розширюють
- Б виявляють
- В ігнорують
- Г приховують

2. Парадокси у формальній логіці часто **(2)**_____ фундаментальні проблеми в основах математичного мислення, які здавалися раніше непорушними. Наприклад, парадокс брехуна демонструє, як самореферентні висловлювання можуть створювати логічні суперечності. Розв'язання таких парадоксів вимагає перегляду базових принципів і може **(3)**_____ до створення нових логічних систем з більш точними правилами виведення.

- А розширити
- Б звузити
- В спричинити
- Г зангажувати

3. Астрофізики постійно намагаються **(4)**_____ природу темної матерії, яка становить більшу частину Всесвіту, але залишається невидимою для наших приладів. Теоретичні моделі можуть **(5)**_____ реальні спостереження, якщо вони не враховують усіх факторів космічного середовища. Дослідники прагнуть **(6)**_____ найточніші методи детекції цієї загадкової субстанції, щоб розкрити таємниці будови Всесвіту.

- А осягнути

- Б вивчити
- В використати
- Г вдосконалити

3. Астрофізики постійно намагаються (4)_____ природу темної матерії, яка становить більшу частину Всесвіту, але залишається невидимою для наших приладів. Теоретичні моделі можуть (5)_____ реальні спостереження, якщо вони не враховують усіх факторів космічного середовища. Дослідники прагнуть (6)_____ найточніші методи детекції цієї загадкової субстанції, щоб розкрити таємниці будови Всесвіту.

- А підтверджувати
- Б відповідати
- В заперечувати
- Г відстежувати

3. Астрофізики постійно намагаються (4)_____ природу темної матерії, яка становить більшу частину Всесвіту, але залишається невидимою для наших приладів. Теоретичні моделі можуть (5)_____ реальні спостереження, якщо вони не враховують усіх факторів космічного середовища. Дослідники прагнуть (6)_____ найточніші методи детекції цієї загадкової субстанції, щоб розкрити таємниці будови Всесвіту.

- А передбачити
- Б вивчити
- В оновити
- Г розробити

4. Сучасні соціологи активно (7)_____ феномен цифрової залежності серед молоді, оскільки надмірне використання гаджетів може серйозно (8)_____ на психічне здоров'я підлітків. Дослідники намагаються (9)_____ ефективні методи профілактики цієї проблеми, щоб допомогти батькам та педагогам. Лише своєчасне втручання може (10)_____ негативні наслідки цифрової залежності.

- А пропагують
- Б ігнорують
- В досліджують
- Г застосовують

4. Сучасні соціологи активно (7)_____ феномен цифрової залежності серед молоді, оскільки надмірне використання га-

джетів може серйозно **(8)**_____ на психічне здоров'я підлітків. Дослідники намагаються (9)_____ ефективні методи профілактики цієї проблеми, щоб допомогти батькам та педагогам. Лише своєчасне втручання може (10)_____ негативні наслідки цифрової залежності.

- А відреагувати
- Б влипнути
- В зреагувати
- Г дезавуювати

4. Сучасні соціологи активно (7)_____ феномен цифрової залежності серед молоді, оскільки надмірне використання гаджетів може серйозно (8)_____ на психічне здоров'я підлітків. Дослідники намагаються **(9)**_____ ефективні методи профілактики цієї проблеми, щоб допомогти батькам та педагогам. Лише своєчасне втручання може (10)_____ негативні наслідки цифрової залежності.

- А ідентифікувати
- Б інтенсифікувати
- В детектувати
- Г індивідуалізувати

4. Сучасні соціологи активно (7)_____ феномен цифрової залежності серед молоді, оскільки надмірне використання гаджетів може серйозно (8)_____ на психічне здоров'я підлітків. Дослідники намагаються (9)_____ ефективні методи профілактики цієї проблеми, щоб допомогти батькам та педагогам. Лише своєчасне втручання може **(10)**_____ негативні наслідки цифрової залежності.

- А активізувати
- Б відфільтрувати
- В натуралізувати
- Г нейтралізувати

Завдання 4

1. Регулярна психологічна підтримка – один із ключових **(1)**_____ засобів у запобіганні виникнення стресових реакцій та емоційно-поведінкових розладів.

- А стимулюючих
- Б заспокійливих
- В мобілізуючих
- Г активізуючих

2. Домашні коти здатні **(2)**_____ складні емоційні стани своїх господарів завдяки розвиненому інстинкту та гострому сприйняттю невербальних сигналів. Ці тварини часто змінюють свою поведінку залежно від настрою людини, проявляючи дивовижну емпатію. Такі спостереження можуть **(3)**_____ наше уявлення про межі тваринного інтелекту та глибину міжвидових емоційних зв'язків.

- А розпізнавати
- Б розпізнати
- В відтворювати
- Г упізнавати

2. Домашні коти здатні **(2)**_____ складні емоційні стани своїх господарів завдяки розвиненому інстинкту та гострому сприйняттю невербальних сигналів. Ці тварини часто змінюють свою поведінку залежно від настрою людини, проявляючи дивовижну емпатію. Такі спостереження можуть **(3)**_____ наше уявлення про межі тваринного інтелекту та глибину міжвидових емоційних зв'язків.

- А замінити
- Б зменшити
- В змінити
- Г нівелювати

3. Глобальне потепління продовжує **(4)**_____ екосистеми планети, змушуючи багато видів тварин і рослин мігрувати до більш сприятливих кліматичних зон. Льодовики швидко танули, що може **(5)**_____ рівень Світового океану на кілька метрів протягом наступного століття. Науковці наполегливо шукають способи **(6)**_____ ці процеси, щоб запобігти катастрофічним наслідкам для людства.

- А випробовувати
- Б трансформувати
- В руйнувати
- Г формувати

3. Глобальне потепління продовжує **(4)**_____ екосистеми планети, змушуючи багато видів тварин і рослин мігрувати до більш сприятливих кліматичних зон. Льодовики швидко танули, що може **(5)**_____ рівень Світового океану на кілька метрів протягом наступного століття. Науковці наполегливо шукають

способи (6)_____ ці процеси, щоб запобігти катастрофічним наслідкам для людства.

- А підвищити
- Б понизити
- В вивищити
- Г прогнозувати

3. Глобальне потепління продовжує (4)_____ екосистеми планети, змушуючи багато видів тварин і рослин мігрувати до більш сприятливих кліматичних зон. Льодовики швидко танули, що може (5)_____ рівень Світового океану на кілька метрів протягом наступного століття. Науковці наполегливо шукають способи (6)_____ ці процеси, щоб запобігти катастрофічним наслідкам для людства.

- А зупинити
- Б прискорити
- В пригальмувати
- Г гальмувати

4. Провідні лінгвісти намагаються (7)_____ складні процеси мовної еволюції, оскільки розуміння цих механізмів дозволяє краще прогнозувати майбутні зміни в мові. Однак деякі дослідники (8)_____ щодо можливості точного передбачення мовних трансформацій, адже мова є живою системою, яка постійно змінюється. Науковці прагнуть (9)_____ найточніші методи аналізу мовних даних, щоб підвищити достовірність своїх висновків. Тільки комплексний підхід може (10)_____ об'єктивну картину мовного розвитку.

- А декодувати
- Б енкодувати
- В перекодувати
- Г розкодувати

4. Провідні лінгвісти намагаються (7)_____ складні процеси мовної еволюції, оскільки розуміння цих механізмів дозволяє краще прогнозувати майбутні зміни в мові. Однак деякі дослідники (8)_____ щодо можливості точного передбачення мовних трансформацій, адже мова є живою системою, яка постійно змінюється. Науковці прагнуть (9)_____ найточніші методи аналізу мовних даних, щоб підвищити достовірність своїх висновків. Тільки комплексний підхід може (10)_____ об'єктивну картину мовного розвитку.

- А мотивуються
- Б сперечаються
- В сумніваються
- Г відмовчуються

4. Провідні лінгвісти намагаються (7)_____ складні процеси мовної еволюції, оскільки розуміння цих механізмів дозволяє краще прогнозувати майбутні зміни в мові. Однак деякі дослідники (8)_____ щодо можливості точного передбачення мовних трансформацій, адже мова є живою системою, яка постійно змінюється. Науковці прагнуть (9)_____ найточніші методи аналізу мовних даних, щоб підвищити достовірність своїх висновків. Тільки комплексний підхід може (10)_____ об'єктивну картину мовного розвитку.

- А протектувати
- Б проектувати
- В детектувати
- Г селектувати

4. Провідні лінгвісти намагаються (7)_____ складні процеси мовної еволюції, оскільки розуміння цих механізмів дозволяє краще прогнозувати майбутні зміни в мові. Однак деякі дослідники (8)_____ щодо можливості точного передбачення мовних трансформацій, адже мова є живою системою, яка постійно змінюється. Науковці прагнуть (9)_____ найточніші методи аналізу мовних даних, щоб підвищити достовірність своїх висновків. Тільки комплексний підхід може (10)_____ об'єктивну картину мовного розвитку.

- А створити
- Б відтворити
- В розтворити
- Г селектувати

Одиничні тексти

Текст 1

Протягом десятиліть у Сполучених Штатах існував глибокий розрив між поезією та художньою літературою, особливо в академічних умовах; наприклад, в університетах студентів готують як поетів або як письменників, що пишуть художню літератури, але майже ніколи як поетів і письменників. І поети, і письменники, що пишуть художню літературу, як правило, ба-

гато в чому підтримують це відокремлення, оскільки нинішня загальноприйнята думка стверджує, що поезія повинна бути образною та ліричною, відображати внутрішні стани та процеси мислення чи почуття, тоді як характер і розповідні події – надбання художньої літератури.

Безумовно, поезія та художня література – це різні жанри, але чому внаслідок цієї відмінності виникла спеціалізована освіта та літературна розмежованість? Відповідь полягає, можливо, у широко розповсюдженому упередженому ставленні до універсалів у культурі США. Ті, хто мають знання та досвід у багатьох областях, ризикують бути звинуваченими в дилетантизмі, ніби здібностях в одній галузі розмиті або порушені досягненнями в іншій.

На щастя, є ознаки того, що упередженість щодо письменників, які виходять за загальноприйняті межі, зменшується; кілька сучасних письменників відомі та шановані своєю творчістю в обох жанрах. Одним із вагомих прикладів цієї тенденції є Рита Дав, афроамериканська письменниця, яка високо цінується як своєю поезією, так і своєю художньою літературою. Кілька років тому, виступаючи на конференції під назвою «Поети, які пишуть художню літературу», Дав висловила обережну недовіру щодо звички розділяти жанри. За її словами, у дитинстві вона любила як художню літературу, так і поезію, не підозрюючи про жодну передбачувану небезпеку, що криється в спробах змішати ці два жанри. Також вона деякий час навчалась у Німеччині, де, за її словами, «поети пишуть п'єси, прозаїки складають брошури, драматурги пишуть романи – вони не зрозуміють нашої обмеженості».

Дав вважає, що мало сенсу наполягати на обмежувальному підході до поезії та художньої літератури, який поширений у США, оскільки кожен жанр має багато спільного з іншим. Справді, її поезія є прикладом поезії, яку можна справді розглядати як ліричну розповідь. Використання мови в цих віршах, безперечно, ліричне, тобто викликає емоції та внутрішні стани, не вимагаючи від читача лінійного структурування ідей чи подій. Проте це ліричне вираження одночасно представляє елементи сюжету таким чином, що читач неодноразово змушений аналізувати різноманітність деталей розповіді в ліричному потоці. Таким чином, хоча мова є ліричною, вона часто в сукупності складає твір художньої літератури. Подібним чином багато уривків з її

художньої літератури, хоча беззаперечно і в прозі, набувають статусу ліричного оповідання завдяки використанню поетичних ритмів та образного висловлювання. Коротше кажучи, Дав пододала розрив між поезією та художньою літературою не лише шляхом писання в обох жанрах, а й шляхом злиття двох жанрів у межах окремих творів.

1. Що з наведеного нижче найбільш точно виражає головну думку тексту?

А Роботи Рити Дав отримали широке визнання насамперед через ліричні елементи, які вона внесла у свою художню літературу.

Б Ліричні наративи Рити Дав представляють накопичення деталей розповіді, щоб створити кумулятивний наратив, не вимагаючи від читача його інтерпретації в лінійній манері.

В Всупереч упередженості, яка тривалий час домінувала в США, сучасні письменники, такі як Рита Дав, демонструють, що ліричне використання мови може ефективно покращити художню розповідь.

Г На відміну від багатьох своїх американських сучасників, Рита Дав пише, не покладаючись на традиційні прийоми, пов'язані з поезією та художньою літературою.

Д Успішне поєднання поезії та художньої літератури Рити Дав ілюструє сучасну тенденцію до жорсткого розділення двох жанрів, яка тривалий час була поширеною в США.

2. Що з наведеного нижче найкраще відображає аналогію з літературними досягненнями, які автор приписує Риті Дав?

А Шеф-кухар поєднує нетрадиційні методи приготування їжі та традиційні інгредієнти з різних кухонь світу, щоб розробити нові рецепти.

Б Професор кінознавства стає кінорежисером і досягає успіху, частково завдяки багатим теоретичним знанням з кіно виробництва.

В Актор, який також є театральним режисером, об'єднується з медичною установою, щоб використовувати вуличний театр для інформування громадськості з питань охорони здоров'я.

Г Хореограф кидає виклик конвенції та ставить танці, що поєднують елементи як балету, так і джазу.

Д Рок-музикант записує кілька пісень попередніх десятиліть, але вводить у кожну розширені гітарні соло.

3. Згідно з текстом, у США існує поширена думка, про те, що

А У поезії не повинно бути персонажів чи розповіді.

Б На відміну від написання віршів, написання художньої літератури рідко буває академічно серйозною справою.

В Програми підготовки письменників сфокусовані на поезії і виключають художню літературу.

Г Художня література є найбільш естетично ефективною, коли вона включає ліричні елементи.

Д Європейська літературна культура упереджено ставить-ся до універсалів.

4. Ставлення автора до значного розриву між поезією та художньою літературою у США можна найбільш точно охарактеризувати як

А спантелеченість щодо того, що могло призвести до формування такого розриву

Б здивування стосовно того, що академічні кола допустили існування такого розриву

В амбівалентність стосовно ефекту, який спричинив розрив у літературі у США

Г песимізм щодо можливості подолання розриву

Д несхвалення поглядів і припущень, що лежать в основі розриву

5. Автор тексту робить припущення, що причиною глибокого розриву між художньою літературою та поезією у США може бути те, що

А поети та письменники, що пишуть художні літературні твори, як правило, вважають своє мистецтво вищим за мистецтво інших

Б методи, що використовуються для навчання майбутніх поетів, відрізняються від методів, що використовуються для навчання майбутніх спеціалістів в інших літературних галузях

В видавці часто змушують письменників зосереджуватись на тому, що вони роблять найкраще

Г звинувачення в універсалізмі стримують письменників писати у двох жанрах

Д художню літературу читають і поважають більше, ніж поезію

6. Найбільш ймовірно, що автор тексту описує досвід Рити Дав у Німеччині,

А припускаючи, що звичка трактувати поезію та художню літературу як сфери, що не пересікаються, властива лише англomовному суспільству

Б вказуючи на досвід, який зміцнив переконання Дав у тому, що поезію та художню літературу не потрібно жорстко розділяти

В засвідчуючи те, що сильні сторони Дав як письменниці значною мірою сформовані міжнародним характером її академічного досвіду

Г представляючи яскраву біографічну деталь про Дав з метою підвищити привабливість тексту для читача

Д вказуючи причину, чому Дав не підтримує відокремлення художньої літератури та поезії в США

7. У що з наведеного нижче, швидше за все, повірить автор, виходячи з тексту?

А Кожен з творів Дав можна класифікувати як лише поезію, чи лише художню літературу, хоча він може містити елементи обох жанрів.

Б Естетична цінність ліричного наративу полягає в його здатності відображати послідовності подій, а не викликати внутрішні стани.

В Спосіб поєднання жанрів, який використовує Дав при написанні своїх творів, не має прецедентів у США.

Г Розповідь, яка використовує ліричну мову, естетично перевершує чисту лірику.

Д Письменники, які успішно виходять за загальноприйняті межі між поезією та художньою літературою, часто пробують свої сили в таких жанрах, як драма.

8. Якби цей текст мав більший обсяг, який із наступних прогнозів щодо найближчого майбутнього літератури у США найімовірніше був би описаний у ньому?

А Кількість письменників, які пишуть як вірші, так і художню літературу, ймовірно, буде продовжувати зростати.

Б Через підвищений інтерес до змішаних жанрів малий ринок чистої лірики, ймовірно, ще більше скоротиться.

В Наративна поезія, мабуть, буде розглядатися як піджанр художньої літератури.

Г В університетських програмах підготовки письменників, ймовірно, буде зроблено більший акцент на спеціалізації.

Д Письменники, які продовжують працювати виключно в жанрі поезії чи художньої літератури, швидше за все, втратять свою аудиторію.

Текст 2

Всесвітня павутина (World Wide Web) – мережа створених в електронній формі та взаємопов'язаних веб-сайтів, які називають сторінками, доступними через персональний комп'ютер, порушує юридичні питання щодо прав власників об'єктів інтелектуальної власності, зокрема тих, хто створює документи для розташування на веб-сторінках. Деякі з цих власників інтелектуальної власності заявляють, що, якщо законодавство про авторське право не буде посилено, інтелектуальна власність в Інтернеті не буде захищена від порушення авторських прав. Однак користувачі Інтернету стверджують, що без можливості отримувати доступ до інформації на веб-сторінках Інтернет не може реалізувати свій потенціал як відкритий, інтерактивний засіб спілкування.

Дискусія виникає через здатність Інтернету пов'язувати один документ з іншим. Посилання між веб-сайтами аналогічні до включення до друкованого тексту посилань на інші твори, але з однією відмінністю: цитований документ миттєво отримує користувач, який активує посилання. Ця миттєва доступність створює проблему, оскільки чинне законодавство про авторське право надає право власникам інтелектуальної власності подавати позов проти особи, що поширює посилання на несанкціоновані копії їхніх матеріалів, навіть якщо ця особа не зробила копії особисто. Якщо особа А, автор документа, розміщує документ на веб-сторінці, а особа Б, яка створює іншу веб-сторінку, створює посилання на документ особи А, чи спричиняє Б порушення авторських прав?

Щоб відповісти на це запитання, спочатку потрібно визначити, хто контролює поширення документа в Інтернеті. Коли А розміщує документ на веб-сторінці, це можна порівняти із записом вихідного повідомлення на автовідповідач свого телефо-

ну, щоб його могли почути інші. Коли Б створює посилання на документ А, це схоже на те, що Б повідомляє номер телефону А, тим самим дозволяючи третім особам самостійно почути вихідне повідомлення. Хоча посилання Б справді може полегшити доступ до документа А, вирішальним моментом є те, що А, просто розмістивши цей документ в Інтернеті, тим самим пропонує його для поширення. Отже, навіть якщо Б надає іншим посилання на документ, саме А фактично контролює доступ до нього. Отже, створення посилання на документ – це не те саме, що зробити або поширити копію цього документа. Більше того, вже доступні методи, за допомогою яких А може обмежити доступ до документа. Наприклад, він може встановити пароль для обмеження доступу до його веб-сторінки, так само, як власник телефону може приховати номер, що не входить до списку, і розкрити його лише обраним сторонам. Таке рішення дещо зашкодить відкритості Інтернету, але не настільки, як загроза судового розгляду про порушення авторських прав. Таким чином, зміна законодавства про авторські права на користь власників інтелектуальної власності є необдуманною, оскільки це заважає розвитку Мережі як публічного форуму, присвяченого вільному обміну ідеями.

1. Що з наведеного нижче найбільш точно виражає головну думку тексту?

А Оскільки поширення документа, розміщеного на веб-сторінці, контролюється автором цієї сторінки, а не особою, яка створює посилання на сторінку, створення такого посилання не повинно розглядатися як порушення авторських прав.

Б Зміни в законодавстві про авторське право у відповідь на розробку веб-сторінок та посилань є необдуманими, якщо такі зміни не сприяють а обмежують вільний обмін ідеями, необхідний в умовах демократії.

В Люди, які стурбовані доступом інших до веб-документів, які вони створюють, можуть легко запобігти такому доступу, не перешкоджаючи правам інших на вільний обмін думками.

Г Проблеми, пов'язані з правами інтелектуальної власності, створеними новими формами електронних засобів масової інформації, неможливо вирішити, якщо застосовувати до них основні принципи здорового глузду.

Д Забезпечення вільного обміну ідеями в Інтернеті надає переваги, які значно перевищують ті, які могли б отримати невелика кількість людей, якщо було б дозволено кардинально змінити закони про авторське право, спрямовані на обмеження поширення в Інтернеті.

2. Що з наведеного нижче є найближчим за значенням до терміну «посилено», використаного у першому абзаці тексту?

- А запровадити більш суворі обмеження
- Б створення всесвітньої уніфікованої форми
- В призначені для накладення більш суворих покарань
- Г належним чином виконується
- Д більш повно визнаний законним

3. З яким із наведених нижче тверджень щодо документів, розміщених на веб-сторінках, автор, найімовірніше, погодиться?

А Такі документи не можуть отримати належний захист, якщо не посилити чинне законодавство про авторські права.

Б Такі документи не можна захистити від несанкціонованого поширення, суттєво не зменшивши потенціал Мережі як форми, що широко використовується для спілкування.

В Майже миттєвий доступ, що надає Інтернет, на практиці унеможливає обмеження доступу до таких документів.

Г Такі документи можуть бути захищені від порушення авторських прав із найменшими втратами для суспільних інтересів лише шляхом зміни існуючих законів права.

Д Такі документи не можуть повною мірою сприяти вільному обміну ідеями в Мережі, якщо їх автори не дозволяють вільно отримувати доступ до них тим, хто бажає це зробити.

4. Згідно з текстом, взаємозв'язок між посиленням чинного законодавства про авторські права та використанням паролів для обмеження доступу до веб-документа є найбільш аналогічним до відношення між

А наданням дозволу кожному користуватися громадським об'єктом та обмеженням його використання членами громади

Б заборонаю використання наркотика та заборонаю його продажу

В заборонаю займатися спортом та покладанням на спортсменів зобов'язань використовувати належні засоби захисту

Г прийняттям нового закону та його застосуванням

Д дозволом необмеженого входу до будівлі та обмеженням входу для тих, кому видано перепустку

5. Яке з наведених нижче тверджень логічно випливає з тексту?

А Користувачі, які створюють посилання на веб-сторінки, не є власниками інтелектуальної власності.

Б Особу, яка контролює доступ до документа на веб-сторінці, потрібно вважати особою, що поширює цей документ.

В Права на конфіденційність не повинні поширюватися на власників інтелектуальної власності, розміщеної в Інтернеті.

Г Ті, хто створює посилання на веб-сторінки, мають головний контроль над тими, хто читає документи на цих сторінках.

Д Документ на веб-сторінці повинен бути перетворений у фізичний документ шляхом друку до того, як відбудеться порушення авторських прав.

6. Згідно з текстом, яка із наведених особливостей вихідних повідомлень, залишених на автовідповідачах, є найбільш актуальною для дискусії щодо порушення авторських прав?

А Такі повідомлення передаються електронним носієм зв'язку.

Б Такі повідомлення юридично не захищені від несанкціонованого поширення.

В Передача таких повідомлень відбувається фактично миттєво.

Г Людям, як правило, байдуже, чи можуть інші слухати такі повідомлення.

Д Такі повідомлення спеціально були доступні кожному, хто зателефонує за цим номером телефону.

7. Обговорення телефонних автовідповідачів використано автором найімовірніше для

А порівняння юридичних проблем, створених двома різними видами електронних засобів масової інформації

Б наведення аналогії з метою проілюструвати позиції кожної з двох сторін у дискусії щодо авторських прав

В демонстрації того факту, що юридичні проблеми, породжені новими комунікаційними технологіями, самі по собі не є новими

Г ілюстрації основного принципу, який, на думку автора, повинен допомогти визначити результат суперечки щодо авторських прав

Д того, щоб показати, що використання телефону також викликає занепокоєння щодо порушення авторських прав

8. Згідно з текстом, діюче законодавство про авторське право

А дозволяє абсолютно необмежене використання будь-якого документа, розміщеного його автором на веб-сторінці

Б дозволяє тим, хто встановлює посилання на документ на веб-сторінці, контролювати його поширення серед інших

В забороняє будь-кому, крім автора документа, отримувати прибуток від поширення документа

Г дозволяє автору документа подавати позов до будь-кого, хто поширює документ без дозволу

Д потрібно змінити, щоб забезпечити більш повну свободу в обміні думками

Текст 3

Відслідковуючи мінливий вигляд ірландського ландшафту, вчені традиційно спираються переважно на дані історичних документів. Однак такі документальні джерела у кращому випадку дають уривчасті дані. До XVII століття надійних відомостей про більшість ділянок території Ірландії було дуже мало і багато відповідних документів XVI-XVII століть вибірково зосереджувались на питаннях, що стосуються військових чи комерційних інтересів.

Дослідження скам'янілих пилкових зерен, збережених у торфах та озерних грязях, є додатковим засобом для дослідження рослинних змін ландшафту. Деталі змін у рослинності, спричинені як діяльністю людини, так і природними явищами, відображаються у видах та кількості дрібних пилкових зерен, які потрапляють у відкладення. Аналіз зразків дає можливість визначити, які види рослин дали збережені пилкові зерна та коли вони були депоновані, і в багатьох випадках висновки можуть сприяти доповненням або корегуванню документальних даних.

Наприклад, аналіз зразків з Лонг-Лоу в графстві Даун виявив значні закономірності пилку зернових культур, починаючи приблизно з 400 р. н.е. Значний вміст глини у ґрунті в цій частині Дауна ускладнює обробку за допомогою примітивних знарядь праці. Історики вважали, що такі ґрунти не оброблялись у значній мірі до впровадження плуга в Ірландії в VII столітті н.е. Оскільки вирощування зернових культур вимагало б обробки ґрунту, дані про пилку свідчать про те, що ці ґрунти якісно оброблялись до впровадження нового плуга.

Інший приклад стосується вирощування льону в графстві Даун, одному з найбільших районів виробництва льону в Ірландії протягом XVIII століття. Деякі аспекти виробництва білизни в Дауні добре задокументовані, але документальний запис мало розповідає про вирощування льону, рослини, з якої виготовляють білизну, у цій місцевості. Записи про виробництво льону вісімнадцятого століття в Дауні, а також знання про те, що вирощування льону було започатковано в Ірландії століттями до цього часу, змусили деяких істориків припустити, що ця рослина культивувалася в Дауні до вісімнадцятого століття. Але аналіз пилку свідчить, що це не так; пилку льону був знайдений лише в родовищах, закладених з XVIII століття.

Слід, однак, підкреслити, що відомості про пилку не можуть достовірно відображати вегетативну історію ландшафту. Наприклад, за аналізами пилку неможливо ідентифікувати види, а лише рід чи сімейство деяких рослин. Серед них – мадера, культивована рослина-барвник, що має історичне значення в Ірландії. Мадера належить до сімейства рослин, яке також включає різні місцеві бур'яни, зокрема гусячу траву. Якби пил мадери був у родовищі, його не можна було б відрізнити від некультивованих місцевих видів.

1. Що з наведеного нижче найбільш точно виражає головну думку тексту?

А Аналіз скам'янілого пилку є корисним засобом доповнення та в деяких випадках коригування інших джерел інформації щодо змін в ірландському ландшафті.

Б Аналіз історичних документів, разом із інформацією про пилку, призвели до перегляду деяких раніше прийнятих гіпотез щодо змін в ірландському ландшафті.

В Аналіз скам'янілого пилку виявився цінним інструментом ідентифікації давніх видів рослин.

Г Аналіз скам'янілого пилку дав нові докази того, що вирощування таких культур, як зернові, льон та мадера, мало значний вплив на зміну ландшафту Ірландії.

Д Хоча інформацію про пилки іноді можуть доповнювати інші джерела історичних даних, її застосування суттєво обмежене, оскільки її не можна використовувати для ідентифікації видів рослин.

2. Згідно з текстом, найбільш ймовірно, що аналізи досліджень підтверджують, що

А плуг був завезений в Ірландію у VII ст.

Б у деяких районах графства Даун зернові злаки не культивувались у значній мірі до VII століття.

В В окремих частинах Ірландії зернові культури вирощували постійно з моменту впровадження плуга.

Г Вирощування зернових культур вимагає якісної обробки ґрунту.

Д Вирощування зернових культур розпочалося в графстві Даун близько 400 р. н.е.

3. Фраза «документальний запис» (абзаци 3, 4) насамперед стосується

А задокументованих результатів аналізів скам'янілого пилку

Б видів та кількості скам'янілих пилкових зерен, що збереглися у торфах та озерних грядях

В письмових та живописних описів сучасними істориками подій та ландшафтів минулих століть

Г державних та комерційних записів, карт та подібних документів, виготовлених у минулому, що фіксували умови та події того часу

Д статей, книг та інших документів сучасних істориків із переліком та аналізом усіх наявних доказів щодо певного історичного періоду

4. Згідно з текстом, принаймні деякі історики вважають, що до використання аналізу пилку при вивченні історії ірландського ландшафту...

А ірландський ландшафт зазнав значних затоплень протягом XVII століття

Б зернові культури не культивувались ніде в Ірландії принаймні до сьомого століття

В історія змін ірландського ландшафту протягом XVI-XVII століть була добре задокументована

Г в Ірландії мадеру почали використовувати для фарбування лише після вісімнадцятого століття

Д вирощувати льон у графстві Даун цілком могли ще до XVIII століття

5. Яке із наведених нижче тверджень найбільш точно відображає взаємозв'язок між другим та заключним абзацами тексту?

А У другому абзаці автор висуває гіпотезу, для якої в останньому абзаці подано підтверджуючий приклад.

Б В останньому абзаці описано проблему, яку необхідно вирішити, щоб метод, запропонований у другому абзаці, можна було вважати дієвим.

В В останньому абзаці кваліфіковано твердження, сформульоване у другому абзаці.

Г У другому абзаці описано думку, яку автор має намір спростувати, а в останньому абзаці викладається обґрунтування автора проти цієї точки зору.

Д Останній абзац пропонує процедури для доповнення методу, описаного у другому абзаці.

Текст 4

Сотні глиняних клинописних табличок були знайдені при розкопках шумерського міста Урук на території сучасного Іраку. Хоча таблички датуються приблизно 3000 р. до н.е., на них зображено порівняно небагато піктограм; натомість використовуються численні абстрактні символи. Знак «вівця», наприклад, не є зображенням вівці, а скоріше обведеним хрестом, а знак «метал» – це півмісяць з п'ятьма лініями. Довгий час археологів бенежило, що таке абстрактне письмо з'явилося у такий ранній період і так раптово. У той же час, серед артефактів, виготовлених із глини, знайдених у археологічних пам'ятках уздовж Йордану та прилеглих річок, є тисячі маленьких жетонів ручної роботи з обпаленої глини, деякі з них датовані до 4000 р. до н.е. Цей факт часто ігнорують археологи, однак деякі з них дійшли висновку, що немає жодних доказів того, що такі жетони були амулетами чи ігровими фігурками-жето-

нами. Деніз Шмандт-Бессерат ідентифікувала їх у своїй книзі «Перед написанням» (1992) як попередників першописьма.

Найдавніші лексеми були простими за формою – невеликі конуси, кулі та піраміди – і вони часто були вкладеними в інші фігури. У 1966 році виявили порожнисту табличку, що містить кілька таких жетонів, і з тих пір було знайдено понад 100 додаткових табличок, які зараз визнані герметичними конвертами з глини. Конверти пізніших часів ще й підписані відбитками жетонів на зовнішній стороні глини, інформують, що саме містить кожен конверт. Відзначаючи, що ці написи чітко простежуються до пізніших, відомих сучасникам назв сільськогосподарської продукції, Шмандт-Бессерат теоретизує, що в конвертах були офіційні записи про зернові та тваринницькі податки селян церкви. Після 4000 р. до н.е. з'явилися сотні нових форм жетонів, оскільки зростання промисловості сприяло розвитку системи жетонів. Багато форм є образними, наприклад, миски чи банки з ручками, що свідчить про те, що ремесла селян ставали все більш різноманітними та витонченими.

Система лексем, по суті система тривимірних іменників, була замінена приблизно у 3100 р. до н.е. системою написів на глиняних табличках. Через кілька століть ця остання система стала відображати перше використання числівників, де прості позначки кодували поняття один, два тощо. Кінцеву еволюцію цієї системи в зрілу писемність, вважає Шмандт-Бессерат, демонструє наступний приклад: спочатку знадобилося два яйцеподібні жетони, щоб записати дві баночки олії. Трохи пізніше для досягнення цього знадобилося дві позначки на глиняній табличці: одна позначка використовувала контур старої лексеми для запису звичайної одиниці вимірювання олії – баночки і друга позначка для позначення цифри – дві банки олії. Зрештою, на табличці потрібно було зобразити три знаки: один – для позначення цифри 2, другий – для стандартної баночки та новий символ, який позначав саму олію. З трьома такими знаками викила абстрактна та гнучка форма письма.

1. Як з наведених нижче тверджень найточніше виражає основну думку тексту?

А На підставі власного аналізу глиняних конвертів із написами, що містять жетони приблизно 4000 р. до н.е., Шмандт-

Бессерат дійшла висновку, що ця система лексем з часом переросла в абстрактну письмову мову.

Б Відкриття глиняних табличок із написами, що зображають знаки, підтверджує переконання Шмандта-Бессерата, що ці жетони слугували для позначення продуктів, які селяни віддавали церкві.

В Глиняні конверти з написами, що містять жетони, виявлені в сучасному Іраку, надали Шмандту-Бессерату докази, необхідні для пояснення раптової появи складних ремесел, що бентежило археологів.

Г Написи, знайдені на глиняних конвертах, що містять маленькі глиняні жетони, дозволили Шмандту-Бессерату сформулювати більш детальну картину того, як проста система триві-мірних іменників перетворилася на сучасну мову.

Д Відкриття глиняних конвертів з написами, що містять маленькі жетони, підтверджує гіпотезу Шмандта-Бессерата про те, що мова стає дедалі абстрактнішою, оскільки декоративні ремесла людей, які користуються цією мовою, стають все більш абстрактними.

2. З яким із наступних тверджень про суспільство, в якому використовувалися глиняні жетони, швидше за все погодилась би Шмандт-Бессерат?

А Торгівля та інша економічна діяльність членів суспільства управлялася сильною централізованою державною владою.

Б Релігійні ритуали, ймовірно, були менш важливими для членів суспільства, ніж сільське господарство та торгівля.

В Члени суспільства вважали все, що вироблялося будь-якою особою, спільною власністю всіх.

Г Згодом суспільство почало вважати глиняні жетони зайвими.

Д Без легкодоступного запасу сирової глини суспільство не могло б розробити систему представлення інформації, яка б використовувала лексеми.

3. Авторка тексту стверджує, що письмо на глиняних табличках, знайдене в Уруку,

А було розшифроване археологами до 1992 року

Б використовувало відносно небагато піктографічних символів

В зрештою перетворилася на більш абстрактну та гнучку лінгвістичну систему

Г зображало мову, якою зазвичай розмовляли вздовж Йордану та прилеглих річок

Д зображало мову, яка була набагато старшою, ніж очікували археологи

4. Згідно з текстом система лексем

А врешті-решт була відмінена, оскільки вона не могла представляти числівники та інші абстракції

Б почала позначати широкий спектр предметів, оскільки ремесла людей, які ним користувалися, стали більш різноманітними та витонченими

В була зрозумілою лише тому, що на деяких жетонах були нанесені символи, відомі як позначення сільськогосподарської продукції

Г виконувала переважно релігійну функцію, як спочатку вважали більшість археологів

Д стала фізично громіздкою та складною, оскільки сільськогосподарська продукція стала різноманітнішою

5. Характеризуючи деякі клинописні написи на глиняних табличках, знайдені в Уруку, як «абстрактні» (абзац 1) автор, швидше за все, має на увазі, що

А значення написів незрозуміле і лінгвістам важко їх розшифрувати

Б написи призначені для відображення нематеріальних понять

В написи не схожі на те, що вони позначають

Г написи стосуються загальних категорій, а не конкретних речей

Д терміни, представлені написами, мали більш ритуальний характер, ніж більшість повсякденних мов

6. З обговорення глиняних жетонів у другому абзаці можна зробити висновок, що

А було багато жетонів, які позначали більше одного типу предмета

Б несільськогосподарські товари та продукти переважно використовували як церковні податки

В деякі пізніші лексеми були менш абстрактними, ніж окремі попередні

Г зберігання та транспортування рідин було одними із найважливіших завдань для забезпечення використання системи лексем

Д система лексем була такою ж абстрактною та гнучкою, як і пізніші письмові мови

7. З яким із наступних тверджень щодо знаку «вівці» (абзац 1) автор тексту, швидше за все, погодиться?

А Його можна було б без втрати значущості замінити будь-яким іншим знаком, який ще не використовувався для позначення іншого предмета.

Б Знак має кардинально інше позначення, ніж клинописний знак «металу».

В Значення такого зображення пояснюється тим, що вівці є сільськогосподарським товаром, а не продуктом людської промисловості.

Г Спосіб, у який він представляє значення, не був предметом наукових досліджень до того, як був наданий Деніс Шмандт-Бессерат.

Д Абстрактний характер знаку надає багато інформації про політичне життя людей, які використовували клинопис для запису мови.

8. Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше послаблює згадану теорію Шмандт-Бессерат про те, що конверти містили офіційні записи про зернові та тваринницькі податки селян церкві (абзац 2).

А Понад 100 глиняних конвертів, виявлених на археологічних пам'ятках уздовж Йордану, мають різноманітні розміри, товщину та стилі композиції.

Б Було прийнято, щоб мешканці села, які надавали послуги іншій особі, отримували у відповідь запис про гарантоване отримання сільськогосподарської продукції або предметів ремесел як компенсацію.

В Не є очевидним, що дощечки з клинописом, датовані після 3000 р. до н.е., функціонували як записи про церковні податки жителів села.

Г Немає археологічних доказів, які б свідчили про те, що лексеми використовувалися приблизно з 4000 р. до н.е., до 3100 р. до н.е. обов'язково мали бути поміщені в глиняні конверти.

Д Від жителів села вимагалось не лише сплачувати податки, а й відпрацьовувати трудовні, які регулярно обліковувались.

Текст 5

До 1970 року було достовірно встановлено, що ультрафіолет від сонця спричиняє рак шкіри. На щастя, більшість найбільш шкідливого ультрафіолетового випромінювання Сонця вивільняється тонким дифузним шаром озону (токсичної форми кисню) у стратосфері, на відстані 10-25 миль від поверхні Землі.

Проте протягом 1970-х років державні керівники та політичні лідери у всьому світі були попереджені про крихкість озонового шару завдяки новаторським дослідженням та протекції двох лауреатів Нобелівської премії, Маріо Моліна та Ф. Шервуда Роуланда. За відсутності забруднення концентрація озону в стратосфері має залишатися стабільною з плином часу, в стійкій рівновазі з природним утворенням і втратою газу. Молін і Роуланд показали, як виробничі хлорфторуглеводні (фреони), сильно леткі хімікати, мільйони тон яких щороку використовувалися в таких продуктах, як аерозольні розпилювачі та холодоагенти, хімічно атакують і руйнують озоновий шар, зменшуючи його ефективність як захисту від радіації ультрафіолету. Вивчаючи два фреонових газу, вони помітили, що, потрапляючи в нижню атмосферу (тропосферу), ці газу повільно дифузують вгору в стратосферу. Там під впливом значного ультрафіолетового випромінювання вони розпадаються на складові елементи, включаючи хлор. У результаті збільшення концентрації хлору в стратосфері руйнується озоновий шар. Хлор та озон хімічно реагують таким чином, що одночасно відбувається руйнування озону та регенерація атомів хлору. В результаті цієї хімічної реакції кожен атом хлору може зруйнувати до 100 000 молекул озону, перш ніж стати неактивним.

У 1974 році обоє вчених підраховали, що фреон, накопичений внаслідок світового виробництва, зберігається в атмосфері протягом п'яти років. Це означало, що, враховуючи швидкість дифузії та руйнування фреонів у атмосфері, виснаження озонового шару триватиме роками, а то й десятиліттями, навіть якщо виробництво та використання фреонів буде негайно припине-

но. Визнаючи цю проблеми як нагальну екологічну загрозу, Моліна та Роуленд стали громадськими активістами швидкого та пропорційного врегулювання державної політики. В результаті Моліну було запрошено для дачі свідчень перед Конгресом США, а пізніше було призначено до Комітету Національного наукового фонду США з оцінки фторвуглеводневих технологій.

Передбачувано, що роботи Моліни і Роуленда та їхнє пропагування кардинальних змін у політиці зазнали нападів критиків, особливо вчених, які пов'язані з виробництвом фреону. Однак з часом їхні погляди підтвердилися, особливо відкриттям діри в озоновому шарі над Антарктидою, що призвело до розробки міжнародної угоди (Монреальський протокол 1987 р.) Про заборону виробництва газів, що руйнують озоновий шар. У Північній Америці ХФУ були заборонені наприкінці 1970-х років, що призвело до трансформації упаковки для споживчих розпилювачів та розвитку більш екологічно чистих хімічних речовин – холодоагентів.

1. На яке з наступних запитань найточніше відповідає інформація з тексту?

А Які лабораторні експерименти були проведені Моліною та Роулендом у дослідженні фреонів?

Б Якою була оціночна концентрація фреонів у атмосфері в 1987 році?

В В якому році Моліна дав свідчення перед Конгресом США?

Г Чи сприяє хімічна речовина, що не містить хлору, руйнуванню молекул озону?

Д Який складовий елемент фреонів найбільше завдає шкоди озону?

2. Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше обґрунтовує висновки Моліни та Роуленда щодо довгострокових наслідків дії фреонів у стратосфері?

А Діра в озоновому шарі над Антарктидою продовжувала рости роками після того, як викиди фреону майже припинилися.

Б Було виявлено, що інші хімічні речовини, які виділяються внаслідок виробництва, дифузують вгору в стратосферу при попаданні в тропосферу.

В Доведено, що озон більш бурхливо реагує з хлором, ніж з багатьма іншими хімічними речовинами.

Г Багато вчених, які в 1970-х роках критично ставились до методів дослідження Моліни та Роуланда, погодилися з обґрунтованістю їх методів.

Д Поточні рівні фреону у тропосфері свідчать про те, що в даний час не всі країни дотримуються Монреальського протоколу.

3. Яке з наведених нижче тверджень найбільш обґрунтовує інформація з тексту?

А У стратосфері природним чином озон руйнується незначно або зовсім не руйнується, якщо в ньому немає хлору.

Б Рак шкіри виникає насамперед через надмірне поглинання ультрафіолету.

В Кілька хімічних речовин, окрім фреонів, можуть призвести до виділення хлору у верхніх шарах атмосфери.

Г Регулювання використання фракцій фреонів опосередковано сприяє зниженню захворюваності на рак шкіри.

Д Висхідний потік фреонів у стратосферу відбувається переважно в Антарктиді.

4. Виходячи з тексту, за допомогою якого з наступних експериментів може бути отримана інформація, яка б була найбільш корисною для визначення того, чи може певна хімічна речовина замінити фреон без пошкодження озонового шару?

А Дослідження з метою з'ясувати, чи здатна хімічна речовина реагувати з іншими формами кисню, окрім озону.

Б Дослідження з метою встановити, чи хімікат, потрапивши в нижню атмосферу, буде реагувати з іншими поширеними там хімічними речовинами.

В Дослідження хімічної речовини, з метою визначити, чи буде вона хімічно реагувати з хлором.

Г Дослідження з метою з'ясувати, які хімічні властивості хімічної речовини або її складових елементів реагують з хлором.

Д дослідження хімікату з метою встановити, чи розпадається він на складові під впливом ультрафіолетового випромінювання.

5. Яке з наведених нижче тверджень найбільш обґрунтовано інформацією з тексту?

А Коли Моліна та Роуланд запропонували припинити виробництва фреону, не було виявлено жодних інших холодагентів, окрім фреонів.

Б Холодагенти, розроблені як замітники фреонів після 1987 року, виділяють у стратосферу меншу кількість атомів хлору, ніж фреони.

В Спочатку фреони використовували в холодильних компонентах, оскільки вони забезпечували найбільш енергоефективні засоби охолодження.

Г Монреальський протокол призвів до припинення виробництва фреону в Північній Америці.

Д Деякі з холодагентів, які виробляють сьогодні, містять хімікати, шкідливість яких для навколишнього середовища є відомою.

Текст 6

Немає жодних сумнівів у тому, що система захисту дітей переживає кризу, і вона явно не працює для дітей та молоді корінного населення. Незважаючи на сотні мільйонів доларів, витрачених на вилучення дітей, яких вилучають у безпритульних, безробітних, наркоманів чи засуджених, та їх розміщення у тимчасових притулках, очікується, що до 2037 року кількість дітей корінного населення, яких вилучають зі своїх сімей, зросте втричі.

В Австралійському штаті Вікторія дітей корінного населення вилучають дітей у 15,8 разів частіше, ніж їхніх однолітків в інших регіонах. Незважаючи на те, що діти корінного населення складають 1% від загальної кількості дітей штату, вони представляють 20% дітей, які перебувають поза домівками. З моменту вибачення Кевіна Радда у 2008 році перед вкраденими поколіннями, рівень вилучення дітей корінного населення з сімей у національному масштабі збільшився вдвічі, а в штаті Вікторія – втричі: з 660 у 2008 році до 2091 у 2017 році.

Інтенсивність вилучення австралійських дітей Перших Націй є однією з найвищих у світі. У 2016 р. рівень дітей корінного населення, вилучених з сімей, у штаті Вікторія загалом був удвічі більшим, ніж цей показник для дітей корінних народів Канади і в 10 разів більшим, ніж для дітей маорі в Новій Зеландії.

Чому? Це не так – і я не можу повірити, що повинен це сказати – це не тому, що ми не любимо своїх дітей. Це тому, що система є індивідуалістичною, патологізуючою та реакційною, і те, що має бути крайнім засобом, – це єдиний варіант. У більшості випадків вилучення дітей корінного населення з їхніх сімей та громад є

закріпленням пластиру на рані, що фонтанує, і має далекосяжні та довготривалі наслідки для дітей, сімей, опікунів та громад. Незважаючи на міф про те, що дітей корінного населення частіше насильно вилучають з домівок, бо їх не люблять. Рівень вилучення у випадках фізичного або сексуального насильства насправді вищий серед загальної популяції. У 75% випадків діти корінного населення вилучаються з домівок через вплив насильства в сім'ї або нездатність батьків доглядати за ними. Ця «нездатність» часто є наслідком власних психічних захворювань батьків або надзвичайно неблагополучних ситуацій, і аналіз сімей корінного населення, в яких діти живуть у сім'ї, у штаті Вікторія у 60% випадків виявив психічні захворювання батьків.

1. Яке з наведених нижче тверджень впливає з тексту?

А У штаті Вікторія вилучають більшу кількість дітей корінного населення, ніж у Канаді загалом.

Б Дехто вважає, що дітей корінного населення вилучають з домівок, бо їх не люблять.

В Вибачення Кевіна Радда перед вкраденими поколіннями призвело до збільшення кількості вилучення дітей корінного населення.

Г Вилучення дітей корінного населення розглядається системою захисту дітей як крайній засіб.

2. Що з наведеного нижче найкраще описує тон автора?

А презирливий

Б амбівалентний

В прямий

Г саркастичний

3. Що має на увазі автор, порівнюючи вилучення дітей корінного населення з сімей із «закріпленням пластиру на рані, що фонтанує»?

А Це ефективне, хоча і тимчасове рішення.

Б Це дороге рішення.

В Це допомагає лише тим дітям, які мають фізичні травми.

Г Це не усуває основної проблеми.

4. Яке з наведених нижче тверджень не впливає з тексту?

А Відсоток дітей корінного населення, яких забирають із сімей, і надалі зростатиме протягом наступних двох десятиліть.

Б 2091 дітей корінного населення було вилучено з сімей у штаті Вікторія у 2017 році.

В Фізичне та сексуальне насильство – дві найпоширеніші причини вилучення дітей корінного населення з сімей.

Г У деяких районах Австралії значна частина дітей корінного населення виховуються поза сім'ями.

Пари текстів

Пара текстів 1

Текст А

Виникли музика та людська мова окремо чи разом? В обох системах використовуються інтонація й ритм для передачі емоцій. І те, й інше реалізується за допомогою голосу або за допомогою інструментів, і люди можуть створювати як звуки музики, так і звуки мови мовчки для себе.

Дослідження зображень мозку дають можливість припустити, що музика і мова є частиною однієї великої, надзвичайно складної неврологічної системи для обробки звуку. Насправді між неврологічною обробкою музики та мови існує менше відмінностей, ніж подібностей. Музику та мову можна розглядати як різні радіопрограми, які можуть передаватись через одне і те ж обладнання. Однак різниця полягає в тому, що загалом люди краще володіють мовою, ніж музикою. Слухати музику без зусиль може будь-хто, але більшість людей не можуть скласти чи відтворити музичні композиції, і в багатьох культурах цим займаються лише професіонали. Стосовно мови, навпаки, майже всі активно відтворюють та складають текст. З огляду на їх спільну неврологічну основу, схоже, що музика і мова еволюціонували разом із збільшенням розміру мозку протягом еволюції гомінідів. Але примат мови над музикою, який ми можемо спостерігати сьогодні, свідчить про те, що мова, а не музика, була основною функцією, яка здатна забезпечити природний відбір. Здавалося б, музика мала власну адаптаційну цінність і, швидше за все, розвивалася на основі мови.

Текст Б

Дарвін стверджував, що оскільки «і насолода, і здатність створювати музичні звуки є найменш корисними (практичними) для людини, вони повинні бути визнані одними з найзагадкові-

ших, притаманних їй здатностей». Я припускаю, що насолода і здатність створювати музичні звуки є необхідними здібностями для матерів та їх немовлят, і що саме в емоційних зв'язках, що створюються взаємодією матері та дитини, ми можемо виявити еволюційні музичні витоки людини.

Матері та немовлята до шести місяців беруть участь у послідовних поведінкових ритуалах, що включають голосові, мімічні та тілесні взаємодії, не говорячи вже про колискові пісні, які батьки співають немовлятам. Використовуючи відеозаписи особистої взаємодії матерів та немовлят, зняті зі швидкістю 24 кадри на секунду, дослідники показали, що матері та немовлята спільно будують взаємно імпровізовані взаємодії, в яких кожен партнер відстежує дії іншого. Такі епізоди тривають від пів секунди до трьох секунд і складаються з музичних елементів – варіацій висоти, ритму, тембру, гучності та темпу.

Яку еволюційну перевагу мала б така поведінка? У процесі еволюції гомінідів розмір мозку швидко збільшувався. Домінування ознаки двоногості призвело до звуження родових шляхів. Це призвело до того, що немовлята у гомінідів народжувались все раніше і раніше, що робило їх набагато більш безпорадними при народженні. Ця безпорадність вимагала більш тривалого, кращого материнського піклування. За таких умов емоційні зв'язки, створені в домузичних взаємодіях матері та дитини, які ми спостерігаємо сьогодні в *Homo sapiens*, мали б значну еволюційну перевагу. Це поведінка, неврологічна основа якої по суті становить здатність створювати музику та насолоджуватися нею.

1. На яке з наступних запитань відповідають обидва тексти?

А Яку еволюційну перевагу надало збільшення розміру мозку давнім гомінідам?

Б Чому матері та немовлята беруть участь у взаємозв'язках, що складаються з музичних елементів?

В Що є еволюційними витоками здатності людини створювати музику?

Г Чи залежать людські здібності до музики та використання мови від одних і тих же неврологічних систем?

Д Чому більшість людей більш досконало користуються мовою, ніж займаються музикою?

2. У кожному з двох текстів згадується відношення музики до

- А зв'язків між людьми
- Б людських емоцій
- В неврологічного дослідження
- Г зростаючої беспорядності немовлят гомінідів
- Д використання інструментів для створення звуків

3. Можна зробити висновок, що автори двох текстів, швидше за все, не погодяться стосовно того, що

- А збільшення розміру мозку гомінідів спричинило більш ранні пологи
- Б між неврологічною обробкою музики та людською мовою існує менше відмінностей, ніж подібностей
- В розмір мозку швидко збільшувався протягом еволюції людини
- Г здатність створювати музику має велике адаптивне значення для людини
- Д зв'язок матері та немовляти включає голосові взаємодії з немовлям

4. Стосовно відповіді на яке з наступних питань щодо музичної здатності людини, найбільш ймовірно, автори обох текстів мають спільну думку?

- А Чи проявляється це в якійсь формі в ранньому дитинстві?
- Б Чи впливає це на міцність зв'язків матері та дитини?
- В Це, принаймні частково, результат еволюційного збільшення розміру мозку?
- Г Чи стимулювала еволюція цієї здатності розвиток нових неврологічних систем?
- Д Чому вона так суттєво відрізняється у різних людей?

5. З яким із наведених нижче тверджень погодяться автори обох текстів?

- А Дослідження еволюційного походження людської поведінки повинно враховувати поведінку нелюдських істот.
- Б Всі людські здібності можна пояснити з точки зору еволюційних переваг.
- В Той факт, що одна неврологічна система лежить в основі двох різних можливостей, є свідченням того, що ці можливості розвивалися одночасно.

Г Відкриття неврологічної основи поведінки людини становить відкриття сутності цієї поведінки.

Д Поведінка сучасних людей може надати вагомі докази щодо еволюційного походження людських здібностей.

6. Що з наведеного нижче найбільш точно характеризує взаємозв'язок між текстами А та Б?

А У текстах А та Б використано різні обґрунтування, щоб зробити різні висновки.

Б У тексті А поставлено питання, на які зроблено спробу відповісти у тексті Б.

В У тексті А запропоновано гіпотезу, яку автор тексту Б намагається підтвердити новими обґрунтуваннями.

Г Автор тексту А висловлює більшу довіру до своєї гіпотези, ніж автор тексту Б.

Д Автори текстів А та Б використовують різні обґрунтування, що підтверджують один і той самий висновок.

Пара текстів 2

Текст А

(1) Гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

(2) Гендерна рівність означає наявність рівних умов для жінок і чоловіків у реалізації всіх прав людини та можливостей участі в політичному, економічному, соціальному та культурному розвитку, а також рівного користування його результатами. Рівність необхідна для людського розвитку. Досягнення гендерної рівності необхідне для нормального функціонування соціальної, економічної, культурної та політичної систем.

(3) Водночас утвердження рівності передбачає осмислення різних аспектів життя жінок. Вони можуть бути породженими не тільки статевими відмінностями, а й віковими, расовими, класовими, національними, етнічними та регіональними особливостями, сексуальною орієнтацією, вадами психічного та фізичного розвитку, мовою і релігійними переконаннями.

(4) Розвиток, аналіз і творення законодавства та правової політики має здійснюватися з урахуванням гендерних відмінностей. Це передбачає розуміння природи стосунків чоловіків та

жінок, різних соціальних реалій, життєвих очікувань та економічних обставин, із якими стикаються жінки й чоловіки. Зокрема, жінки можуть перебувати в більш невигідному становищі через расу, колір шкіри, сексуальну орієнтацію, соціально-економічне становище, регіон, різний рівень можливостей та вік. Правова політика і закон мають поважати та враховувати це розмаїття. Як свідчить історія, однакове (знеособлене) ставлення до жінок ще не забезпечує їхньої рівності, бо таке «рівне» ставлення нехтує факт своєрідності життя кожної з них.

(5) Гендерна концепція суспільного розвитку й соціальних перетворень, спрямованих на суспільний прогрес, передбачає суспільний і державний погляди на життя обох статей як рівних, збалансованість можливостей їх розвитку, подолання всіх форм історичної несправедливості щодо ставлення до них і оцінки результатів їхньої діяльності, забезпечення умов для саморозвитку й самовираження жінки й чоловіка як рівних у правах, свободах, обов'язках та відповідальності.

Текст Б

(6) Фемінізм – низка політичних, суспільних рухів та ідеологій, які поділяють одну спільну мету: визначення, встановлення і досягнення політичних, економічних, культурних, особистих та соціальних прав для жінок. Це включає в себе прагнення встановити рівні можливості для жінок у сфері освіти та праці. Феміністкою/профеміністом є людина, яка обстоює або підтримує права та рівність жінок.

(7) Феміністичні рухи виступали та продовжують виступати за права жінок, у тому числі за право на голос, займання державних посад, працю, отримання справедливої плати або рівної оплати праці, володіння власністю, отримання освіти, укладання договорів, рівні права у шлюбі та декретну відпустку. Послідовниці фемінізму також займаються сприянням фізичній недоторканості і цілісності та захистом жінок і дівчат від зґвалтувань, сексуальних домагань, насильства в сім'ї, проституції та інших форм насильства проти жінок.

(8) Фемінізм приваблює до себе увагу тим, що він приніс істотні зміни в західне суспільство. Хоча в цілому багато принципів фемінізму загальноприйнятні, деякі з них продовжують піддаватися критиці.

(9) Деякі з критиків (як чоловіки, так і жінки) вважають, що феміністки сіють ворожнечу між статями і пропагують ідеї чоловічої неповноцінності. Ці критики відзначають, що якщо в деяких феміністських текстах замінити слова «чоловік» і «жінка» на відповідно «чорношкірі» і «білі», то в результаті ці тексти звучатимуть як пропаганда расизму.

(10) Багато критиків руху вважають, що говорячи про рівноправ'я статей, феміністки сучасності пропагують ідеологію, в центрі якої стоїть жінка. Ці критики відзначають незмінно підвищену увагу лише до тих питань, які стосуються жінок. На їхню думку, така подача матеріалу змушує послідовників цієї ідеології бачити світ лише через призму жіночих проблем, тим самим спотворюючи сприйняття світу і створюючи стійкі забобони. Критики фемінізму стверджують, що у країнах Заходу тепер через феміністський рух чоловіки піддаються дискримінації. Прикладом дискримінації чоловіків у багатьох країнах є служба в армії за призовом, що є прямою дискримінацією за статевою ознакою. При цьому варто зазначити, що цей факт є результатом державної політики, а не діяльності феміністок. Потрібно зауважити як виняток той факт, що в Ізраїлі військова повинність поширюється на всіх громадян, незалежно від статі.

(11) Багато людей виступають проти феміністського руху, тому що вони вважають його причиною руйнування традиційного устрою життя і знищення звичних ролей, традиційно відведених чоловікам і жінкам залежно від їхньої статі. У зв'язку з цим вважається, що між чоловіками і жінками існує ціла низка природних відмінностей, і що все суспільство лише виграє від їхнього визнання.

(12) Інколи лунають голоси критиків, які говорять, що соціальні зміни і законодавчі реформи зайшли дуже далеко, і тепер вони негативно впливають на чоловіків, які мають дітей. Наприклад, неодноразово говорилося про те, що в судових слуханнях про опікунство права батька явно утискаються, оскільки перевага на опікунство дітей найчастіше надається матері, а не батькові. У зв'язку з цим виник рух за права чоловіків та почали утворюватися організації, метою яких стала боротьба за права батьків-чоловіків.

1. Центральним питанням, яке висвітлюють автори обох текстів, є

- А правовий статус жінок і чоловіків
- Б правовий статус жінок
- В рівноправність жінок і чоловіків
- Г реалізація прав людини
- Д рівні можливості для жінок

2. Критики фемінізму, виходячи із поданих текстів, наводять зазвичай наступні аргументи, ОКРІМ:

А Фемінізм необхідний для нормального функціонування соціальної, економічної, культурної та політичної систем.

Б Фемінізм є причиною руйнування традиційного устрою життя.

В Фемінізм сіє ворожнечу між статями.

Г Фемінізм пропагує ідеї чоловічої неповноцінності.

Д Фемінізм зосереджує увагу лише на тих питаннях, які стосуються жінок, що призводить до дискримінації чоловіків.

3. Найбільш точно окреслює взаємозв'язок текстів А і Б твердження:

А Тексти А і Б вичерпно перелічують суттєві ознаки тотожних понять.

Б В тексті А розповідається про проблему реалізації статей, а в тексті Б доводиться, що жінки рівні з чоловіками, а можливо і перевершують їх.

В У тексті А окреслюється визнання цінності особистості кожної людини незалежно від її статі, а в тексті Б показано проблему дискримінації жінок.

Г Текст А і текст Б показують відмінності між чоловічими і жіночими правами.

Д У тексті А автор схвалює фемінізм, а автор тексту Б – критикує.

4. Не згадується в тексті А, однак актуалізується в тексті Б проблема

- А рівності статей
- Б статевої збалансованості в суспільстві
- В дискримінації жінок
- Г гіпертрофії (надмірності) феміністичного руху
- Д урахування гендерних відмінностей у правовій політиці

5. Автори обох текстів, ймовірно, погодилися б з усіма поданими нижче твердженнями, ОКРІМ:

А Без демократичного розвитку особистості як чоловіка, так і жінки неможлива демократизація всіх сфер світобачення.

Б Система волевиявлення обох статей – чоловіків і жінок як рівних у правах та можливостях, що закріплені законодавчо й забезпечені реально у політико-правових принципах, діях, розбудові громадських і державних структур з урахуванням гендерних інтересів має стати основою функціонування суспільства в третьому тисячолітті.

В Концепція комплексного підходу до проблеми рівності жінки і чоловіка є стратегічною концептуальною лінією людського розвитку XXI століття.

Г Однією з найсерйозніших проблем жіночого руху взагалі є подолання заангажованості суспільства на звичні стереотипи, традиційні забобони, за якими ігнорується особистісне життя жінки-людини, а її соціальна роль зводиться до обслуговування чоловічої частини населення та родини.

Д Більшість жінок не здатні фіксувати проблему нерівності за ознакою статі, а тому не здійснюють спроб їй протистояти.

6. Судження «Фемінізм в Україні практично не проявляє себе»

А суперечить позиціям обох текстів

Б суперечить позиції автора тексту А

В суперечить позиції автора тексту Б

Г в текстах про це не йдеться

Д не суперечить позиціям авторів обох текстів

Пара текстів 3**Текст А**

(1) Працівників патрульної поліції оснащено нагрудними камерами (відеореєстраторами), наявність яких розглядається ними як засіб захистити себе від упереджених заяв щодо їхньої неправомірної поведінки.

(2) Проте такий захист вступає у конфлікт із правом на приватність. Ми спостерігаємо це сьогодні, коли записи з цих реєстраторів публікуються самою поліцією у YouTube чи передаються у ЗМІ. Інколи вони є фрагментарними, тобто нарізкою

із різних кадрів, що відображають упереджену позицію щодо людини, порушуючи презумпцію невинуватості. Крім того, правове регулювання автоматичної зйомки (тобто без згоди на це особи) є непродуманим і таким, що суперечить чинному законодавству. А саме правове регулювання є непрозорим, адже розібратись в цьому питанні шляхом вивчення опублікованої нормативно-правової бази неможливо. Відомчі акти Національної поліції (№ 100 і № 14/1), що регулюють порядок застосування приладів, зберігання та режим доступу до відеозаписів, неопубліковані, що становить загрозу для дотримання прав людини поліцією.

(3) Наводимо алгоритм застосування нагрудних камер (відеореєстраторів) та проблем, що пов'язані із цим:

1) Нагрудна камера (відеореєстратор) розміщується на односторонній працівника патрульної поліції, про що має попереджати відповідний знак (напис, бейдж тощо). Про його застосування у визначених законодавством випадках робиться попередження, він вмикається/вимикається працівником поліції самостійно та фіксує усю бесіду із особою. Проблема на цьому етапі може полягати у тому, що не завжди зрозуміло, початок це розмови з особою, чи вже відбулась словесна сутичка і після цього почався процес фільмування.

2) Відеозапис передається у відповідний підрозділ, де зберігається протягом 30 днів (термін може бути продовжено), а також патрульному поліцейському забороняються будь-які дії із ним (змінення, видалення тощо), зокрема передача третім особам.

3) На визначених законодавством підставах відеозапис може бути передано третім особам, однак через недостатню урегульованість цього питання на законодавчому рівні таке відео, потрапляючи у мережу Інтернет, порушує право на приватність у частині захисту приватних даних. Також це суперечить іншим нормам чинного законодавства України. Крім того, непоодиноким практикою викрадення фрагментів відеозаписів, скомбінованих у відеозапис, що має упереджений характер щодо особи (порушення презумпції невинуватості). Для подолання цих проблем пропонуємо застосовувати деперсоніфікацію відеозапису до того, як його буде опубліковано, у випадку коли на публікацію немає згоди особи, яку було зафіксовано.

(4) Відтак, проблема стосується правового регулювання та підходу до викладення відеозаписів у мережу Інтернет, а не самих приладів та порядку їх використання працівниками патрульної поліції. Національна поліція має дотримуватись права на приватність.

Текст Б

(5) AXON, компанія, яка створила електрошокер Taser та натільні камери для поліції (більшість великих відділків США використовують саме це обладнання), хоче, аби її камери мали функцію розпізнавання осіб.

(6) Отже, копи будуть автоматично перевіряти всіх, кого вони бачать під час патрулювання. На думку правозахисників, це втручання в особисте життя.

(7) Днями, під час конференції, присвяченої етичним питанням використання штучного інтелекту, Рік Сміт, засновник та виконавчий директор AXON, поділився своїми думками з приводу функції розпізнавання осіб. Він підкреслив, що наразі його компанія не використовує її у своїх пристроях, але така технологія «перебуває під пильною увагою».

(8) Камера AXON зможе розпізнавати обличчя та ідентифікувати особу. Пан Сміт згоден, що нею можуть зловживати. Та водночас вона має занадто великі перспективи, аби нею можна було нехтувати.

(9) «Я не думаю, що це оптимальне рішення – очікувати, аби поліцейські знали напам'ять усіх тих небезпечних осіб, які перебувають у розшуку. Ба більше, наївно і контрпродуктивно говорити, що правоохоронні органи не повинні володіти цими новими технологіями. Я певен, що вони їм знадобляться. Ми не можемо допустити, аби у 2020-х роках поліція мала технології на рівні 1990-х років», – заявив голова AXON.

(10) Після виступу Сміта понад 40 американських організацій, включно з Американським союзом громадянських свобод (ACLU) та Національною асоціацією сприяння прогресу кольорового населення (NAACP) направили учасникам конференції відкритого листа, у якому засудили слова Ріка.

(11) У зверненні міститься заклик до прямої заборони розпізнавання осіб, бо така технологія є неетичною через свою неконфіденційність, технічні недоліки та упередження, потенційно небезпечне для життя.

(12) Наприклад, як показали нещодавні дослідження, більшість систем хибить, аналізуючи людей із темною шкірою. Тому випадки, коли офіцери «плутають» невинних людей із небезпечними особами, лише почастишають, а значить, й інцидентів насилля стане ще більше.

(13) Логічне продовження історії – у 2017 році під час фіналу Ліги чемпіонів із футболу, який пройшов у Південному Уельсі, вуличні камери з функцією розпізнавання осіб, зафіксували 2,470 потенційних злочинців зі 170 тис. осіб, які приїхали на матч. Та згодом правоохоронці констатували, що похибка склала 92%. Копи запевнили, що помилкових арештів вони не проводили і також додали, що за допомогою цієї технології за весь час її роботи було заарештовано 450 осіб. (Мова йде лише про Південний Уельс).

1. Центральним питанням, на яке шукають відповідь автори обох текстів, є

А Чи є достатньо ефективною робота поліції?

Б Чи перспективним є використання штучного інтелекту працівниками поліції?

В Чи не порушує використання нагрудних камер поліцейськими права на приватність і на особисте життя?

Г Чи не призведе використання камер з розпізнаванням облич до помилкових арештів?

Д Чи є прозорим правове регулювання діяльності Національної поліції?

2. Контраргументом щодо недоліків використання нагрудних камер з розпізнаванням обличчя є всі наведені тези, ОКРІМ:

А Поліція має йти в ногу з часом і розвитком технологій.

Б Камера, яка може розпізнавати обличчя та ідентифікувати особу, має великі перспективи.

В Поліцейські не можуть знати напам'ять усіх небезпечних осіб, які перебувають у розшуку.

Г Технологія розпізнавання осіб може хибити.

Д Така камера є засобом захисту від упереджених заяв щодо неправомірної поведінки поліцейських.

3. Виходячи з інформації, відомої з відкритого листа американських організацій учасникам конференції, заклик

до прямої заборони розпізнавання осіб обґрунтовується тим, що

А відеозаписи з нагрудних камер патрульних поліцейських можуть розголошуватися.

Б камери з технологією розпізнавання осіб коштують вдвічі дорожче.

В застосування такої технології є неетичним через погрішності та технічні неточності.

Г правозахисники стурбовані загрозами для прав людини.

Д це навряд чи збільшить рівень довіри до поліцейських.

4. Не згадується в тексті А, однак актуалізується в тексті Б проблема

А моральності у діяльності поліції

Б ефективності діяльності офіцерів поліції

В помилкових арештів під час матчів Ліги чемпіонів

Г використання поліцейськими натільних камер з функцією розпізнавання обличчя

Д етичним питанням використання штучного інтелекту

5. Автори обох текстів, ймовірно, погодилися б з усіма поданими нижче твердженнями, ОКРІМ

А Поліцейським не потрібні нагрудні відеокамери, бо з їх застосуванням пов'язано багато проблем.

Б Використання нагрудних камер поліцією може становити загрозу для дотримання прав людини.

В Використання відеозаписів з нагрудних камер поліцейських може мати упереджений характер щодо особи.

Г Поліцейським під час здійснення своїх службових обов'язків доцільно використовувати технічні засоби та прилади, що мають функції фото-відеозапису.

Д Поліція має поважати і не порушувати право на приватність і особисте життя.

6. Судження “Камера на уніформі поліцейських є символом модернізації правоохоронних органів”

А суперечить позиціям авторів обох текстів

Б суперечить позиції автора тексту А

В суперечить позиції автора тексту Б

Г в текстах про це не йдеться

Д не суперечить позиціям авторів обох текстів

Пара текстів 4

Текст А

Задовго до того, як слово «мотивація» ввійшло до лексикону керівників, було добре відомо, що можна умисно впливати на людей для успішного виконання завдань організації.

Найпершим із застосовуваних був метод «батога й пряника». Приймалося як належне, що люди будуть удячні за все, що дозволило б їм вижити.

Ця практика діяла в країнах Заходу ще наприкінці XIX ст. Наприклад, протягом майже всього періоду промислової революції економічні й соціальні умови життя в сільських місцевостях Англії були настільки тяжкі, що фермери наводнювали міста й буквально випрошували як милостиню можливість працювати по 14 годин на добу за плату, якої ледь вистачало на прожиття.

На початку XX ст. становище трудящих істотно не поліпшилося, незважаючи на технологічні досягнення. Однак на цей час науковці вже усвідомили всю неефективність роботи «за їжу». Тож вони спробували мотивацію за типом «батога й пряника» зробити більш дієвою, об'єктивно визначивши зміст поняття «достатнього денного виробітку» й запропонувавши оплачувати працю тих, хто виготовляв більше продукції, пропорційно до їхнього внеску в справу.

Збільшення продуктивності праці, що стало результатом використання цього методу в поєднанні з ефективним застосуванням спеціалізації й стандартизації, було вражаючим. Успіх новітньої версії «батога й пряника» був такий великий, що приємні відчуття від нього й досі зберігаються в деяких керівників.

Поступово, в основному через ефективність, із якою організації застосовували досягнення технологій і спеціалізацію, життя звичайних людей стало покращуватися, тож невдовзі керівники почали помічати, що простий «пряник» уже не завжди здатний змусити людину працювати старанніше. Цей факт змусив фахівців у галузі управління шукати нові розв'язання проблеми мотивації.

Текст Б

Колись, року так 1999, на семінарі, присвяченому проблемі мотивації персоналу, я стала свідком монологу директора однієї швейної фабрики: «Та що ви мені розповідаєте про мотивацію! Я

цих людей вже так мотивую! І батогом, і пряником, замотивував зовсім! А вони, такі-сякі, як не працювали, так і не працюють!» На жаль, такий монолог можливий і зараз. За всієї модності й поширеності тренінгів на теми мотивації й стимулювання правильність розуміння сутності цих управлінських інструментів і культура використання їх далекі від ідеалу.

Директорові тієї фабрики, як і багатьом іншим керівникам, варто було б дослухатися до міркувань одного з персонажів культурного твору Б. Акуніна, у якому по-простому розкриваються таємниці мистецтва керування людьми.

«Головний талант будь-якого керівника полягає в тому, щоб визначити сильні й слабкі сторони кожного з підлеглих для того, щоб використовувати перші й залишати недоторканими другі. Тривалий досвід управління великим штатом працівників навчив мене, що людей зовсім бездарних, ні до чого не придатних, на світі дуже мало. Будь-якій людині можна знайти застосування... У мене всі працівники згодом стають хорошими. Треба щоб кожний любив свою роботу – от і весь секрет...

Найвища майстерність керівника – досконало розібратися в людині, зрозуміти, що вона любить, бо, як не дивно, більшість людей не мають найменшого уявлення, до чого вони схильні й у чому їхнє обдарування... Коли людина займається улюбленою справою, вона задоволена й щаслива, а якщо всі працівники радісні й привітні, від цього виникає зовсім особлива обстановка, або, як тепер кажуть, атмосфера.

Потрібно неодмінно заохочувати й винагороджувати підлеглих, але в міру – не просто за сумлінне виконання обов'язків, а за особливу старанність. Карати теж необхідно, але тільки справедливо. При цьому варто дохідливо пояснювати, за що призначено покарання, і, звісно, воно в жодному разі не повинне бути принизливим. Ще раз повторюю, якщо підлеглий не справляється зі своєю роботою – винуватий у цьому начальник».

1. Відмінності між різними аспектами тексту А та тексту Б правильно означені всіма парами протиставлень, ОКРІМ

Текст А

А генеза

Б помірна оцінність

Текст Б

статика

виразна оцінність

В науковий дискурс	риторичний дискурс
Г економічна мотивація	психологічна мотивація
Д інформативність	емотивність

2. Автори обох текстів, імовірно, погодилися б з усіма поданими нижче твердженнями, ОКРІМ

А Модифікований метод «батога й пряника» із різних причин завжди залишатиметься актуальним.

Б Мотивація працівників є складною проблемою, тож її вирішення на практиці потребує залучення наукових напрацювань.

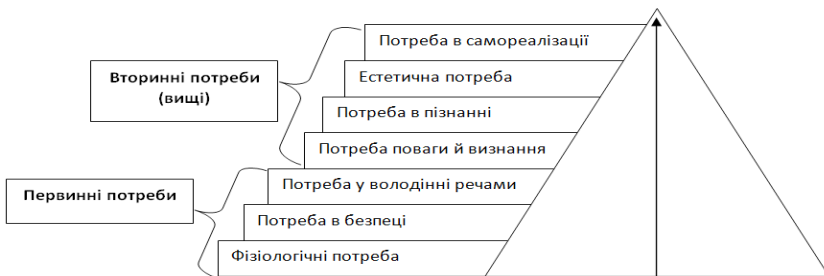
В Пошуки способів правильної мотивації працівників завжди в інтересах роботодавців, оскільки від цього залежить результат.

Г Формування зацікавленості працівників у результатах спільної справи позитивно позначається на ефективності діяльності організації.

Д Найбільш дієвим мотиваційним чинником для працівників є усвідомлення ними того, що роботодавець завжди може застосувати метод «батога».

3. Не згадується в тексті А, однак актуалізується в тексті Б проблема

- А відповідальності керівника за результати роботи
- Б видів і характеру стимулювання працівників
- В живучості методу «батога та пряника»
- Г ставлення до працівників із боку роботодавців
- Д незадовільного рівня життя працівників

Піраміда потреб людини (за А. Маслоу)

4. Розгляньте рисунок, на якому зображена так звана «піраміда потреб людини» (за А. Маслоу) й визначте, яку з потреб керівники (роботодавці), згадані в текстах А й Б, намагаються забезпечити в умовах невідомості методу «ба-тога й пряника».

- А потреба в повазі й визнанні
- Б фізіологічні потреби
- В потреби в безпеці
- Г естетична потреба
- Д потреба в пізнанні

5. Помічена керівниками минулого проблема невідомості «пряника» (останній абзац тексту А) надалі буде розв'язана в спосіб, схарактеризований у тексті Б фрагментом

А Тривалий досвід управління великим штатом працівників навчив мене, що людей зовсім бездарних, ні до чого не придатних, на світі дуже мало.

Б Найвища майстерність керівника – досконало розібратися в людині, зрозуміти, що вона любить, бо, як не дивно, більшість людей не мають найменшого уявлення, до чого вони схильні й у чому їхнє обдарування...

В Будь-якій людині можна знайти застосування... У мене всі працівники згодом стають хорошими. Треба щоб кожний любив свою роботу – от і весь секрет... Коли людина займається улюбленою справою, вона задоволена й щаслива.

Г Потрібно неодмінно захочувати й винагороджувати підлеглих, але в міру – не просто за сумлінне виконання обов'язків, а за особливу старанність.

Д Карати теж необхідно, але тільки справедливо. При цьому варто дохідливо пояснювати, за що призначено покарання, і, звісно, воно в жодному разі не повинне бути принизливим.

6. Найбільш точно окреслює взаємозв'язок текстів А й Б твердження в рядку

А Текст А й текст Б вичерпно характеризують сутнісні ознаки різних видів мотивації на певних історичних етапах розвитку суспільства.

Б Текст А розповідає про становлення поглядів на категорію мотивації у сфері праці, а текст Б – про сучасні способи мотивування працівників.

В Текст А окреслює суть неправильних видів мотивації працівників, а текст Б пропонує єдино правильний універсальний спосіб мотивації.

Г Текст А й текст Б показують абсолютну недієвість методу «батого та пряника» в минулому й на сучасному етапі.

Д Текст А показує зародження наукових ідей щодо вирішення проблеми мотивації, а текст Б ілюструє потенціал методів покарання.

1.7. Відповіді до тестових завдань розділу 1

Мовно-логічний аналіз текстів

Завдання 1. (1) Б, (2) А, (3) А, (4) В, (5) Б, (6) А, (7) Г, (8) В, (9) Б, (10) В

Завдання 2. (1) В, (2) А, (3) Г, (4) В, (5) Б, (6) В, (7) В, (8) А, (9) В, (10) В

Завдання 3. (1) В, (2) Б, (3) В, (4) А, (5) Г, (6) Г, (7) В, (8) Б, (9) А, (10) Г

Завдання 4. (1) Б, (2) А, (3) В, (4) Б, (5) А, (6) В, (7) А, (8) В, (9) Г, (10) Б

Одиничні тексти

Текст 1. 1 А, 2 Г, 3 А, 4 Д, 5 Г, 6 Б, 7 А, 8 А

Текст 2. 1 А, 2 А, 3 Д, 4 В, 5 Б, 6 Д, 7 Г, 8 Г

Текст 3. 1 А, 2 Г, 3 Б, 4 Б, 5 В, 6 В, 7 А, 8 Б

Текст 4. 1 А, 2 Г, 3 А, 4 Д, 5 Г, 6 Б, 7 А, 8 А

Текст 5. 1 Д, 2 А, 3 Г, 4 Г, 5 Б

Текст 6. 1 Б, 2 В, 3 Г, 4 В

Пари текстів

Пара текстів 1. 1 В, 2 Б, 3 Г, 4 В, 5 Д, 6 А

Пара текстів 2. 1 В, 2 А, 3 Д, 4 Г, 5 Д, 6 Г

Пара текстів 3. 1 В, 2 Г, 3 В, 4 В, 5 А, 6 Г

Пара текстів 4. 1 Д, 2 Д, 3 А, 4 А, 5 В, 6 Б

Розділ 2

АНАЛІТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Аналітичне мислення — це здатність досліджувати якісні та кількісні дані й виявляти закономірності на підставі фактичної інформації. Аналітичне мислення включає дедуктивні міркування без залучення спеціалізованих знань, зокрема розуміння базової структури сукупності зв'язків; ідентифікацію логічно рівнозначних положень; визначення істинності чи хибності відповідно до діючих умов, фактів або норм. Аналітичні судження мають аксіоматичний характер, оскільки їх достовірність є очевидною. Вони не потребують вивчення емпіричних даних, які завжди породжують сумніви. Аналітичні вміння є необхідними для здійснення досліджень, збирання інформації, її систематизації та формулювання висновків.

Аналітичне мислення ґрунтується на розкладанні завдання на підзавдання з метою подальшого критичного дослідження різних компонентів чи елементів вирішуваної проблеми, та остаточного її усвідомлення або тлумачення. Аналітичне мислення передбачає виявлення причинно-наслідкових зв'язків, подібностей і розбіжностей, закономірностей, кореляцій між об'єктами, відношень між компонентами, хронології подій, методів розв'язання складних проблем, стадій процесу, створення схем взаємозалежностей між об'єктами.

Аналітичне мислення характеризує загальну спроможність досягти логічного висновку або знайти рішення конкретних проблем. Розвинені вміння аналітичного мислення та розпізнавання шаблонів уможливають без труднощів визначати закономірності проблеми. Здатність мислити аналітично можна вдосконалити шляхом розв'язування логічних завдань різних типів.

Розвиток аналітичного мислення є особливо важливим для майбутніх юристів, оскільки правова діяльність постійно вима-

гає логічного аналізу фактів, норм та їх взаємозв'язків. Саме тому в системі юридичної освіти широко використовуються спеціалізовані тестові завдання. Тестові завдання з аналітичного мислення призначені для оцінювання здатності розглядати сукупність фактів і правил, а також, ураховуючи ці факти та правила, визначати, що може чи має бути істинним. Конкретні сценарії, пов'язані з цими питаннями, зазвичай не стосуються законодавства, оскільки вони створені для того, щоб бути доступними для широкого кола учасників тестування. Проте такі запитання допомагають перевірити навички прийняття оптимальних рішень з урахуванням нормативних актів, умов договору або фактів судової справи відповідно до чинного законодавства. У такому розумінні тестові завдання з аналітичного мислення охоплюють різноманітні типи ґрунтовного аналізу взаємозв'язків та комплексів обмежень, які майбутній юрист має брати до уваги під час розв'язання правових проблем.

Розробка стратегій розв'язування таких завдань відтворює когнітивну діяльність юриста. Зокрема, аналіз стратегій розв'язання аналітичних ситуаційних завдань моделює аналіз та обґрунтування конституційних норм, статутів, адміністративних кодексів або попередніх рішень, що передбачають сукупність конкретних обставин та правил. Це також стосується визначення правових варіантів сценарію: що необхідно для даного сценарію; що припустимо для даного сценарію; що заборонено за сценарієм або створення «теорії» для справи. За наявності неповної сукупності фактів у справі потрібно побудувати схему, враховуючи інформацію, що випливає з відомих фактів, чи оцінити вплив гіпотетичних прийомів, які вносять нову інформацію.

Тестові завдання з аналітичного мислення уможливають перевірку низки навичок дедуктивного міркування:

- усвідомлення базової структури сукупності взаємозв'язків через визначення всіх можливих варіантів розвитку конкретної ситуації;
- аргументування за допомогою умовних конструкцій («якщо-то»);
- формування висновку про достовірність чи недостовірність на підставі фактів і правил;

- формування висновку про достовірність чи недостовірність на основі фактів, правил та отриманої нової інформації з висунутих гіпотез;
- визначення логічно рівнозначних положень у контексті.

Для правильної відповіді на такі завдання потрібні лише знання, уміння та здатність до мислення, які є необхідними в юридичній практиці.

2.1. Вибір оптимальної стратегії виконання тестових завдань на аналітичне мислення

Аналітичне мислення, також відоме як «Логічні ігри», передбачає аналітичне обґрунтування ситуацій та вибір оптимальної стратегії, що відповідає заданим наборам умов. При першому прочитанні умови завдання доцільно одразу ж накреслити схему умов та всі можливі варіанти. Навички, отримані при розв'язанні завдань з аналітичного мислення, допоможуть студентам у майбутній юридичній практиці під час узгодження умов контракту або ознайомлення з фактами справи.

Тестові завдання з аналітичного мислення поділяються на різні групи залежно від умов преамбули. Можна виділити наступні основні типи аналітичних ситуаційних завдань: впорядкування, групування, встановлення відповідності, змішаного типу, «арифметичні ігри», зокрема комбінаторні задачі (перестановки, розміщення, розміщення з перестановками) тощо.

Завдання на **впорядкування** передбачають розташування елементів згідно визначених умов. У завданнях на **групування** немає компонента впорядкування і потрібно визначити лише приналежність об'єкта до однієї із передбачених груп або віднести елементи до різних груп, причому ці елементи можуть повторюватись. У завданнях на встановлення **відповідності** потрібно поставити у відповідність різні атрибути об'єктів (наприклад, прізвище та посаду кожного з працівників). Якщо в завданні на групування чи встановлення відповідності порядок розташування елементів також має значення, то це завдання **змішаного** типу. У деяких ситуаційних завданнях наступні запитання є відповідями на попередні, тому перед тим, як відповісти на перше тестове запитання, потрібно переглянути й на-

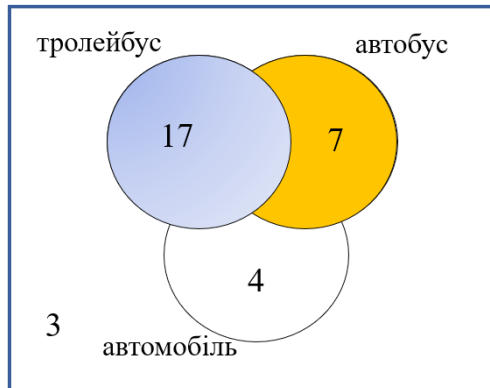
ступні. Якщо в якомусь із запитань є фраза «яку позицію може/не може займати...» або «скільки існує варіантів послідовності...», для економії часу доцільно ще перед тим, як відповідати на перше запитання, «накреслити» схему до всієї ситуації, навіть якщо відповідь на це запитання є очевидною.

Діаграми Венна

При розв'язуванні аналітичних ситуацій в окремих випадках доцільно використовувати діаграми Венна, які представляють всі можливі логічні відношення для скінченного набору множин. У наступному прикладі три круга представляють різні множини об'єктів.

Приклад 1. Група студентів взяли участь в опитуванні щодо видів транспорту, яким вони добираються до університету. Було з'ясовано, що вони користуються, в основному, наступними видами транспорту: тролейбус, автобус і автомобіль.

- 4 студентів користуються **лише** автомобілем;
- 17 студентів користуються тролейбусом
- 7 студентів користуються автобусом, але не тролейбусом;
- 3 студентів не користуються жодним із цих видів транспорту.

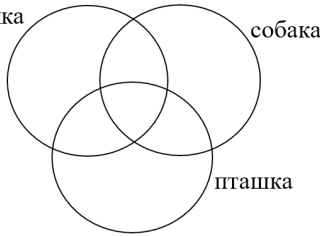

Приклад 2. Серед студентів провели опитування. Було поставлено питання: «Яка домашня тварина у Вас є?». За результатами опитування з'ясувалося, що у 150 є кішка, у 130 – собака, у 50 – пташка. У 60 є кішка і собака, у 20 – кішка і пташка, у 30 – собака і пташка. У 60 осіб взагалі немає домашньої тварини. У 10 людей є і кішка, і собака, і пташка.

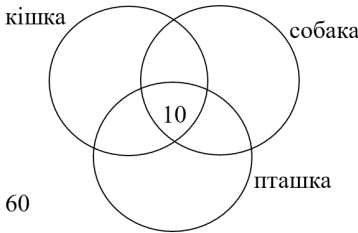
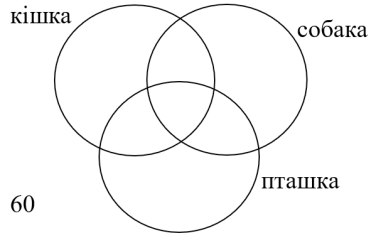
Скільки студентів взяли участь в опитуванні?

- А 330
- Б 300
- В 400
- Г 120
- Д 170

Розв'язання. Представимо множини домашніх улюбленців трьома колами.

У 60 осіб взагалі немає домашньої тварини, однак ці студенти також брали участь в опитуванні. Зобразимо їх за межами кіл, що представляють множини власників домашніх улюбленців.

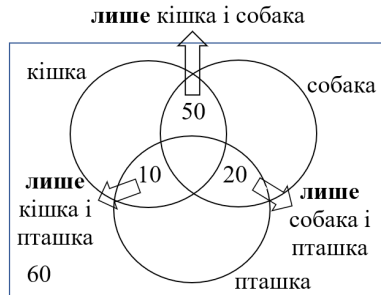

Серед усіх власників домашніх тварин спочатку представимо на діаграмі кількість тих, хто мають усіх трьох тварин.

На наступному кроці потрібно представити кількість студентів, у яких є **лише** по дві тварини.

У 60 є кішка і собака, з яких **10** додатково мають і пташку. Ці 10 вже представлені на діаграмі. Залишається представити кількість студентів, які мають **лише** кішку та собаку: $60 - 10 = 50$.

У 20 є кішка і пташка, з яких **10** додатково мають і собаку. Ці 10 вже представлені на діаграмі. Кількість студентів, які мають **лише** кішку та пташку: $20 - 10 = 10$.

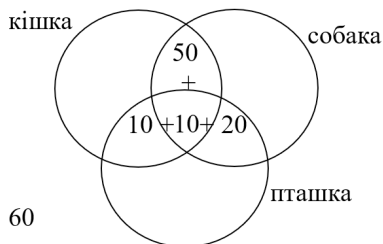
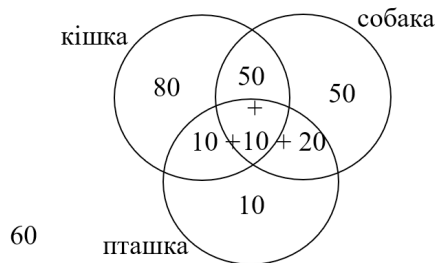

У 30 є собака і пташка, з яких **10** додатково мають і кішку. Ці 10 вже представлені на діаграмі. Кількість студентів, які є власниками **лише** собаки та пташки: $30 - 10 = 20$.

Далі представимо кількість студентів, у яких є лише по одній тварині.

У 150 є кішка, з них у 50 – лише кішка та собака, у 10 – лише кішка та пташка і у 10 – кішка, собака та пташка. Власниками лише кішки є $150 - 50 - 10 - 10 = 80$ студентів.

У 130 – собака, з них у 50 – лише собака та кішка, у 20 – лише собака та пташка і у 10 – кішка, собака та пташка. Власниками лише собаки є $130 - 50 - 20 - 10 = 50$ студентів.

У 50 є пташка, з них у 10 – лише кішка та пташка, 20 – лише собака та пташка і у 10 – кішка, собака та пташка. Власниками лише пташки є $50 - 10 - 20 - 10 = 10$ студентів.

В опитуванні взяли участь $10 + 50 + 20 + 10 + 80 + 50 + 10 + 60 = 270$ студентів.

Правильна відповідь Д.

Комбінаторика

У багатьох тестових завданнях потрібно підрахувати кількість способів вибору, розташування або групування об'єктів за певними правилами. Такі та інші типи завдань розв'язують за допомогою комбінаторики.

1. Якщо потрібно знайти кількість способів розташування **n різних об'єктів** у певному порядку, при цьому **кожен об'єкт використовується один раз**, використовують факторіал $n!$

Наприклад, якщо маємо 5 різних книг і хочемо розставити їх на полиці, то кількість можливих способів дорівнює $5! = 5 \times$

$4 \times 3 \times 2 \times 1 = 120$. Це пояснюється тим, що для першої позиції маємо 5 варіантів вибору, для другої – 4 (оскільки одну книгу вже використали), для третьої – 3, і так далі. Формула $n!$ є основою для розрахунку перестановок без повторень, коли важливий порядок розташування елементів.

Наприклад, три різних цифри (1, 2, 3) можна переставити $3! = 3 \times 2 \times 1 = 6$ способами: 123, 132, 213, 231, 312, 321.

2. Якщо потрібно знайти кількість способів розташування k об'єктів з n різних варіантів, при цьому кожен об'єкт **може повторюватися**, використовують формулу n^k . Це **перестановки з повтореннями** або **розміщення з повтореннями**.

Наприклад, існує $4^3 = 64$ можливих варіанти скласти 3-цифрове число з 4 різних цифр (1, 2, 3, 4), оскільки для кожної з трьох позицій можемо вибрати будь-яку з 4 цифр незалежно від попереднього вибору: $64 = 4 \times 4 \times 4$. Ця формула застосовується у задачах, де **важливий порядок елементів і дозволені повторення**, наприклад, при створенні паролів, кодів або поодинокостей символів.

Три цифри (1, 2, 3) можна переставити $3^3 = 3 \times 3 \times 3 = 27$ способами: 123, 132, 213, 231, 312, 321, 112, 121, 211, 113, 131, 311, 221, 212, 122, 223, 232, 322, 331, 313, 133, 332, 323, 233, 111, 222, 333.

3. Якщо потрібно знайти кількість способів розташування m об'єктів з n різних варіантів **без повторень**, при цьому **важливий порядок** їх розташування використовують формулу $n!/(n-m)!$. Це **розміщення без повторень**. Наприклад, якщо з 10 учнів потрібно вибрати і розставити 3 осіб на посади старости, заступника і секретаря, то кількість способів дорівнює $10!/(10-3)! = 10!/7! = 10 \times 9 \times 8 = 720$. Для першої позиції маємо n варіантів, для другої – $(n-1)$, для третьої – $(n-2)$ і так далі до m -ої позиції, що дає добуток $n \times (n-1) \times \dots \times (n-m+1) = n!/(n-m)!$

З чотирьох цифр (1, 2, 3, 4) можна сформувати $4!/(4-2)! = 4!/2! = 24/2 = 12$ двоцифрових кодів: 12, 21, 13, 31, 14, 41, 23, 32, 24, 42, 34, 43.

4. Якщо потрібно знайти кількість способів вибору m об'єктів з n різних варіантів **без повторень**, при цьому порядок вибору не має значення, використовують формулу $n!/((n-m)!m!)$. Це **сполучення без повторень**. Наприклад, якщо з 10 учнів потрібно

вибрати 3 особи для участі в олімпіаді (без розподілу ролей), то кількість способів дорівнює $10!/((10-3)! \times 3!) = 10!/(7! \times 3!) = (10 \times 9 \times 8)/(3 \times 2 \times 1) = 120$. Формула враховує, що кожна групу з m елементів можна переставити $m!$ способами, тому з загальної кількості розміщень $n!/(n-m)!$ треба поділити на $m!$, щоб виключити різні порядки одних і тих самих наборів.

З чотирьох цифр (1, 2, 3, 4) можна сформувати $4!/((4-2)!2!) = 4!/(2!2!) = 24/4 = 6$ двоцифрових кодів: 12, 13, 14, 23, 24, 34.

5. Якщо потрібно знайти кількість способів вибору k об'єктів з n різних типів, при цьому кожен тип може вибиратися кілька разів або не вибиратися взагалі, використовують формулу $(n+k-1)!/(k!(n-1)!)$. Це **сполучення з повтореннями**.

Купити 3 кульки ($k=3$) з 10 різних видів морозива ($n=10$) дозволено за умови, якщо при цьому можна брати кілька кульок одного виду, можна $(10+3-1)!/(3!(10-1)!) = 12!/(3! \times 9!) = (12 \times 11 \times 10)/(3 \times 2 \times 1) = 220$ способами. Це означає, що можна вибрати, наприклад, 3 кульки ванільного, або 2 шоколадного + 1 полуничне, або по одній кульці трьох різних смаків, і так далі. Формула враховує всі можливі комбінації, включаючи повторення одного виду морозива.

Приклад 3. У кав'ярні «Квіточка» відвідувачам до кожної чашки кави подають два пакетики цукру, які кладуть поруч із чашкою. З одного боку пакетика є напис «Українська вишиванка», а з іншого – назва однієї з 25 адміністративно-територіальних одиниць України (24 області й Автономна Республіка Крим) та унікальний орнамент вишиванки, характерний для зазначеного регіону. Бариста щоразу вибирає і викладає пакетики цукру випадковим чином.

Скільки різних пар пакетиків можна отримати в цій кав'ярні, замовляючи чашку кави? Уважайте, що пари пакетиків, що відрізняються хоча б одним регіоном, то є різні пари?

- А 300
- Б 325
- В 600
- Г 625

Розв'язання. В умові вказано, що пари пакетиків, що відрізняються хоча б одним регіоном, то є різні пари. Однак не обумовлено, що у парі мають бути різні пакетики. Задача зводиться

до вибору двох пакетиків з 25 різних. Використаємо формулу $(n + k - 1)! / (k!(n - 1)!)$. У нашому випадку $n = 25$, $k = 2$. $(25 + 2 - 1)! / (2!(25 - 1)!) = 26! / (2!24!) = 25 \times 26 / 2 = 325$.

Правильна відповідь Б.

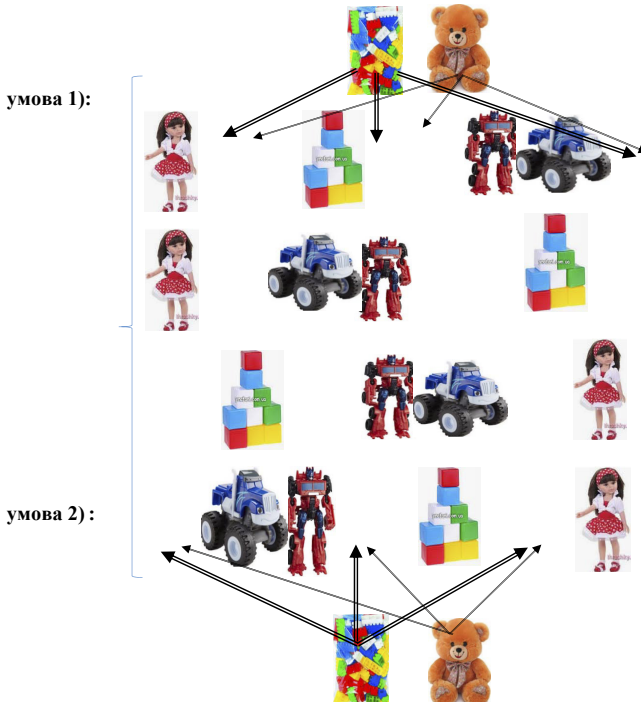
2.2. Зразки виконання тестових завдань на аналітичне мислення

Впорядкування

Ситуація 1. На вітрині дитячого магазину зліва направо розташовано 6 іграшок: лялька, ведмедик, конструктор, трансформер, машинка і кубики.

- 1) ведмедик сидить праворуч від конструктора;
- 2) лялька – з краю, а між машинкою і кубиками – трансформер, поруч з машинкою.

Схема розв'язання

1. В якому варіанті за визначених умов правильно вказано іграшки, які можуть бути крайніми з правого боку?

- А лялька або ведмедик;
- Б трансформер або лялька;
- В трансформер або конструктор;
- Г машинка або конструктор;
- Д трансформер або ведмедик.

Не можуть бути крайнім справа конструктор (за умовою 1), і трансформер (за умовою 2). **Правильна відповідь А.**

2. Якщо крайній з правого боку ведмедик, то яка іграшка може бути крайньою зліва?

- А машинка;
- Б трансформер;
- В кубики;
- Г конструктор;
- Д лялька.

За умовою 2 лялька може бути лише крайньою. **Правильна відповідь Д.**

3. Якщо ряд починається з конструктора, то які дві іграшки можуть знаходитись по центру вітрини?

- А машинка і кубики;
- Б машинка і лялька;
- В кубики і лялька;
- Г ведмедик і трансформер;
- Д ведмедик і кубики.

Лялька за умовою 2 може бути лише крайньою, тому варіанти відповіді Б та В неправильні. Важливо пам'ятати, що іграшки повинні бути розташовані саме в такій послідовності, як у запропонованих варіантах відповідей. Згідно з наступною схемою. **Правильна відповідь Г:**

Ситуація 2. Круїзна лінія планує семитижневі круїзи лайнером «Вояж» із зупинками на таких чотирьох островах: Гваделупа, Ямайка, Мартиніка та Тринідад. Кожна зупинка має відбуватись в один із перших семи тижнів сезону: з 1-го по 7-ий тиждень. Зупинка у кожному з пунктів призначення запланована щонайменше на один із тижнів. При формуванні розкладу «Вояжу» потрібно дотримуватись наступних умов:

- 1) на Ямаїці не може бути зупинка на 4-му тижні;
- 2) на Тринідаді потрібно зробити зупинку на 7-му тижні;
- 3) «Вояж» має зробити дві зупинки на Мартиніці, і між ними принаймні одну на Гваделупі;

4) зупинка на Гваделупі має бути на тому тижні, що передре будь-якій із зупинок на Ямаїці; зупинка на Ямаїці має бути лише безпосередньо після зупинки на Гваделупі.

Схема розв'язання

			Ямайка	Тринідад			
1	2	3	4	5	6	7	
умова 3):			Мартиніка	Гваделупа	Мартиніка		
умова 4):			Гваделупа, Ямайка				

1. Що з наведеного нижче є можливою послідовністю островів, на яких «Вояж» може зупинятись під час круїзу з 1-го по 7-ий тиждень?

А Гваделупа, Ямайка, Мартиніка, Тринідад, Гваделупа, Мартиніка, Тринідад

Б Гваделупа, Мартиніка, Тринідад, Мартиніка, Гваделупа, Ямайка, Тринідад

В Ямайка, Мартиніка, Гваделупа, Мартиніка, Гваделупа, Ямайка, Тринідад

Г Мартиніка, Тринідад, Гваделупа, Ямайка, Мартиніка, Гваделупа, Тринідад

Д Мартиніка, Тринідад, Гваделупа, Тринідад, Гваделупа, Ямайка, Мартиніка

Варіант відповіді Б суперечить умові 3) – Гваделупу потрібно відвідати між зупинками на Мартиніці. Варіант В суперечить умові 4) – Ямайку можна відвідати лише безпосередньо після Гваделупи. Варіант Д суперечить умові 2) – на сьомому тижні має бути зупинка на Тринідаді. **Правильна відповідь А.**

2. Яке з наведених нижче тверджень НЕ МОЖЕ бути істинним?

А «Вояж» здійснить зупинку на Тринідаді на 6-му тижні.

Б «Вояж» здійснить зупинку на Мартиніці на 5-му тижні.

В «Вояж» здійснить зупинку на Ямайці на 6-му тижні.

Г «Вояж» здійснить зупинку на Ямайці на 3-му тижні.

Д «Вояж» здійснить зупинку на Гваделупі на 3-му тижні.

На 6-му тижні «Вояж» не може здійснити зупинку на Тринідаді, оскільки за умовою 2 зупинка на цьому острові має бути на 7-му тижні. **Правильна відповідь А.**

3. Яке з наведених нижче тверджень може бути істинним, якщо «Вояж» здійснить зупинку на Тринідаді на 5-му тижні?

- А «Вояж» здійснить зупинку на Тринідаді на 1-му тижні.
- Б «Вояж» здійснить зупинку на Мартиніці на 2-му тижні.
- В «Вояж» здійснить зупинку на Гваделупі на 3-му тижні.
- Г «Вояж» здійснить зупинку на Мартиніці на 4-му тижні.
- Д «Вояж» здійснить зупинку на Ямайці на 6-му тижні.

За таких умов можливі наступні варіанти послідовності зупинок «Вояжу» на островах:

1	2	3	4	5	6	7
Мартиніка	Гваделупа	Ямайка	Мартиніка	Тринідад	Гваделупа	Тринідад
Мартиніка	Гваделупа	Ямайка	Гваделупа	Тринідад	Мартиніка	Тринідад

Правильна відповідь Г.

4. Яке з наведених нижче тверджень обов'язково буде істинним, якщо «Вояж» здійснить зупинку на Гваделупі на 1-му тижні, а на Ямайці – на 5-му тижні,?

- А «Вояж» здійснить зупинку на Ямайці на 2-му тижні.
- Б «Вояж» здійснить зупинку на Тринідаді на 2-му тижні.
- В «Вояж» здійснить зупинку на Мартиніці на 3 тижні.
- Г «Вояж» здійснить зупинку на Гваделупі на 6-му тижні.
- Д «Вояж» здійснить зупинку на Мартиніці на 6-му тижні.

1	2	3	4	5	6	7
Гваделупа	Тринідад	Мартиніка	Гваделупа	Ямайка	Мартиніка	Тринідад
Гваделупа	Мартиніка	Тринідад	Гваделупа	Ямайка	Мартиніка	Тринідад

Варіанти відповіді Б та В є неправильними, оскільки кожне з цих тверджень є істинним лише в одному із двох можливих варіантів. **Правильна відповідь Д.**

5. Яке з наведених нижче тверджень обов'язково буде істинним, якщо «Вояж» здійснить зупинку на Гваделупі на 1-му тижні та на Тринідаді – на 2-му тижні?

- А «Вояж» здійснить зупинку на Мартиніці на 3-му тижні.
- Б «Вояж» здійснить зупинку на Мартиніці на 4-му тижні.
- В «Вояж» здійснить зупинку на Мартиніці на 5-му тижні.
- Г «Вояж» здійснить зупинку на Гваделупі на 3-му тижні.
- Д «Вояж» здійснить зупинку на Гваделупі на 5-му тижні.

1 2 3 4 5 6 7

Гваделупа Тринідад Мартиніка Гваделупа Ямайка Мартиніка Тринідад

Правильна відповідь А.

6. На яких островах може здійснити зупинку «Вояж» на 4-му та 5-му тижнях відповідно, якщо на 3-му тижні здійснить зупинку на Мартиніці?

- А Гваделупа, Тринідад
- Б Ямайка, Гваделупа
- В Мартиніка, Тринідад
- Г Тринідад, Ямайка
- Д Тринідад, Мартиніка

Правильна відповідь А, оскільки за таких умов можливі наступні варіанти послідовності зупинок «Вояжу» на островах:

1 2 3 4 5 6 7

Гваделупа Тринідад Мартиніка Гваделупа Ямайка Мартиніка Тринідад

Гваделупа Ямайка Мартиніка Гваделупа Тринідад Мартиніка Тринідад

7. Яке з наведених нижче тверджень обов'язково буде істинним?

А «Вояж» здійснить зупинку на Гваделупі або на 1-му тижні, або на 2-му тижні.

Б «Вояж» здійснить зупинку на Мартиніці або на 2-му тижні, або на 3-му тижні.

В «Вояж» здійснить не більше двох зупинок на Гваделупі.

Г «Вояж» здійснить не більше двох зупинок на Ямайці.

Д «Вояж» здійснить не більше двох зупинок на Тринідаді.

Правильна відповідь Г, оскільки за умовою 4 зупинку на Ямайці можна здійснити лише безпосередньо після зупинки на Гваделупі. Якщо «Вояж» здійснить по 3 зупинки на кожному з островів Гваделупа та Ямайка (загалом 6 зупинок), він не зможе відвідати обидва острови Тринідад та Ямайку.

8. Яке з наведених нижче тверджень має бути істинним для визначення точного та повного переліку островів, на яких «Вояж» може зробити зупинки впродовж одного круїзу?

А «Вояж» здійснить зупинку на Ямайці на 1-му та 5-му тижнях.

Б «Вояж» здійснить зупинку на Мартиніці на 1-му та на 5-му тижнях.

В «Вояж» здійснить три зупинки на Ямайці.

Г «Вояж» здійснить три зупинки на Мартиніці.

Д «Вояж» здійснить три зупинки на Тринідаді.

Це завдання передбачає пошук серед варіантів відповідей твердження, якому відповідає єдиний можливий варіант послідовності зупинок «Вояжу» на островах. Очевидно, правильну відповідь потрібно обирати серед варіантів В, Г та Д, які декларують більш жорсткі умови, ніж варіанти А та Б. Варіант В неможливий, оскільки за умовою 4 «Вояж» має зробити 3 зупинки на Ямайці та Гватемалі.

За умов варіанту відповіді Г можливі наступні варіанти послідовності зупинок «Вояжу» на островах:

1 2 3 4 5 6 7

Мартиніка *Гваделупа Ямайка* *Мартиніка* *Гваделупа* *Мартиніка* *Тринідад*
Мартиніка *Гваделупа* *Мартиніка* *Гваделупа Ямайка* *Мартиніка* *Тринідад*

Правильна відповідь Г, оскільки лише це твердження гарантує єдину можливу послідовність зупинок «Вояжу» на островах:

1 2 3 4 5 6 7

Мартиніка *Тринідад* *Гваделупа Ямайка* *Тринідад* *Мартиніка* *Тринідад*

9. Якою за порядком не може бути зупинка на Ямайці впродовж одного круїзу?

А 1

Б 2

В 3

Г 5

Д 6

За умовою 4 зупинка на Ямайці можлива лише безпосередньо після зупинки на Гваделупі, тому «Вояж» не може здійснити зупинку на Ямайці на 1-му тижні. **Правильна відповідь А.**

Ситуація 3. П'ять об'єктів J, K, L, M і N потрібно скласти стеком один на інший. Позиції розташування об'єктів нумеруються від 1 до 5, знизу вгору. Отриманий стек повинен відповідати наступним обмеженням:

- 1) L знаходиться безпосередньо над K у стеку;
- 2) J не знаходиться в положенні 1;
- 3) M не знаходиться відразу нижче K у стеку;
- 4) N знаходиться або в позиції 1, або в позиції 5.

Схема розв'язання

1. Який із наведених об'єктів обов'язково буде знаходитись у положенні 4, якщо об'єкт M не стоїть ні безпосередньо над, ні безпосередньо під об'єктом J у стеку?

- A J
- Б К
- В L
- Г M
- Д N

Правильна відповідь В, оскільки за чинних умов можливий лише наступний варіант організації стеку:

2. Скільки варіантів формування стеку існує за таких умов?

- A 4
- Б 5
- В 6
- Г 7
- Д 8

Правильна відповідь Г, оскільки за чинних умов можливі сім наступних варіантів організації стеку:

N	↑	5	N	N	J	M	N	M	L	
		4	J	M	M	J	L	L	K	L
		3	M	J	L	L	K	K	J	K
		2	L	L	K	K	J	J	M	M
J	N	↓	1	K	K	N	N	M	N	N

3. У якому з положень не може знаходитись L у стеку за жодних умов?

- A 1
- Б 2
- В 3
- Г 4
- Д 5

Правильна відповідь А, оскільки за умовою 4) L знаходиться безпосередньо перед К у стеку.

Примітка: При розв'язанні таких завдань важливо пам'ятати, що умови преамбули діють для усіх питань, поставлених до аналітичної ситуації. Додаткові умови, описані в питанні, виконуються тільки для цього питання.

Групування

Ситуація 4. Детективне агенство «Зрада» набирає штат із співробітників на такі посади: 3 детектива, 3 оператора онлайн чату та 2 психолога. На посаду детектива претендують Сергій, Денис, Віталій, Юрій та Роман; на посаду оператора онлайн чату – Наталя, Людмила, Антоніна, Євгенія; на посаду психолога – Марія, Олена, Катерина та Тарас. При виборі кандидатів на посади мають бути виконані наступні умови:

- 1) кількість чоловіків і жінок однакова;
- 2) Наталя не може працювати ні з Оленою, ні з Катериною;
- 3) Юрій не може працювати ні з Віталієм, ні з Катериною;
- 4) Тарас не може працювати ні з Людмилою, ні з Денисом.

Схема розв'язання

3 детектива: Сергій, Денис, Віталій, Юрій та Роман;
 3 оператора он-лайн чату: Наталя, Людмила, Антоніна, Євгенія;
 2 психолога: Марія, Олена, Катерина та Тарас.

За умовою 1) у детективне агенство потрібно прийняти однакову кількість чоловіків та жінок. На посаду детектива претендують лише чоловіки, на посаду оператора онлайн чату – лише жінки, тому буде прийнято 3 чоловіків та 3 жінок. Отже на посаду психолога потрібно прийняти 1 жінку і 1 чоловіка (Тараса як єдиного претендента). Оскільки Тарас не може працювати з Людмилою, на посаду оператора онлайн чату будуть прийняті Наталя, Антоніна та Євгенія. За умовою 2) Наталя не може працювати з Оленою та Катериною, тому на посаду психологів будуть прийняті Тарас та Марія. Денис не може бути прийнятий на роботу в детективне агенство, оскільки Тарас не може працювати і з ним. Юрій не може працювати з Віталієм, тому роботу отримає лише один із них. Отримаємо наступну схему:

3 детектива: Сергій, Роман, Віталій або Юрій;

3 оператора онлайн чату: Наталя, Антоніна, Євгенія;

2 психолога: Марія, Тарас.

1. Хто обов'язково буде прийнятий на роботу у детективне агенство?

- А Юрій
- Б Віталій
- В Денис
- Г Сергій
- Д Тарас

Правильна відповідь Д.

2. Хто не обов'язково займе вакансію у детективному агенстві?

- А Наталя
- Б Антоніна
- В Людмила
- Г Тарас
- Д Юрій

Правильна відповідь Д.

3. Який із наступних переліків прийнятих у детективне агенство є можливим згідно чинних умов?

А Сергій, Юрій, Роман, Наталя, Євгенія, Людмила, Тарас, Марія.

Б Сергій, Денис, Роман, Наталя, Антоніна, Людмила, Тарас, Олена.

В Віталій, Денис, Роман, Євгенія, Антоніна, Людмила, Катерина, Марія.

Г Сергій, Віталій, Роман, Наталя, Антоніна, Євгенія, Тарас, Марія.

Д Сергій, Віталій, Денис, Наталя, Антоніна, Людмила, Тарас, Катерина.

Правильна відповідь Г, оскільки у всіх інших переліках є Людмила, яка не може бути прийнята в детективне агенство у будь-якому разі.

Ситуація 5. На участь у міжнародному проєкті претендують Катерина, Роман, Софія, Тетяна, Вероніка, Уляна і Сергій. Лише троє стануть учасниками проєкту, причому одного з них буде обрано керівником. Вибір учасників проєкту має задовольняти наступним умовам:

1) Катерина або Роман можуть бути учасниками проєкту лише якщо будуть його керівником;

2) якщо Софія є учасником проєкту, Тетяна також повинна брати у ньому участь;

3) якщо Уляна є учасником проєкту, то ні Роман, ні Вероніка не можуть бути залученими до проєкту.

Схема розв'язання

Катерина – керівник або Роман – керівник

Софія → Тетяна

Уляна або Роман, Уляна або Вероніка

1. Який із наведених нижче переліків не суперечить умовам до учасників проєкту?

А Роман (керівник), Тетяна, Уляна

Б Вероніка (керівник), Катерина, Тетяна

В Вероніка (керівник), Софія, Тетяна

Г Вероніка (керівник), Софія, Сергій

Д Сергій (керівник), Вероніка, Уляна

Відповідь А неправильна, оскільки за умовою 3) Уляна та Роман не можуть брати участь у проєкті разом.

Відповідь Б неправильна, оскільки за умовою 1) Катерина може брати участь у проєкті лише якщо буде його керівником.

Відповідь Г неправильна, оскільки за умовою 2) якщо Софія є учасником проєкту, Тетяна також повинна брати у ньому участь.

Відповідь Д неправильна, оскільки за умовою 3) Уляна та Вероніка не можуть бути залученими до проєкту разом.

Правильна відповідь В.

2. Хто може бути третім учасником проєкту, якщо Тетяна є керівником, а Уляна – учасником проєкту?

- А Катерина або Софія
- Б Катерина або Сергій
- В Роман або Вероніка
- Г Софія або Сергій
- Д Вероніка або Сергій

Відповіді А та Б неправильні, оскільки за умовою 1) Катерина може брати участь у проєкті лише якщо буде його керівником.

Відповідь В неправильна, оскільки за умовою 1) Роман може брати участь у проєкті лише якщо буде його керівником.

Відповідь Д неправильна, оскільки за умовою 3) Уляна та Вероніка не можуть бути залученими до проєкту разом.

Правильна відповідь Г.

3. Яке з наведених нижче тверджень має бути істинним, щоб Вероніка була керівником проєкту?

- А Ні Катерина, ні Софія не будуть обрані до проєкту.
- Б Ні Роман, ні Тетяна не будуть обрані до проєкту.
- В Ні Софія, ні Тетяна не будуть обрані до проєкту.
- Г Ні Софія, ні Сергій не будуть обрані до проєкту.
- Д Ні Тетяна, ні Уляна не будуть обрані до проєкту.

Правильна відповідь А, оскільки згідно з чинними умовами маємо: Катерина, Роман, Софія, Тетяна, Вероніка, Уляна, Сергій. Можливий наступний варіант вибору учасників проєкту: Тетяна, Вероніка, Сергій. У цьому разі Вероніка може бути учасником проєкту.

4. Хто обов'язково буде залученим до проєкту, якщо Тетяна не буде учасником проєкту?

- А Катерина
- Б Роман
- В Вероніка
- Г Уляна
- Д Сергій

Умова 2 означає, що якщо Тетяна не залучена до проєкту, то й Софія також не бере участі в ньому: Катерина, Роман, Со-

фія, Тетяна, Вероніка, Уляна, Сергій. За таких умов можливі наступні варіанти вибору учасників проєкту: Катерина, Вероніка, Сергій або Роман, Вероніка, Сергій або Катерина, Уляна, Сергій.

Правильна відповідь Д.

5. З якого з наступних тверджень, якщо воно істинне, можна визначити повний і точний склад учасників?

А Ні Катерина, ні Тетяна не будуть обрані до проєкту.

Б Ні Катерина, ні Сергій не будуть обрані до проєкту.

В Ні Катерина, ні Софія не будуть обрані до проєкту.

Г Ні Роман, ні Уляна не будуть обрані до проєкту.

Д Ні Роман, ні Вероніка не будуть обрані до проєкту.

Це запитання полягає у визначенні твердження, за якого можливий єдиний варіант залучення учасників до проєкту.

Правильна відповідь А: умова 2) означає, що якщо Тетяна не залучена до проєкту, то й Софія також не бере участі в ньому Катерина, Роман, Софія, Тетяна, Вероніка, Уляна, Сергій. За таких умов можливий єдиний варіант вибору учасників проєкту: Роман, Вероніка, Сергій.

6. Скільки варіантів складу учасників проєкту існує за чинних умов?

А 8

Б 10

В 12

Г 15

Д 17

За таких умов можливі наступні варіанти вибору учасників проєкту:

Катерина, Софія, Тетяна

Роман, Софія, Тетяна

Катерина, Тетяна, Вероніка

Роман, Тетяна, Вероніка

Катерина, Тетяна, Уляна

Катерина, Тетяна, Сергій

Роман, Тетяна, Сергій

Катерина, Вероніка, Сергій

Роман, Вероніка, Сергій

Катерина, Уляна, Сергій

Софія, Тетяна, Сергій

Тетяна, Вероніка, Сергій

Софія, Тетяна, Вероніка

Тетяна, Уляна, Сергій

Софія, Тетяна, Уляна

Правильна відповідь Г.

Ситуація 6. Дизайнеру костюмів було запропоновано пошити три триколірних костюми, можливе використання наступних шести кольорів: зелений, індиго, помаранчевий, червоний, білий та жовтий. Кожен із шести кольорів повинен бути принаймні в одному з костюмів. Костюми повинні бути розроблені відповідно до таких вимог:

- 1) жоден з двох костюмів не може мати однакового поєднання кольорів;
- 2) будь-який костюм, в якому є індиго, також повинен мати жовтий;
- 3) будь-який костюм, в якому є жовтий колір, також повинен містити індиго;
- 4) якщо в костюмі є червоний колір, то він не може мати ні індиго, ні зеленого.

Схема розв'язання

зелений, індиго, помаранчевий, червоний, білий, жовтий
індиго + жовтий, червоний – індиго, червоний – зелений

У будь-якій трійці костюмів обов'язково має бути костюм з наступним поєднанням кольорів: червоний, помаранчевий, білий, оскільки червоний може поєднуватись лише з білим та помаранчевим (*червоний – індиго* → *червоний – жовтий*).

1. Що з наведеного нижче може бути переліком кольорів кожного з трьох костюмів?

А	зелений, індиго , помаранчевий
зелений, індиго, жовтий
помаранчевий, червоний, білий	немає жовтого
Б	зелений, індиго, жовтий
зелений, помаранчевий, білий
помаранчевий, червоний, білий	
В	<i>зелений</i> , помаранчевий, <i>червоний</i>
індиго, білий, жовтий
помаранчевий, червоний, білий	
Г	зелений, помаранчевий, білий
<i>індиго</i> , <i>червоний</i> , жовтий
індиго, білий, жовтий	
Д	зелений, білий, жовтий
індиго, білий, жовтий
помаранчевий, червоний, білий	немає індиго

Правильна відповідь Б.

2. Яке з наведених нижче тверджень може бути істинним?

А В усіх трьох костюмах є зелений колір.

Б В усіх трьох костюмах є жовтий колір.

В У двох костюмах є червоний колір.

Г В одному з костюмів є помаранчевий колір.

Д Принаймні в одному з костюмів є як червоний, так і жовтий кольори.

Відповідь А неправильна, оскільки в одному з костюмів має бути червоний колір, а за умовою 4 жоден із костюмів не може мати поєднання зеленого та червоного. *Відповідь Б неправильна*, оскільки в кожному з трьох цих костюмів за умовою 2 має бути й індиго; в одному з костюмів має бути червоний, а за умовою 4 жоден із костюмів не може мати поєднання індиго та червоного. *Відповідь В неправильна*, оскільки за умовою 4 жоден із костюмів не може мати поєднання зеленого та червоного й індиго та червоного. *Відповідь Д неправильна*, оскільки за умовою 2 має бути поєднання жовтого й індиго, що суперечить умові 4.

Правильна відповідь Г.

3. Якщо в одному з костюмів є жовтий та помаранчевий кольори, то яке з наведених нижче тверджень може бути істинним?

А Лише в одному з костюмів є жовтий колір.

Б У двох костюмах є зелений колір.

В У всіх трьох костюмах є білий колір.

Г Принаймні в одному з костюмів є як індиго, так і білий колір.

Д Принаймні в одному з костюмів є зелений, жовтий та білий кольори.

За чинних умов в одному з костюмів має бути наступне поєднання кольорів: **жовтий, індиго, помаранчевий** та костюм з обов'язковим поєднанням **червоний, помаранчевий, білий** згідно умов ситуації. У третьому костюмі обов'язково має бути зелений колір у поєднанні з парою **індиго + жовтий** або з білим та помаранчевим кольорами.

Можливі наступні варіанти поєднання кольорів у костюмах:

жовтий, індиго, помаранчевий

червоний, помаранчевий, білий

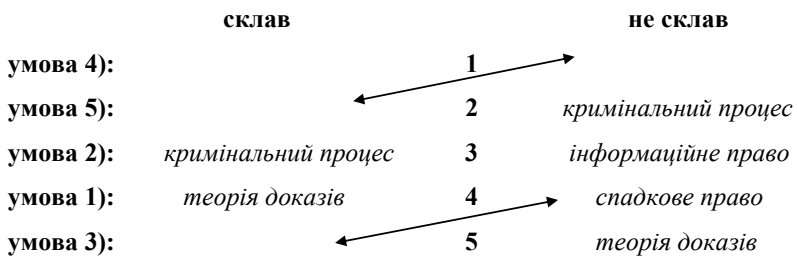
зелений, жовтий, індиго або зелений, помаранчевий, білий
Правильна відповідь А.

Встановлення відповідності

Ситуація 7. Студенти **1, 2, 3, 4 і 5** достроково складають іспити з таких дисциплін: логіка, інформаційне право, спадкове право, теорія доказів та кримінальний процес. Кожен з них може скласти лише два іспити з наведеного переліку, причому кожен з іспитів можуть скласти лише два студенти. У результаті кожен з них склав один із іспитів успішно, інший не склав. Окрім того кожен з іспитів був успішно складений лише одним студентом.

- 1) студент **4** склав іспит з теорії доказів, однак не склав зі спадкового права;
- 2) студент **3** склав іспит з кримінального процесу, однак не склав іспит з інформаційного права;
- 3) студент **5** не склав іспит з теорії доказів і успішно склав іспит, який не склав студент **4**;
- 4) студент **1** не склав іспит, який успішно склав студент **2**;
- 5) студент **2** не склав іспит з кримінального процесу.

Схема розв'язання

1. Хто зі студентів склав іспит з інформаційного права?

- А студент 1
- Б студент 2
- В студент 3
- Г студент 4
- Д студент 5

З умови 3 випливає, що студент **5** склав іспит зі спадкового права. Очевидно, що студент **1** не склав іспит з логіки, оскільки лише цієї дисципліни немає у переліку «**не склав**». Отже, студент **2** за умовою 5 склав іспит з логіки та не склав іспит з інформаційного права, оскільки це єдина дисципліна, якої немає у переліку «**склав**».

Правильна відповідь А.

2. Хто НЕ склав іспит з логіки?

- А студент 1
- Б студент 2
- В студент 3
- Г студент 4
- Д студент 5

Правильна відповідь А.

3. Який іспит склав студент 1?

- А логіка
- Б інформаційне право
- В спадкове право
- Г теорія доказів
- Д кримінальний процес

Правильна відповідь Б.

Ситуація 8. На вітрині дитячого магазину зліва направо розташовано м'які іграшки в такій послідовності:

- 1) лялька справа від Бакса;
- 2) Таня зліва від ляльки;
- 3) котик зліва від лисиці, але справа від Барса і ведмедя;
- 4) Базиліо справа від Аліси, Таня поруч з нею, зліва;
- 5) Аліса праворуч від котика, собачки та лисиці;
- 6) Балу крайній зліва, поруч собачка, мавпочка крайня справа.

Це завдання **змішаного** типу, в якому кожній з іграшок потрібно поставити у відповідність її власне ім'я та впорядкувати згідно з умовами завдання.

Схема розв'язання

	1	2	3	4	5	6
6): Балу						
		собачка				мавпа
1):	Бакс	лялька				
2):	Таня	лялька				
4), 5):				Таня, Аліса	Базиліо	
3):	Барс	котик		лисиця		
	ведмідь	котик		лисиця		

За умовою 4 зліва від Базиліо розташована Аліса, перед нею (зліва) – Таня, та, за умовою 5, лисиця, котик і собачка, зліва від якої, за умовою 6, розташований Балу. Загалом зліва від Базиліо знаходяться не менше п'яти іграшок (очевидно, одна з власних назв іграшки дублюється видом тварини, яку вона моделює). Отже, Базиліо шостий, крайній справа, і це мавпочка. Перед Алісою не менше чотирьох іграшок, вона п'ята. Безпосередньо перед нею Таня, на четвертому місці зліва. Відповідно лисиця четверта, котик третій. Отримаємо наступну схему:

	1	2	3	4	5	6
6): Балу				Таня	Аліса	Базиліо
		собачка	котик	лисиця		мавпа

За умовою 3 зліва від котика ведмідь та Барс. Вони розташовані на першому та другому місцях зліва відповідно. За умовою 2 лялька справа від Тані, тобто на п'ятій позиції зліва; відповідно третім зліва розташований Бакс:

	1	2	3	4	5	6
Балу	Барс	Бакс	Таня	Аліса	Базиліо	
ведмідь	собачка	котик	лисиця	лялька		мавпа

1. Яке ім'я у мавпочки?

- А Таня
- Б Аліса

- В Бакс
- Г Барс
- Д Базиліо

Правильна відповідь Д.

2. Яка іграшка розташована третьою зліва?

- А лялька
- Б собачка
- В котик
- Г лисиця
- Д ведмідь

Правильна відповідь В.

3. В якій послідовності розташовано м'які іграшки?

- А Аліса, Базиліо, Бакс, Балу, Барс, Таня,
- Б Барс, Балу, Бакс, Базиліо, Аліса, Таня
- В Таня, Балу, Аліса, Барс, Бакс, Базиліо
- Г Балу, Барс, Бакс, Таня, Аліса, Базиліо
- Д Бакс, Аліса, Барс, Базиліо, Таня, Балу

Правильна відповідь Г.

«Арифметичні ігри»

Ситуація 8. На 4 курсі юридичного факультету серед інших навчаються 396 студентів за спеціальностями «Право» та «Міжнародне право».

1. Скільки студентів навчаються на 4 курсі за спеціальністю «Міжнародне право», якщо їх у 10 разів менше, ніж студентів, що навчаються за спеціальністю «Право»?

- А 27
- Б 36
- В 40
- Г 72
- Д 144

Загалом на 4 курсі за спеціальностями «Право» та «Міжнародне право» навчаються 396 студентів. На «Міжнародному праві» навчається у 10 разів менше студентів, ніж на спеціальності «Право». Отже, нам потрібно знайти два числа **МП** та **П**, які задовольняють таким умовам: **МП × 10 = П** та **МП + П = 396**.

Отже, загалом **11 × МП = 396**. **МП = 396 / 11 = 36**.

Правильна відповідь Б.

2. Скільки дівчат навчаються на 4 курсі за спеціальністю «Право», якщо їх на 20% менше, ніж хлопців на цій спеціальності?

- А 36
- Б 72
- В 108
- Г 144
- Д 153

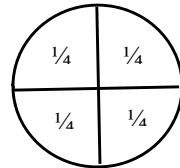
Загалом за спеціальністю «Право» навчаються $396 - 36 = 360$ студентів. Якщо дівчат на 20% менше, ніж хлопців, то вони складають 20% від загальної кількості правників ($40\% + 60\% = 100\%$, $60\% - 40\% = 20\%$). 10% від 360 складає 36, 40% від 360 складає $36 \times 4 = 72 \times 2 = 144$.

Правильна відповідь Г.

3. Скільки дівчат навчаються на 4 курсі юридичного факультету, якщо на спеціальності «Міжнародне право» їх втричі менше, ніж хлопців на цій спеціальності, а на спеціальності «Право» – на 20% менше, ніж хлопців на цій спеціальності?

- А 9
- Б 27
- В 36
- Г 144
- Д 153

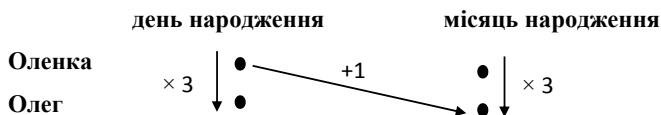
На спеціальності «Право» навчаються 144 дівчини. Залишається обчислити кількість дівчат на «Міжнародному праві». Загалом на спеціальності «Міжнародне право» навчаються 36 студентів (3 частини хлопців і 1 частина дівчат): загалом 4 частини. Отже, дівчата складають $\frac{1}{4}$ від загальної кількості студентів, які навчаються на спеціальності «Міжнародне право»: $36 \div 4 = 9$. $144 + 9 = 153$.

Правильна відповідь Д.

Ситуація 9. Число та номер місяця дня народження Олега втричі більші за відповідні число та номер місяця дня народження його сестри. Число, коли народилась сестра Олега, і номер місяця народження Олега є послідовними натуральними числами. Сума всіх чотирьох чисел кратна 12.

Схема розв'язання

Оскільки місяць народження Олега втричі більший, ніж місяць народження Оленки, то це можуть бути місяці 3, 6, 9 чи 12.

Можливі наступні стратегії розв'язку:

день народження	місяць народження
-----------------	-------------------

Стратегія 1

Оленка	$3 - 1 = 2$	1
Олег	$1 \times 3 = 6$	$1 \times 3 = 3$

Сума всіх чисел $2 + 1 + 6 + 3 = 12$ кратна 12.

Стратегія 2

Оленка	$3 - 1 = 5$	2
Олег	$1 \times 3 = 15$	$1 \times 3 = 6$

Сума всіх чисел $5 + 2 + 15 + 6 = 28$ не кратна 12, отже ця стратегія неприйнятна.

Стратегія 3

Оленка	$3 - 1 = 8$	3
Олег	$1 \times 3 = 24$	$1 \times 3 = 9$

Сума всіх чисел $8 + 3 + 24 + 9 = 44$ не кратна 12, отже ця стратегія неприйнятна.

Стратегія 4

Оленка	$3 - 1 = 11$	4
Олег	$1 \times 3 = 33$	$1 \times 3 = 12$

Днем народження Олега не може бути 33-тє число. Ця стратегія також неможлива.

Єдина стратегія, яка задовольняє всім умовам ситуації, – це стратегія 1.

1. Якого числа могла народитись сестра Олега?

- А 1
- Б 2
- В 5
- Г 9
- Д 11

Правильна відповідь Б.

2. Якого місяця могла народитись сестра Олега?

- А 1
- Б 2
- В 3
- Г 4
- Д Немає вірної відповіді

Правильна відповідь А.

3. Якого числа та місяця день народження Олега?

- А 6 березня
- Б 2 червня
- В 15 червня
- Г 24 вересня
- Д 11 грудня

Правильна відповідь А.

Ситуація 10. Лісник за 5 днів зібрав 79 літрів березового соку.

1. Перших три дні він збирав на 2 літри більше кожного наступного дня, загалом 45 літрів соку. Скільки літрів соку зібрав лісник за другий день?

- А 14
- Б 15
- В 16
- Г 17
- Д 18

Схема розв'язання

1	2	3	4	5	
13	15	17			45

Правильна відповідь Б.

2. Перших три дні він збирав на 2 літри більше кожного наступного дня, загалом 45 літрів соку. Скільки літрів соку зібрав лісник за останній день, якщо це склаало на 2 літри більше, ніж за четвертий?

- А 14
- Б 15
- В 16
- Г 17
- Д 18

Схема розв'язання

1	2	3	4	5	
13	15	17	16	18	79

Правильна відповідь Д.

3. Скільки літрів соку зібрав лісник за перший день, якщо це склало на 4 літр більше, ніж кожного наступного дня?

- А 15
- Б 16
- В 18
- Г 19
- Д 20

Схема розв'язання

1	2	3	4	5	
19	15	15	15	15	79

Правильна відповідь Г.

Ситуація 11. На анонімному тестуванні кандидати на посаду суддів касаційних судів у складі Верховного Суду виконують тест, що складається зі 120 тестових завдань. Результат виконання тесту встановлюється в такий спосіб:

- 1) за кожне правильно виконане тестове завдання нараховується 0,75 бала;
- 2) бали за правильно виконані тестові завдання сумуються.

1. Яку максимальну кількість балів можна набрати на анонімному тестуванні?

- А 70
- Б 75
- В 80
- Г 90
- Д 100

$$120 \times 0,75 = 120 \times \frac{3}{4} = 120 \div 4 \times 3 = 90.$$

Правильна відповідь Г.

2. Яку кількість балів НЕ можна набрати на тестуванні?

- А 30
- Б 33
- В 81
- Г 82
- Д 84

Кількість балів, набраних на тестуванні, обчислюється за формулою: кількість вірних відповідей $\times 0,75$. Отже, якщо кількість набраних балів поділити на 0,75, маємо отримати ціле число. Тобто кожне число із можливих варіантів відповідей потрібно поділити на 0,75 та вибрати той варіант, в якому отримаємо не ціле число. $0,75 = \frac{3}{4}$. Поділити число на $\frac{3}{4}$ це те ж, що й помножити це число на $\frac{4}{3}$: $30 \div \frac{3}{4} = 30 \times \frac{4}{3} = 40$. Щоб спростити це завдання, використаємо ознаку ділення націло на 3: число націло ділиться на 3, якщо сума його цифр націло ділиться на 3. Наприклад, $8 + 1 = 9$. 9 націло ділиться на 3, отже і 81 націло ділиться на 3. Завдання зводиться до пошуку числа, сума цифр якого не ділиться націло на 3. Це число 82: $8 + 2 = 10$, $10 \div 3 = 3,33\dots$

Правильна відповідь Г.

3. Якщо серед результатів деяких 25-ти учасників тестування немає двох однакових результатів, то яку НАЙМЕНШУ кількість балів може набрати НАЙУСПІШНІШИЙ із-поміж цих учасників?

- А 18
- Б 18,75
- В 19
- Г 19,5
- Д 19,75

Завдання полягає у пошуку максимуму 25-ти послідовних найменших результатів тестування:

1-ий: 0 вірних відповідей = 0 балів – найгірший результат тестування

2-ий: 1 вірна відповідь $\times 0,75 = 75$ балів

3-ий: 2 вірних відповіді $\times 0,75 = 1,5$ бали

...

25-ий: 24 вірних відповіді $\times 0,75 = 24 \times 0,75 = 24 \times \frac{3}{4} = 18$ балів

Правильна відповідь А.

Ситуація 12. Четверо друзів – Іван, Софія, Михайло й Катерина – вирушають на прогулянку на квадроциклах. Спочатку кожен із них купує їжу в ресторані швидкого обслуговування, а потім вибирає квадроцикл у пункті оренди та проходить там короткий інструктаж.

У ресторани клієнтів обслуговують по черзі без затримки. У пункті оренди квадроциклів працює один оператор. Якщо при виході з ресторану клієнт бачить, що у пункті оренди є черга, йому необхідно чекати завершення обслуговування попереднього клієнта.

Час, який буде витрачено на обслуговування Івана, Софії, Михайла та Катерини, залежить від часу замовлення в ресторані та часу обслуговування у пункті оренди квадроциклів, наведених в таблиці.

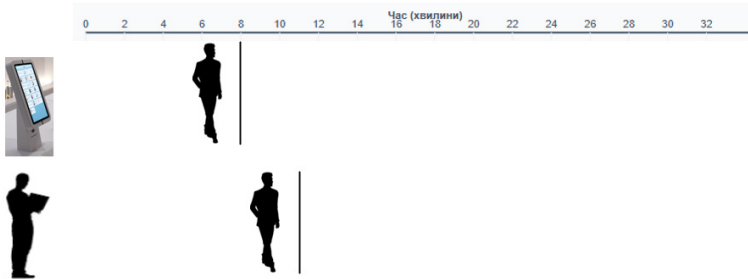
	Час обслуговування клієнтів у ресторані, хвилини	Час обслуговування клієнтів у пункті оренди, хвилини
Іван	3	6
Софія	5	2
Михайло	8	3
Катерина	10	9

1. Яким буде сумарний час обслуговування чотирьох друзів, якщо вони зайшли в ресторан у такому порядку: Михайло, Іван, Катерина, Софія?

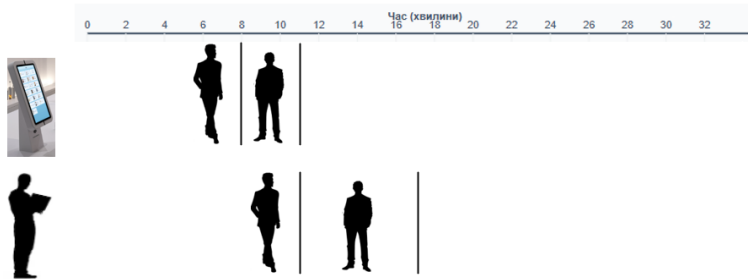
- А 26 хвилин
- Б 28 хвилин
- В 29 хвилин
- Г 32 хвилини

Схема розв'язання

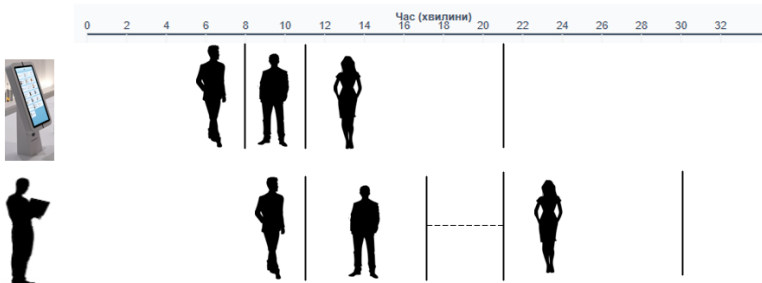
Першим у ресторан заходить Михайло. Через 8 хвилин він купив їжу та першим пішов у пункт оренди квадроциклів, де обслуговувався 3 хвилини. Він звільнив чергу через $3 + 8 = 11$ хвилин після приходу друзів у ресторан.

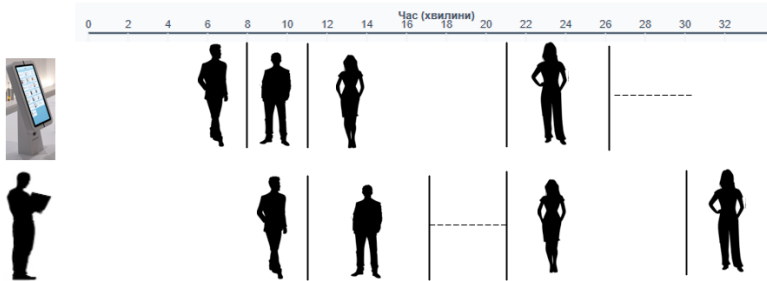
Після Михайла в ресторан зайшов Іван. Він завершив замовляти їжу через $8 + 3 = 11$ хвилин після приходу друзів у ресторан і відразу ж пішов у пункт оренди квадроциклів, оскільки Михайло вже завершив там обслуговування. Іван провів 6 хвилин у пункті оренди квадроциклів і завершив обслуговування через $11 + 6 = 17$ хвилин.

Після 11 хвилин у ресторан заходить Катерина і замовляє їжу включно до $11 + 10 = 21$ хвилини. І відразу йде у пункт оренди квадроциклів (простій черги 4 хвилини), де обслуговується до $21 + 9 = 30$ -ї хвилини включно.

Після 21-ї хвилини у ресторан заходить Софія і замовляє їжу до $21 + 5 = 26$ -ї хвилини включно. Однак вона змушена чекати до завершення 30-ї хвилини, оскільки у пункті видачі квадроциклів ще обслуговується Катерина. $30 + 2 = 32$ хвилини – сумарний час обслуговування чотирьох друзів.

Правильна відповідь Г.

2. Як зміниться загальний час обслуговування друзів, які зайшли в чергу в такому порядку: Іван, Михайло, Катерина, Софія, якщо в пункті оренди буде працювати одночасно два оператори, кожен з яких незалежно від іншого може обслуговувати клієнта?

- А не зміниться
- Б зменшиться на 2 хвилини
- В зменшиться на 3 хвилини
- Г зменшиться на 4 хвилини

Другий оператор буде задіяний лише у тому разі, коли буде затримка черги у пункті видачі квадроциклів при обслуговуванні першим оператором. Це відбудеться лише після 26-ї хвилини. Софія може на 4 хвилини швидше почати обслуговування у пункті видачі квадроциклів, якщо буде обслуговуватись другим оператором, а не чекати, до завершення обслуговування Катерини до 30-ї хвилини включно.

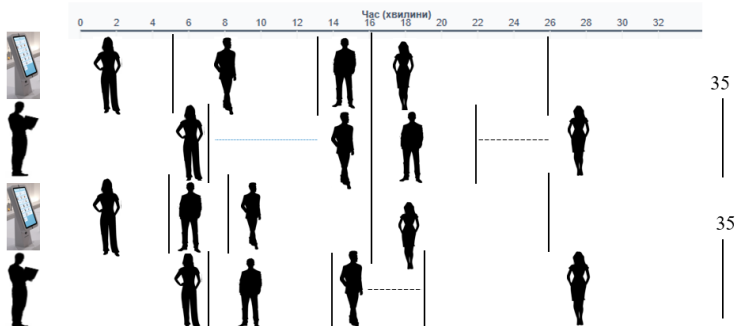

Правильна відповідь Г.

3. Яке з тверджень істинне/хибне?

I. Якщо Соломія в черзі на обслуговування у ресторані буде першою, а Катерина останньою, то загальний час обслуговування друзів не залежить від того, яким у черзі буде Михайло.

Незалежно від того, хто з друзів буде обслуговуватись другим у ресторані (Михайло чи Іван), Катерина в обох випадках завершить замовляти їжу через 26 хвилин після приходу друзів у ресторан.

II. Не залежно від того, якою у черзі буде Катерина, ніхто із друзів, який буде наступним після неї, не зможе отримати квадроцикл без затримки.

Катерина найдовше замовляє їжу у ресторані та найдовше обслуговується у пункті видачі квадроциклів. Тому наступний у черзі після неї завжди буде очікувати.

А лише I

Б лише II

В I та II

Г ні I, ні II

Правильна відповідь В.

2.3. Завдання для самоконтролю

Ситуація 1. Максим 6 разів на тиждень, з понеділка по суботу, займається спортом. Кожного дня він відвідує одне заняття з таких видів спорту: теніс, плавання, бадмінтон, футбол, картинг та шахи. Програма його тренувань повинна відповідати таким умовам:

- 1) футбол не може бути у понеділок;
- 2) якщо заняття тенісом відвідати раніше, ніж плавання, то бадмінтон також має бути раніше, ніж плавання;
- 3) заняття з футболу потрібно відвідати раніше, ніж бадмінтон та шахи;
- 4) картинг має бути раніше, ніж теніс, або раніше, ніж шахи, але не раніше за обидва цих заняття.

1. Заняття з якого виду спорту Максим не може відвідати у переддень заняття шахами?

- А плавання
- Б теніс
- В бадмінтон
- Г футбол
- Д картинг

2. Яке з наведених нижче тверджень може бути істинним?

- А заняття бадмінтоном Максим відвідає у вівторок
- Б заняття з плаванням Максим відвідає у вівторок
- В заняття шахами Максим відвідає у вівторок
- Г заняття плаванням Максим відвідає у середу
- Д заняття бадмінтоном Максим відвідає у п'ятницю

3. Що з наведеного нижче може бути істинним?

- А заняття футболом Максим відвідає у п'ятницю
- Б заняття футболом Максим відвідає у четвер
- В заняття плаванням Максим відвідає у п'ятницю, бадмінтон – у суботу
- Г картинг Максим відвідає у середу, плавання – у четвер
- Д заняття плаванням Максим відвідає у вівторок, шахами – у середу

Ситуація 2. На шахматній дошці розташовано 8 шахматних фігур на клітинках С1, С8, F1, F8, А3, А6, Н3 та Н6 згідно з такими умовами:

1) білі: король, кінь, пішак та слон; чорні: ферзь, слон, тура та пішак;

2) пішаки знаходяться навпроти один одного;

3) король стоїть на клітинці С1, ферзь – на F1;

4) слони розташовані поруч один з одним.

1. Яке із наведених нижче тверджень має обов'язково бути істинним, якщо білий пішак не знаходиться поруч ані з ферзем, ані з королем?

А Або білий слон, або чорний слон знаходиться поруч з ферзем.

Б Чорний слон знаходиться прямо навпроти короля або ферзя.

В Чорний пішак знаходиться поруч із конем та турою.

Г Тура має бути поруч із білим пішаком.

Д Або король, або ферзь стоїть прямо навпроти коня.

2. Яка з фігур може бути поруч із білим слоном, якщо кінь знаходиться прямо навпроти короля?

I. Білий пішак.

II. Тура.

III. Ферзь.

А Тільки I.

Б Тільки II.

В Тільки III.

Г Тільки I та II.

Д Лише II та III.

3. Яке із наведених тверджень у будь-якому разі є хибним, якщо чорний пішак знаходиться поруч із ферзем, а тура – поруч із білим пішаком?

А Кінь знаходиться поруч з турою.

Б Чорний пішак знаходиться поруч із білим слоном.

- В Чорний пішак знаходиться між ферзем та чорним слоном.
- Г Король знаходиться прямо навпроти білого слона.
- Д Ферзь знаходиться прямо навпроти коня.

Ситуація 3. У початковій школі проводять рухливі ігри на вулиці. 8 дітей (Аліна, Борис, Вероніка, Гліб, Данило, Еля, Єва та Женя) розташовуються по колу, дотримуючись таких умов:

- 1) Єва та Женя – двійнята, тому вони завжди поруч;
- 2) Аліна навпроти Гліба;
- 3) Вероніка стоїть за годинниковою стрілкою відразу за Борисом.

1. Яке із наведених нижче тверджень має буде хибним, якщо Борис стоїть у колі наступним після Гліба за годинниковою стрілкою?

- А Або Єва, або Женя знаходиться навпроти Вероніки.
- Б Або Єва, або Женя знаходиться прямо навпроти Бориса.
- В Еля знаходиться поруч із Аліною та Веронікою.
- Г Або Єва, або Женя знаходиться поруч з Веронікою.
- Д Або Данило, або Еля знаходиться поруч з Веронікою.

2. Хто з дітей може бути поруч із Глібом, якщо Єва знаходиться прямо навпроти Бориса?

- I. Вероніка.
- II. Аліна.
- III. Данило.
- А Тільки I.
- Б Тільки II.
- В Тільки I та II.
- Г Тільки I та III.
- Д Лише II та III.

3. Яке із наведених нижче тверджень у будь-якому разі є істинним, якщо Борис знаходиться поруч з Аліною, а Гліб – поруч з Євою?

- А Гліб за годинниковою стрілкою відразу після Елі.
- Б Женя за годинниковою стрілкою безпосередньо до або відразу після Єви.
- В Еля навпроти Данила.
- Г Єва між Аліною та Женєю.
- Д Борис або Вероніка поряд з Аліною.

Ситуація 4. Студенти 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 та 9 поїхали на студентську наукову конференцію в Одесу. При поселенні в готель їм запропонували три номери: чотиримісний №14, тримісний №13 та №12 на дві особи. При поселенні в готель потрібно дотримуватись таких умов:

- 1) 1 і 2 мають жити в одному номері;
- 2) 3 і 4 мають жити в одному номері;
- 3) 9 має жити у двомісному номері;
- 4) 7 і 8 не можуть жити в одному номері.

1. Який із наведених нижче варіантів може бути правильним переліком поселення студентів у тримісний номер?

- А 1, 2, 9
- Б 3, 4, 1
- В 3, 4, 6
- Г 6, 7, 4
- Д 5, 7, 4

2. Скільки варіантів поселення студентів у номери є можливим, якщо 2 і 3 живуть в одному номері?

- А 2
- Б 3
- В 4
- Г 5
- Д 6

3. Хто з наведених нижче студентів може поселитись у номер для двох, якщо 1, 2 і 5 поселяються у тримісний номер?

- А 3 і 4
- Б 3 та 9
- В 6 та 7
- Г 6 та 9
- Д 8 та 9

Ситуація 5. Під час сесії студенти-заочники складають іспити з таких дисциплін: логіка, інформаційне право, спадкове право, теорія доказів, кримінальний процес і міжнародне право. При складанні розкладу іспитів потрібно дотримуватися таких умов:

- 1) іспит з логіки не можна складати першим;
- 2) спадкове право потрібно складати або безпосередньо перед, або одразу після інформаційного права;

3) іспит з теорії доказів не можна скласти до іспиту з спадкового права;

4) іспит з міжнародного права потрібно скласти останнім;

5) іспит з кримінального процесу має бути складений після логіки.

1. Яким за порядком можна скласти іспит із спадкового права?

А другим

Б третім

В четвертим

Г п'ятим

Д шостим

2. Скільки варіантів розстановки іспитів у розкладі існує за чинності цих умов?

А 2

Б 4

В 6

Г 12

Д 15

3. Яке з тверджень не суперечить жодному з варіантів, що можливі за визначених умов?

А іспит із спадкового права має бути третім за порядком

Б логіку потрібно скласти перед спадковим правом

В інформаційне право потрібно скласти після логіки

Г спадкове право потрібно скласти після теорії доказів

Д іспит з кримінального процесу потрібно скласти після спадкового права

Ситуація 6. Сім моделей іграшкових вантажівок F, G, H, J, K, M і S збирають на семи конвеєрах, кожен модель на окремій конвеєрній лінії, які пронумеровано послідовно від 1 до 7. Відповідність моделей та номерів конвеєрних ліній визначають такі умови:

1) модель F збирають на лінії з меншим номером, ніж номер лінії, на якій збирають модель J.

2) модель M збирають на лінії з меншим номером на один меншим, ніж номер лінії, на якій збирають модель G.

3) модель H збирають на лінії 1 або на лінії 7.

4) S збирають на лінії 4.

1. Скільки конвейєрних ліній може бути розташовано між конвейєрною лінією, на якій збирають модель F, і лінією, на якій збирають модель J?

- A 1
- B 2
- B 3
- Г 4
- Д 5

2. Яке з наступних тверджень має бути істинним, якщо модель K зібрано на конвейєрній лінії 2?

A F збирають на лінії з меншим номером, ніж номер лінії, на якій збирають S.

B H збирають на лінії з меншим номером, ніж номер лінії, на якій збирають G.

B J збирають на лінії з меншим номером, ніж номер лінії, на якій збирають H.

Г M збирають на лінії з меншим номером, ніж номер лінії, на якій збирають J.

Д S збирають на лінії з меншим номером, ніж номер лінії, на якій збирають J.

3. Яке з наступних тверджень має бути істинним, якщо модель G збирають на лінії, номер якої на 1 менший, ніж номер лінії, на якій збирають модель F?

- A F збирають на лінії 3.
- B G збирають на лінії 5.
- B H збирають на лінії 1.
- Г K збирають на лінії 5.
- Д M збирають на лінії 6.

Ситуація 7. Скоєнню злочину передували шість подій - A, B, C, D, E, I, жодні дві з яких не відбувалися водночас.

Слідством встановлено таке:

- 1) події A, E та I не є послідовними у будь-якій парі;
- 2) подія E не могла відбутись раніше, ніж події C та D;
- 3) піж подіями C та D могла відбутись лише одна подія;
- 4) подія B відбулась першою або другою.

1. Який із наведених нижче варіантів може відображати послідовність, у якій відбувались події?

- A A, B, D, E, C, I
- B C, B, D, E, I, A

В А, D, B, C, I, E

Г B, I, C, E, A, D

Д A, B, C, I, D, E

2. Яке з наведених тверджень істинне для всіх варіантів послідовностей подій, що можливі за дотримання визначених умов?

А події C та D не можуть бути послідовними

Б подія E відбудеться після події I

В подія E відбудеться перед подією I

Г подія E відбудеться третьою або четвертою

Д подія E відбудеться п'ятою або шостою

3. Якщо подія B відбулась другою, а подія I – третьою, то подія B відбулась перед усіма подіями, ОКРІМ

А A

Б C

В D

Г E

Д I

Ситуація 8. До історичного проєкту обирають чотирьох студентів, які будуть розшукувати архіви за 1921, 1922, 1923 та 1924 роки. За пошуком архіву кожного із чотирьох років буде закріплено лише одного студента. Кандидатами на участь у проєкті є шестеро студентів: Лілія, Марія, Олена, Роман, Тетяна та Юрій. При виборі учасників проєкту потрібно дотримуватись таких умов:

1) лише Лілія або Тетяна можуть займатись пошуками архівів за 1923 рік;

2) якщо Марію обрали до проєкту, то вона повинна займатись пошуками архівів або за 1921, або за 1922 рік;

3) якщо Тетяна обрана до проєкту, то Роман також повинен взяти участь у проєкті;

4) якщо Роман бере участь у проєкті, то Олена повинна займатись пошуками архівів за рік, що передує тому, за який розшукує архіви Роман.

1. Що з наведеного нижче може бути точним розподілом студентів для пошуку архівів за роками?

А Лілія – 1921, Олена – 1922, Роман – 1923, Юрій – 1924.

Б Марія – 1921, Юрій – 1922, Тетяна – 1923, Олена – 1924.

- В Олена – 1921, Роман – 1922, Лілія – 1923, Тетяна – 1924.
Г Тетяна – 1921, Олена – 1922, Лілія – 1923, Роман – 1924.
Д Юрій – 1921, Олена – 1922, Лілія – 1923, Марія – 1924.

2. Яке з наведених нижче тверджень має бути істинним, щоб Марія обов'язково займалась пошуками архівів за 1922 рік?

- А Лілія буде займатись пошуками архівів за 1924 рік.
Б Олена буде займатись пошуками архівів за 1921 рік.
В Олена буде займатись пошуками архівів за 1924 рік.
Г Тетяна буде займатись пошуками архівів за 1923 рік.
Д Юрій буде займатись пошуками архівів за 1921 рік.

3. Якщо до проєкту оберуть Романа та Юрія, то яке з наведених нижче тверджень може бути істинним?

- А Лілія буде займатись пошуками архівів за 1923 рік.
Б Марія буде займатись пошуками архівів за 1921 рік.
В Олена буде займатись пошуками архівів за 1922 рік.
Г Тетяна буде займатись пошуками архівів за 1924 рік.
Д Юрій буде займатись пошуками архівів за 1922 рік.

Ситуація 9. Під час тижневого урочистого відкриття нового антикварного магазину антиквар продаватиме з аукціону по одній старовинній речі на день протягом шести днів поспіль – з 1 по 6 червня. На аукціон виставлено арфу, лампу, дзеркало, сонячний годинник, стіл та вазу. Застосовуються такі умови:

- 1) сонячний годинник не може бути виставлений на аукціон 1 червня;
- 2) якщо арфа буде виставлена на аукціон раніше, ніж лампа, то дзеркало також має бути виставлена на аукціон раніше, ніж лампа;
- 3) сонячний годинник має бути виставлений на аукціон раніше, ніж дзеркало та ваза;
- 4) стіл має бути виставлений на аукціон раніше, ніж арфа, або раніше, ніж ваза, але не раніше за обидві ці речі.

1. Що з наведеного нижче може бути точним переліком шести антикварних речей у тому порядку, в якому вони можуть бути виставлені на аукціон з 1 по 6 червня?

- А арфа, стіл, сонячний годинник, лампа, ваза, дзеркало
Б лампа, арфа, сонячний годинник, дзеркало, ваза, стіл
В арфа, сонячний годинник, стіл, дзеркало, лампа, ваза

Г сонячний годинник, дзеркало, арфа, стіл, ваза, лампа

Д ваза, сонячний годинник, лампа, арфа, стіл, дзеркало

2. Яке з наведених нижче тверджень може бути істинним?

А стіл буде виставлений на аукціон 2 червня, лампа – 3 червня

Б сонячний годинник буде виставлений на аукціон 2 червня, ваза – 3 червня

В дзеркало буде виставлене на аукціон 3 червня, сонячний годинник – 4 червня

Г ваза буде виставлена на аукціон 4 червня, сонячний годинник – 5 червня

Д сонячний годинник буде виставлений на аукціон 4 червня, стіл – 5 червня

3. Яке з наведених нижче тверджень може бути істинним, якщо стіл продається з аукціону пізніше, ніж дзеркало та ваза?

А арфа буде виставлена на аукціон раніше, ніж стіл

Б стіл буде виставлений на аукціон раніше, ніж лампа

В стіл буде виставлений на аукціон раніше, ніж сонячний годинник

Г дзеркало буде виставлене на аукціон раніше, ніж ваза

Д сонячний годинник буде виставлений на аукціон раніше, ніж лампа

Ситуація 10. Керівник хору планує прослухати 6 співаків: Кирила, Леоніда, Тетяну, Уляну, Юрія та Зінаїду. Прослуховування Кирила та Леоніда будуть записані; решта чотири не будуть. Усі прослуховування мають проходити одне за іншим протягом одного дня відповідно до таких умов:

1) четверте прослуховування не можна записувати;

2) п'яте прослуховування має бути записане;

3) прослуховування Уляни має відбутися раніше, ніж прослуховування, що будуть записані;

4) прослуховування Кирила має відбутися раніше, ніж прослуховування Тетяни;

5) прослуховування Зінаїди має відбутися раніше, ніж прослуховування Юрія.

1. Який із наведених нижче переліків послідовності прослуховувань не суперечить жодній з умов?

- А Кирило, Тетяна, Зінаїда, Уляна, Леонід, Юрій
- Б Уляна, Кирило, Юрій, Зінаїда, Леонід, Тетяна
- В Уляна, Леонід, Кирило, Тетяна, Зінаїда, Юрій
- Г Уляна, Зінаїда, Кирило, Тетяна, Леонід, Юрій
- Д Зінаїда, Юрій, Уляна, Леонід, Кирило, Тетяна

2. Хто НЕ МОЖЕ бути другим за порядком на прослуховуванні?

- А Кирило
- Б Леонід
- В Тетяна
- Г Уляна
- Д Зінаїда

3. Хто може бути шостим на прослуховуванні?

- А Кирило
- Б Леонід
- В Тетяна
- Г Уляна
- Д Зінаїда

Ситуація 11. Максим 6 разів на тиждень, з понеділка по суботу, займається спортом. Кожного дня він відвідує одне заняття з таких видів спорту: теніс, плавання, бадмінтон, футбол, картинг та шахи. Програма його тренувань повинна відповідати таким умовам:

- 1) футбол не може бути у понеділок;
- 2) якщо заняття тенісом відвідати раніше, ніж плавання, то бадмінтон також має бути раніше, ніж плавання.
- 3) заняття з футболу потрібно відвідати раніше, ніж бадмінтон та шахи.
- 4) картинг має бути раніше, ніж теніс, або раніше, ніж шахи, але не раніше за обидва цих заняття.

1. Що з наведеного нижче може бути точним переліком шести занять спортом у тому порядку, в якому Максим може їх відвідати з понеділка по суботу?

- А теніс, картинг, футбол, плавання, шахи, бадмінтон
- Б плавання, теніс, футбол, бадмінтон, шахи, картинг
- В шахи, футбол, плавання, теніс, картинг, бадмінтон

Г футбол, бадмінтон, теніс, картинг, шахи, плавання

Д теніс, футбол, картинг, бадмінтон, плавання, шахи

2. Яке з наведених нижче тверджень може бути істинним?

А картинг – у вівторок, плавання – у середу

Б футбол – у вівторок, шахи – у середу

В бадмінтон – у середу, футбол – у четвер

Г шахи – у четвер, футбол – у п'ятницю

Д футбол – у четвер, картинг – у п'ятницю

3. Якщо заняття картингом Максим відвідає пізніше, ніж бадмінтон та шахи, то що з наведеного нижче може бути істинним?

А заняття тенісом Максим відвідає раніше, ніж картинг

Б картинг Максим відвідає раніше, ніж плавання

В картинг Максим відвідає раніше, ніж футбол

Г заняття з футболу Максим відвідає раніше, ніж плавання

Д заняття бадмінтоном Максим відвідає раніше, ніж шахи

Ситуація 12. Під час сесії шестеро студентів (Анастасія, Борис, Василь, Григорій, Дмитро й Олена) вирішують, у якому порядку вони будуть складати іспит. При цьому вони мають дотримуватися таких умов:

1) четвертою за порядком не може складати іспит жодна із дівчат;

2) п'ятою за порядком має складати іспит або Анастасія, або Олена;

3) Василь має складати іспит раніше, ніж Анастасія та Олена;

4) Анастасія має складати іспит раніше, ніж Борис;

5) Дмитро має складати іспит раніше, ніж Григорій.

1. Який із наведених нижче переліків послідовності, в якій можуть складати іспит студенти, не суперечить жодній з умов?

А Анастасія, Борис, Дмитро, Василь, Олена, Григорій

Б Василь, Анастасія, Григорій, Дмитро, Олена, Борис

В Василь, Олена, Анастасія, Борис, Дмитро, Григорій

Г Василь, Дмитро, Анастасія, Борис, Олена, Григорій

Д Дмитро, Григорій, Василь, Олена, Анастасія, Борис

2. Хто НЕ МОЖЕ складати іспит другим за порядком?

А Анастасія

Б Борис

- В Олена
- Г Василь
- Д Дмитро

3. Хто може скласти іспит останнім?

- А Анастасія
- Б Борис
- В Олена
- Г Василь
- Д Дмитро

Ситуація 13. Під час сесії шестеро студентів (Анастасія, Борис, Василь, Григорій, Дмитро й Олена) вирішують, у якому порядку вони будуть складати іспит. При цьому вони мають дотримуватися таких умов:

- 1) якщо Василь складає іспит третім, то Борис – останнім;
- 2) якщо Олена складає іспит першою, то Борис – перед Григорієм;
- 3) ні Анастасія, ні Дмитро не можуть скласти іспит п'ятими;
- 4) Василь складає іспит перед Дмитром або Анастасією, але не перед обома одночасно.

1. Який із наведених нижче варіантів може бути порядком, у якому студенти складатимуть іспит?

- А Анастасія, Василь, Григорій, Борис, Дмитро, Олена.
- Б Анастасія, Олена, Василь, Дмитро, Борис, Григорій.
- В Борис, Василь, Олена, Анастасія, Григорій, Дмитро.
- Г Олена, Дмитро, Григорій, Василь, Борис, Анастасія.
- Д Олена, Борис, Анастасія, Василь, Григорій, Дмитро.

2. Хто із студентів НЕ МОЖЕ скласти іспит першим?

- А Анастасія
- Б Борис
- В Василь
- Г Григорій
- Д Дмитро

3. Яка з наступних умов у будь-якому випадку буде істинною, якщо Борис буде скласти іспит останнім?

А Принаймні один із студентів має скласти іспит перед Оленою.

Б Щонайменше двоє студентів будуть скласти іспит перед Анастасією.

- В Василь буде складати іспит третіми.
- Г Олена буде складати іспит третьою.
- Д Дмитро буде складати іспит четвертим.

Ситуація 14. Пароль до електронної скриньки містить цифри від 0 до 4 для його формування використовують наступні правила:

- 1) пароль містить від трьох до п'яти цифр, які можуть повторюватись в межах одного коду;
- 2) якщо пароль містить цифру 2, то вона завжди стоїть поруч з 3.
- 3) цифра 1 може бути лише першим або останнім символом пароля.
- 4) цифри 0 та 4 не можуть бути поряд у межах одного пароля.
- 5) цифра 4 може бути розташована лише на другій або четвертій позиції пароля.

1. Який із наведених нижче варіантів може бути вірним паролем згідно чинних умов?

- А 2 3 1 0
- Б 0 4 3 2 1
- В 1 2 3 2
- Г 1 0 2 3 4
- Д 1 4 2 0 3

2. Яка із можливих цифр у комбінації «_32», може бути розташована замість пропуску?

- I. 1
- II. 4
- III. 2
- А тільки I
- Б тільки II
- В тільки III
- Г тільки I та III
- Д тільки II та III

3. Скільки існує можливих варіантів комбінації коду за умови, що всі цифри в межах одного коду двічі повторюються?

- А 4
- Б 5
- В 9

Г 11

Д 12

Ситуація 15. Історичні дані свідчать, що протягом п'яти років поспіль (601, 602, 603, 604 і 605) імператор починав будувати шість пам'яток: F, G, H, L, M і S. Історик намагається визначити роки, в які було розпочато будівництво кожної з пам'яток. Встановлено такі факти:

- 1) будівництво L було розпочато пізніше, ніж G, але раніше, ніж F.
- 2) будівництво H було розпочато не раніше 604 року.
- 3) будівництво M було розпочато раніше 604 року.
- 4) будівництво двох пам'яток було розпочато в 601 році, а всі інші пам'ятки розпочинали будувати в різні роки.

1. Будівництво якої з пам'яток НЕ могло розпочатись у 602 році?

- A F
- B G
- V L
- Г M
- Д S

2. Яке з наведених нижче тверджень буде істинним у будь-якому разі?

- A будівництво S розпочалось пізніше, ніж M
- B будівництво F розпочалось пізніше, ніж S
- V будівництво H розпочалось пізніше, ніж F
- Г будівництво H розпочалось пізніше, ніж L
- Д будівництво M розпочалось пізніше, ніж G

3. Якщо будівництво G розпочалось у 602 році, то яке з наведених нижче тверджень може бути істинним?

- A будівництво F розпочалось у 603 році
- B будівництво H розпочалось у 604 році
- V будівництво M розпочалось у 603 році
- Г будівництво S розпочалось у 603 році
- Д будівництво S розпочалось у 604 році

Ситуація 16. У дошкільному закладі малюків навчають розрізняти кольори. Сьогодні вивчають червоний, жовтий, синій, зелений, чорний і білий.

Потрібно розкласти 6 кубиків різних кольорів у ряд, дотримуючись таких умов:

- 1) червоний кубик не може бути першим;
- 2) синій кубик має бути або безпосередньо перед, або одразу після жовтого;
- 3) зелений кубик не може бути до синього;
- 4) білий кубик останній;
- 5) чорний кубик після червоного.

1. Яким за порядком може бути синій кубик?

- А другим
- Б третім
- В четвертим
- Г п'ятим
- Д шостим

2. Скільки варіантів розстановки кубиків існує за чинності цих умов?

- А 2
- Б 4
- В 6
- Г 12
- Д 15

3. Яке з тверджень не суперечить жодному з наступних варіантів, що можливі за визначених умов?

- А синій кубик має бути третім
- Б синій кубик має бути після зеленого
- В жовтий кубик має бути після червоного
- Г червоний кубик має бути перед синім
- Д чорний кубик має бути після синього

Ситуація 17. Щороку студенти юридичного факультету відвідують сиротинець. Цього року вони вирішили до дня святого Миколая сформувати для малюків подарункові набори. Для цього закупили 8 видів іграшок: ведмедик, LEGO, лялька Барбі, лялька LOL, кубики, машинка, м'яч, трансформер. Потрібно сформувати подарункові набори з чотирьох різних іграшок, дотримуючись таких умов:

- 1) ведмедика та LEGO можна обрати лише разом;
- 3) кубики та машинку можна обрати лише разом;
- 4) трансформер має бути в кожному подарунковому наборі;

5) лялька Барбі та лялька LOL не можуть бути в одному наборі.

1. Яке з тверджень не суперечить жодній із поданих умов?

- А м'яч не можна обрати без LEGO;
- Б ляльку LOL не можна обрати без машинки;
- В ляльку Барбі можна обрати лише з ведмедиком;
- Г у наборі мають бути або кубики, або ведмедик;
- Д якщо у подарунковому наборі є LEGO, то ляльки LOL там не може бути.

2. Яка з комбінацій іграшок НЕМОЖЛИВА?

- А трансформер, машинка, кубики, лялька Барбі;
- Б трансформер, м'яч, лялька LOL, лялька Барбі;
- В трансформер, LEGO, ведмедик, лялька LOL;
- Г трансформер, машинка, кубики, м'яч;
- Д трансформер, м'яч, LEGO, ведмедик.

3. Скільки різних варіантів наборів іграшок може бути за виконання всіх чотирьох умов ситуації?

- А чотири
- Б шість
- В вісім
- Г десять
- Д дванадцять

Ситуація 18. У дошкільному закладі малюків навчають розрізняти кольори. Яна та Юра мають розподілити між собою сім кубиків: червоний, жовтий, синій, зелений, чорний, білий і помаранчевий, дотримуючись таких правил:

- 1) Яна може обрати лише 3 кубики;
- 3) червоний та жовтий кубики можна обрати лише разом;
- 4) зелений та чорний кубики не можуть бути в одного маюка;
- 5) якщо білий кубик в Юри, то помаранчевий також у нього.

1. Яка з наведених нижче четвірок кубиків може бути одним із варіантів набору кубиків, які обрав Юра?

- А червоний, жовтий, синій, чорний
- Б червоний, жовтий, зелений, чорний
- В жовтий, чорний, білий, помаранчевий
- Г червоний, жовтий, зелений, білий

Д червоний, синій, зелений, помаранчевий

2. Яна одночасно НЕ може обрати такі кубики:

А жовтий та зелений

Б жовтий та чорний

В синій та білий

Г зелений та білий

Д синій та помаранчевий

3. Скількома способами Юра може обрати набір кубиків?

А трьома

Б чотирма

В шістьома

Г вісьмома

Д дев'ятьома

Ситуація 19. П'ять велогонщиків Андрій, Богдан, Віктор, Гаврило і Дем'ян, які проживають у містах Львів, Київ, Тернопіль, Луцьк та Харків, прибули на змагання на велосипедах, виготовлених у тих самих містах, причому жоден з велогонщиків не прибув на велосипеді, виготовленому у його рідному місці. Чинні наступні умови:

- 1) Гаврило, киянин, виступав на велосипеді з Луцька;
- 2) Віктор (харківчанин) – на велосипеді з Тернополя;
- 3) Дем'ян – на велосипеді Київського заводу, приїхав з міста, в якому виготовлено велосипед Гаврила;
- 4) Андрій – на велосипеді, виготовленому в тому місті, звідки приїхав Богдан;
- 5) Богдан – на велосипеді харківського виробництва.

1. Як звати велосипедиста з Тернополя?

А Андрій

Б Богдан

В Віктор

Г Гаврило

Д Дем'ян

2. Хто їхав на велосипеді Львівського заводу?

А Дем'ян

Б Гаврило

В Віктор

Г Богдан

Д Андрій

3. Звідки приїхав Богдан?

- А Київ
- Б Львів
- В Тернопіль
- Г Луцьк
- Д Харків

Ситуація 20. В інтелектуальному турнірі взяли участь 6 команд студентів таких спеціальностей: право, правоохоронна діяльність, міжнародне право, психологія, політологія та соціологія. Про результати турніру відомо наступне:

- 1) міжнародники виступили краще, ніж психологи, але гірше, ніж команда «Ерудит» і правники;
- 2) політологи виступили гірше, ніж команда «Чемпіон»;
- 3) команда «Рухай мізками» зайняла перше місце, правоохоронці – друге, соціологи – останнє;
- 4) команда «Лакі» виступила гірше, ніж міжнародники, психологи та правоохоронці;
- 5) команда «Лузер» виступила краще, ніж політологи;
- 6) команда «Зеро» виступила гірше, ніж команда «Лакі».

1. Яка назва команди правників?

- А «Зеро»
- Б «Лузер»
- В «Рухай мізками»
- Г «Лакі»
- Д «Ерудит»

2. Яке місце в турнірній таблиці зайняли правники?

- А перше
- Б відразу після команди «Чемпіон»
- В відразу після команди «Лузер»
- Г відразу після команди «Лакі»
- Д відразу після команди «Ерудит»

3. В якій послідовності команди розташувались у турнірній таблиці?

- А психологи, правоохоронці, правники, політологи, соціологи, міжнародники
- Б правоохоронці, міжнародники, правники, психологи, політологи, соціологи

В правники, міжнародники, психологи, правоохоронці, політологи, соціологи

Г правники, правоохоронці, міжнародники, психологи, політологи, соціологи

Д психологи, правоохоронці, політологи, міжнародники, правники, соціологи

2.4. Відповіді до тестових завдань розділу 2

- Ситуація 1. 1 Б, 2 Д, 3 Б
- Ситуація 2. 1 Б, 2 А, 3 Д
- Ситуація 3. 1 Г, 2 Г, 3 В
- Ситуація 4. 1 В, 2 А, 3 Д
- Ситуація 5. 1 А, 2 В, 3 Д
- Ситуація 6. 1 Г, 2 А, 3 А
- Ситуація 7. 1 Д, 2 Д, 3 А
- Ситуація 8. 1 В, 2 Д, 3 А
- Ситуація 9. 1 В, 2 Б, 3 Г
- Ситуація 10. 1 Г, 2 В, 3 В
- Ситуація 11. 1 Д, 2 Б, 3 Д
- Ситуація 12. 1 Г, 2 Б, 3 Б
- Ситуація 13. 1 Д, 2 В, 3 А
- Ситуація 14. 1 В, 2 Г, 3 Г
- Ситуація 15. 1 А, 2 Г, 3 Б
- Ситуація 16. 1 А, 2 В, 3 Д
- Ситуація 17. 1 Г, 2 Б, 3 Б
- Ситуація 18. 1 А, 2 Д, 3 В
- Ситуація 19. 1 А, 2 Д, 3 Б
- Ситуація 20. 1 В, 2 А, 3 Г

Розділ 3

АБСТРАКТНЕ МИСЛЕННЯ

Абстрактне мислення, або абстрактне міркування, – це спроможність усвідомлювати та осмислювати складні концепції, які, попри свою реальність, не співвідносяться з конкретними явищами, предметами, особами чи обставинами. Цей вид міркувань включає роздуми над ідеями та засадами, які часто мають символічний або гіпотетичний характер. Абстрактне мислення розглядають як тип мислення вищого рівня. Такий вид мислення є складнішим за тип мислення, орієнтований на запам'ятовування та відтворення інформації й фактів. Абстрактні міркування вимагають осмислення ідей, принципів та об'єктів у новий спосіб.

Абстрактне мислення можна краще зрозуміти через порівняння абстрактних понять з конкретними. Конкретні міркування базуються на доступних безпосередньо для спостереження предметах і досвіді. Основна увага приділяється тому, як виконати завдання, тоді як абстрактне мислення концентрується на розумінні того, для чого це завдання потрібно робити. У щоденному житті для розв'язання проблем необхідні обидва види мислення. Ефективне прийняття рішень часто потребує врахування елементів як конкретного, так і абстрактного підходів до міркування.

Абстрактне мислення є значущою когнітивною здатністю, проте вона не є вродженою. Ця пізнавальна функція формується в процесі отримання нових умінь, знань та життєвого досвіду. Розвиток включає опанування вміння розглядати ситуації з позиції інших людей, а також здатність ментально оперувати абстрактними концепціями, виявляти закономірності та встановлювати зв'язки між різними поняттями.

Абстрактне мислення – це навичка, яка є основою для критичного мислення та розв'язання проблем. Цей вид мислення

також відомий як **флюїдний інтелект** – здатність мислити та знаходити розв'язки нових завдань оригінальними методами, не спираючись на попередньо засвоєні знання. Ця здатність відіграє ключову роль у широкому спектрі когнітивних процесів і розглядається як один із найсуттєвіших чинників успішного навчання.

Абстрактне мислення застосовується в юридичній практиці через різноманітні форми: метафоричні описи, образні формулювання, креативне вирішення проблем, аналітичне осмислення ситуацій, виокремлення зв'язків і закономірностей, створення теоретичних моделей подій, розгляд питань з альтернативних позицій. Абстрактне мислення також впливає на поведінкові особливості: особи з розвинутою здатністю до абстрактного мислення частіше схильні до ризикованих дій. Розвиток абстрактного мислення сприяє формуванню вміння аналізувати складні взаємовідносини, розпізнавати певні закономірності, знаходити рішення проблем та застосовувати творчий підхід.

3.1. Стратегії вирішення завдань на абстрактне мислення

Завдання з абстрактного мислення призначені для перевірки здатності генерувати та критично оцінювати гіпотези за строго визначених умов. У завданнях пропонується серія фігур, які належать або до набору А, або до набору Б. Форми (літери, стрілки, точки, зображення геометричних або абстрактних фігур та інші символи) у цих наборах розташовані згідно з одним або кількома схожими правилами чи відмінностями між ними. При розв'язанні завдання потрібно відшукати це правило і використати його для визначення приналежності до одного з наборів інших тестових фігур.

Першим кроком при вирішенні завдання з абстрактного мислення є розробка гіпотези, що пов'язує окремі аспекти розташування фігур у кожному з наборів. Ця гіпотеза може бути загальним твердженням щодо наявності певного елемента у фігурі (усі фігури в наборі А містять коло), або бути більш конкретним, наприклад, у кожній фігурі містяться форми із конкретною загальною кількістю сторін (усі фігури в наборі Б містять форми, загальна кількість яких рівна 4). Після того, як гіпотеза була розроблена, її необхідно перевірити, щоб визначити, є така законо-

мірність можливим правилом чи лише ймовірним відволікаючим фактором (дистрактором).

Правило – це твердження, яке пов'язує всі фігури в одному наборі разом. Воно має бути унікальним для цього набору, фігура в іншому наборі не може відповідати цьому правилу. Для виокремлення набору А та набору Б можна використовувати правило.

Дистрактор – це твердження, яке не пов'язує всі фігури в одному наборі разом, або пов'язує фігури з обох наборів разом. Дистрактор не можна використовувати для виокремлення набору А та набору Б.

Щоб визначити, є побудована гіпотеза можливим правилом чи ймовірним відволікаючим фактором, потрібно перевірити її в обох випадках:

- *В межах набору.* Кількість форм у кожній з фігур в одному наборі повинна відповідати гіпотезі. Наприклад, кількість чорних форм у кожній із фігур набору А парна. Якщо кількість чорних форм хоча б в одній фігурі набору А непарна або кількість чорних форм хоча б в одній фігурі набору Б парна, це суперечить побудовані гіпотезі і вона не може бути використана для диференціації між цими двома наборами. Її потрібно класифікувати як ймовірний відволікаючий фактор.
- *Між наборами.* Якщо одна або кілька фігур в обох наборах відповідають гіпотезі, це не може бути використано для диференціації між цими наборами і має бути віднесено до категорії ймовірних відволікаючих факторів.

Ще одним із типових завдань для оцінювання здатності до абстрактного мислення є знаходження фігури, що продовжує ряд фігур, форми яких знаходяться у послідовній динаміці від фігури до фігури (змінюють форму, колір, розмір чи розташування відносно інших форм). Зазвичай різні форми у фігурі змінюються незалежно одна від одної, тому потрібно окремо розглядати динаміку кожної з них, по чергово відкидаючи варіанти, які не відповідають прогнозованому зображенню чи положенню кожної окремої форми у наступній фігурі. Форми у фігурі можуть накладатись одна на одну, тому відсутність зображення якоїсь із форм в одній із фігур ще не означає її реальну відсутність.

Пошук аналогій також відноситься до типових завдань на абстрактне мислення. Наприклад, визначити фігуру, яка співвідноситься до заданої аналогічно до співвідношення між іншою парою фігур.

3.2. Зразки виконання тестових завдань з абстрактного мислення

Закономірності

Набір А

Набір Б

Z	u	C	Q	A	X
	O		I	E	O
C	Q	P		F	M
	L		K	Q	K
B	D	J	R	N	T
	A		H	D	H
				Z	D

Схема розв'язання

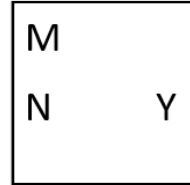
Правило для набору А: у кожній фігурі одна форма (літера) утворена лише прямими лініями і дві – з використанням опуклих.

Правило для набору Б: у кожній фігурі дві форми (літери) утворені лише прямими лініями і одна – з використанням опуклих.

Встановити приналежність фігури до наборів А та Б:

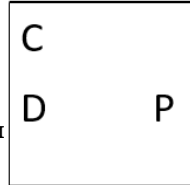
- А Належить до набору А.
 Б Належить до набору Б.
 В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь В. Фігура не містить жодної форми (літери), утвореної одною чи двома опуклими лініями.

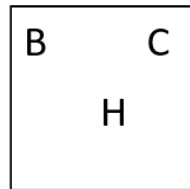
- А Належить до набору А.
 Б Належить до набору Б.
 В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь В. Фігура містить три форми (літери), утворені опуклими лініями.

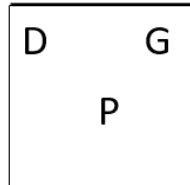
- А Належить до набору А.
 Б Належить до набору Б.
 В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь А. Фігура містить одну форму (літеру), утворену лише прямими лініями і дві – з використанням опуклих.

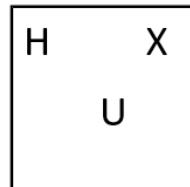
- А Належить до набору А.
 Б Належить до набору Б.
 В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь В. Фігура містить три літери (букви), утворені опуклими лініями.

- А Належить до набору А.
 Б Належить до набору Б.
 В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь Б. Фігура містить дві форми (літери), утворені лише прямими лініями і одну – з використанням опуклих.

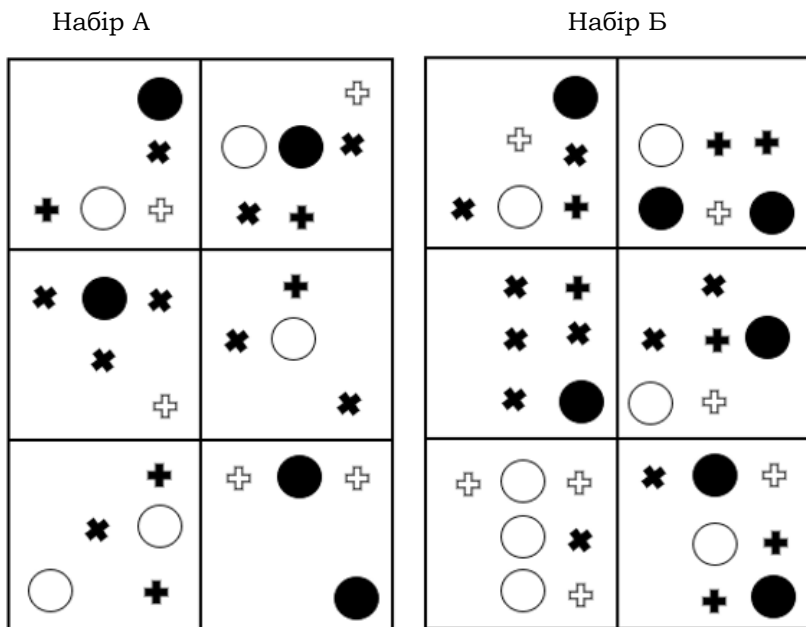

Схема розв'язання

Правило для набору А: кожному білому колу у кожній із фігур відповідає чорний плюс, кожному чорному колу відповідає білий плюс.

Правило для набору Б: кожному білому колу у кожній із фігур відповідає білий плюс, кожному чорному колу відповідає чорний плюс.

Зауваження: чорні хрестики є відволікаючими факторами.

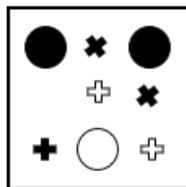
Встановити приналежність фігури до наборів А та Б:

А Належить до набору А.

Б Належить до набору Б.

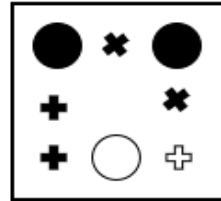
В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь Б. Одному білому колу відповідає один чорний плюс, двом чорним колам відповідають два білих плюси. Наявні два чорних хрестика в фігурі є відволікаючими факторами.

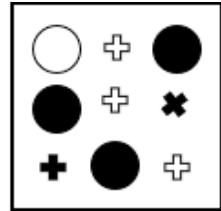
- А Належить до набору А.
 Б Належить до набору Б.
 В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь Б. Одному білому колу відповідає один білий плюс, двом чорним колам відповідають два чорних плюси.

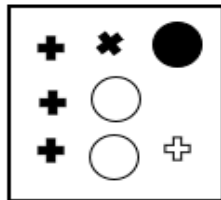
- А Належить до набору А.
 Б Належить до набору Б.
 В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь А. Одному білому колу відповідає один чорний плюс, трьом чорним колам відповідають три білих плюси.

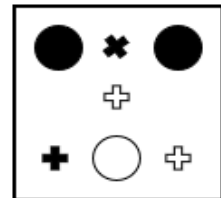
- А Належить до набору А.
 Б Належить до набору Б.
 В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь В. Форма містить два білих кола і три чорних плюси, що не відповідає правилу жодного з наборів.

- А Належить до набору А.
 Б Належить до набору Б.
 В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь А. Одному білому колу відповідає один чорний плюс, двом чорним колам відповідають два білих плюси.

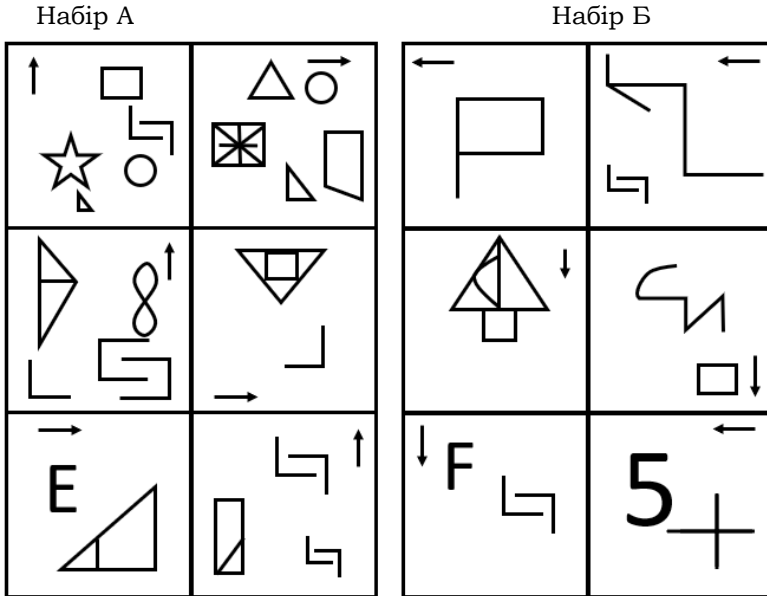

Схема розв'язання

Правило для набору А: стрілка у кожній фігурі спрямована верх або вправо; загальна кількість прямих кутів, що містяться у формах кожної з фігур, рівна 7.

Правило для набору Б: стрілка у кожній фігурі спрямована вниз або вліво; загальна кількість прямих кутів, що містяться у формах кожної з фігур, рівна 5.

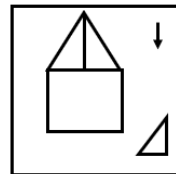
Встановити приналежність фігури до наборів А та Б:

А Належить до набору А.

Б Належить до набору Б.

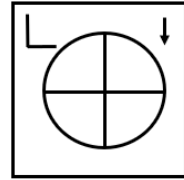
В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь В. Стрілка у фігурі спрямована вниз; загальна кількість прямих кутів, що містяться у формах фігури, рівна 7, що не відповідає правилу жодного з наборів.

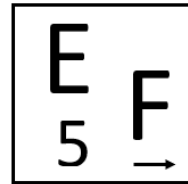
- А Належить до набору А.
- Б Належить до набору Б.
- В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь Б. Стрілка у фігурі спрямована вниз; загальна кількість прямих кутів, що містяться у всіх формах фігури, рівна 5.

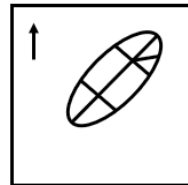
- А Належить до набору А.
- Б Належить до набору Б.
- В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь В. Стрілка у фігурі спрямована вправо; загальна кількість прямих кутів, що містяться у всіх формах фігури, рівна 9.

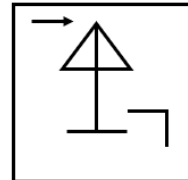
- А Належить до набору А.
- Б Належить до набору Б.
- В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь А. Стрілка у фігурі спрямована вгору; загальна кількість прямих кутів, що містяться у всіх формах фігури, рівна 7.

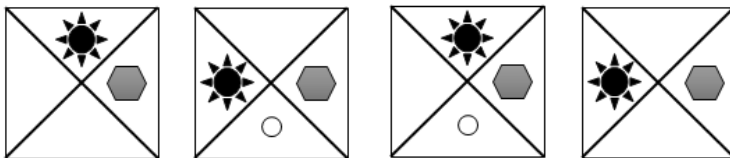
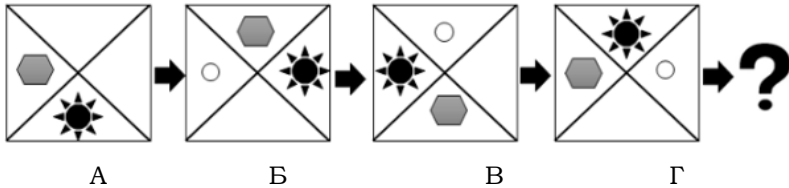
- А Належить до набору А.
- Б Належить до набору Б.
- В Не належить до жодного набору.

Правильна відповідь А. Стрілка у фігурі спрямована вправо; загальна кількість прямих кутів, що містяться у всіх формах фігури, рівна 7.

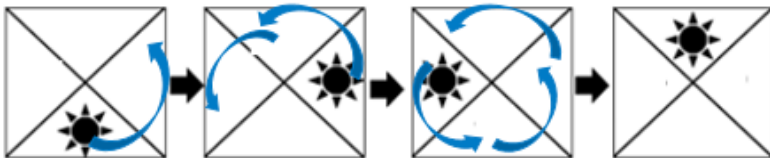

Прогнозування

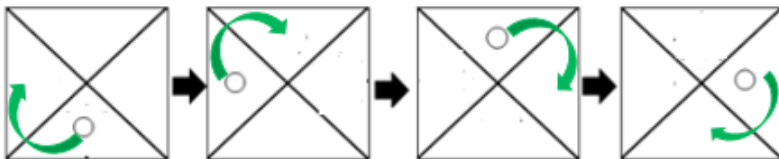
Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

Кожна з форм фігури змінює своє положення незалежно від інших форм, тому щоб спрогнозувати наступне положення кожної з форм, потрібно виявити закономірності зміни положення кожної з них окремо.

Форма «сонце» змінює своє положення у кожній наступній формі, переміщуючись проти годинникової стрілки відповідно на 90° , 180° та 270° . Закономірно, що в наступній фігурі ця форма буде зміщена на 360° за годинниковою стрілкою, тобто залишиться у тому ж положенні, що й у третій фігурі – у верхній часті квадрата. Отже, відповіді Б та Г неправильні.

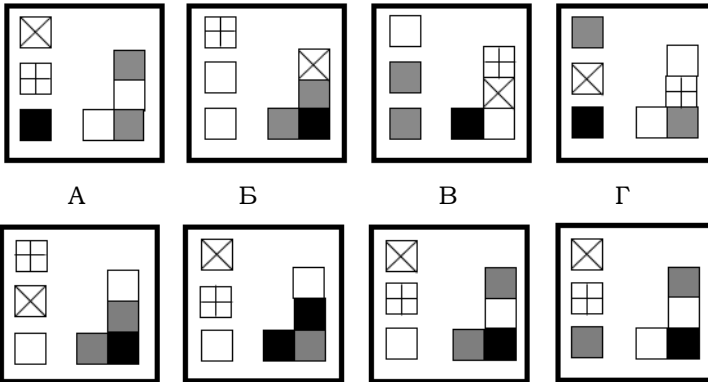

Форма «коло» змінює своє положення у кожній наступній формі, переміщуючись за годинниковою стрілкою на 90° . Про-

гнозовано, що в наступній фігурі ця форма буде зміщена на 90° за годинниковою стрілкою, тобто залишиться у тому ж положенні, що й у першій фігурі – у нижній чверті квадрата. Отже, відповіді А та Г неправильні.

Правильна відповідь В.

Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

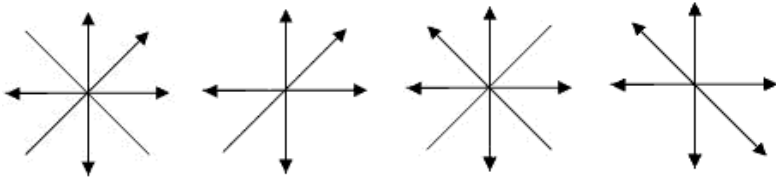
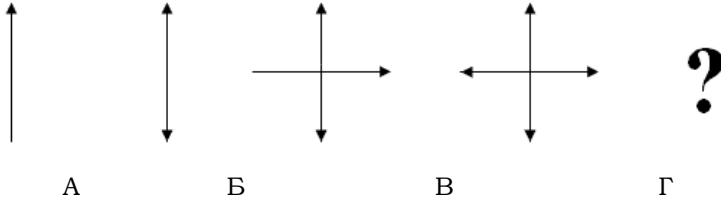

Форма у верхньому лівому куті змінює своє положення від фігури до фігури, переміщуючись між собою на одну позицію за годинниковою стрілкою. Прогнозовано у наступній фігурі у верхньому лівому куті буде розташована форма . Отже, варіант А неправильний.

Три форми, розташовані на нижній лінії фігури, змінюють своє положення від фігури до фігури згідно з таким правилом: крайня ліва фігура переміщується у крайнє праве положення, всі інші переміщуються на одну позицію вліво. Тому у наступній фігурі у лівому нижньому куті буде розташовано форму «білий квадрат», по середині – сірий.

Правильна відповідь В.

Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

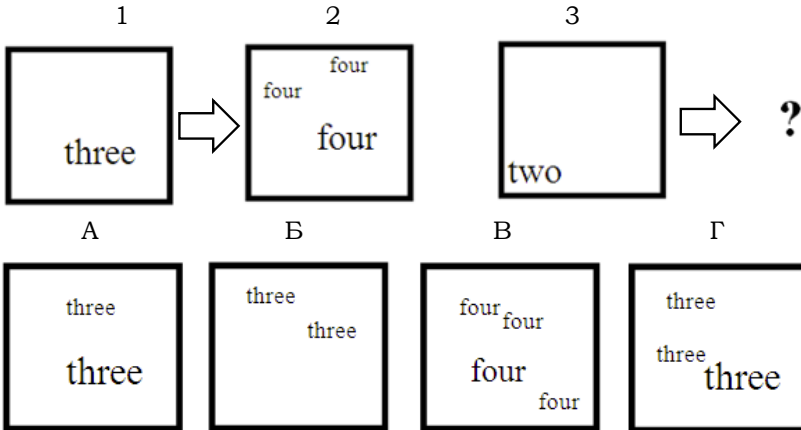

У кожній наступній фігурі додається одна стрілка (або нова лінія зі стрілкою), тому наступна фігура буде містити 5 стрілок і 3 лінії.

Правильна відповідь Б.

Аналогії

До якої з наступних фігур фігура 3 відноситься таким чином, як фігура 1 відноситься до фігури 2:

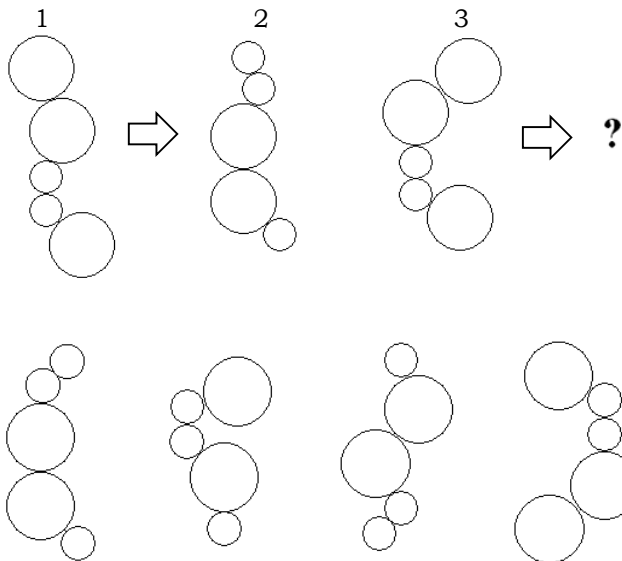

Форма «four», записана більшим шрифтом у другій фігурі, утворена з форми «three», записаної у першій фігурі більшим шрифтом, додаванням 1 до числового значення форми (числівника) у першій фігурі: $4=3+1$; кількість форм «four», записаних меншим шрифтом у другій фігурі, обчислюється як числове значення форми, зображеної у першій фігурі, мінус 1: $2 = 3 - 1$.

Отже, шукана фігура має містити форму «three», записану більшим шрифтом ($2 + 1 = 3$) і одну ($2 - 1 = 1$) форму «three», записану меншим шрифтом.

Правильна відповідь А.

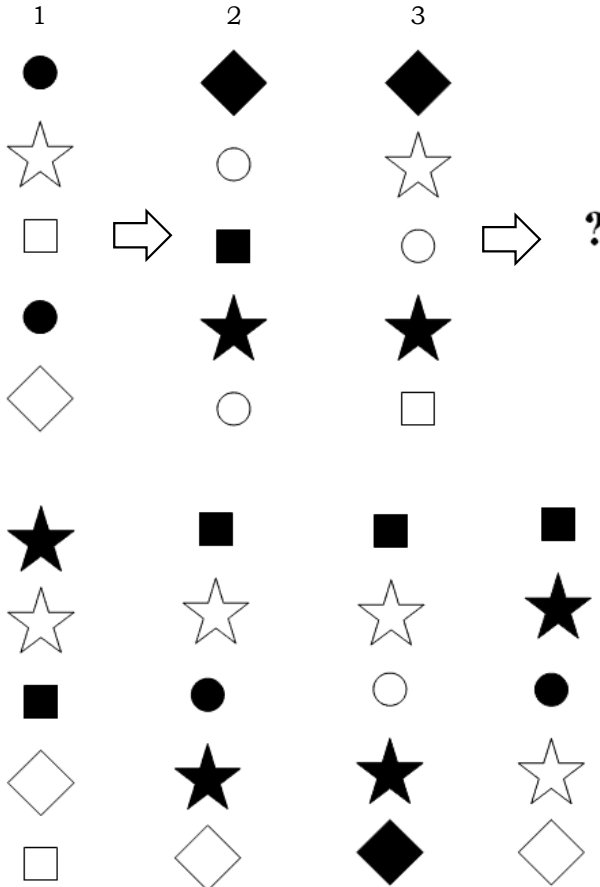
До якої з наступних фігур фігура 3 відноситься таким чином, як фігура 1 відноситься до фігури 2:

Усі великі кола у фігурі 1 змінюються малими колами, і навпаки. Отже, в шуканій фігурі два верхніх і крайнє нижнє кола будуть малими, решта – великими.

Правильна відповідь А.

До якої з наступних фігур фігура 3 відноситься таким чином, як фігура 1 відноситься до фігури 2:

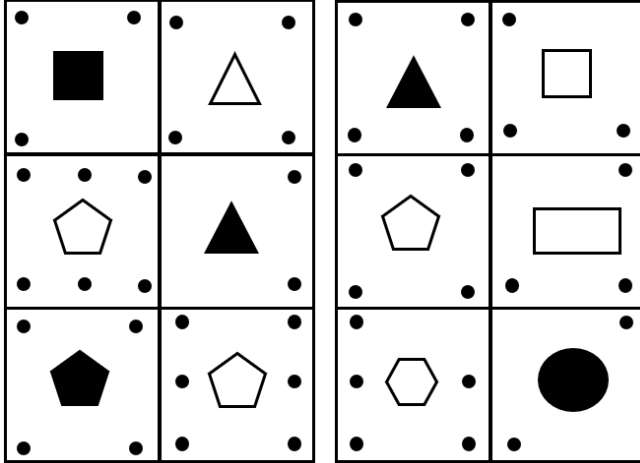
Перша верхня форма у фігурі 1 («коло») є першою нижньою у фігурі 2, друга верхня форма у фігурі 1 («зірка») є другою нижньою у фігурі 2, форма («квадрат») не змінює свого розташування; окрім того, кожна форма змінює своє зафарбування з білого на чорне, і навпаки. Отже, у шуканій фігурі крайньою верхньою формою буде чорний квадрат, крайньою нижньою – білий ромб.

Правильна відповідь Б.

3.3. Завдання для самоконтролю

1. Набір А

Набір Б

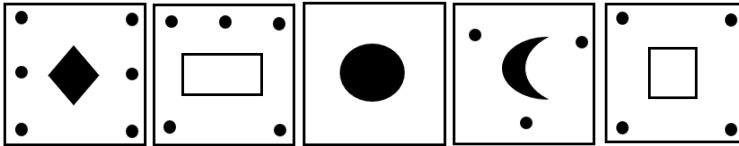
а)

б)

в)

г)

д)

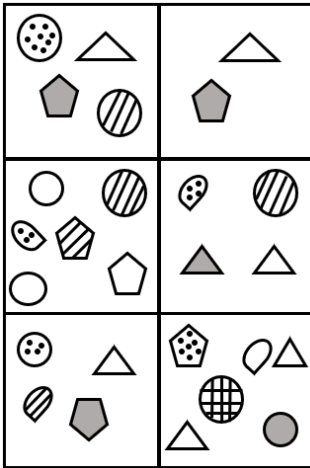
Встановити приналежність кожної з фігур а)–д) до наборів А та Б:

А Належить до набору А.

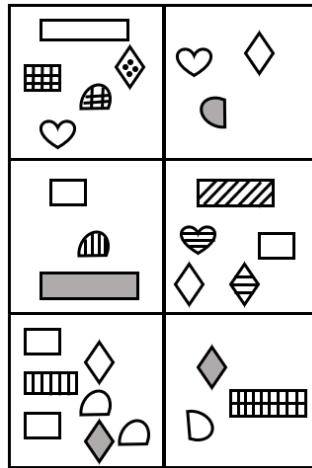
Б Належить до набору Б.

В Не належить до жодного набору.

2. Набір А

Набір Б

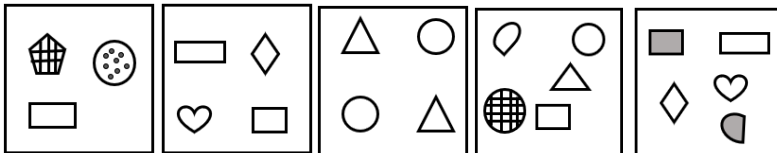
а)

б)

в)

г)

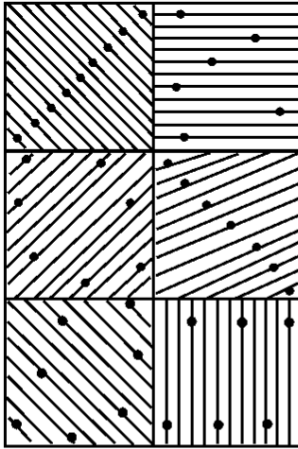
д)

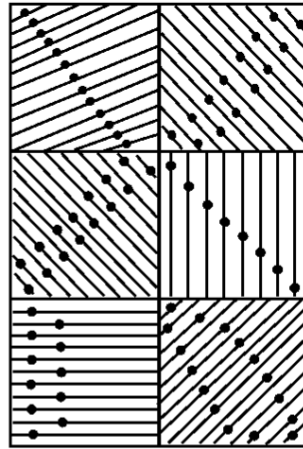
Встановити приналежність кожної з фігур а)–д) до наборів А та Б:

- А Належить до набору А.
- Б Належить до набору Б.
- В Не належить до жодного набору.

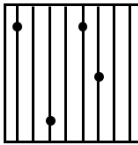
3. Набір А

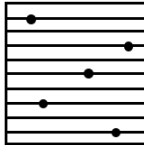
Набір Б

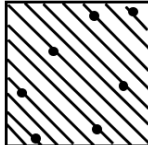
а)

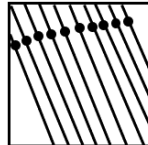
б)

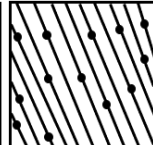
в)

г)

д)

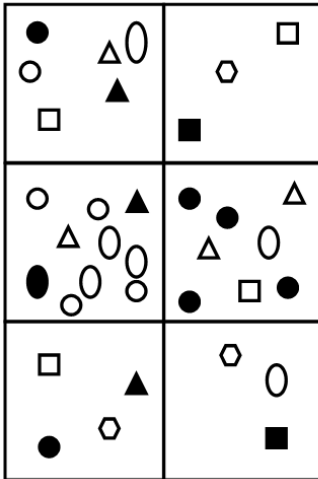
Встановити приналежність кожної з фігур а)–д) до наборів А та Б:

А Належить до набору А.

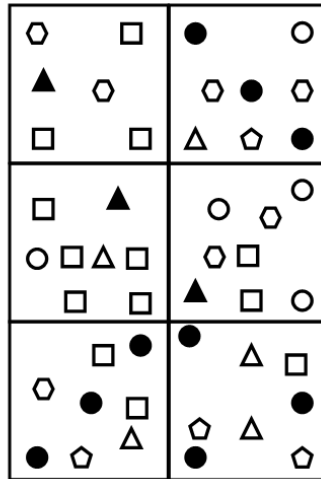
Б Належить до набору Б.

В Не належить до жодного набору.

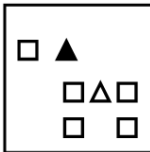
4. Набір А

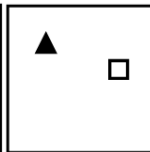
Набір Б

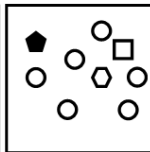
а)

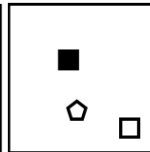
б)

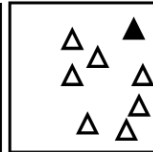
в)

г)

д)

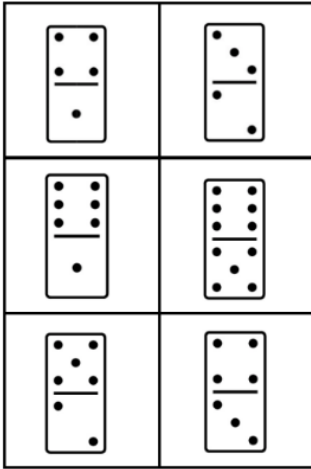
Встановити приналежність кожної з фігур а)–д) до наборів А та Б:

А Належить до набору А.

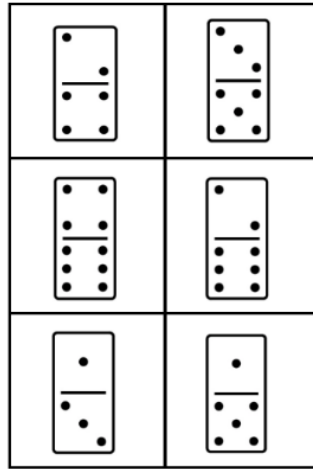
Б Належить до набору Б.

В Не належить до жодного набору.

5. Набір А

Набір Б

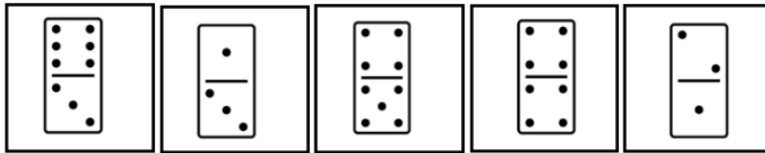
а)

б)

в)

г)

д)

А

Б

В

В

А

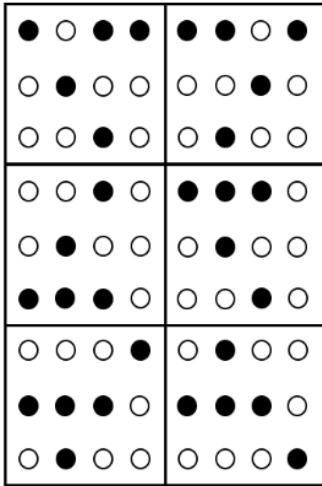
Встановити приналежність кожної з фігур а)–д) до наборів А та Б:

А Належить до набору А.

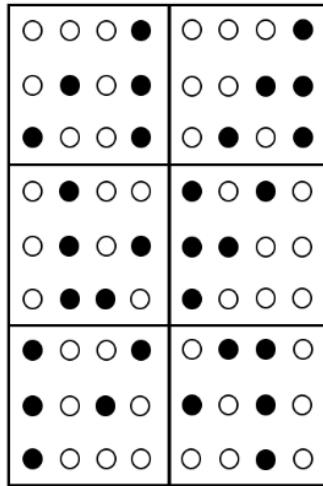
Б Належить до набору Б.

В Не належить до жодного набору.

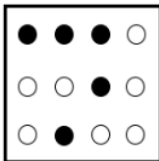
6. Набір А

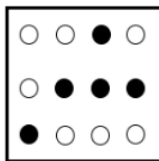
Набір Б

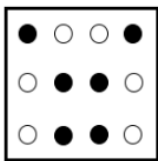
а)

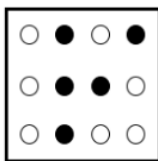
б)

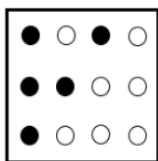
в)

г)

д)

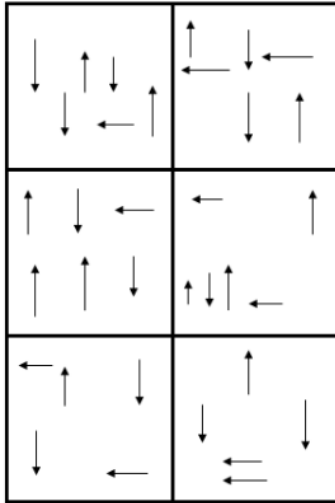
Встановити приналежність кожної з фігур а)–д) до наборів А та Б:

А Належить до набору А.

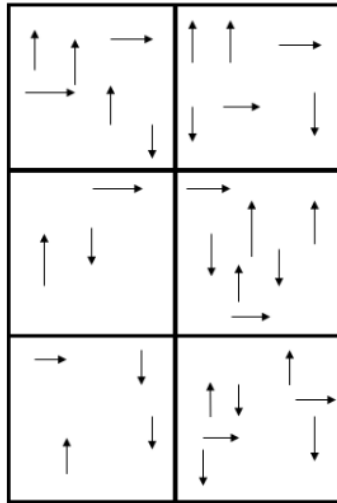
Б Належить до набору Б.

В Не належить до жодного набору.

7. Набір А

Набір Б

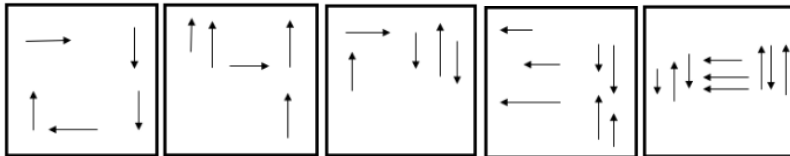
а)

б)

в)

г)

д)

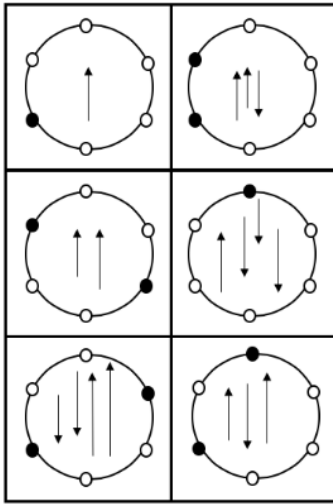
Встановити приналежність кожної з фігур а)–д) до наборів А та Б:

А Належить до набору А.

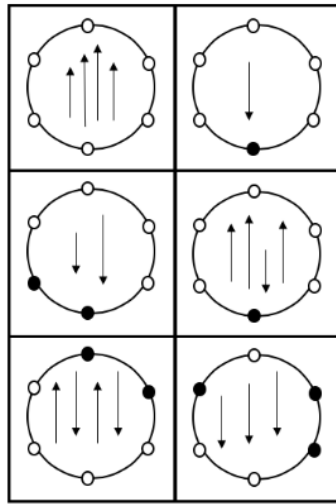
Б Належить до набору Б.

В Не належить до жодного набору.

8. Набір А

Набір Б

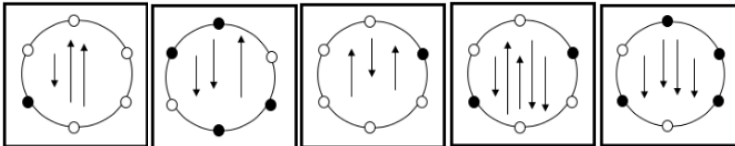
а)

б)

в)

г)

д)

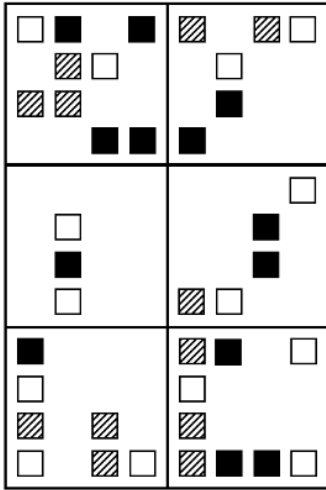
Встановити приналежність кожної з фігур а)–д) до наборів А та Б:

А Належить до набору А.

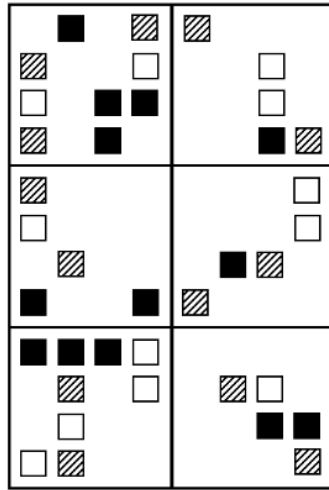
Б Належить до набору Б.

В Не належить до жодного набору.

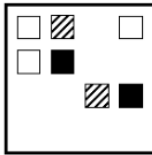
9. Набір А

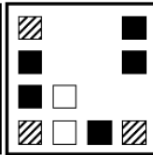
Набір Б

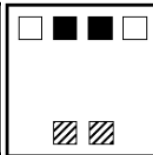
а)

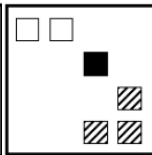
б)

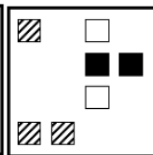
в)

г)

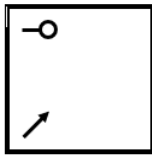
д)

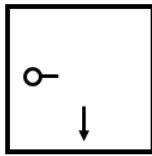
Встановити приналежність кожної з фігур а)–д) до наборів А та Б:

- А Належить до набору А.
- Б Належить до набору Б.
- В Не належить до жодного набору.

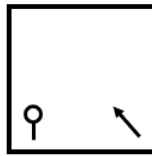
10. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

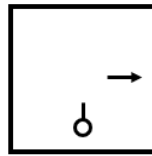
А

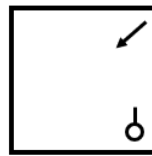
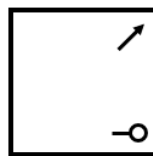
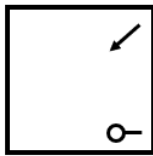
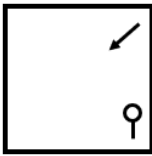
Б

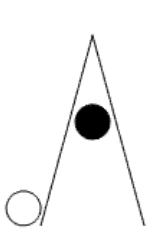
В

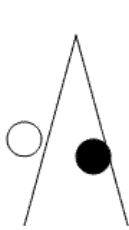
Г

11. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

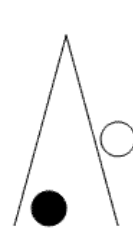
А

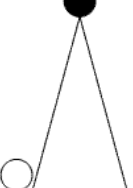
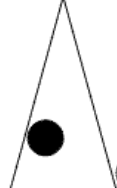
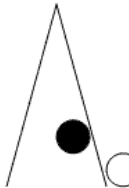
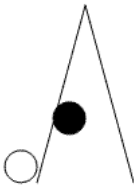
Б

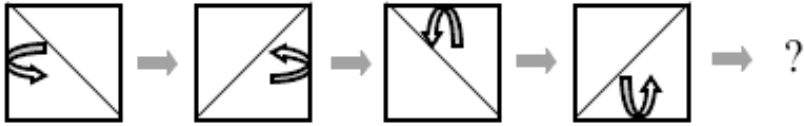
В

Г

12. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

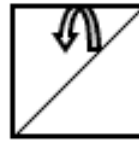

А

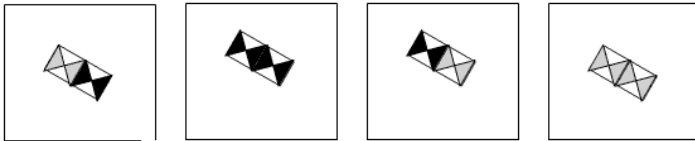
Б

В

Г

13. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

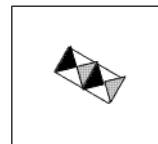
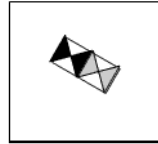
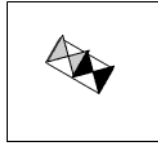
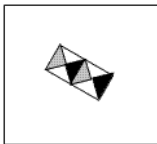

А

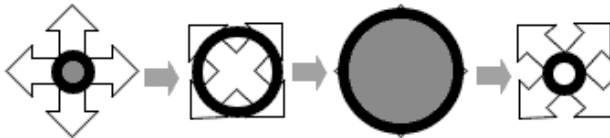
Б

В

Г

14. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

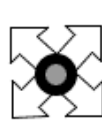

А

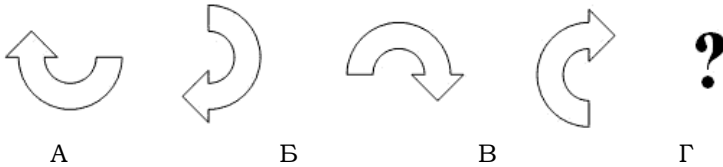
Б

В

Г

15. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

А

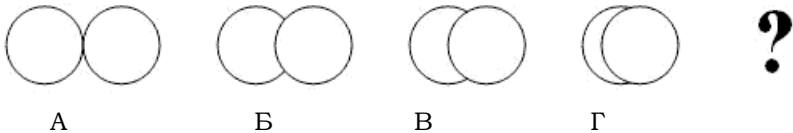
Б

В

Г

16. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

А

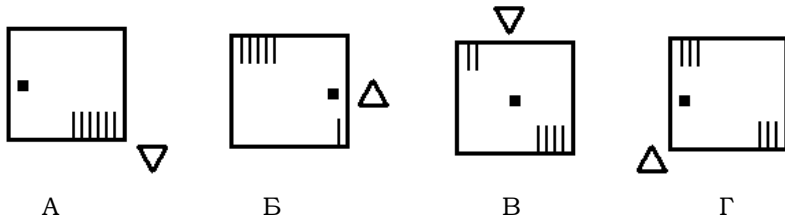
Б

В

Г

17. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

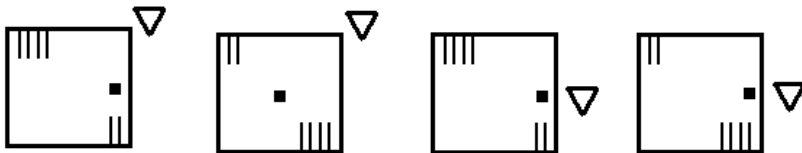

А

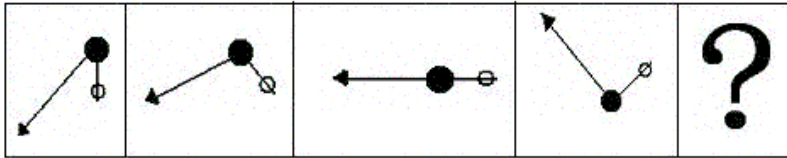
Б

В

Г

18. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

А

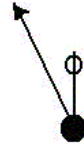
Б

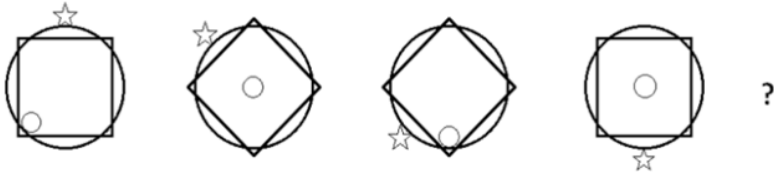
В

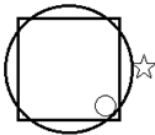
Г

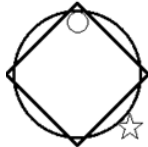
19. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

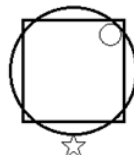
А

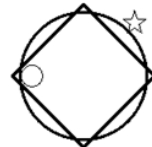
Б

В

Г

20. Оберіть фігуру, яка продовжує ряд:

А

Б

В

Г

3.4. Відповіді до тестових завдань розділу 3

1. а) В, б) А, в) А, г) Б, д) В
2. а) В, б) В, в) А, г) В, д) Б
3. а) В, б) А, в) А, г) Б, д) Б
4. а) В, б) Б, в) В, г) А, д) Б
5. а) А, б) Б, в) В, г) В, д) А
6. а) В, б) В, в) В, г) В, д) В
7. а) А, б) В, в) Б, г) А, д) А
8. а) Б, б) В, в) Б, г) А, д) Б
9. а) Б, б) Б, в) А, г) В, д) Д
- 10 Б, 11 Б, 12 Г, 13 Б, 14 Г, 15 Б, 16 В, 17 А, 18 Г, 19 А, 20 А

Розділ 4

ЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ

Логічне мислення (вербальні міркування) – це здатність сприймати та логічно аналізувати концепції й завдання, що подані в словесній формі; уміння виокремлювати й обробляти інформацію, формулювати висновки на основі текстового матеріалу.

Логічне мислення (невербальні міркування) – це здатність розуміти та логічно аналізувати концепції й завдання, що представлені через візуальні засоби, такі як зображення, схеми та подібне; уміння виокремлювати й обробляти інформацію, формулювати висновки на підставі візуальних матеріалів або схематичних зображень.

Логічне мислення становить основу правової системи, а аналіз аргументації є центральним компонентом юридичного аналізу. Юридична діяльність вимагає застосування базових умінь з аналізу, оцінки, формування та спростування аргументів. Майбутні правники мають опанувати навички визначення релевантної інформації для конкретного питання чи аргументу та оцінки потенційного впливу додаткових доказів; узгодження суперечливих позицій та застосування переконливої аргументації.

Ці вміння охоплюють:

- виявлення складових суперечки та зв'язків між ними;
- встановлення схожості та відмінності між схемами міркування;
- формулювання обґрунтованих висновків;
- проведення аналогічних міркувань;
- виявлення непорозумінь або суперечностей;
- оцінка впливу нових доказів на аргументацію;
- дослідження припущень, покладених в основу окремих аргументів;
- вивчення та використання принципів чи норм;

- виявлення слабких місць в аргументації;
- виокремлення пояснювальних елементів.

Тестові завдання з логічного мислення не вимагають володіння спеціальною логічною термінологією, а лише розуміння та здатність критично оцінювати міркування в межах аргументів. Для цього необхідне основне розуміння таких концепцій, як аргумент, передумова, припущення та висновок.

Аргумент – істинне судження, за допомогою якого в процесі логічного доведення встановлюється істинність тези. Основними видами аргументу є очевидні положення, аксіоми, факти, закони науки, визначення понять тощо.

Передумова – попередня умова існування, виникнення, діяння і т. ін. чого-небудь.

Припущення (гіпотеза) – судження чи висловлювання, для якого не було знайдено доведення.

Висновок – остаточна думка про що-небудь, логічний підсумок, зроблений на основі спостережень, міркувань або розгляду певних фактів.

Тестові запитання на логічне обґрунтування призначені для оцінювання здатності вивчати, аналізувати та критично оцінювати аргументи, висловлені звичайною мовою. Ці запитання ґрунтуються на коротких висловлюваннях, отриманих із найрізноманітніших джерел, включаючи газети, науково-популярні журнали, наукові публікації, рекламу та неформальний дискурс. Ці висловлювання відображають юридичні міркування щодо типів поданих висловлювань та їх складності, хоча лише деякі з них безпосередньо стосуються правничої сфери.

Кожне запитання на логічне обґрунтування передбачає прочитання та осмислення короткого уривка та пошук відповіді на одне запитання щодо змісту цього уривка. Запитання призначені для оцінювання широкого спектру навичок критичного мислення з акцентом на навички, які є ключовими для юридичної аргументації.

Тест на логічне міркування оцінює здатність або вміння логічно міркувати (вербальні здібності). За допомогою логічних та абстрактних міркувань майбутні юристи повинні «видобувати» правила, аналогії та структури, які згодом будуть використані для пошуку правильної відповіді серед набору можливих варіантів.

4.1. Аналіз висловлювань

Логічне мислення розвиває здатність аналізувати висловлювання (судження, аргументи). **Висловлювання** – це набір тверджень, що складаються, щонайменше, з таких частин:

- **основний висновок** – твердження, яке потребує підстав для встановлення істинності чи хибності висловлювання;
- **обґрунтування** (передумова або підстава) – твердження, які надає аргументатор, щоб довести істинність висновку. По суті, підстави відповідають на запитання: «Чому [висновок] є істинним». Найпростіші висловлювання мають лише одну підставу; більш складні аргументи мають кілька обґрунтувань.

Немає встановленого порядку для компонентів висловлювання: висновок може бути на початку, посередині або в кінці, і те саме стосується будь-якого іншого компонента. Аналізуючи висловлювання, не потрібно аналізувати їх тон або стиль.

Висновок + обґрунтування

Найпростіші висловлювання складаються з одного основного висновку та одного обґрунтування. Наприклад: *«Софія, ймовірно, отримає пропозицію про роботу, тому що вона має десятилітній досвід роботи»*. Перша частина висловлювання є висновком, заключна – обґрунтуванням.

Висновок + обґрунтування + проміжний висновок

Більш складні висловлювання можуть включати так званий **проміжний висновок** (допоміжний висновок або «підвисновок») – це твердження, яке виступає одночасно як висновок та як обґрунтування. Іншими словами, це висновок на основі підстав, але цей висновок, який призводить до ще одного висновку. З цієї причини проміжний висновок не може бути основним. Наприклад: *«Софія, ймовірно, отримає пропозицію про роботу, тому що вона має десятилітній досвід роботи. Це означає, що вона незабаром поверне мені гроші, які я їй позичив»*.

У такому разі новий основний висновок полягає в тому, що Софія незабаром *«поверне мені гроші»*. Факт отримання Софією пропозиції про роботу є підставою вважати, що вона поверне позичені гроші. У той же час отримання Софією пропозиції про роботу є висновком з твердження про те, що вона *«має десяти-*

літній досвід роботи», але це також підстава для прогнозу, що вона незабаром поверне борг.

Висновок + обґрунтування + довідкова інформація

Ця структура висловлювання дуже поширена. Довідкова інформація надається для того, щоб «підготувати сцену» та зорієнтувати у ситуації. Розглянемо початкове висловлювання: *«Софія, ймовірно, отримає пропозицію про роботу, тому що вона має десятилітній досвід роботи»*. До нього можна поставити наступні запитання: «Хто така Софія?» «Яку роботу?» «Досвід роботи в якій сфері?» Це і є довідкова інформація, тобто розширена версія початкового твердження, що включає довідкову інформацію:

«Один із мешканців цього району скаржився на те, що його сестра Софія тривалий час була безробітною. Вона подавала заяву на посаду програміста у багато компаній, але лише минулого тижня отримала своє перше запрошення на співбесіду. Ймовірно, вона отримає пропозицію про роботу, оскільки має десятилітній досвід. Сьогодні на ринку праці наявність досвіду роботи більше восьми років надає кандидату значну перевагу».

При відповіді на більшість таких запитань однією з основних цілей є зробити висловлювання простим, тобто перефразувати його у формі «висновок, тому що обґрунтування». У рідкісних випадках довідкова інформація має суттєве значення. Щоб відповісти на тестові запитання, що передбачають критичний аналіз висловлювань логічного міркування, потрібно розбивати початкові висловлювання на його складові.

Визначення основного висновку

Не в кожному висловлюванні очевидним є те, яка з його частин містить додаткову довідкову інформацію, а яка є висновком. Оскільки стиль і риторика різних текстів надзвичайно різні, немає жодного способу, який би гарантував точну ідентифікацію висновку, однак доцільно використовувати наступні інструменти:

Сигнальні слова для висновків

Немає гарантії, що будь-яке одне слово чи фраза відображають основний висновок висловлювання, оскільки більшість висловлювань містять ще й проміжні висновки. Однак наступні ключові слова часто використовуються на початку заключного речення або заключного абзацу: *таким чином, тому, звідси,*

так, можна зробити висновок, з цього випливає, що, у результаті, зрозуміло, очевидно, тим не менше.

Якщо ці слова наявні в суперечці, вони часто сигналізують, що далі у тексті сформульований основний висновок.

Проте у висновках не обов'язково має бути одне з цих ключових слів. Наприклад: *«Кішка втече, якщо відкрити двері. Це тому, що коти не любить перебувати у приміщенні», «90% дорослих у цьому районі взяли участь в опитуванні та зазначили, що вважають, що злочинність зростає. Ми повинні діяти швидко, щоб подолати це зростання злочинності».* Тому щоб визначити основний висновок, завжди потрібно аналізувати контекст.

Щоб визначити відповідні підстави, потрібно ставити запитання «Чому?». При аналізі висловлювань дуже легко «загубитися» у словах, тому для підтвердження чи спростування підстав доцільно ставити запитання: «Чому аргументатор зробив цей висновок?».

В окремих випадках міркування частково є прямим доказом, а частково довідковою інформацією, що ускладнює «відсіювання» довідкової інформації. Потрібно і далі продовжувати ставити запитання «Чому?/Тому», щоб виявити закономірності та переконатись в істинності чи хибності при аналізі більш складних міркувань.

Сигнальні слова в обґрунтуваннях

Ключові слова, що вказують на підставу, як правило, є більш надійними, ніж ключові слова, які можуть ідентифікувати висновок: *тому що, з тих пір, на підставі того, що, з огляду на це, за, як показано.*

Типи тестових запитань на логічне мислення

Визначення висновку

Наприклад:

Що з наведеного нижче найбільш точно виражає висновок, який можна зробити з висловлювання?

В окремих випадках потрібно визначити або зробити висновок про розбіжності чи спільні погляди опонентів.

Визначення наслідків

Наприклад:

Яке з наведеного нижче тверджень є висновком, який можна обґрунтовано зробити з наведених вище міркувань?

Яке з наведених нижче тверджень має бути істинним, якщо твердження автора есе істинні?

Яке з наведених нижче тверджень логічно випливає з наведеної вище інформації?

Яке з наведених нижче тверджень НЕ МОЖЕ бути істинним, якщо наведені вище міркування істинні?

Визначення найбільш обґрунтованого твердження

Наприклад:

Яке з наведених нижче тверджень логічно завершує міркування?

Яку з наступних гіпотез найсильніше підтверджують викладені вище міркування, якщо вони істинні?

Що з наведеного нижче найбільш обґрунтовано наведеною вище інформацією?

Що з наведеного нижче найбільше обґрунтовує наведену вище інформацію?

Яке із наведених нижче тверджень є найбільш вразливим для критики на підставі вищезазначених міркувань?

Визначення або формулювання висновку про спірну проблему

Наприклад:

X та Y розходяться в думках про те, чи потрібно ...

Стосовно якого з наступних тверджень не погодяться X та Y?

Діалог найбільше обґрунтовує твердження, що X та Y розходяться в думках стосовно того, чи є...

Щодо істинності якого з наступних тверджень не погоджуються X та Y на підставі вище наведених міркувань?

Стосовно якого з наступних тверджень, ймовірно, X та Y погодяться?

Визначення техніки

Наприклад:

Яке з наведених нижче тверджень логічно завершує висловлювання?

Який із наведених нижче прийомів аргументації використовує Павло, відповідаючи на висловлювання Софії?

Який із наведених нижче методів використано у висловлюванні?

Яку з наведених нижче дій використовує X, відповідаючи на висловлювання Y?

Визначення ролі

Наприклад:

Яку із наведених нижче ролей відіграє у висловлюванні твердження про те, що ...?

Твердження про те, що ... використовується у висловлюванні як...

Що з наведеного нижче найбільш точно описує роль у висловлюванні твердження про те, що...?

Визначення принципу

Наприклад:

Який із наведених нижче принципів, якщо є істинним, найбільше обґрунтовує наведені вище міркування?

Якому з наведених нижче принципів найбільш точно відповідають міркування журналіста?

Якому з наведених нижче узагальнень найбільш точно відповідає ситуація, описана вище?

Яке з наведених нижче тверджень найбільш точно обґрунтовує викладений вище принцип?

Визначення структури

Наприклад:

Який із наведених аргументів є найбільш подібним за своїми міркуваннями до наведеного вище висловлювання?

Яке з наведених нижче висловлювань найбільш подібне до схема міркувань у наведеному вище висловлюванні?

Яке з наведених нижче тверджень є найбільш близьким до наведеного вище висловлювання?

Визначення принципу

Наприклад:

Що з наведеного нижче найбільше відповідає принципу, проілюстрованому вище?

В основі якого з наведених нижче тверджень лежить принцип, найбільше подібний до принципу, що лежить в основі наведеного вище висловлювання?

Визначення недоліків

Наприклад:

Яке з міркувань, висловлених у журнальній статті, є хибним?

Що з наведеного нижче найточніше описує недоліки аргументації автора висловлювання?

Якої з наведених нижче помилок припустився автор у своїх міркуваннях?

Наведені вище міркування є найбільш вразливими для критики на тій підставі, що.....

Наведені вище міркування є сумнівним, оскільки ...

Обґрунтування висловлювання є хибним, оскільки не враховує можливості...

Яке з наведених нижче слів міфічного героя неправильно тлумачить автор, судячи з його зауваження?

Порівняння недоліків

Наприклад:

Яке з наступних висловлювань найбільш подібне до помилкового способу міркування, використаного у наведеному вище висловлюванні?

Який із наведених нижче тверджень найбільш подібне у своїх хибних міркуваннях до наведеного вище висловлювання?

Яке із наведених нижче тверджень містить хибні міркування, що найбільш точно відображають хід наведених вище міркувань?

Яке з наступних тверджень найбільш точно демонструє хибність наведеного міркувань вище наведеного твердження?

Необхідні припущення

Наприклад:

Яке з наведених нижче припущень обґрунтовує наведені вище твердження?

Без якого з наведених нижче припущень наведене вище твердження не є істинним?

Наведене вище твердження вимагає припущення, про те, що...

На якому з наведених нижче припущень ґрунтуються наведені вище висловлювання?

Яке з наведених нижче припущень впливає з наведеного вище висловлювання?

Достатні припущення

Наприклад:

Яке з наведених нижче припущень потрібно зробити, щоб логічно впливав висновок, зроблений вище?

Яке з наведених нижче припущень потрібно зробити, щоб найбільш точно обґрунтувати висновок з наведеного вище висловлювання?

Яке з наведених нижче припущень потрібно зробити, щоб висновок з наведеного вище висловлювання Х був обґрунтованим?

Яке з наведених нижче припущень, якщо воно є істинним, найбільш виправдовує дії Х?

Підсилення

Наприклад:

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільш посилює наведене вище висловлювання?

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільш посилює обґрунтування гіпотези вченого?

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільш посилює висновок з міркувань?

Кожне з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, посилює вище наведені міркування, ОКРІМ...

Послаблення

Наприклад:

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільш суттєво послаблює наведені вище міркування?

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше ставить під сумнів ефективність традиційного лікування, описаного вище?

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, є найкраще послаблює позицію лінгвіста у дискурсі з філософом?

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільш послаблює твердження, викладене вище?

Визначення найбільше/найменш корисної інформації

Наприклад:

Що з наведеного нижче було б найбільш корисно знати, щоб оцінити наведене вище висловлювання?

Відповідь на яке з наступних запитань найбільше допоможе оцінити наведене вище висловлювання?

Відповідь на яке з наступних запитань **НАЙМІНШЕ** допоможе оцінити наведене вище висловлювання?

Пояснення

Наприклад:

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше допомагає пояснити очевидно парадоксальний результат?

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше допомагає пояснити вади обраної стратегії?

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше допомагає пояснити вищеописану перевагу?

Кожне з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, вносить свою частку у пояснення різниці між калорійністю продуктів, ОКРІМ:

Запитання такого типу передбачають відповідь, яка допомагає пояснити, як могла виникнути конкретна ситуація.

Вирішення конфлікту

Наприклад:

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше допомагає вирішити явний конфлікт, описаний вище?

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше допомагає усунути очевидну невідповідність наведеної вище інформації?

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше виправдовує очевидно парадоксальну віру лікарів?

Цей перелік жодним чином не є вичерпним, оскільки існує багато способів сформулювати одне і те ж завдання, але наведені приклади є концептуально репрезентативними для типу запитання. Навички ідентифікувати типи запитань спрощують вибір відповідної стратегії, тим самим збільшуючи точність та швидкість розв'язання тестових завдань.

Види висновків

Однією з причин, чому може бути корисно розрізняти типи висновків, є те, що вони мають різні наслідки, і це може пояснити, як відповідати на такі запитання. Наприклад, коли висновок сперечальника є рекомендацією щодо деяких дій, він або вона часто висловлюють вагому причину виконати ці дії. У такому разі припускається, що переваги переважають недоліки. Коли ж висновок аргументатора є передбаченням, він може припустити, що поточні обґрунтування залишаться незмінними в майбутньому.

Найбільш поширені типи висновків у міркуваннях Порівняння

Цей тип висновку порівнює два елементи один з одним або порівнює один елемент із самим собою за різних умов.

Наприклад:

Зрозуміло, що цьогорічний кандидат сильніший за минулорічного.

Зрозуміло, що цьогорічна кандидатка краще розуміє побажання громадськості, ніж рік тому.

Порівняльні слова (краще, ніж; корисніше, ніж) можуть допомогти ідентифікувати висновок як порівняння.

Причинно-наслідковий зв'язок

Коли одна річ (наприклад, подія, дія, явище) безпосередньо впливає на іншу, існує причинно-наслідковий зв'язок між ними.

Наприклад:

«Вчора ввечері я прийняв ліки від кашлю і сьогодні я відчуваю себе набагато краще. Так що ліки від кашлю дійсно ефективні». (Причина: ліки від кашлю; наслідок: поліпшення самопочуття).

«Денис отримує хороші оцінки, не дуже стараючись і його вчителі неодноразово говорили, як він їм подобається. Єдиний можливий спосіб отримати хороші оцінки – це забезпечити прихильність вчителів до нього». (Причина: вчителям подобається Джонатан; наслідок: хороші оцінки).

Якщо істинність є очевидною через певні факти, це не обов'язково причинно-наслідковий зв'язок. Наприклад: *«Мій друг завжди телефонує мені по середах. Тому він обов'язково подзвонить мені завтра».* Тут немає прямої причини і наслідку, тому що немає нічого, що безпосередньо впливає на щось інше.

Оцінювання

Коли сперечальник наділяє об'єкти чи події певними суб'єктивними ознаками, це можна визначити як оцінювання.

Наприклад:

«Квітка прекрасна».

«Ця політика дуже корисна».

«Результат буде важливим».

Наукові факти не є оцінками. *«Сонце складається з кількох газів»* – це факт; *«Сонце – радісне видовище»* – це оцінка.

Рекомендації

Цей тип висновків пропонує найкращий метод чи порядок дій (або у негативній формі не рекомендує певний метод чи порядок дій).

Наприклад:

«Тож при лікуванні цієї хвороби лікарі повинні надавати перевагу лікуванню Х».

«Ймовірно, що продовження гарантії – єдиний спосіб залучити нових клієнтів».

Часто таке ключове слово, як «необхідно» або «потрібно» є ознакою, що це рекомендація, але іноді може бути і припущенням (зокрема, у прикладі щодо гарантії).

Передбачення

Прогноз стверджує думку сперечальника про те, що станеться в найближчому чи далекому майбутньому.

Наприклад:

«Очевидно, що тенісний матч буде перенесено».

«Чисельність бездомних може не скоротитися до наступного року».

Якщо автор слів вважає, що щось відбудеться чи не відбудеться у певний момент у майбутньому, велика ймовірність, що це основний висновок з міркувань.

Прості переконання

Це висновки, що є явними твердженнями, які, на думку аргументатора, є істинними, і які не є порівняннями, оцінками, рекомендаціями чи передбаченнями.

Наприклад:

«Зрозуміло, що студент склав тест».

«Напевно, злодій ще десь удома».

Типи аргументів

Визначення різних типів аргументів, які використовують у міркуваннях на підтвердження висновку, може допомогти не «загубитись» у словах. Різні типи аргументів часто асоціюються з конкретними типами припущень або недоліків, тому, якщо питання містить класичну структуру аргументів, можна швидше знайти відповідь на запитання.

Найбільш поширені типи підстав

Розглянемо наступне твердження:

Висновок: *«Пауліна – найкраща спортсменка області».*

Які типи підстав можуть підтвердити це твердження?:

Приклад як аргумент

Приклад демонструє аргумент, покликаний підтвердити висновок. Приклади того, що Пауліна – найкраща спортсменка:

«Зокрема, Пауліна виграла медалі у 8 різних олімпійських видах спорту».

«У суботу Пауліна обіграла чемпіонку минулого року з десятиборства», тому [вона найкраща спортсменка штату].

Думки інших

Досить поширений спосіб довести свою думку – використати думку інших («апелювати») як аргумент:

«[Пауліна – найкраща спортсменка області.] Ми знаємо це, тому що найвідоміший спортивний журнал назвав її такою».

«Оскільки населення проголосувало за найкращу спортсменку штату Пауліну» [було б абсурдно стверджувати, що хтось інший є найкращим спортсменом штату].

При аналізі недоліків та припущень потрібно ставити запитання: «Чи достатньо?» Наприклад, якщо сперечальник висуває наукову гіпотезу, але звертається лише до одного наукового експерта, є багато можливостей для того, щоб заперечити цей аргумент (якщо це необхідно).

Аналіз минулого

Коли сперечальник використовує минуле для обґрунтування висновку, він часто припускає, що з того минулого нічого не змінилося.

«[Пауліна – найкраща спортсменка області.] Це має бути істинним, оскільки вона виграла чемпіонат області минулого року, два роки тому, три роки тому та чотири роки тому».

У такому разі потрібно ставити запитання: «Чи можливо, що ситуація змінилася, і що минулі підстави більше не актуальні?»

Аналогії

Іноді сперечальник використовує аналогію як аргумент, описуючи подібну, але не пов'язану ситуацію як обґрунтування.

«[Пауліна – найкраща спортсменка області], тому що вона завоювала найбільшу кількість спортивних нагород. Подивіться на Дмитра, який нині є найкращим шеф-кухарем області, тому що він виграв найбільше кулінарних нагород».

У такому разі потрібно ставити запитання: «Чи справді вони достатньо схожі для порівняння?» Коли автор слів проводить аналогію, завжди потрібно переконатись, чи порівнювані ситуації насправді є логічно порівнянними.

Узагальнення за зразком

В окремих випадках аргументатор використовує зразок для узагальнення:

[Пауліна – найкраща спортсменка області], адже вона виграла кожен місцевий турнір у кожному весняному виді спорту».

У наведеному вище прикладі використано узагальнення від вибіркового до основного висновку. Підстава стосується кожного місцевого турніру з кожного весняного виду спорту, далі міркування призводять до висновку, що Пауліна має бути найкращою спортсменкою області.

У такому разі потрібно ставити запитання: «Чи група речей/людей, що обговорюються в аргументах, є представником групи речей/людей, що обговорюються у висновку?».

Загальні структури спростування

Контрприклад

Це приклади, які використовують для спростування («протидії») чужої думки. Зазвичай це відбувається, коли один співрозмовник робить узагальнення, а потім інший демонструє конкретний приклад, який спростовує це твердження:

Роман: *«Улюблена їжа кожного – це піца».*

Контрприклад:

Алла: *«Це неправда. Моя улюблена їжа – паелья».*

Наводячи контрприклад, сперечальник наводить конкретний приклад, який послаблює міркуванням іншого автора думок або сперечальників.

Альтернативні можливості

Доповідач може спростувати висловлювання іншого оратора, вказавши причину, наслідок, чи причину, відмінну від тієї, що цитується. Наприклад, якщо перший оратор вважає, що X призведе до Y , другий оратор ставить запитання, чому X не міг би призвести до Z замість цього.

Умовні аргументи

Такі аргументи роблять висновки на основі умовних відношень (істинні/хибні) між різними твердженнями: якщо одне

істинне, то й інше має бути істинним. Вони абсолютні: мають місце завжди і у всіх випадках. Їх можна поєднати, щоб передбачити інші загальні взаємозв'язки, або застосувати до окремих випадків, щоб зробити конкретні висновки.

Причинно-наслідковий зв'язок на основі кореляції

Такі аргументи дають можливість зробити висновок, що А призводить до Б. Обґрунтування часто включає твердження про кореляції – спостереження за двома речами, що відбуваються одночасно. Наступні фрази є свідченням того, що одна річ безпосередньо впливає на іншу:

«Вчорашня повінь була спричинена зміною клімату».

«Цей вид культури викликає алергію».

«Хибне призначення лікаря стало причиною смерті пацієнта».

Дуже поширений спосіб послабити причинний аргумент – виявити альтернативну причину для ефекту, який спостерігається або передбачається.

Наприклад:

«Вчора ввечері я одягнув новий наматрацник, і всю ніч я чхав. Тож мій новий наматрацник провокує моє чхання».

Це причинно-наслідковий аргумент, який передбачає, що новий наматрацник (а не що-небудь інше) змушує автора чхати. Класичний спосіб послабити цей аргумент – показати, що щось інше (наприклад, вірус або збільшення пилку в повітрі) викликає чхання.

4.2. Зразки виконання тестових завдань на логічне мислення

Ситуація А1. Некомерційна організація, яка займається соціальними питаннями, надіслала 5000 людям листи про збір коштів, у які було також вкладено опитувальник стосовно їхньої думки. З 300 респондентів 283 зазначили в анкеті, що погоджуються з позицією організації щодо соціального питання. Це свідчить про те, що більшість із 5000 осіб, яким було надіслано листи, погодилися з позицією організації.

На якій із наступних підстав вище наведене висловлювання є найбільш вразливим для критики?

А Зроблено висновок про генеральну сукупність на основі даних нерепрезентативної вибірки.

Висновок стосується 5000 осіб, які отримали листа, тоді як лише 300 осіб заповнили анкету опитування. Така вибірка не є репрезентативною щодо загальної кількості людей, які отримали листа. Зокрема, цілком можливо, що люди, які погоджуються з організацією, швидше прочитають лист від цієї організації та заповнять супровідне опитування, ніж люди, які не згодні з організацією.

Відповідь А правильна.

Б В інший час та за інших обставин думки більшості людей, які б вони висловили з цього питання, не суттєво розходяться.

У міркуваннях не зроблено припущення, описаного у цьому варіанті відповіді. Висновок полягає в тому, що більшість людей, які отримали лист, «погодилися» (на той час) з позицією організації. Те, чи вони висловлювали б різні думки в різний час, не суттєво для наведеного вище міркування.

Відповідь Б неправильна.

В Міркування спирається на точність опитування, проведеного за умов, за яких є ймовірність, що більшість відповідей на цей опитувальник не коректно відображали думки респондентів.

Це не підстава для критики наведеного висловлювання. З тексту не можна обґрунтовано зробити висновок, що відповіді людей, які заповнили опитувальник, не точно відображали їхні думки. Можливо, ті, хто заповнили опитувальник, не є репрезентативною вибіркою усіх, хто отримав листа, але з тексту неможливо зробити висновок про те, що, ймовірно, умови, в яких було проведено опитування, спричинили неточність самих відповідей.

Відповідь В неправильна.

Г Для обґрунтування висновку щодо невеликої частини населення використано припущення щодо думки більшості населення.

Це твердження не є підставою для критики вище наведеного висловлювання, а навпаки є обґрунтуванням висновку про більшість населення (більшість із 5000 осіб, яким було надіслано лист), на основі припущень щодо думки невеликої частини цього населення (300 осіб, які відповіли на опитування, що супроводжує лист).

Відповідь Г неправильна.

Д Лист про збір коштів мав певний вплив на думку більшості людей, які його отримали.

Міркування, наведене вище, не містить припущення, описаного у цьому варіанті відповіді. Міркування висуває твердження, що більшість людей, які отримали лист, «погодилися» з позицією організації, яка надіслала листа. У тексті не обумовлено, вплинув лист на їхню думку чи ні.

Відповідь Д неправильна.

Висновок: більшість із 5000 осіб, яким був надісланий лист, погодилися з позицією організації, яка надіслала листа, тому що

Обґрунтування: в лист було вкладено опитувальник стосовно думки одержувачів, і з 300 респондентів 283 зазначили в опитуванні, що вони згодні з позицією організації.

Недолік: висновок стосується 5000 людей, які отримали листа, але обґрунтування стосується лише близько 300 осіб, які вирішили заповнити опитувальник; обґрунтування не враховує можливості того, що люди, які вирішили заповнити опитувальник, не є репрезентативним представленням усіх людей, які отримали листа.

Ситуація А2. Нестабільний клімат, ймовірно, був головною причиною падіння Римської імперії. Аналіз кілець дерев показує, що клімат Європи зазнав сильних змін між 250 р. н.е. та 550 р. н.е., у період, що охоплює занепад і падіння Риму. Цей надзвичайно мінливий клімат, безсумнівно, завдав шкоди виробництву продуктів харчування, що ускладнило панування і захист імперії.

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше посилює висловлювання, наведене вище?

А Політичні невдачі всередині Римської імперії протягом останніх років призвели до конфліктів, які гальмували сільсько-господарське виробництво.

Цей варіант ближчий до послаблення, ніж до підсилення наведених у мікротексті міркувань. Твердження, представлене у відповіді А, означає, що труднощі з виробництвом їжі викликали проблеми з прийняттям рішення. У тексті завдання йдеться про зворотне: вирішення проблем спричинило труднощі у виробництві їжі. Отже цей варіант відповіді не є обґрунтуванням

ланцюжка причинно-наслідкових зв'язків, про який говорить автор, і навіть дещо послаблює його.

Відповідь А неправильна.

Б Території Римської імперії, які мали найбільшу кліматичну нестабільність між 250 р. н.е. та 550 р. н.е., не зазнавали сильних хвилювань у цей період.

Цей варіант відповіді ближчий до послаблення аргументу, ніж до посилення міркувань. Висувається припущення, що нестабільність клімату, ймовірно, була головною причиною падіння Римської імперії. Якщо це твердження істинне, і райони з найбільшою кліматичною нестабільністю не відчували сильніших змін клімату, ніж інші території, то нібито значний вплив нестабільності клімату на занепад і падіння Риму у певній мірі ставиться під сумнів.

Відповідь Б неправильна.

В Невдале сільськогосподарське виробництво призвело до виснаження ґрунтів у багатьох частинах Європи протягом останніх років існування Римської імперії.

Це твердження послаблює міркування, висловлені в мікротексті. Автор стверджує, що мінливий клімат спричинив проблеми з виробництвом продуктів харчування, що ускладнило панування та захист імперії. Якщо невдале сільськогосподарське виробництво спричиняло труднощі у виробництві продуктів харчування, то навіть якщо труднощі у виробництві продуктів харчування спричиняли інші проблеми, припущення автора про те, що мінливий клімат став основною причиною цих проблем, ставиться під сумнів; невдале землеробство могло бути домінуючим фактором.

Відповідь В неправильна.

Г У періоди, коли Римська імперія процвітала, в Європі постійно панувала погода, сприятлива для сільського господарства.

Цей варіант відповіді дійсно посилює міркування, усуваючи потенційну слабкість. Якби погода в Римі завжди була поганою для сільського господарства, обґрунтування того, що вона була поганою для сільського господарства під час занепаду, не означали б, що погода зіграла значну роль у занепаді Риму. Цей вибір свідчить про те, що погода в Римі не завжди була поганою для сільського господарства. Несприятлива погода, яка співпала

із занепадом Риму, була чимось новим, що робить більш ймовірним, той факт, що несприятлива погода була основним чинником, який спричинив занепад Риму.

Відповідь Г правильна.

Д Загальне виробництво продовольства в Європі було, ймовірно, більшим у 550 р. н.е., ніж у 250 р. н.е.

Це твердження більш близьке до послаблення наведених вище міркувань, ніж до їх посилення. Автор стверджує, що труднощі у виробництві продуктів харчування (викликані мінливим кліматом) сприяли занепаду Римської імперії. Цей варіант відповіді стверджує, що наприкінці занепаду Рим насправді виробляв більше їжі, ніж на початку занепаду, ставлячи під сумнів припущення, що труднощі з виробництвом їжі відіграли значну роль у спричиненні занепаду імперії.

Відповідь Д неправильна.

Висновок: нестійкий клімат, ймовірно, був головною причиною падіння Римської імперії, тому що

Обґрунтування: клімат Європи зазнав значних змін під час занепаду та падіння Риму; цей надзвичайно мінливий клімат, безсумнівно, завдав шкоди виробництву продуктів харчування, що ускладнило панування і захист імперії.

Для відповіді на це запитання потрібно знайти твердження, яке допоможе підтвердити причинно-наслідковий зв'язок, який доводить автор: змінний клімат став головною причиною падіння Риму, оскільки він спричинив проблеми з виробництвом продуктів харчування, що ускладнило панування імперії та її захист. Аргументи стосуються лише того, як було, коли Рим занепадав; невідомо, яким був клімат, коли імперія процвітала.

Ситуація А3. Менеджер з продажів: Провівши всю свою кар'єру в продажах, більшу частину цього часу як менеджер з продажів у великій комп'ютерній компанії, я знаю, що продавці-суперзірки від природи зустрічаються не часто. Але багато продавців можуть стати суперзірками, якщо у них хороший менеджер. Тому компанії повинні _____.

Яке з наведених нижче тверджень логічно завершує міркування менеджера з продажів?

А приділяти більше зусиль навчанню, ніж оцінюванню продавців

Це твердження не є логічним завершенням наведеного вище міркування. Потрібно знайти висновок, який випливає з наведеного вище обґрунтування. Обґрунтування в мікротексті не стосується ні навчання, ні оцінювання продавців, тому твердження щодо цих речей не впливають з мікротексту.

Відповідь А неправильна.

Б приділяйте більше зусиль пошуку хороших менеджерів, ніж пошуку природних продавців-суперзірок

Це твердження логічно завершує наведене вище міркування. Потрібно знайти висновок, який випливає з наведеного вище обґрунтування (у мікротексті відсутня підстава компенсується ключовим словом висновку «тому»). Наведене обґрунтування свідчить про те, що продавців, які є суперзірками від природи, важко знайти, але хороші менеджери часто можуть спонукати постійних продавців діяти як суперзірки. Це свідчить про те, що компанії будуть отримувати більше продавців, схожих до суперзірок, намагаючись знайти хороших менеджерів, ніж коли будуть намагатись знайти продавців, які є суперзірками від природи.

Відповідь Б правильна.

В звести до мінімуму кількість продавців, за яких відповідає менеджер

Це твердження не є логічним завершенням наведеного вище міркування. Потрібно знайти висновок, який випливає з наведеного вище обґрунтування. У мікротексті йдеться, що багато продавців можуть стати суперзірками, якщо у них хороший менеджер, тому мінімізація кількості продавців, за яких відповідає менеджер, може обмежити кількість продавців, які можуть стати суперзірками компанії.

Відповідь В неправильна.

Г сприяти просуванню на керівні посади більшій кількості продавців, які є суперзірками від природи

Це твердження не є логічним завершенням наведеного вище міркування. Потрібно знайти висновок, який випливає з наведеного вище обґрунтування, що полягає в тому, що продавці, які є суперзірками від природи, є рідкістю, але хороші менеджери можуть допомогти продавцям діяти як суперзірки. Однак це не означає, що продавці, які є суперзірками від природи, були б хорошими менеджерами. Ці дві ролі можуть вимагати

абсолютно різних наборів навичок. Тому обґрунтування не дає підстав стверджувати, що компанії повинні сприяти просуванню на керівні посади більшій кількості продавців, які є суперзірками від природи.

Відповідь Г неправильна.

Д надавати більшу винагороду продавцям з продуктивністю суперзірок, ніж тим, які мають природний талант суперзірки

Це твердження не є логічним завершенням наведеного вище міркування. Потрібно знайти висновок, який випливає з наведеного вище обґрунтування. Однак воно не стосується винагород, і це не говорить про те, що продуктивність, як у суперзірок, є кращою, ніж природний талант суперзірки.

Відповідь Д неправильна.

Ситуація А4. На думку економістів, тенденція людей купувати певний товар обернено пропорційна до його ціни. Коли нові технології виробництва здешевили сталь, її було придбано більше. Тим не менш, як тільки мереживо почали виготовляти машинним способом та за значно нижчими цінами, ніж мереживо ручної роботи, воно більше не було свідченням багатства його власників, і ринок мережива занепав. Очевидно, що з загального правила економістів є винятки.

Яку з наведених нижче ролей відіграє у наведеному вище висловлюванні твердження, про те, що більше сталі було придбано, коли її можна було виготовити дешевше?

А є неадекватним обґрунтуванням хибності висновку міркування

Це твердження неправильно характеризує роль спірного твердження, яке використовується для ілюстрації узагальнення економістів. Автор далі робить висновок, що в узагальненні є винятки. Але немає підстав думати, що економісти стверджують, що винятків немає, або що вони намагаються використати приклад зі сталлю, щоб показати, що їх немає.

Відповідь А неправильна.

Б описується як виняток із узагальнення, обґрунтування якого надає підстави

Згідно з мікротекстом, спірне твердження (друге речення) ілюструє приклад узагальнення у попередньому реченні, а не приклад, який є його винятком. Цей варіант відповіді швидше є

схожим до тексту третього речення (приклад з мереживом), ніж до другого (приклад зі сталлю).

Відповідь Б неправильна.

В використовується для ілюстрації узагальнення, яке, згідно з наведеним міркуванням, є істинним не у всіх випадках.

Цей варіант відповіді точно описує роль спірного твердження. Як слідує з мікротексту, друге речення ілюструє узагальнення, наведене у першому реченні; узагальнення, які автор робить у третьому та четвертому реченнях, є хибним у всіх випадках.

Відповідь В правильна.

Г є доказом того, що, згідно з наведеними міркуваннями, економісти висунули хибну гіпотезу

Цей варіант відповіді неправильно характеризує позицію автора. Як йдеться в мікротексті, приклад зі сталлю у другому реченні використовується для ілюстрації загальної точки зору економістів. Однак автор не припускає, що приклад зі сталлю привів економістів до такої точки зору. Крім того, автор не каже, що точка зору економістів є хибною, просто є винятки.

Відповідь Г неправильна.

Д є однією з кількох причин зміни загального припущення, зробленого економістами

Цей варіант відповіді неправильно характеризує сумнівне твердження. Згідно з текстом спірне твердження (друге речення) використовується для ілюстрації загального твердження економістів. Далі автор продовжує стверджувати, що гіпотеза справедлива не у всіх випадках, але цей аргумент стоїть після твердження, про яке йдеться (після фрази-зв'язки «тим не менше»).

Відповідь Д неправильна.

Перед вибором правильної відповіді у цьому запитанні доцільно звернути увагу на фрази «на думку економістів», «тим не менше» та «очевидно, що», які допомагають визначити наміри автора. Перше речення: не авторське твердження («на думку економістів» – це суттєвий натяк на те, що цю заяву автор не обов'язково повністю підтримує). Друге речення: приклад, що ілюструє твердження з попереднього речення (немає фрази-зв'язки, що пов'язує речення, окрім того речення описує приклад покупок, кількість яких зростає, коли ціна знижується, тобто зворотного зв'язку). Третє речення: приклад протиставлення

тому, що було раніше (зв'язка «все-таки» свідчить, що наступне буде суперечити тому, що було раніше; це речення описує приклад зменшення кількості покупок, коли ціна знизилася, тобто зворотний зв'язок). Четверте речення: висновок автора (фраза «очевидно, що» свідчить, що це речення обгрунтовується попереднім реченням).

Ситуація А5. Голова Сучасної партії Рівердейла: Мейплс, кандидат від Сучасної партії, був би кращим мером, ніж його опонент Таннетт, який є членом Традиційної партії. Кожен член Сучасної партії має кращі навички, щоб бути мером, ніж будь-який член Традиційної партії.

Якщо твердження голови Сучасної партії Рівердейла істинне, кожне з наведених нижче тверджень може бути істинним, ОКРІМ:

А Мейплс є наймолодшим з усіх членів Сучасної партії Рівердейла і нещодавно був витіснений з Традиційної партії.

Висловлювання голови Сучасної партії допускають таку можливість і не містять інформації про стаж роботи Мейплса та про його біографію. Отже, виходячи з наведених вище міркувань, Мейплс може мати будь-який рівень навичок і його могли раніше вигнати з будь-якої партії.

Відповідь А неправильна.

Б Танетт був би кращим мером, ніж будь-який інший член Традиційної партії Рівердейла.

Висловлювання голови Сучасної партії допускають таку можливість і не містять інформації про те, що Танер, як член Традиційної партії, був би гіршим мером, ніж будь-який член Сучасної партії. Але у твердженні нічого не йдеться про порівняння Таннера з іншими членами Традиційної партії.

Відповідь Б неправильна.

В Мало хто з жителів Рівердейла вважає, що Мейплз був би кращим мером, ніж Танетт.

Висловлювання голови Сучасної партії допускають таку можливість, оскільки в мікротексті не йдеться про те, у що вірять жителі Рівердейла. Згідно з наведеним вище висловлюванням, будь-яка частина жителів може повірити у що завгодно.

Відповідь В неправильна.

Г З усіх членів Сучасної партії Рівердейла Мейплс був би найгіршим мером.

Висловлювання голови Сучасної партії допускають таку можливість. У мікротексті використано різні способи порівняння Мейплса з членами Традиційної партії, однак не з іншими членами Сучасної партії. Тож цілком можливо, що з усіх членів Сучасної партії Мейплс буде найгіршим мером.

Відповідь Г неправильна.

Д Танетт має кращі навички, щоб бути мером, ніж голова Сучасної партії Рівердейла.

Якщо твердження голови Сучасної партії істинні, твердження у цьому варіанті відповіді не може бути істинним. У мікротексті йдеться, що кожен член Сучасної партії має кращі навички, щоб бути мером, ніж будь-який член Традиційної партії. Оскільки голова Сучасної партії Рівердейла є членом сучасної партії, а Танер – членом Традиційної партії, то з цього випливає, що голова Сучасної партії Рівердейла має кращі навички бути мером, ніж Танер.

Відповідь Д правильна.

Ситуація А6. Декан: Наші студенти вивчають принаймні одну з наступних чотирьох мов: англійську, німецьку, французьку, китайську. Усі студенти, що вивчають німецьку мову, вивчають і англійську, а студенти, що вивчають французьку мову, вивчають і німецьку, при цьому жоден студент, що вивчає китайську мову, не вивчає німецької.

Схема розв'язання

За умовою жоден студент, що вивчає китайську мову, не вивчає німецької, отже жоден студент, що вивчає німецьку мову, не вивчає китайської. Окрім того всі студенти, що вивча-

ють французьку мову, вивчають також німецьку мову, тому не вивчають китайської.

Істинність якого із наведених нижче тверджень логічно випливає зі слів декана?

А Деякі студенти, що не вивчають китайської мови, не вивчають англійської.

Б Деякі студенти, що вивчають китайську мову, вивчають англійську.

В Є студенти, що вивчають усі чотири мови.

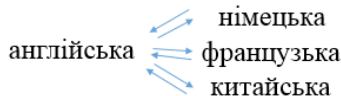
Г Є студенти, які вивчають лише одну мову.

Д Немає студентів, які б вивчали французьку та китайську мови.

Правильна відповідь Д: немає студентів, які б вивчали французьку та китайську мови (одночасно).

Ситуація А7. Декан: Наші студенти вивчають принаймні одну з чотирьох мов: англійську, німецьку, французьку, китайську. Кожен студент, що вивчає англійську мову, вивчає принаймні ще одну з інших мов: німецьку, французьку, китайську. Кожен студент, що вивчає німецьку мову, вивчає і англійську; кожен студент, що вивчає французьку мову, вивчає і англійську; кожен студент, що вивчає китайську мову, вивчає і англійську.

Схема розв'язання

Це однозначна відповідність: серед тих, хто вивчає англійську мову, немає таких, що не вивчають хоча б однієї з наступних мов: німецьку, французьку або китайську. У той же час усі, хто вивчають німецьку, французьку або китайську, вивчають і англійську. Це одні і ті ж студенти.

Істинність якого із наведених нижче тверджень логічно випливає зі слів декана?

А Або німецьку, або французьку, або китайську мову вивчають менше $1/3$ від кількості студентів, що вивчають англійську мову.

Б Кількість тих, хто вивчають хоча б одну з наступних мов: німецьку, французьку, китайську, дорівнює кількості студентів, що вивчають англійську мову.

В Загальна кількість студентів, що вивчають німецьку, французьку та китайську мови, більша за кількість студентів, що вивчають англійську мову.

Г Загальна кількість студентів, що вивчають німецьку та французьку мови, менша за кількість студентів, що вивчають англійську мову.

Д Загальна кількість студентів, що вивчають німецьку та французьку мови, менша за загальну кількість студентів, що вивчають німецьку, французьку та китайську мови.

Правильна відповідь Б.

Ситуація Л8. Декан: Наші студенти вивчають принаймні одні з наступних чотирьох мов: англійську, німецьку, французьку та китайську. Жоден студент, що не вивчає англійської мови, не вивчає німецької, а всі студенти, що вивчають китайську мову, вивчають і французьку, а також серед студентів, які вивчають англійську мову, немає таких, що вивчають французьку.

Схема розв'язання

За умовою серед студентів, які вивчають англійську мову, немає таких, що вивчають французьку. Водночас всі студенти, що вивчають китайську мову, вивчають і французьку. Отже, серед студентів, які вивчають англійську мову, немає таких, що вивчають китайську.

Істинність якого із наведених нижче тверджень логічно впливає зі слів декана?

А Деякі студенти вивчають лише одну з чотирьох мов: англійську, німецьку, французьку, китайську.

Б Деякі студенти вивчають французьку мову, однак не вивчають китайської.

В Деякі студенти вивчають англійську мову, однак не вивчають французької.

Г Деякі студенти вивчають принаймні три із чотирьох мов: англійську, німецьку, французьку, китайську.

Д Жоден із студентів не вивчає китайської та англійської.

Правильна відповідь Д: жоден із студентів не вивчає китайської та англійської (обох).

Ситуація А9. Декан: Наші студенти вивчають принаймні одну із трьох наступних мов: англійську, німецьку, французьку, причому кожна з цих мов вивчає принаймні один студент. Усі студенти, які вивчають англійську мову, вивчають також і німецьку, водночас жоден зі студентів, які вивчають французьку мову, не вивчає англійської мови.

Схема розв'язання

За умовою жоден зі студентів, які вивчають французьку мову, не вивчає англійської мови. Водночас усі студенти, які вивчають англійську мову, вивчають також і німецьку. Отже, серед студентів, які вивчають французьку мову, немає таких, що вивчають німецьку.

Істинність якого із наведених нижче тверджень логічно випливає зі слів декана?

А Усі студенти, які вивчають німецьку мову, вивчають й англійську.

Б Деякі студенти, які вивчають французьку мову, не вивчають німецької.

В Деякі студенти, які вивчають німецьку мову, не вивчають французької.

Г Усі студенти, які вивчають англійську мову, вивчають також французьку.

Д Жоден із студентів, які вивчають французьку мову, не вивчає німецької.

Правильна відповідь Д.

Ситуація А10. Декан: У нас немає студентів, які б вивчали японську та китайську мови.

За умовою немає студентів, які б одночасно вивчали обидві мови, японську та китайську, тобто кожен з них або не вивчає японської, або не вивчає китайської. Обидва варіанти не виключають, що кожен з цих студентів не вивчає жодної з цих мов.

Істинність якого із наведених нижче тверджень логічно випливає зі слів декана?

А Немає студентів, які або не вивчають японської, або не вивчають китайської.

Б Кожен зі студентів або не вивчає японської, або не вивчає китайської мови.

В Є студенти, які не вивчають ані японської, ані китайської мови.

Г Немає студентів, які не вивчають ані японської, ані китайської мови.

Д Кожен зі студентів вивчає або японську, або китайську мову.

Правильна відповідь Б.

Ситуація А11. Спеціаліст: Більшість видів ґрунту містять глину, і практично кожен вид ґрунту містить або пісок, або органічний матеріал, або і те, і інше. Отже, мають бути деякі види ґрунту, що містять як глину, так і пісок, а деякі – глину та органічний матеріал.

Що з наведеного нижче найбільш схоже до помилкових міркувань спеціаліста?

А Більшість аптек продають косметику. Практично в кожній аптеці продається шампунь або зубна паста, або і те, і інше. Тому, якщо є аптеки, які продають як косметику, так і зубну пасту, також повинні бути такі, що продають і косметику, і шампунь.

Б Безсумнівно, в більшості аптек продається косметика, адже майже в усіх аптеках продається або шампунь, або зубна паста, або і те, і інше. Є деякі аптеки, які продають і косметику, і шампунь, а деякі продають і косметику, і зубну пасту.

В Більшість аптек продають косметику. Майже у всіх аптеках продається шампунь або зубна паста, або і те, і інше. Тому, якщо немає аптек, які продають як косметику, так і зубну пасту, мають бути й такі, що продають і косметику, і шампунь.

Г Практично в кожній аптеці, де продається шампунь, продається також зубна паста. Більшість аптек продають косметику. Тому в деяких аптеках повинні продаватися як косметичні засоби, так і зубна паста, а в деяких – косметика та шампунь.

Д Майже в усіх аптеках продається або шампунь, або зубна паста, або і те, і інше. Тому, оскільки більшість аптек продають косметику, мають існувати аптеки, які продають як косметику, так і зубну пасту, а деякі – і косметику, і шампунь.

Логічна помилка в міркуванні спеціаліста полягає в тому, що він робить необґрунтований висновок. З того, що більшість ґрунтів містять глину і практично кожен ґрунт містить пісок

АБО органічний матеріал (або обидва) НЕ впливає автоматично, що обов'язково існують ґрунти з глиною та піском і ґрунти з глиною та органічним матеріалом.

Відповідь А неправильна, оскільки це твердження містить додаткову умову «якщо є аптеки...», що змінює логіку міркування.

Відповідь Б неправильна: у ній зроблено висновок про косметику з інших передумов (інша структура).

Відповідь В правильна, у силу того, що вона містить додаткову умову «якщо немає аптек...».

Відповідь Г неправильна – додано нову передумову про зв'язок шампуню та зубної пасти.

Правильна відповідь Д. Вона повторює ту саму структуру помилкового міркування: «Майже в усіх аптеках є шампунь АБО зубна паста (або обидва)». «Більшість аптек продають косметику». Помилковий висновок: «Тому мають існувати аптеки, які продають косметику та зубну пасту і аптеки, які продають косметику та шампунь».

Ситуація А12. Рішення, які приймає людина, можуть суттєво вплинути на її життя через багато років. Тому не варто шкодувати про втрачені у молодості можливості, адже якби людина вирішила скористатися однією з цих можливостей, у неї не було б деяких близьких особистих стосунків, які є зараз. А кожен глибоко дорожить своїми близькими особистими стосунками.

Який із наведених принципів, якщо він істинний, є найбільш сильним обґрунтуванням наведених вище міркувань?

А Не потрібно шкодувати про прийняте рішення, якщо інше рішення не призвело б до того, що у людини буде більша кількість близьких особистих стосунків.

Відповідь А неправильна. Цей принцип не дає підстави зробити висновок, висловлений у мікротексті. Міркування не стосуються відносної кількості близьких особистих стосунків, до яких могли б призвести різні рішення, це рішення лише призвело до деяких стосунків, яких інакше не було б. Тому принцип, який стосується відносної кількості стосунків, до яких могли б призвести різні рішення, не є суттєвим.

Б Не потрібно шкодувати про прийняття рішення, якщо воно допомогло досягти того, чим дорожать.

Відповідь Б правильна. Цей принцип відповідає передбаченню, описаному в мікротексті; це пов'язує наведене обґрунтування з наведеним висновком. Обґрунтування полягає в тому, що рішення (не використовувати можливості у молодості) призвело до чогось бажаного (близькі особисті стосунки). Якщо це твердження про те, що не потрібно шкодувати про прийняття рішення, яке допомогло досягти того, що нам подобається, є істинним, висновок про те, що не потрібно шкодувати про втрачені можливості у молодості, суттєво обґрунтовується даним твердженням.

В Не потрібно шкодувати про прийняття рішення, яке не суттєво вплинуло на ваше життя.

Відповідь В неправильна. Цей принцип не дає підстави зробити висновок, висвітлений у мікротексті. Міркування стосуються рішень, які мають суттєвий вплив на життя людини і призводять до стосунків, якими дорожать. Принцип щодо рішень, які не суттєво впливають на життя людини, не має значення.

Г Люди, які шкодують про втрачені у молодості можливості, повинні більше цінувати свої близькі особисті стосунки.

Відповідь Г неправильна. Цей принцип не дає підстави зробити висновок, відображений у мікротексті. У міркуваннях стверджується, що люди не повинні шкодувати про втрачені у молодості можливості. Не важливо, наскільки люди, які шкодують про втрачені у молодості можливості, щось цінують.

Д Люди, в яких небагато близьких особистих стосунків, повинні цінувати ті, що мають.

Відповідь Д неправильна. Цей принцип не дає підстави зробити висновок, з міркувань. Висновок такий: люди не повинні шкодувати про втрачені у молодості можливості. Цей варіант відповіді не дає підстав говорити про жаль або втрачені можливості.

4.3. Завдання для самоконтролю

Ситуація 1. Всі лабрадори-ретривери дуже часто гавкають. Всі сенбернари гавкають нечасто. Кожна собака Розі – це щось середнє між лабрадором і сенбернаром. Тому собаки Розі гавкають відносно нечасто.

Яке з наведених нижче помилкових міркувань найбільш схоже на міркування, використані у наведеному вище твердженні?

А Усім студентам, які старанно навчаються, ставлять хороші оцінки. Але деякі студенти, які не старанно навчаються, також отримують хороші оцінки. Джейн вчиться дещо старанно. Тому Джейн ставлять відносно хороші оцінки.

Б Усі хімічні речовини типу А надзвичайно токсичні для людини. Усі хімічні речовини типу В нетоксичні для людини. Цей побутовий миючий засіб є сумішшю хімічної речовини типу А та хімічної речовини типу В. Тому цей побутовий засіб для чищення є відносно токсичним.

В Усі учні школи Хенсон проживають в окрузі Грін. Усі учні школи Едвардс живуть в окрузі Вінн. Члени сім'ї Перрі відвідують як Хенсон, так і Едвардс. Тому деякі члени родини Перрі живуть в окрузі Грін, а деякі – в окрузі Вінн.

Г Усі транскрипціоністи знають стенографію. Всі інженери знають математику. Боб працював і транскрипціоністом, і інженером. Тому Боб знає як стенографію, так і математику.

Д Всі сукні Кеніш дуже якісно пошиті. Всі сукні Конні пошиті дуже неякісно. Половина суконь у цій шафі дуже якісно пошиті, а половина – дуже неякісно пошиті. Тому половина суконь у цій шафі належить Кеніш, а половина – Конні.

Ситуація 2. Століття певним чином схоже на життя, і з наближенням кінця століття люди ставляться до цього століття так само, як той, хто наближається до кінця життя, ставиться до цього життя. Точно так само, як люди в останні роки проводять багато часу, оглядаючись на події свого життя, люди наприкінці століття...

Яке з наступних висловлювань найбільш логічно завершує аргумент?

А згадують про власне життя

Б бояться, що їхнє власне життя ось-ось закінчиться

В зосереджуються на тому, що принесе наступне століття

Г цікавляться історією століття, що тільки закінчується
Д міркують над тим, як можна було уникнути певних нещасливих подій цього століття

Ситуація 3. Споживач: Останній звіт Connorly вказує на те, що розфасовані страви Ocksenfrey мають менше необхідної ваги. Але звіт Connorly замовлений Danto Foods, найбільшим корпоративним конкурентом Ocksenfrey, і попередні проекти звіту подаються на затвердження до відділу зв'язків з громадськістю Danto Foods. Через очевидну упередженість цього звіту зрозуміло, що розфасовані страви Ocksenfrey мають достатню вагу.

Міркування споживача найбільш вразливі для критики на тій підставі, що він

А розглядає докази існування очевидної упередженості як доказ того, що твердження звіту Connorly є неправдивими

Б робить висновок, базуючись виключно на нерепрезентативному прикладі продукції Ocksenfrey

В не бере до уваги можливість того, що Ocksenfrey настільки ж мотивовані створити негативну рекламу для Danto, як Danto – для Ocksenfrey

Г не надає доказів того, що розфасовані страви Danto Foods не мають більшої ваги, ніж страви Ocksenfrey

Д передбачає, що відділ зв'язків з громадськістю Danto Foods без обґрунтування не схвалить проект звіту, вороже налаштованого до продуктів Danto Foods

Ситуація 4. Науковець: Середня річна температура Землі зросла приблизно на 0,5 °C за останнє століття. Це потепління насамперед є результатом накопичення шкідливих газів в атмосфері, що блокують зовнішній потік тепла з планети.

Яке із наведених нижче тверджень, якщо воно істинне, найбільш послаблює аргументацію науковця?

А Лише деякі шкідливі гази, присутність яких в атмосфері нібито призвела до явища, описаного вченим, утворюються в результаті промислового забруднення.

Б Більш значне потепління відбулося до 1940 року, тоді як більш значне накопичення шкідливих газів в атмосфері – після 1940 року.

В За останнє століття Земля отримала трохи більше сонячної радіації в окремі роки, ніж в інші.

Г Вулканічний пил та інші частинки в атмосфері відбивають велику частину сонячного випромінювання назад у космос, перш ніж воно може досягти поверхні Землі.

Д Накопичення шкідливих газів в атмосфері було більшим за останнє століття, ніж у будь-який інший період в історії Землі.

Ситуація 5. Для призначення на посаду члена виконавчої ради необхідний ступінь бакалавра. Крім того, до складу ради не може бути призначена жодна особа, що була засуджена за важкий злочин. Таким чином, Михайло, бухгалтер, який має ступінь бакалавра та магістра, не може бути прийнятий на посаду секретаря виконавчої ради, оскільки він був засуджений за кримінальний злочин.

Яке з наведених нижче тверджень, якщо воно істинне, є логічним обґрунтуванням наведеного вище висловлювання?

А Будь-хто, хто має ступінь магістра та не має судимості за кримінальний злочин, може бути призначений до складу виконавчої ради.

Б На посаду секретаря виконавчої ради можуть бути прийняті лише кандидати, які мають право на призначення до складу виконавчої ради.

В Ступінь бакалавра не є необхідним для прийняття на посаду секретаря виконавчої ради.

Г Якби Михайло не був засуджений за злочин, його прийняли б на посаду секретаря виконавчої ради.

Д Кримінальний злочин, за яким Михайло був засуджений, не стосується обов'язків, що має виконувати особа на посаді секретаря виконавчої ради.

Ситуація 6. Етик: Найбільш досконалий вид моральної мотивації базується виключно на абстрактних принципах. Ця форма мотивації контрастує із зацікавленістю з особистим розрахунком чи бажанням дотримуватися суспільних норм та умов.

Дії кого з наведених нижче осіб відповідають найбільш досконалому виду моральної мотивації, описаної етиком?

А Борис вносив гроші в місцеву благодійну організацію під час благодійної акції на роботі, бо переживав, що якщо цього не зробити, він буде виглядати скупим.

Б Уляна вносила гроші в місцеву благодійну організацію під час благодійної акції на роботі, оскільки вважала, що це покращить думку роботодавця про неї.

В Роботодавці Дарини займалися незаконною, але вигідною практикою, яка завдала серйозної шкоди навколишньому середовищу. Дарина не повідомляла владу про таку практику, побоюючись, що її роботодавці помстяться їй.

Г Роботодавці Яни займалися незаконним, але вигідним бізнесом, який завдав серйозної шкоди довкіллю. Людмила повідомила владу про цей бізнес, вважаючи, що захист навколишнього середовища завжди важливіший за грошовий прибуток.

Д Роботодавці Лілії займалися незаконним, але вигідним бізнесом, який завдав серйозної шкоди навколишньому середовищу. Лілія повідомила владу про цей бізнес лише тому, що кілька колег тиснули на неї.

Ситуація 7. Прихильники електромобіля стверджують, що коли технічні проблеми, пов'язані з конструкцією акумулятора, будуть вирішені, такі машини будуть широко використовуватися і, оскільки вони не спричиняють шкідливих викидів, призведуть до зменшення екологічного забруднення, спричиненого викидами автомобілів. Але якщо ми не запрудимо більше річок, електроенергія для заряджання цих батарей буде надходити від атомних електростанцій або вугільних електростанцій. Кожне з цих трьох джерел живлення завдає значної екологічної шкоди. Таким чином, електромобіль ...

Що з наведеного нижче найбільш логічно завершує наведене вище висловлювання?

А спричинить гірші екологічні наслідки, ніж вважають його прихильники

Б ймовірно, залишиться менш популярним, ніж інші типи автомобілів

В вимагає вирішення суто технічних проблем, перш ніж він зможе досягти успіху

Г збільшить загальний рівень викидів, а не зменшить його

Д не призведе до чистого зменшення забруднення навколишнього середовища

Ситуація 8. Продавець: Незважаючи на те, що продажі відеоігор стабільно зростали протягом останніх 3 років, ми можемо очікувати зміни цієї тенденції в найближчому майбутньому. Історично склалося так, що понад три чверті проданих відеоігор придбали люди віком від 13 до 16 років, і, як очікується, кількість людей у цій віковій групі буде стабільно зменшуватися протягом наступних 10 років.

Яке з наведених нижче тверджень, якщо воно істинне, найбільше послаблює аргументацію продавця?

А Більшість людей віком від 17 років ніколи не купували відеоігри.

Б Прокат відеоігор зменшився за останні 3 роки.

В Нова технологія, безсумнівно, зробить доступними абсолютно нові можливості для розваг протягом наступних 10 років.

Г Кількість різних типів доступних відеоігор навряд чи скоротиться найближчим часом.

Д Більшість людей, які придбали відеоігри за останні 3 роки, старші 16 років.

Ситуація 9. Науковець: За можливості у наукових експериментах слід застосовувати метод подвійно-сліпого дослідження. Він допомагає запобігти помилковим тлумаченням, які часто виникають через очікування та уявлення, яких вже дотримуються вчені, і, очевидно, вчені повинні бути надзвичайно обережними, намагаючись уникнути таких помилкових тлумачень.

Яке із наведених нижче тверджень найбільш точно відображає основний висновок зі слів науковця?

А Об'єктивність вчених може перешкоджати інтерпретації експериментальних доказів на основі очікувань і уявлень, яких вони вже дотримуються.

Б Бажано, щоб вчені застосовували подвійно-сліпі методи у якомога більшій частині своїх експериментів.

В Вчені часом нехтують адекватним оцінюванням ризиків неправильного тлумачення доказів на основі попередніх очікувань та уявлень.

Г За можливості, вченим слід утримуватися від тлумачення доказів на основі раніше сформованих очікувань та переконань.

Д Подвійно-сліпі експериментальні методи часто є ефективним способом забезпечення наукової об'єктивності.

Ситуація 10. Сьогодні існує думка, що електронні засоби масової інформації шкодять необхідним інтелектуальним здібностям, які розвивають друковані ЗМІ. Але кілька століть тому вважали, що певні інтелектуальні здібності, такі як хороша пам'ять і ораторське мистецтво, властиві усній культурі, знищуються внаслідок поширення театру. Отже, на нас чекає, мабуть, лише зміна людського інтелекту, а не його втрата.

Тезу про те, що кілька століть тому існувало занепокоєння стосовно того, що знищується хороша пам'ять і ораторське мистецтво, використано як

А доказ, що підтверджує твердження про те, що інтелектуальні здібності, які розвивають друковані ЗМІ, руйнуються електронними ЗМІ

Б ілюстрацію загальної гіпотези про те, що інтелектуальні здібності невіддільні від засобів спілкування людей

В приклад культурних змін, які не обов'язково мали згубний вплив на людський інтелект загалом

Г доказ того, що твердження про втрату інтелектуальних здібностей, необхідних і розвинутих друкованими ЗМІ, є необґрунтованим

Д можливі докази, згадані, а потім відхилені, які можуть цитувати прихильники гіпотези, яку критикують

Ситуація 11. Припустимо, я пообіцяв дотриматись обіцянки і хтось поставить мені запитання, на яке я не можу відповісти правдиво, не порушивши її тим самим. Очевидно, я не можу як дотриматися, так і порушити одну і ту ж обіцянку. Тому не можна зобов'язувати як правдиво відповідати на всі питання, так і виконувати всі обіцянки.

Яке із наведених нижче тверджень найбільш схоже за своїми міркуваннями на твердження, наведене вище?

А Стверджується, що ми маємо незалежне право говорити все, що хочемо. Також стверджується, що ми зобов'язані проявляти доброзичливість до інших. Але цивілізованість вимагає, щоб ми не завжди говорили те, що хочемо. Отже, не може бути

правдою і те, що ми маємо незалежне право говорити все, що хочемо, і що ми зобов'язані бути цивілізованими.

Б Деякі політики могли досягти популярності серед виборців лише даючи екстравагантні обіцянки; це, однак, обдурило б людей. Отож, оскільки для деяких політиків обман є єдиним способом бути популярним, а будь-який політик повинен бути популярним, з цього випливає, що деякі політики повинні обманювати.

В Якщо ми докладемо багато зусиль до складання цього звіту, щоб справити хороше враження, клієнт може подумати, що ми зробили це, тому що були впевнені, що наша пропозиція не варта уваги. З іншого боку, якщо ми не спробуємо зробити цей звіт якнайкращим, клієнт може подумати, що ми несерйозно ставимося до його бізнесу. Тож, що б ми не робили, ми ризикуємо, бути підданими критиці.

Г Якщо кредитори мають законні вимоги до підприємства і підприємство має ресурси для виплати цих боргів, тоді підприємство зобов'язане їх сплатити. Крім того, якщо підприємство зобов'язане сплатити борги, то суд змусить його їх сплатити. Але суди не змушували це підприємство сплачувати борги, тож або кредитори не мали законних вимог, або підприємство не мало достатніх ресурсів.

Д Якщо ми збільшимо норми робочого часу, нам доведеться найняти нових працівників, або існуючі працівники працюватимуть понаднормово. Але як нові працівники, так і додатковий надурочний час різко збільшать наші витрати на робочу силу. Ми не можемо дозволити собі збільшити витрати на робочу силу, тому нам доведеться зберегти існуючі норми робочого часу.

Ситуація 12. Технолог: Стандартні алюмінієві банки для безалкогольних напоїв не відрізняються за часткою алюмінію, який вони містять. П'ятдесят відсотків алюмінію, що міститься в певній групі (M) стандартних алюмінієвих банок для безалкогольних напоїв, було перероблено з іншої групи (L) уживаних стандартних алюмінієвих безалкогольних банок. Оскільки всі банки групи L були перероблені в банки групи M і оскільки частка матеріалу, відмінного від алюмінію, в алюмінієвій банці незначна, очевидно, що група M містить вдвічі більше банок, ніж L.

Яке з наступних припущень обґрунтовує висновок технолога?

А Алюміній у банках M не підлягає подальшій переробці.

Б Перероблений алюміній має гіршу якість, ніж неперероблений алюміній.

В Частка алюмінію в алюмінієвій банці не змінюється при переробці банки.

Г Жодна з банок безалкогольних напоїв групи L не була виготовлена з переробленого алюмінію.

Д Алюмінієві банки для безалкогольних напоїв легше переробляти, ніж банки для безалкогольних напоїв, виготовлені з інших матеріалів.

Ситуація 13. Кухар: Чашка сирого молока після нагрівання в мікрохвильовій печі до 50 °С містить половину початкової концентрації деякого ферменту, лізоциму. Однак, якщо молоко досягає температури до 50 °С під впливом звичайного джерела тепла, воно буде містити майже всю початкову концентрацію ферменту. Отже, фермент руйнує не тепло, а мікрохвилі, які генерують тепло.

Яке із наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільше послаблює аргумент кухаря?

А Нагрівання сирого молока в мікрохвильовій печі до температури 100 °С руйнує майже весь лізоцим, який початково міститься у цьому молоці.

Б Ферменти в сирому молоці, які руйнуються внаслідок надмірного нагрівання, можуть бути замінені додаванням ферментів, отриманих з інших джерел.

В Рідина, яка зазнає дії звичайного джерела тепла рівно 50 °С, буде досягати цієї температури повільніше, ніж, якби вона потрапила під дію звичайного джерела тепла, більш гарячого, ніж 50 °С.

Г Молоко, нагріте в мікрохвильовій печі, на смак помітно не відрізняється від молока, яке короткочасно нагрівалось під впливом звичайного джерела тепла.

Д При нагрівання будь-якої рідини у мікрохвильовій печі формуються невеликі зони, температура яких значно більша за температуру, якої рідина досягне у результаті нагрівання.

Ситуація 14. Лікар: Нова урядова політика була розроблена, щоб уникнути багатьох серйозних випадків грипу. Цієї мети буде досягнуто щорічною вакцинацією осіб з високим ризиком

– усіх від 65 років і старше, а також тих, хто мають хронічні захворювання, яке може спричинити ускладнення від вірусу грипу. Щорічна вакцинація захищатиме лише від штаму вірусу грипу, який, як вважають, найбільш поширений у поточному році, тому щороку всім особам з високим ризиком буде необхідно вакцинуватись від іншого штаму вірусу.

Яке з наведених нижче тверджень є обґрунтуванням висловлювання лікаря?

А Кількість осіб у групі високого ризику щодо грипу не буде суттєво змінюватися з року в рік.

Б Ймовірність того, що виникне серйозна епідемія грипу, різниться від року до року.

В Жодна вакцина проти вірусу грипу не захищає від більш, ніж одного штаму цього вірусу.

Г Кожного наступного року штам вірусу грипу, який вважається найбільш ймовірним, є відмінним від того, який вважали найбільш ймовірним попереднього року.

Д Вакцина кожного наступного року матиме менше побічних ефектів, ніж вакцина попереднього року, оскільки технологія виготовлення вакцин постійно вдосконалюється.

Ситуація 15. Тейлор: Дослідники місцевого університету стверджують, що 61 відсоток інформації, переданої під час розмови, передається за допомогою невербальних сигналів. Але це твердження, як і всі такі ж математично точні твердження, є сумнівним, оскільки твердження з такою точністю ніколи не можуть бути встановлені наукою.

Сандра: Хоча точність недосяжна у багатьох сферах життя, в окремих випадках це природно. Багато наукових дисциплін отримують надзвичайно точні результати, в яких не потрібно сумніватися лише через їхню точність.

Яке з наступних тверджень найбільш посилює позицію Сандри стосовно того, що вона не погоджується з Тейлором?

А Дослідження можуть виявити, що 61 відсоток інформації, отриманої під час розмови, передається за допомогою невербальних сигналів.

Б Можна визначити, чи передається 61 відсоток інформації, отриманої під час розмови, за допомогою невербальних сигналів.

В Дослідження вербальної та невербальної комунікації – це сфера, де не можна очікувати великої точності результатів своїх досліджень.

Г Деякі науки можуть дати математично точні результати, які за своєю суттю не є сумнівними.

Д Якщо сумнівні за своєю суттю твердження, як правило, помилкові, то більшість тверджень, висловлених вченими, також є помилковими.

Ситуація 16. Керівник лікарні: На нещодавній конференції з питань управління некомерційними організаціями кілька комп'ютерних експертів стверджували, що найважливішою загрозою, з якою стикаються великі установи, такі як університети та лікарні, є несанкціонований доступ до конфіденційних даних. У світлі цього свідчення ми повинні зробити захист конфіденційності наших клієнтів своїм найвищим пріоритетом.

Яка логічна помилка допущена у висловлюванні керівник лікарні?

А Переплутано причини проблеми з відповідним рішеннями цієї проблеми.

Б Висновок базується на оцінках експертів, компетентність яких не відповідає загальним вимогам.

В Припускається, що співвідношення між двома явищами є доказом того, що одне є причиною іншого.

Г Зроблено загальний висновок на основі нерепрезентативних даних.

Д Зроблено висновок, що власність, яка належить великим установам, належить всім установам.

Ситуація 17. Науковець: Сучасна наука побудована на процесі постановки гіпотез та їх перевірки на основі спостережень, по суті, це намагання показати, що гіпотези невірні. Ніщо не приносить більшого визнання, ніж заперечення фундаментальних догматів. Тому не дивно, що деякі вчені скептично ставляться до загальноновизнаних прогнозів щодо глобального потепління. Натомість показовим є те, що сотні дослідників, які прагнуть досягти прориву в кліматології, знаходять дуже мало доказів того, що глобальне потепління малоімовірне.

Яке з наведених нижче тверджень найбільш посилює висловлювання науковця?

А Більшість вчених, які не хочуть приймати гіпотезу про глобальне потепління, не діють відповідно до прийнятих стандартів наукових суперечок.

Б Більшість дослідників з кліматології мають суттєву мотивацію знайти докази, які дискредитують гіпотезу про глобальне потепління.

В Є дані, які безумовно показують, що гіпотеза про глобальне потепління відповідає дійсності.

Г Вчені, які скептично ставляться до глобального потепління, не пропонували жодних альтернативних гіпотез для пояснення кліматологічних даних.

Д Дослідження глобального потепління, в першу чергу, зумовлені прагненням визнання в науковому співтоваристві.

Ситуація 18. Історик: Земельна партія досягла своєї єдиної національної перемоги в Банестрії в 1935 році. Вона отримала більшість голосів у сільських районах та передмісті, де на той час проживала основна частина населення Банестрії. Економічні проблеми, що існували в період цих виборів, найбільше вразили інтереси сільського господарства та малого бізнесу і Земельна партія спеціально зосередилась на цих групах у 1935 році. Тому можна зробити висновок, що успіх Земельної партії того року був зумовлений поєднанням таргетованого вирішення проблем цих груп та глибокими економічними проблемами, з якими стикалися люди з цих груп.

Кожне з наступних тверджень, якщо воно істинне, посилює аргументацію історика, ОКРІМ:

А Напередодні виборів Земельна партія не робила спроб задовольнити інтереси міських груп, що опинились у складному економічному становищі.

Б Виборці частіше голосують за політичну партію, яка зосереджується на їхніх проблемах.

В Земельна партія мала найбільший успіх, коли в сільсько-господарському секторі були економічні труднощі.

Г Жодна інша велика партія в Банестрії спеціально не зосереджувалась на проблемах людей, які жили в передмістях у 1935 році.

Д Чим більший ступінь економічних проблем в електорату, тим більша ймовірність, що він проголосує.

Ситуація 19. Незалежний експерт: Мер стверджує, що Південно-західна асоціація жителів міста Щастя в переважній більшості виступає проти створення нової системи водопостачання, він говорить, що це рішення загальноміської опозиції. Асоціація дійсно прийняла резолюцію проти створення нової системи водопостачання, але за це рішення проголосували лише 25 із 350 членів, 10 проголосували за створення нової системи водопостачання. Крім того, 15 голосів проти представляють набагато менше 1 відсотка населення міста Щастя. Не можна вважати, що так мало голосів відповідають думці більшості жителів міста Щастя.

Яке з наведених нижче тверджень найбільш точно характеризує хід думок незалежного експерта?

А ставить під сумнів висновок за результатами голосування на тій підставі, що люди з певними поглядами частіше голосують

Б ставить під сумнів підставу, підкріплену статистичними даними, аргументуючи, що статистичними даними можна маніпулювати, щоб обґрунтувати погляд, який доповідач хоче підтримати

В робить спробу спростувати висновок, демонструючи, що, всупереч заявленому, істинність підстави не гарантує істинності висновку

Г критикує думки на тій підставі, що представлена точка зору базується на доказах, які в принципі неможливо спростувати

Д робить спробу поставити під сумнів висновок, стверджуючи, що статистична вибірка, на якій базується висновок, нерепрезентативна

Ситуація 20. Водій: Мої друзі кажуть, що одного разу я потрапляю в аварію, тому що я їжджу на своєму спортивному автомобілі безрозсудно. Але я провів деякі дослідження і, мабуть, Мінівени і великі Седани мають дуже низький рівень аварійності порівняно зі спортивними автомобілями. Тож якщо я зміну мій спортивний автомобіль на Мінівен, це зменшить ризик потрапити в аварію.

Міркування водія найбільш уразливі для критики на тій підставі, що він

- А встановлює причину на основі лінійної кореляції
- Б робить висновок на основі нерепрезентативної вибірки
- В неправильно інтерпретує докази того, що результат є ймовірним, як доказ того, що результат є достовірним
- Г приймає умову, достатню для досягнення результату, за умову, необхідну для його досягнення
- Д використовує ненадійне джерело інформації

Ситуація 21. Ситуація: Дехто, хто живе в холодному кліматі, купує стильне, але не тепле зимове пальто, щоб виглядати вишукано.

Аналіз: Люди іноді готові пожертвувати відчуттям комфорту заради зовнішнього вигляду.

Яке із наведених нижче тверджень найбільш схоже за своїми міркуваннями на твердження, наведене вище?

А Людина купує автомобіль, щоб їздити на роботу, навіть якщо громадський транспорт швидкий і надійний.

Б Батьки купують автокрісло для маленької дитини, оскільки воно більш яскраве та зручніше для дитини, ніж інші автокрісла на ринку, хоча і не безпечніше.

В Пара купує саме це вино, хоча вони люблять більш дешево та краще за смаком, оскільки вони думають, що це вразить їхніх гостей.

Д Людина встановлює свій термостат на низькій температурі взимку, оскільки вона стурбована екологічною шкодою, спричиненою використанням викопного палива для опалення свого будинку.

Д Акробат переконує цирк, який наймає його, придбати для нього дороге вбрання, щоб він міг одягнути його під час свого виступу і вразити аудиторію.

Л22. Після того, як Дмитро змінив свій старий газовий водонагрівач на новий автономний газовий водонагрівач, який оцінюється як високоефективний, рахунки Дмитра за газ зросли.

Кожне з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, є обґрунтуванням збільшення рахунків Дмитра за газ, ОКРІМ:

А З новим водонагрівачем домогосподарство Дмитра використовує менше газу, ніж зі старим водонагрівачем.

Б Незабаром після встановлення нового водонагрівача дядько Дмитра приїхав до нього жити і використання газу домогосподарством збільшилось удвічі.

В Після зміни водонагрівача Дмитро придбав і почав використовувати газову сушарку для білизни.

Г Коштовна компанія Дмитра підвищила тарифи на споживання газу після встановлення нового водонагрівача.

Д Незвично холодна погода після встановлення нового водонагрівача призвела до збільшення використання газу.

Ситуація 23. Кароліна: Художник Марк Квін показав за скляною пластиною біологічно відтворені фрагменти ДНК сера Джона Салстона, назвавши це «концептуальним портретом» Салстона. Але щоб бути портретом, річ повинна мати впізнавану схожість із предметом.

Антон: Я не згоден. Концептуальний портрет Квіна – це максимально реалістичний портрет, оскільки він містить структури, відтворені з реального Салстона.

Кароліна та Антон, найбільш ймовірно, не погодяться стосовно того, що об'єкт, описаний Квіном як концептуальний портрет сера Джона Салстона...

А потрібно вважати мистецтвом

Б потрібно вважати роботою Квіна

В має впізнавану схожість із Салстоном

Г містить структури, відтворені з реального Салстона

Д насправді є портретом Салстона

Ситуація 24. Багато корпорацій оздоблюють свої приміщення мотиваційними плакатами в надії підвищити мотивацію своїх співробітників до продуктивної роботи. Однак майже всі працівники цих корпорацій вже мотивовані продуктивно працювати. Тож використання мотиваційних плакатів цими корпораціями навряд чи може досягти прямого призначення.

Наведені вище міркування є найбільш вразливими для критики на тій підставі, що

А не розглянуто можливість корпорації, які в даний час не використовують мотиваційних плакатів, підвищити мотивацію своїх працівників до продуктивної роботи, якщо б вони почали використовувати такі плакати

Б прийнято як належне, що корпорації, які оздоблюють свої приміщення мотиваційними плакатами заради мотивації своїх працівників до продуктивної роботи, репрезентують всі корпорації загалом

В не враховано, що навіть якщо мотиваційні плакати не мають певного позитивного ефекту для корпорацій, вони можуть мати схожі ефекти, які є однаково корисними

Г не враховано належним чином можливість того, що на продуктивність праці суттєво впливають інші фактори, окрім мотивації працівників

Д не враховано, що навіть якщо працівники вже мотивовані продуктивно працювати, мотиваційні плакати можуть збільшити цю мотивацію

Ситуація 25. Комахознавець: Ентомолог давніх часів спостерігав, як мурахи несуть часточки до сусідніх колоній мурах і прийшов до висновку, що мурахи приносять їжу своїм сусідам. Однак подальші дослідження показали, що мурахи очищують смітник власної колонії. Таким чином, ранній ентомолог помилився.

Яке з наведених нижче тверджень найбільш точно обґрунтовує висновок комахознавця?

А Мурашині колонії не взаємодіють так, як взаємодіють людські суспільства.

Б Існують лише слабкі докази того, що мурахи здатні використовувати предмети як подарунки.

В Мурашині смітники не містять часточок, які можуть бути використані як їжа.

Г Мурахи, до колоній яких приносили часточки інші мурахи, ніколи не заносили їх усередину.

Д Згаданий ентомолог відкликав свій висновок, коли було встановлено, що часточки, які мурахи несли до чужих колоній, вони брали зі своїх смітників.

Ситуація 26. Реклама: Пом'якшувач Fabric-Soft робить білизну м'якою та пухнастою, а його свіжий аромат викликає захоплення. Ми провели тест за участі понад 100 споживачів, щоб довести, що Fabric-Soft – найкращий пом'якшувач. Кожному споживачеві давали один рушник, випраний з Fabric-Soft, і один рушник, випраний без нього. Дев'яносто дев'ять відсотків споживачів

надали перевагу рушнику, випраному із Fabric-Soft. Тож Fabric-Soft є найефективнішим пом'якшувачем тканини з усіх доступних.

Обґрунтування реклами є найбільш вразливим для критики на тій підставі, що вона не враховує, чи

А будь-який із споживачів, які брали участь у тестуванні, має алергію на пом'якшувачі тканини

Б Fabric-Soft є більш чи менш шкідливим для навколишнього середовища, ніж інші пом'якшувачі тканин

В Fabric-Soft значно дешевший чи дорожчий за інші пом'якшувачі тканин

Г споживачі, які брали участь у тестуванні, оцінювали переваги використання пом'якшувачів для білизни за їхньою вартістю

Д споживачі, які брали участь у тестуванні, мали можливість оцінити інші пом'якшувачі тканин, окрім Fabric-Soft

Ситуація 27. Натураліст: Нещодавні висловлювання про те, що тасманійський тигр не вимер, є хибними. Природне середовище існування тасманійського тигра було зайняте вівчарством десятки років тому, що призвело до систематичного зникнення тварини з цієї території. З тих пір натуралісти, що працюють в регіоні, не виявили жодних переконливих доказів його виживання, таких як мертві туші або сліди. Незважаючи на повідомлення про випадки спостереження тварини, тасманійського тигра більше не існує.

Яке з наведених нижче припущень найбільш точно обґрунтовує висловлювання натураліста?

А Вівчарство спричинило голодування останніх тасманійських тигрів, зайнявши їхнє природне середовище існування.

Б Деякі сміттярі на Тасманії здатні безслідно знищувати туші тигрів.

В Кожен натураліст, який працює в природному середовищі існування тасманійського тигра, систематично шукає докази виживання тигра.

Г Тасманійський тигр не переселився і не пристосувався до іншої території після втрати свого середовища існування.

Д Ті, хто повідомляли про випадки спостереження тасманійського тигра, не є досвідченими натуралістами.

Ситуація 28. Рекламодавці дослідили, що позитивне ставлення до товарів, до яких користувачі початково мали нейтральне або навіть негативне ставлення, простіше формувати за допомогою текстових меседжів, а для формування позитивного ставлення до товарів, до яких користувачі вже позитивно ставляться, потрібно використовувати як текстові повідомлення, так і ілюстрацію. Тому рекламодавці, швидше за все ...

Що з наведеного нижче є найбільш логічним завершенням наведеного вище твердження?

А будуть використовувати в рекламних оголошеннях мало текстової інформації, якщо взагалі не відмовляться від неї

Б спробують формувати у користувачів позитивне ставлення до товарів, які можна краще ілюструвати, ніж описати словами

В будуть розміщувати свою рекламу на телебаченні, а не в журналах

Г будуть підкреслювати позитивні особливості рекламованого товару, візуалізуючи негативні особливості товару конкурентів

Д будуть створювати рекламні оголошення, що містять зображення товарів, які подобаються більшості користувачів із цільової аудиторії

Ситуація 29. Було виявлено, що пір'я, нещодавно взяті з опудал морських птахів, збережених ще з 1880-х років, містять лише вдвічі менше ртуті, ніж пір'я, нещодавно взяті у живих птахів того ж виду. Оскільки накопичення в пір'ї морської птиці ртуті спричиняє риба, яку птахи поїдають у період росту її пір'я, ці результати вказують на те, що рівень ртуті у сучасній морській рибі вищий, ніж 100 років тому.

Яке з наступних припущень є обґрунтуванням вище наведеного висновку?

А Частка раціону морської птиці, що складається з риби, не була, в середньому, такою високою у 1880-х роках, як сьогодні.

Б Кількість ртуті в морській рибі залежить від кількості забруднення в океані, де мешкає риба.

В Ртуть, отримана з риби, необхідна для нормального росту пір'я морської птиці.

Г Опудала морських птахів, пір'я яких тестували на ртуть, виростило не повністю.

Д Процес, який був використаний для збереження опудал птахів у 1880-х роках, суттєво не зменшив кількість ртуті в пір'ї птахів.

Ситуація 30. Читач: Роман X та новела Y є напівавтобіографічними романами та містять багато дуже схожих тем та ситуацій, що може призвести до підозри в плагіаті з боку одного з авторів. Однак більш ймовірно, що подібність тем і ситуацій у цих двох романах є просто випадковою, оскільки обидва автори мають дуже схоже походження і вели схожий спосіб життя.

Яке з наведених нижче тверджень найточніше виражає висновок читача?

А Роман X та новела Y є напівавтобіографічними романами і ці два романи містять багато дуже схожих тем та ситуацій.

Б Той факт, що роман X та новела Y є напівавтобіографічними романами і містять багато дуже схожих тем і ситуацій, може призвести до підозри в плагіаті щодо творчості одного з авторів.

В Автор роману X і автор новели Y мають схоже походження і вели дуже схожий спосіб життя.

Г Менше ймовірно, що хтось із авторів роману X та новели Y винен у плагіаті, ніж те, що схожість тем та ситуацій у двох романах є просто випадковою.

Д Якщо автори роману X та новели Y мають дуже схоже походження і вели схожий спосіб життя, підозри в плагіаті будь-якого з авторів, швидше за все, будуть невиправданими.

Ситуація 31. Терапевт: Когнітивна психотерапія фокусується на зміні свідомих переконань пацієнта. Таким чином, когнітивна психотерапія, швидше за все, буде ефективнішою при допомозі пацієнтам подолати психологічні проблеми, ніж ті форми психотерапії, які зосереджені на зміні несвідомих переконань та бажань, оскільки лише свідомі переконання перебувають під безпосереднім свідомим контролем пацієнта.

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільш суттєво обґрунтовує висловлювання терапевта?

А Психологічні проблеми часто спричинені несвідомими переконаннями, які можна змінити за допомогою психотерапії.

Б Важко досягти того, щоб будь-яка форма психотерапії була ефективною без зосередження уваги на психічних станах, які перебувають під безпосереднім свідомим контролем пацієнта.

В Когнітивна психотерапія – це єдина форма психотерапії, яка зосереджена насамперед на зміні свідомих переконань пацієнта.

Г Жодна форма психотерапії, що фокусується на зміні не-свідомих переконань та бажань пацієнта, не може бути ефективною, якщо це також не сприяє зміні переконань, які перебувають під безпосереднім свідомим контролем пацієнта.

Д Усі свідомі переконання пацієнта перебувають під свідомим контролем пацієнта, але інші психологічні стани неможливо ефективно контролювати без допомоги психотерапії.

Ситуація 32. Коментатор: У наукових дослідженнях завжди цитують джерела, викладають методологію та теоретичні припущення, щоб забезпечити критичне вивчення, поширення та популяризацію досліджень. Програмне забезпечення з відкритим кодом можуть переглядати та модифікувати окремі користувачі для своїх цілей без отримання дозволу виробника або оплати. На відміну від цього, код ліцензійного програмного забезпечення зберігають у таємниці і зміни може вносити лише розробник за додаткову плату. Отже, програмне забезпечення з відкритим кодом краще відповідає цілям наукових досліджень і оскільки дослідження займають центральне місце в діяльності університетів, університети повинні використовувати лише програмне забезпечення з відкритим кодом.

Який із наведених нижче принципів використано у міркуваннях коментатора?

А В університетах потрібно використовувати лише найдоконаліші програмні засоби, навіть якщо вони не можуть забезпечити досягнення цілей наукових досліджень.

Б Університети повинні використовувати найдешевше програмне забезпечення, якщо це програмне забезпечення є достатнім для досягнення цілей наукових досліджень.

В Університети повинні обирати програмне забезпечення, яке найкраще відповідає основним цілям діяльності університетів.

Г Тип програмного забезпечення, яке найкраще відповідає цілям, що займають центральне місце в діяльності університетів, є найбільш ефективним програмним забезпеченням для використання в університетах.

Д Університет не повинен займатися будь-якою діяльністю, яка б блокувала досягнення цілей наукових досліджень у цьому університеті.

Ситуація 33. Культурно-просвітницький журнал провів опитування людей, які звернулись за допомогою до психолога з приводу особистої проблеми. З тих, хто отримували лікування протягом 6 місяців або менше, 20 відсотків заявили, що лікування «покращило ситуацію». З тих, хто отримували тривале лікування, 36 відсотків заявили, що лікування «покращило ситуацію». Тому психологічне лікування, яке триває більше 6 місяців, є більш ефективним, ніж короточасне лікування.

Яке з наведених нижче тверджень, якщо є істинним, найбільш послаблює вище наведені міркування?

А З респондентів, які отримували лікування довше 6 місяців, 10 відсотків сказали, що лікування погіршило ситуацію.

Б Більшість опитаних були пацієнтами, які отримували лікування довше 6 місяців.

В Пацієнти, які відчувають покращення від лікування, як правило, продовжують лікування, тоді як ті, хто відчуває погіршення, зазвичай, закінчують лікування раніше.

Г Пацієнти, які були незадоволені своїм лікуванням, частіше відчували потребу висловити свої почуття з цього приводу і таким чином спотворили результати опитування.

Д Багато психологів заохочують своїх пацієнтів лікуватися довше 6 місяців.

Ситуація 34. Філософ: Нація – це не освічені люди; у неї немає думок і почуттів, і, буквально кажучи, вона не виконує ніяких дій. Таким чином, вона не має ні моральних прав, ні обов'язків. Але жодна нація не може вижити, якщо більшість її громадян не наділяють її такими правами та обов'язками, бо ніщо інше не може спонукати людей йти на жертви заради національної ідеї. Очевидно, тоді нація _____.

Яке з наведених нижче тверджень найбільш логічно завершує міркування філософа?

А не може продовжувати існувати, якщо щось інше, окрім помилкової віри в те, що нація має моральні права, не спонукає громадян на жертви

Б не може вижити, якщо більшість її громадян не мають науково помилкових переконань

В ніколи не може бути об'єктом моральної похвали чи звинувачення

Г не варта жертв, які громадяни приносять заради неї

Д завжди має сприйматись у метафоричному, а не в буквальному сенсі

Ситуація 35. Мережі кав'ярень Coffee Shoppe доведеться збільшувати свої ціни, якщо ціна, яку вона платить за каву в зернах, продовжуватиме зростати. У такому випадку або Coffee Shoppe почне продавати напої, що не містять кофеїну або його продажі кави знизяться. Але продажі напоїв без кофеїну зменшать загальні прибутки Coffee Shoppe. Більше того, Coffee Shoppe може уникнути зниження загальних прибутків лише за умови, що продажі кави не знизяться.

Яке з наведених нижче тверджень логічно випливає із наведених вище міркувань?

А Якщо загальна прибутковість Coffee Shoppe знизиться, ціна, яку вона платить за каву в зернах, буде продовжувати зростати.

Б Якщо загальна прибутковість Coffee Shoppe знизиться, вона почне продавати напої без кофеїну або продажі кави знизяться.

В Загальна прибутковість Coffee Shoppe знизиться, якщо ціна, яку вона платить за каву в зернах, продовжить зростати.

Г Ціна, яку платить Coffee Shoppe за каву в зернах, не може знизитися без зниження її загальних прибутків.

Д Або ціна, яку платить Coffee Shoppe за каву в зернах, буде продовжувати зростати, або її продажі кави зростуть.

Ситуація 36. Соціолог: Романтики, які стверджують, що люди не народжуються злими, але можуть бути злими через недосконалі інституції, які вони утворюють, не праві, оскільки вони неправильно розуміють причинний зв'язок між людьми та їхніми інституціями. Зрештою, інституції – це лише об'єднання людей.

Яке із наведених нижче тверджень, якщо воно істинне, є найкращим підтвердженням висловлювання соціолога?

А Люди, які діють разом в інституціях, можуть робити більше добра чи зла, ніж люди, які діють окремо.

Б Інституції, сформовані людьми, неминуче недосконалі.

В Не потрібно надто оптимістично ставитись до окремих людей.

Г Інституції суспільства є найбільш достовірним показником цінностей суспільства.

Д Ціле не визначає властивостей його складових.

Ситуація 37. Деякі антропологи стверджують, що людський вид не міг би пережити доісторичні часи, якщо б він не розвивав здатності виживати у мінливому природному середовищі. Однак є вагомі докази того, що австралопітек афаренсіс, доісторичний вид, що відноситься до ранніх людей, також процвітав у мінливому середовищі, але вимер. Отже, твердження антропологів хибне.

Міркування, наведені вище, найбільш вразливі для критики на тій підставі, що

А переплутано умову, необхідну для того, щоб даний результат мав місце в одному випадку, з умовою, достатньою для того, щоб цей результат мав місце в подібному випадку

Б апіорі приймається, що якщо один вид мав ознаку, яка дала йому змогу вижити у певних умовах, принаймні ще один споріднений вимерлий вид повинен мати ту ж ознаку

В узагальнено той факт, що якщо один вид з певною ознакою вижив у певних умовах, то всі споріднені види з такою ж ознакою мали вижити в абсолютно однакових умовах

Г не враховано можливості того, що австралопітек афаренсіс мав одну або кілька ознак, що зменшили його шанси вижити у доісторичні часи

Д не враховано можливості того, що якщо умова призвела до результату в одному випадку, то цей результат не обов'язково буде отримано і у подібному випадку

4.4. Відповіді до тестових завдань розділу 4

1 Б, 2 Д, 3 А, 4 Б, 5 Б, 6 Д, 7 А, 8 Д, 9 Б, 10 В, 11 Д, 12 В, 13 Д, 14 Г, 15 Г, 16 В, 17 Б, 18 А, 19 Д, 20 А, 21 В, 22 А, 23 Д, 24 Д, 25 В, 26 Д, 27 Г, 28 Д, 29 Д, 30 Г, 31 Б, 32 В, 33 В, 34 Б, 35 В, 36 Д, 37 А.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк І. А. Логіка. К. : ЦНЛ, 2025. 320 с.
2. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордеєва О. П. Логічне знання для вирішення ТЗНПК : навч. посіб. для студентів, що готуються до вступних випробувань за технологією ЗНО для вступу на другий (магістерський) рівень. К. : Право, 2020. 202 с.
3. Войтенко Д. О., Качурова С. В., Невельська-Гордеєва О. П. Логічне знання для вирішення ТЗНПК. Харків : Право, 2023. 226 с.
4. Грекул-Ковалик Т. А., Донченко О. П. Юридична логіка : навч. посіб. / Т. А. Грекул-Ковалик, О. П. Донченко. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 240 с.
5. Данильян О. Г. Логіка : підруч. Харків : Право, 2022. 220 с.
6. Зимак Ю. Посібник для підготовки до ТЗНК. В-во «Школа майбутніх магістрів», 2025. 146 с.
7. Ковальчук О. Я. Логіка [для студентів юридичних спеціальностей]: навч. посіб. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 256 с.
8. Ковальчук О. Я. Збірник тестових завдань з курсу «Логіка». Секція «Аналітичне мислення» для студентів юридичних спеціальностей. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 118 с.
9. Ковальчук О. Я. Збірник тестових завдань з курсу «Логіка». Секція «Логічне мислення» для студентів юридичних спеціальностей. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 49 с.
10. Ковальчук О. Я. Збірник тестових завдань з курсу «Логіка». Секція «Критичне мислення» для студентів юридичних спеціальностей. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 52 с.
11. Ковальчук О. Я. Логіка. Абстрактне мислення [збірник тестових завдань]. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 46 с.
12. Ковальчук О. Я. Логічні ігри [збірник тестових завдань]. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 49 с.
13. Комаха Л. Г. Логіка. К. : ЦУЛ, 2023. 360 с.
14. Конверський А. Є. Логіка : підруч. для студентів юридичних факультетів. К. : ЦНЛ, 2024. 358 с.

15. Конверський А. Є. Критичне мислення : підруч. К. : ЦНА, 2024. 386 с.
16. Медовз Д. Мистецтво мислити системно. Розв'язання проблем від особистого до глобального масштабу. Харків : Vivat, 2024. 304 с.
17. Невельська-Гордєєва О. П., Гармаш Л. В. Алгоритми вирішення ТЗНК: експрес-підготовка : навч. посіб. [для вступників до магістратури на основі ступеня бакалавра]. Харків : Право, 2023. 198 с.
18. Невельська-Гордєєва О. П., Гармаш Л. В. Тест загальної навчальної компетентності. Стратегії та алгоритми розв'язання завдань ТЗНК 2024 року : навч. посіб. [для вступників до магістратури]. Харків : Право, 2025. 370 с.
19. Павленко Ж. О. Логіка: практикум з розв'язання тестів на загальні компетентності : навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2025. 296 с.
20. Пономаренко М. В., Чернов Л. О. Право та ТЗНПК. Кейси. МЗПА Оновлений ККУ : навч. посіб. Харків : Право, 2021. 328 с.
21. Тетарчук І. В. Логіка для юристів : навч. посіб. [для підготовки до іспитів]. К. : ЦУЛ, 2020. 147 с.
22. Чернов Л. О. Збірник тестових завдань. Право та ТЗНК. 1000 тестів + пояснення. Методика розв'язання ТЗНК. Харків : Право, 2025. 300 с.
23. Юркевич О. М., Павленко Ж. О. Підготовка до складання ТЗНПК в завданнях та рішеннях: логічний підхід : навч. посіб. Харків : Контраст, 2022. 236 с.
24. Матеріали та вправи для розвитку критичного мислення. <http://www.mozliceum.na.by>.
25. Підготовка до ТЗНК – іспиту з логіки. <https://connected.com.ua/tznk>.
26. Тести ЗНО онлайн з предмета «Тест навчальної компетентності (ТЗНК)». https://zno.osvita.ua/master/tznpk/#google_vignette.
27. Халперн Д. Психологія критичного мислення. <http://www.ereading.link>.

ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ

Абстрагування – виокремлення істотних властивостей об'єкта від неістотних, створення узагальнених понять.

Абстрактне мислення – здатність розуміти та мислити складними поняттями, які, хоча й є реальними, не пов'язані з конкретними подіями, об'єктами, людьми чи ситуаціями.

Аналіз – розкладання цілого на частини, виділення окремих елементів, властивостей або відношень для детального вивчення.

Аналіз логічних операцій – ідентифікація процесів дедукції, індукції, аналогії, узагальнення та абстрагування в тексті.

Аналітика – основа інтелектуальної, логіко-мисленнєвої діяльності, спрямованої на вирішення практичних завдань.

Аналітичне вербальне мислення – тип розумової діяльності, який характеризується систематичним, логічним аналізом інформації з використанням мовних засобів для формулювання, обґрунтування та передачі думок.

Аналітичне мислення – здатність аналізувати якісну та кількісну інформацію і знаходити закономірності на основі фактичних даних.

Аргумент – твердження або сукупність тверджень, які використовуються для обґрунтування або спростування певної позиції. Логічна підстава для прийняття чи відхилення тези.

Аргументація – процес наведення аргументів з метою обґрунтування або спростування певної тези.

Багатозначність – вміння працювати з полісемічними словами та розпізнавати їх різні значення у різних контекстах.

Вербальне мислення – здатність конструктивно мислити.

Вербальне оформлення – процес мислення відбувається переважно у словесній формі, з використанням внутрішнього або зовнішнього мовлення.

Висловлювання – набір тверджень, що складаються з основного висновку та обґрунтування.

Висловлювання – мовний вираз, який має певний смисл і може бути оцінений як істинний або хибний.

Висновок – остаточна думка про що-небудь, логічний підсумок, зроблений на основі спостережень, міркувань або розгляду певних фактів.

Виявлення логічних помилок – розпізнавання софізмів, хибних дилем, поспішних узагальнень, логічних прогалин та інших порушень логічної коректності.

Виявлення прихованих мотивів – розуміння можливих цілей автора, фінансових інтересів або політичних мотивів за поданням інформації.

Гальмування автоматичних реакцій – можливість зупинити імпульсивні або звичні відповіді, щоб обрати більш доцільну реакцію.

Дилема – логічна структура, де з одного умовного висловлювання випливають два альтернативні висновки, кожен з яких веде до одного й того ж результату, або ситуація вибору між двома неприйнятними альтернативами.

Дистрактор – зайва, відволікаюча інформація в умові завдання, яка не потрібна для розв'язання.

Догма – безперечна інформація, інформація, яку сприймають без втручання активної думки чи критики.

Догматичне мислення – тип мислення, що характеризується жорстким дотриманням певних переконань, принципів чи доктрин без критичного аналізу або готовності до перегляду своїх поглядів.

Засновок – вихідне твердження в логічному міркуванні, яке служить основою для виведення висновку. Те, з чого логічно випливає інше твердження.

Індекс вербального розуміння – індекс, що оцінює словниковий запас, здатність ідентифікувати, розпізнавати та розуміти інформацію.

Ідентифікація упереджень – розпізнавання емоційного забарвлення, суб'єктивності, ідеологічних нахилів та маніпулятивних прийомів у тексті.

Інтегративність – здатність поєднувати різномірну інформацію з різних джерел та галузей знань у єдину систему розуміння.

Інтелектуальна автономія – фундаментальна якість критичного мислення, що полягає у здатності формувати самостійні су-

дження на основі власного аналізу, а не під впливом зовнішнього авторитету.

Інтелектуальна операція – елементарний розумовий процес або дія, яка є основою мисленнєвої діяльності людини. Це конкретні способи обробки інформації, які дозволяють людині пізнавати світ, розв'язувати проблеми та приймати рішення.

Інтелектуальне вербальне мислення – здатність мислити, міркувати та вирішувати проблеми різними способами.

Інтернаціоналізми – слова та словосполучення, які мають подібну форму та однакове або близьке значення в багатьох мовах світу, зазвичай запозичені з однієї спільної мови-джерела або створені на основі давньогрецьких та латинських коренів.

Інтертекстуальний аналіз – виявлення зв'язків з іншими текстами, цитат, алюзій та культурних контекстів.

Класифікація – систематизація об'єктів за певними критеріями, створення логічних груп та категорій.

Когнітивна гнучкість – здатність розуму адаптуватися до нових ситуацій, переключатися між різними завданнями чи способами мислення, а також змінювати свої підходи залежно від обставин.

Комбінаторика – розділ математики, присвячений розв'язанню задач вибору та розташування елементів деякої, зазвичай скінченної, множини відповідно до заданих правил.

Композиційний аналіз – дослідження структури тексту, послідовності викладу, переходів між частинами та загальної архітекtonіки.

Конкретизація – перехід від загального до конкретного, застосування загальних принципів до специфічних ситуацій.

Контекстуальне розуміння – здатність визначати значення слова або висловлювання залежно від ситуації, культурного контексту чи сфери використання.

Контекстуальний аналіз – розгляд інформації в її історично-культурному та ситуативному контексті для повного розуміння.

Контроль концентрації уваги – усвідомлення моментів втрати фокусу під час роботи з текстами та вміння повертати увагу до завдання.

Контрприклад – конкретний випадок або ситуація, які спростовують загальне твердження або правило. Приклад, що демонструє хибність або неповноту певного узагальнення.

Концептуальний синтез – формування нових теорій, моделей або підходів на основі інтеграції існуючих знань.

Критична саморефлексія – здатність критично розмірковувати над власними припущеннями та критично оцінювати власні упередження.

Критичне мислення – аналіз фактів для формування судження.

Критичне оцінювання – систематична перевірка аргументів, фактів та висновків на предмет їх достовірності та обґрунтованості.

Критичний аналіз вербальної інформації – систематичний процес оцінювання, перевірки та інтерпретації словесно представлені інформації з метою визначення її достовірності, якості, логічності та практичної цінності.

Критично міркувати – ставити під сумнів ідеї та переконання інших та свої, а також оскаржувати догму та авторитет.

Лінгвістичний рівень аналізу – дослідження граматичної структури, лексичного складу, стилістичних засобів, синтаксичних конструкцій та їх впливу на зміст тексту

Логіка – наука про закони та різновиди мислення, способи пізнання й умови істинності знань і суджень, про найпростіші форми, принципи та методи правильного міркування.

Логічна операція – процедура перетворення одного або кількох висловлювань у нове висловлювання згідно з певними правилами. Включає кон'юнкцію, диз'юнкцію, імплікацію, еквівалентність тощо.

Логічна структура аргументації – виявлення основних тез, підтримуючих аргументів, висновків та логічних зв'язків між ними.

Логічна структурованість – спосіб організації думки у чітку послідовність, з дотриманням причинно-наслідкових зв'язків та логічних принципів.

Логічне мислення (невербальні міркування) – здатність розуміти та логічно опрацьовувати поняття та проблеми, виражені у вигляді зображень, діаграм тощо; «видобувати» інформацію та працювати з її значенням, інформацією та наслідками зображень або діаграм.

Логічні висловлювання – розповідні речення, які можна охарактеризувати як істинні або хибні.

Логічне мислення (словесне міркування) – здатність розуміти та логічно опрацьовувати поняття та проблеми, виражені слова-

ми; «видобувати» інформацію та працювати з її значенням, інформацією та наслідками з основної частини тексту.

Логічний аналіз аргументації – виявлення логічних помилок, протиріч, необґрунтованих висновків та прогалин у розмірковуваннях.

Метакогнітивне знання – розуміння власних сильних та слабких сторін у роботі з текстами, усвідомлення особливостей свого стилю мислення та навчання.

Метакогнітивні навички вербального мислення – здатність усвідомлювати, контролювати та регулювати власні процеси словесного мислення, включаючи планування, моніторинг та оцінку ефективності мисленнєвих стратегій при роботі з вербальною інформацією.

Метамова – здатність говорити про мову та мислення, використовувати спеціальну термінологію для опису мисленнєвих процесів.

Метафоричне мислення – здатність розуміти переносні значення, метафори, алегорії та інші фігури мови.

Мовна креативність – здатність створювати нові словесні конструкції, метафори та способи вираження для передачі складних синтетичних ідей.

Мовно-логічний аналіз текстів – комплексний метод дослідження писемного або усного мовлення, який передбачає систематичне вивчення як мовних (лінгвістичних) особливостей тексту, так і логічної структури викладених у ньому ідей та аргументів.

Моніторинг розуміння – постійне відстеження власного рівня розуміння під час читання або слухання, виявлення моментів непорозуміння.

Мультиперспективність – здатність синтезувати різні точки зору та підходи в комплексне розуміння проблеми.

Неявне висловлювання – твердження, яке прямо не формулюється, але має на увазі або впливає з контексту. Імпліцитна інформація, яку потрібно виводити з явно вираженої.

Обґрунтування (передумова або підстава) – твердження які надає аргументатор, щоб довести істинність висновку.

Основний висновок – твердження, яке потребує обґрунтування для встановлення істинності чи хибності висловлювання.

Оцінка достовірності джерел – перевірка компетентності автора, репутації джерела, актуальності інформації та наявності підтверджуючих доказів.

Оцінка складності завдань – здатність передбачити труднощі конкретного тексту або завдання та підготуватися відповідним чином.

Передумова – попередня умова існування, виникнення, діяння і т. ін. чого-небудь.

Перемикання уваги – здатність швидко переходити від одного завдання до іншого або змінювати фокус уваги залежно від потреб ситуації.

Планування мисленневих процесів – здатність визначати цілі, вибирати відповідні стратегії читання, аналізу або створення текстів залежно від завдання.

Подолання ментальних шаблонів – вміння відходити від звичних способів мислення та застосовувати творчі підходи до розв'язання проблем.

Поетапний аналіз – складні проблеми розкладаються на окремі компоненти для детального дослідження кожного елемента.

Понятійне мислення – оперування абстрактними поняттями, категоріями та їх взаємозв'язками.

Понятійний апарат – володіння широким словниковим запасом та розуміння термінології різних галузей знань.

Порівняльний аналіз – зіставлення з іншими джерелами, альтернативними поглядами та різними інтерпретаціями.

Порівняння – зіставлення об'єктів або явищ для виявлення їх подібностей та відмінностей.

Послаблення аргументації – зменшення переконливої сили аргументів через виявлення їх недоліків, суперечностей, недостатності доказів або логічних помилок.

Посилення аргументації – збільшення переконливої сили аргументів через додавання нових доказів, усунення слабких місць, підкріплення додатковими фактами або логічними зв'язками.

Правило – твердження, яке пов'язує всі елементи в одному наборі разом.

Прагматичний аналіз – розгляд комунікативних цілей автора, контексту створення тексту та його впливу на аудиторію.

Практична релевантність – визначення корисності та застосовності інформації для конкретних цілей або завдань.

Припущення (гіпотеза) – судження чи висловлювання, для якого не було знайдено доведення.

Протилежне твердження – висловлювання, яке суперечить даному твердженню за змістом, але не обов'язково є його логічним запереченням.

Протиріччя – логічна ситуація, коли два або більше висловлювань не можуть бути одночасно істинними.

Рефлексивність – здатність усвідомлювати власні розумові процеси та піддавати їх систематичному аналізу.

Рефлексія щодо мисленнєвих процесів – аналіз ефективності використаних стратегій після завершення завдання, виявлення успішних підходів.

Риторичний аналіз – дослідження засобів переконання, стилістичних прийомів та мовних стратегій впливу на реципієнта.

Розгляд альтернатив – здатність бачити проблему з різних кутів зору та генерувати множинні рішення для однієї задачі.

Розуміння значень – здатність правильно сприймати та інтерпретувати прямі та переносні значення слів, фраз, текстів у різних контекстах.

Саморегуляція – коригування стратегій мислення при виявленні труднощів, зміна підходів для покращення розуміння або продуктивності.

Семантична компетентність – здатність розуміти, інтерпретувати та оперувати значеннями слів, понять, символів та інших знакових систем у процесі комунікації та мислення.

Семантичний аналіз – вивчення значень слів, фраз та речень, виявлення багатозначності, метафор, синонімів та термінологічної точності.

Семантичний розбір – аналіз значень слів, термінів, їх точності та відповідності контексту використання.

Системне мислення – розуміння взаємозв'язків та взаємозалежностей між різними елементами складних систем.

Семантичні зв'язки – розуміння логічних, причинно-наслідкових та асоціативних зв'язків між поняттями та концепціями.

Синтез – об'єднання окремих частин, елементів або властивостей у єдине ціле, створення нових зв'язків та структур.

Синтетичне вербальне мислення – тип розумової діяльності, який характеризується здатністю об'єднувати різні елементи, ідеї та концепції в цілісні системи знань з використанням мовних засобів для створення нових смислів та розумінь.

Систематизація – впорядкування знань згідно з певною логічною схемою або принципом.

Смислове розрізнення – вміння відрізнити відтінки значень, синоніми, антоніми, омоніми та правильно їх застосовувати.

Софізм – логічно неправильне міркування, яке подається як правильне завдяки використанню помилкових прийомів доведення, двозначності мови або підміні понять. Навмисна логічна помилка

Стратегічне мислення – вміння вибирати та комбінувати різні техніки роботи з інформацією залежно від типу тексту та мети читання.

Структурний аналіз – оцінка організації тексту, послідовності викладу, зв'язків між частинами та загальної композиції.

Твердження – висловлювання, яке стверджує існування чи відсутність певного стану речей, властивостей об'єктів або відношень між ними.

Творче об'єднання – створення нових зв'язків між поняттями, ідеями та концепціями, що раніше розглядалися окремо.

Теза – основне положення, думка або твердження, яке потребує доведення або обґрунтування. Центральна ідея, навколо якої будується аргументація.

Узагальнення та абстрагування – виведення загальних принципів та закономірностей на основі інтеграції конкретних даних та спостережень.

Флюїдний інтелект – здатність мислити та вирішувати нові проблеми унікальним способом незалежно від раніше набутих знань.

Навчальне видання

Ольга Ярославівна Ковальчук

ЛОГІКА ДЛЯ ЮРИСТІВ

Підручник

Комп'ютерне верстання **Надії Демчук**
Дизайн обкладинки **Марії Юрків**

Підписано до друку 20.11.2025 р.
Формат 60x84/16. Гарнітура Bookman Old Style.
Папір офсетний. Друк на дублюванні.
Умов. друк. арк. 15,1. Обл.-вид. арк. 12,4.
Зам. №-25. Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.

Видавничо-поліграфічний центр «Університетська думка»
вул. С. Короля, 2, м. Тернопіль 46009
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@wunu.edu.ua